

compositi non posse non aliquando esse fallacem. Nam si quæ causa non in pede, sed in alia quavis ex partibus per quas nervi à pede ad cerebrum porriguntur, vel etiam in ipso cerebro eundem planè motum excitet qui solet excitari pede male affecto, sentietur dolor tanquam in pede, sensusq; naturaliter fallatur, quia cum ille idem motus in cerebro non possit nisi eundem semper sensum menti inferre, multòq; frequentius oriri soleat à causa quæ lædit pedem, quam ab alia alibi existente, rationi consentaneum est ut pedis potius, quam alterius partis dolorem menti semper exhibeat. Et si quando faucium ariditas nõ ut solet ex eo quòd ad corporis valetudinè potius conducatur, sed ex contraria aliqua causa oriatur, ut in hydropico contingit, longè melius est illam tunc fallere, quam si contra semper falleret cum corpus est bene constitutum, & sic de reliquis. Atq; hæc consideratio plurimum juvat non modò ut errores omnes quibus natura mea obnoxia est animadvertam, sed etiam ut illos aut emendare, aut vitare facile possim. Nam sanè cum sciam omnes sensus circa ea quæ ad corporis commodum spectant multò frequentius verum indicare quam falsum, possimq; uti ferè semper pluribus ex iis ad eandem rem examinandam; & insuper memoriã, quæ præsentia cum præcedentibus connectit; & intellectu, qui jam omnes errandi causas perspexit, non amplius vereri debeo ne illa quæ mihi quotidie à sensibus exhibentur sint falsa, sed hyperbolice superiorum dierum dubitationes ut risu dignæ sunt explodendæ; præsertim summa illa de somno, quem à vigilia non distinguebam, nunc enim adverto per magnum inter utrumq; esse discrimen in eo quòd nunquam in somnia cū reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjungantur, ut ea quæ vigilantibus occurrunt; nam sanè si quis dum vigilo mihi de repente appareret, statimque postea dispareret, ut fit in somnis, ita scilicet ut nec unde venisset, nec quo abiret viderem, non immeritò spectrū potius, aut phantasma in cerebro meo effectū, quam verū hominem esse judicaré. Cum verò eæ res occurrunt, quas distinctè unde, ubi, & quando mihi adveniunt adverto, earumq; perceptionem absq; ulla interruptione cum tota reliqua vita connecto, plane certus sum non in somnis sed vigilantibus occurrere. Nec de ipsarum veritate debeo vel minimū dubitare, si postquam omnes sensus, memoriã & intellectum ad illas examinandas convocavi, nihil mihi quod cæteris pugnet ab ullo ex his nuntietur. Ex eo enim quòd Deus non sit fallax sequitur omnino in talibus mentem falli. Sed quia rerum agendarū necessitas non semper tam accurati examinis moram concedit, fatendū est humanam vitam circa res particulares sæpe erroribus esse obnoxiam, & naturæ nostræ infirmitas est agnoscenda.

F I N I S.

7

18

PETRI GASSENDI

DISQUISITIO

METAPHYSICA.

Seu

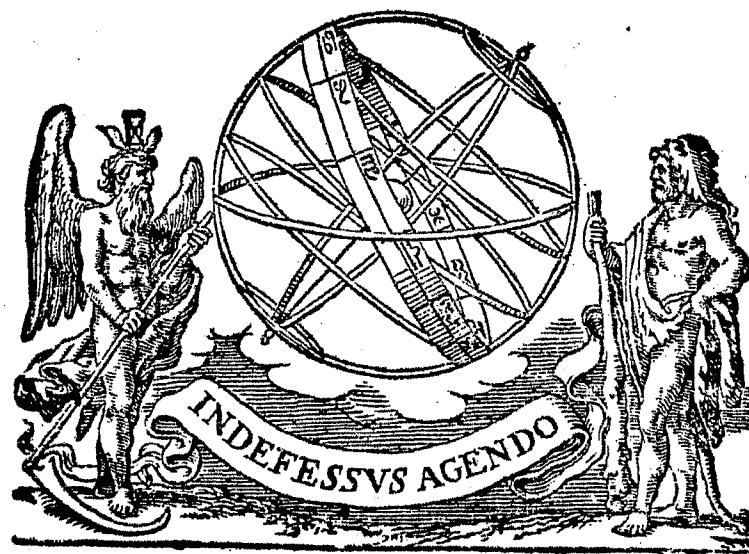
DUBITATIONES,

ET INSTANTIÆ:

Adversus

RENATI CARTESII

Metaphysicam, & Responso,

AMSTERODAMI,

Apud IOHANNEM BLAEV,

CICIOCLIV.

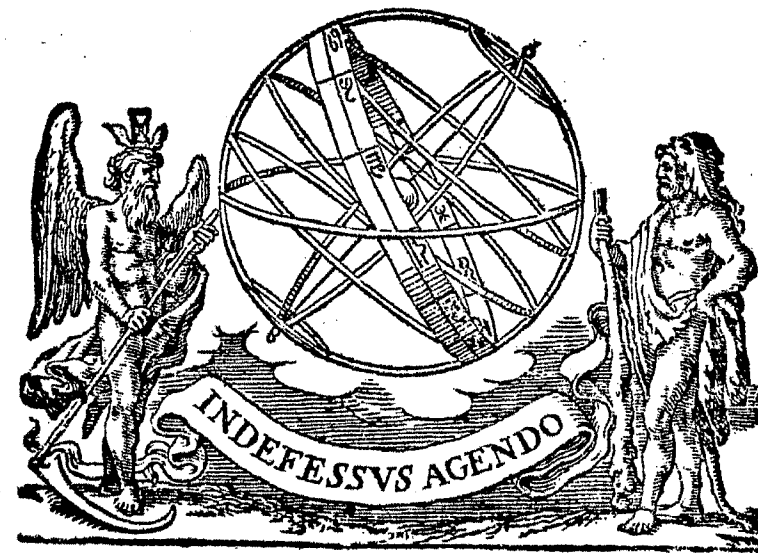
PETRI GASSENDI
DISQVVISITIO
METAPHYSICA.

Seu

DVBITATIONES,
ET INSTANTIÆ:

Adversus

RENATI CARTESII
Metaphysicam, & Responfa,

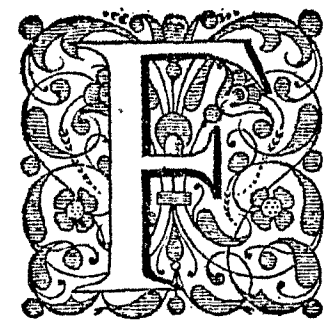

AMSTERODAMI,
Apud IOHANNEM BLAEV,
CICICXLIV.

SAMVELI SORBBERIO
P. GASSENDVS

S.

Series, ac Summa Meditationum, adversum quas heic
scribitur, habetur infra, Dubitatione prima in Me-
ditationem Secundam, Articulo I v. seu pag. 34.

Acio tandem fatis, Sorbe-
ri;mitto scilicet quem jam-
dudum efflagitasti codicem
mearum adversus Cartesii
Metaphysicam Instantia-
rum. Nisi prius feci, caus-
fam ad te scripsit præclarus ille juvenis,
tuique amans Thomas Martellus, qui
est conscius illum abiisse, exulasseque
procùl à me, & vix nunc per varias am-
bages rediisse in meas manus. Nempe
amici variè habuerunt, invicemque, ac
etiam longè extra urbem, communicâ-
runt; neque te id latuit, qui significasti
dixisse tibi Cartesium se, cùm est publi-
cè conquestus de scriptis adversum se li-
bris, qui non in lucem emitterentur,
sed privatim lectitarentur, meum sub-
notare præsertim voluisse. Quod tu ve-
rò ipsum non legendi modò sed & evul-
gandi licentiam deposcis, ut tibi sanè,

qui sic me amas , qui sic deprecis , videbitur ; tametsi res mihi non videtur tanti. Quippe opus quidem conscripsi , ut amicis gratificarer , cùm non ferrent virum eo solùm fine habere voluisse ex me, aliisque privatas censuras, ut jactare publicè posset non carere se adversariis , qui reverâ habuerat nullos (me saltem non habuerat.) Sed cùm ipsis tamen amicis satisfecisse visus sim , mihi ipse non satisfeci. Cùm illi enim censuerint, ut quemadmodum priùs fueram contextus seriem insequutus , & Cartesius suas Responsiones singulis Epistolæ meæ articulis accommodârat, sic ordine eodem instarem in Responsiones singulas ; mihi tamen ipsi opus videbatur esse futurum longè concinnius , si proposito causæ statu, quæ dicenda haberem omnia speciali quadam cohærentéque dispositione contexerentur. Et excepere illi quidem, id demùm præstandum, si fortè Cartesius quidpiam deinceps reponeret , quod novam manum sollicitaret; sed interim tamen est quamobrem

obrem verear, ne, qua res est compagine, si edendam censueris, non sit satis lectu futura jucunda. Tu tamen, ubi res legendo fuerit perspectior , id videris ; nisi quòd sum author , ut , si velle pergas, quotquot fuerant articuli in mea Epistola distincti, distinguantur jam, atque inscribantur Dubitationes totidem , ac Tituli fiant, qui & tædium levent, & argumentis appositis, quid in unaquaque contineatur, doceant. Nam tametsi Epistola (alio fine scripta, quàm ut fundamentum disputationis sterneretur) non sic digesta fuerit, ut quilibet articulus specialis quædam objectio, seu Dubitatio fieret , (aliàs siquidem unamquamque sua conclusione, suisque probationibus , tanquam numeris absolvissem) nihilominùs quia sic res tulit, & Cartesius me privatim monentem traduxit in publicum jurgium, enitendum est, quantum licet, ne res indecorè procedat. Certè & quamvis urgeam nunc multa circa Meditationem primam , non ideò tamen distinguendas plureis Dubitationes

* 3 nes

nes censeo ; quandò initio circa ipsam non-nisi caput unicum fuit ; idque cùm vix dicere plura circa cæteras cogitarem , qui sensim tamen abreptus sum ad commemorandum tam multa. Satis erit articulos Instantiæ facere discretos , summulis seu ad marginem, seu ad frontem appositis ; cùm & possit idem circa cæteras , ac etiam circa Præfationem , five Occasionem scribendi præstari. Nimirum ex hac discretione , appositioneque lux est affulsura : ac præmissopotissimùm Elencho , five indice , quem si lectores percurrerint , possint ut summam operis nosse , sic deligere , si quid fortè sit , quod cognoscere potissimùm velint. Vale , & amicos optimos saluta. Parisiis v. Eid. Iun. M. DC. XLIII.

T Y.

T Y P O G R A P H V S

Candido & erudito lectori.

*V*enit in manus nostras , lector candide , summi viri Petri Gassendi Disquisitio Metaphysica , cujus editionem tum ob subjectam materiam , tum ob Auctoris nec non Cartesii , in quem scripta est , famam summè fuisse expetitam scio. Obstivit tamen totum fermè biennium viri optimi modestia , qui aliunde clarus postgenitis futurus , in superhabuit altercationis funem trahere ; apud amicos tantum interioris notæ , quibus solis codicem suum manuscriptum communicarat , ostendens quàm facili negotio diluere posset adversarii ratiocinia , & acerbiora dicta videre. Sed tandem victus amici , ad quem misit codicem suum , importunâ efflagitatione , quippe qui nullum precibus finem faciebat , libertatem ipse fecit divulgandi. Spero , nec vana fides , magno eruditorum omnium plausu opus istud exceptum iri , ut pote quo nullû in isto scriptionis genere potuisset accuratiùs scribi. Quàm diligenter enim , doctissimus ille vir omnia rimatur adversarii dicta ? quantâ solertiâ Cuniculos detegit ? quanto acumine intricata solvit ? quàm validè spicula in adversarium retorquet ? quàm firma vestigia in lubrico & præcipiti loco ponit ? quanto iudicio rem difficilem tractat ? quàm doctè disserit ? quàm modestè de se ipso loquitur ? quàm lenis in adversarium , præ cæteris malè habentem virum , quem præ cæteris suspicere & revereri debebat ? quantus nitor ,
quan-

quanta sermonis elegantia? Intererat sanè bona mentis studioforum, ne tot numeris absolutus liber diutiùs premeretur, & natus in publica commoda privatis tantùm paucorum usibus inserviret. ἀποδὴ γὰρ ἐέμς ηδε βροτῶσι. *Questio gravis est, digna proculdubio in quam ingenua & excelsa ingenia vires suas exercent. Qui contendunt viri sunt omni exceptione majores. Vnum doleo, Gassendum non fuisse satis notum Cartesio: unde vir bonus, ingeniosus, & cujus præclaris conatibus nemo non debet favere, cum ex indole cæterorum philosophantium Gassendi indolem æstimaret, secus accepit verbum unum. & alterum atque ab illo fuerat benignè prolatum: Prehendens autem ἀφόρητον λάβω, factum est ut paulatim vehementissimè animo commoveretur, & sui oblitus, rationis quoque oblivisceretur; ad quam tamen erat in primis attendendum. Sed tu videbis, lector Candide, & judicabis. Non est quod te diutiùs morer. Hæc enim in vestibulo præmittere volui ut te rogarem gratam habere operam nostram qualemcunque, & mihi extorquere ab auctore nostro, quâ valebis apud illum gratiâ, Exercitationum Philosophicarum opus, quod ajunt immensa fruge refertum; cujus spes ante aliquot annos literatis est facta. Vale. E Typographeio nostro.*

Dubi-

Dubitationum, & Instantiarum

I N D E X.

S cribendi Occasio,	Pag. 1	4. Non vituperandos, qui jactatas Demonstrationes non suspiciunt, aliisque viis ad Deum, animæque naturam assurgunt.	8
Responsio.	2	5. Demonstrationum vim non ex sui jactatione, neque ex aliorum ignorantia æstimandam esse.	10
Instantia 1. Instandi necessitas.	3		
2. Non agi hæc de rerum Veritate, sed de ratiociniorum vi.	4		
3. Si Demonstrationes fuerunt, nihil fuisse necesse implorare Sorbonæ decretum.	6		

In Meditationem I. quæ est, *De iis, quæ in dubium revocari possunt.*

D ubitatio Unica. De Methodo, qua omnis cognitio, seu vera, seu falsa, etiam adhibitis machinis, jubetur extrudi.	11	5. Esse quidem omnem sensum fallacem; at non omnem sensationem falsam; neque eum, qui vigilat non certiorum esse, quod vigilet, quam quod dormiat.	20
Responsio.	12	6. Immeritò haberi Deum, quasi depreorem, ut dubium faciamus, An-non fortè in iis, quæ evidentissima, ac certissima nobis videntur decipiamur.	21
Instantia 1. Philosophum esse non jactatorem, sed studiosum sapientiæ.	13	7. Mentem perperam in falsitatem conjici, ea spe, ut faciliùs ad veritatem assurgat.	23
2. Falsò supponi omnia præjudicia posse exui, ac deinceps certissima evidentissimaque principia haberi.	14	8. Injuriam recurri ad malum Genium, ut persuadeamur nos decipi, dum esse cælum, nos habere manus, cæteraque existimamus, aut plusquam pro insomniis habemus.	25
3. Itemque omnia præjudicia ita haberi aliquandiu dubia, ac falsa, ut deinceps prava consuetudo non detorqueat amplius mentem à recta rerum perceptione.	16	9. Non concludi legitimè propositam Methodum legitimam esse.	26
4. In purganda ab opinionibus mente habendum delectum, ut in purgandis humoribus; nempe ut non omnes etiam laudabiles egerantur.	18		

In Meditationem II. quæ est, *De Natura Mentis humanæ: Quod ipsa sit notior, quam Corpus.*

D ubitatio 1. De Inutilitate superioris apparatus, ut quis inferat, se esse, quia cogitat; & ex isto, quasi principio omnia certò deducat; ac specialiter se non esse corpus.	26	râ obscuris, incertisque controversiam fecerunt.	30
Responsio.	27	3. Ut quis inquirat, Quid ipse sit? Non esse necessarium, ut fictione, & operosa molitione esse se, seu existere probet.	32
Instantia 1. Fuisse omnia bona fide obiecta: etiam circa Ludificationem.	28	4. Quæ summa, ac series istius, residuarumque Meditationum.	34
2. Scepticos abs re suggillari, qui meliùs & actiones vitæ, & τὰ φαινόμενα reliquerunt: ac solùm de rebus reve-		5. Frustrà desudari in stabiliendo, tanquam inconcussam principium, illud Ego sum; ac illi præsertim, qui	30

- spoliatus sit omni præjudicio. 36
6. Vanitas apparatus ad illam consequutionem *Ego cogito, igitur existo.* 38
7. Ex hoc constituto principio cætera, quæ noscuntur omnia, connexionem necessaria deduci, falsum. 39
- Dubitatio* I I. De non demonstrata anima incorporea, ex eo, quod quispiam deceptus, & tamen advertens, affirmat se nihil corporeum in se reperire; & ne quidpiam quidem, quod sit, quasi spiritus, ventus, aut aliud corpus tenue. 41
- Responsio.* 42
- Instantia* I. Eum, qui se nihil corporeum, sed puram esse Mentem dicit, stomachari immeritò, si quis cum ipso agens, alloquatur ut solam mentem. 42
2. Non probari Animam non esse corpus tenue, si nihil aliud, quam supponatur nullum planè esse corpus in mundo. Et varia quidem, sed vana effugia. 44
3. Demonstrationem non esse, si quis, ut probet non habere se aliquid, quod ad corporis naturam pertineat, nihil aliud afferat, quam se à malo Genio delusum, attendere tamen, & nihil tale posse affirmare. 46
- Dubitatio* I I I. De non demonstrata Anima incorporea, ex eo, quod idem affirmet se pari modo delusum non deprehendere, quod nutriatur, incedat, sentiat; ac deprehendat interim sese cogitare. 47
- Responsio.* 48
- Instantia* I. Nihil-ne impugnatum, ac propositum, quod fuerit responsione dignum. 50
2. Illum non demonstrare, sed quæsitum petere, qui probaturus Animam non adulescere, debilitari, aut turbari cum corpore, nihil aliud dicat, quam uti Animam corpore, tanquam instrumento. 51
3. Postulari jure Demonstrationes ab eo, qui se demonstrare gloriatur; & malè remitti probandum in Meditationem V I, quod illeic supponitur in ista probatum, ubi tamen probatum non est. 52
4. Illum, qui dicit non habere se rationem, quare Animam dicat corpus tenue; non idcirco demonstrare, quod anima tenue corpus non sit. 54
5. Non ex eo, quod cogitationis, & corporeitatis distincti conceptus sunt, probari res esse reipsâ distinctas; ac non debuisse dissimulari, quod objectum fuerat de Brutorum ratiocinio, deque cerebri ad ratiocinandum necessitate. 56
- Dubitatio* I V. De non probata consequutione illa, *Sum igitur præcisè res cogitans, id est Mens, Animus, intellectus, ratio.* 57
- Responsio.* 59
- Instantia* I. De usurpatione vocum Animæ, ac Mentis; deque cogitatione in utero, & per Lethargum. 60
2. Responsionem de ineptitudine cerebri in infante, aut lethargico ad rerum vestigia recipienda, nullam esse. 61
3. Iterum non præstari heic, quod in Meditatione sexta supponitur præstitum, ac vitiosam esse consequutionem, *Cognosco me præcisè tantum rem cogitantem; Ergo sum tantum res cogitans.* 62
- Dubitatio* V. De non probata Intellectus, & Imaginationis distinctione quasi Intellectio sine imaginatione sit. 64
- Responsio.* 66
- Instantia* I. Eum, qui cognoscit aliquid sui non propterea se cognoscere totum. Et qui dicit se nihil agnoscere in se, quod in imaginationem cadat, non eum propterea suam naturam distinctissimè percipere. 66
2. Declinatam fuisse difficultatem de corporea imagine, sine qua mens intelligere non possit. 67
3. Declinatam quoque illam de criterio, quo discernatur, quando-nam imaginatione, quæ in intellectio non sit, aut intellectio, quæ non sit imaginatio, quidpiam concipiamus. 69
- Dubitatio* V I. De Mente Brutis visa afferenda, si Mens sit res sentiens, imaginans, &c. 71
- Responsio.* 73
- Instantia* I. Difficultatem de Brutorum ratiocinatione declinatam immeritò fuisse. 73
2. Esse

2. Esse non criterium, sed petitionem principii circa distinctionem Mentis, & corporis, *Quod illa dicatur Res cogitans, istud extensa: falsumque esse, quod tota illius natura in cogitatione; hujus in extensione consistat.* 74
3. Iterum longè abesse, ut qui perspectum habet mentem cogitare, totam propterea, seu intimam mentis naturam perspectam habeat. 77
4. Non fuisse probatum intelligere mentem independentem à cerebro; etiam cum inter somniandum se somniare advertit. 79
- Dubitatio* V I I. De exemplo Cera: *Quod detractis mente omnibus illius accidentibus, non propterea intima illius natura clarè, distinctèque, & intellectu quidem absque imaginatione noscatur.* 81
- Responsio.* 82
- Instantia* I. Nihil non fuisse jure objectum ex ipsa verborum commemoratione. 83
2. Dissimulatas interim difficultates præcipuas de substantia cera manente occulta; ac substantia Mentis similiter, quantumcumque cogitis, detractisque nonnullis accidentibus spectentur. 84
- Dubitatio* V I I I. De Natura mentis non declarata; tantum abest, ut probatum sit, eam esse notiores, quam corpus. 86
- Responsio.* 89
- Instantia* I. Difficultates præcipuas dissimulatas fuisse. 89
2. Quicquid de rebus cognoscimus, non esse intimam illarum naturam; quam voluit Deus latere nos; ut ejus notitiâ non perinde nobis, ac accidentium necessaria. 90
3. Effugium esse lepidum; tot proprietates mentis agnosci, quot res singulares possunt ab ea cognosci; ut inde arguatur *pleniores illius, quam ullius alterius rei haberi notitiam.* 92
4. Tota Secunda Meditatio in Syllogismum cogitur, ut ratiocinationis imbecillitas magis pateat; ac varia notantur circa id quod *Mens dicitur esse notior, quam corpus.* 94

In Meditationem I I I. quæ est De Deo, Quod existat.

- Dubitatio* I. De habenda Regula, non qua statuat *id esse verum, quod clarè, distinctèque percipimus; sed qua cognoscamus nos ita clarè, & distinctè percipere, ut non fallamur.* 95
- Responsio.* 97
- Instantia* I. De connexionem Meditationum, & quæ pugnancia consequantur ex Regula heic supposita, & non habitâ, quæ supponitur futura, de Deo notitia. 98
2. Declinatam fuisse, dissimulatamque difficultatem præcipuam quæ fuit adversus Regulam, applicationemve illius objecta. 100
3. Desiderari adhuc Regulam, sive Methodum, qua putantes nos aliquid clarè, distinctèque percipere, certi simus omnia esse circumspècta, ut nihil possit suboriri, unde errasse deprehendamus. 102
- Dubitatio* I I. De adventitia omnium Idearum origine, etiam Chimærarum; etiam Rei, Veritatis, cogitationis. 103
- Responsio.* 105
- Instantia* I. Declinatas fuisse difficultates præcipuas, quibus efficitur non esse ideas, nisi adventitias; & quo artificio aliæ ideæ in exemplum assumptæ, aliæ prætermisæ. 105
2. Declinatum specialiter quod objectum fuerat circa Ideam Rei non formatam, nisi ex perspectis singularibus, præhabitisque illorum ideis: Et, Eum, qui postquam affectavit exuere omnia præjudicia, deprehendit in se aliquas ideas; dicere non posse eas esse innatas. 107
- * * *
- Dubi-

- Dubitatio* III. De adventitia Idearum origine, ex iis, quæ cæco & surdo de-
sunt comprobata : Et de Idea unica
Solis, quæ sensu habita, ratione am-
pliatur. 109
Responsio. 110
Instantia I. Objectionem factam de cæ-
co, & surdo esse insolutam. Neque ex
quibusdam solum propositis, id quod
intenditur, legitime concludi. 111
2. Difficultatem præcipuam de Idea So-
lis diffimulatam. Ideam propriè ima-
ginem esse. Aliqua per veram ideam
percipi, aliqua vi consequutionis. 113
Dubitatio IV. De Idea substantiæ non pro-
pria, & per accidentia, ac instar ipso-
rum: Deque idea Dei desumpta ex re-
bus, earumve perfectionibus. 115
Responsio. 118
Instantia I. Videri intellectionem non
posse ab imaginatione se jungi; & ean-
dem esse, sive obversari in utraque
imaginem. 119
2. Falsum videri substantiam non ima-
ginatione, sed intellectu solo percipi;
& quam habemus illius ideam, non
pendere ab iis, quas habemus acci-
dentium. 121
3. Qua ratione videantur primi homi-
nes Dei Ideam habere potuisse, si non
habuerunt ingenitam; & ut ratioci-
netur, qui habere se ingenitam pu-
tat. 123
4. Dei, cum infinitus sit, non haberi ve-
ram ideam. Infinitum negatione sola
cognosci. Vnde sit ideæ ampliatio.
Injuriam negari fore perpusillum De-
um, si major non sit, quam à nobis in-
telligatur. 126
Dubitatio V. De illo effato, *Nihil est in*
effectu, quod non sit in causa, intelligen-
do de causa materiali. Et, quatenus
verum esse possit, tantum saltem esse
debere realitatis formalis in causa Idea,
quantum objectiva in idea est. 128
Responsio. 130
Instantia I. Haud jure relinquere regiam
viam, qua Dei existentia probatur ex
effectibus in universo manifestis; ut
per vocatam objectivam ideæ realita-
tem probetur. Realitatis vocem im-
propriè usurpari. 130
2. Videri Ideam cum sua realitate ob-
jectiva sese habere ut figuram ceræ
impressam cum sua sigilli repræsenta-
tione; aded ut, quemadmodum figu-
ra repræsentativa est, sigillum repræ-
sentabile; sic idea habeat realitatem
objectivam, seu repræsentionem
causæ, ipsa causa realitatem forma-
lem, seu repræsentionem. 132
3. Diffimulatas difficultates fuisse: Et
quatenus verum, aut non verum sit
præexistere effectum in causa, ut de
objectiva ideæ realitate concluda-
tur. 134
Dubitatio VI. De non habente ex se sui ip-
sius ideam mente (quæ non videatur
posse seipsam magis intelligere, quam
oculus seipsum videre) & neque Dei,
neque Angelorum, neque corporearum
potissimum rerum. 137
Responsio. 136
Instantia I. Non ineptiendum. Difficul-
tates declinatæ fuisse. Omnem ideam
esse imaginem: quare in intellectu, non
minus, quam in imaginatrice imagi-
nem esse. 140
2. Probatum non fuisse, *idem non agere*
in seipsum, suggillari immerito, &
retorqueri in doctorem culpam. In
circumductione turbinis non agere
idem in seipsum. 142
3. Nihil confictum fuisse, cum objectum
est, dictam esse mentem posse deduce-
re ex se ideas rerum corporearum: ne-
que responsum fuisse ad difficultatem,
quæ proposita fuerat ea de re. 142
Dubitatio VII. De Capitali Demonstra-
tione pro *Dei existentia* ex præcedente
apparatu; ad cujus imitationem con-
ficiatur existere reipsa infinitos Mun-
dos, quorum habita est idea ab anti-
quis Philosophis. 144
Responsio. 147
Instantia I. Capitalis illa Demonstratio
proponitur formam Syllogisticam; eju-
sque imbecillitas universè primùm, ac
variè monstratur. 147
2. Monstratur deinde speciatim, ac va-
riè in majore Pro-syllogismi proposi-
tione. 149
3. Similiterque in Minore, sive Assum-
ptione. 151
4. Ac

4. Ac rursus in Sub-assumptione; ubi &
de Consequutione pro existentia in-
finitorum Mundorum. 153
5. Falsum, quam habemus ideam En-
tis infiniti repræsentione reverà non
partem, sed totum infinitum. Et qui
differat idea, quam Deus habet sui, ab
ea, quam homo habet de Deo. 156
Dubitatio VIII. De subsidiaria Demon-
stratione, ex eo, quod, Qui sibi
deesse sentit aliquid, inferre debeat
dari Ens, quod sit infinitè perfecti-
us. 158
Responsio. 160
Instantia I. Diffimulatam difficultatem
fuisse circa illam consequutionem, *Si*
unum alio perfectius est, igitur illud est
infinitum. 161
2. Committi semper Paralogismos, qui-
bus, Ex esse actuali ideæ colligitur
esse actuale rei; ex finitudine cogniti-
onis, quæ possit adhuc crescere, infini-
tudo cogniti; ex eo, quod aliquid in
idea est, existentia illius, ut causæ, 162
Dubitatio IX. De alia subsidiaria Demon-
stratione, ex eo, quod aliquid fieri, aut
existere non posset, si Ens infinitum
non existeret; quodque partes tempo-
ris sint inter se independentes. 165
Responsio. 168
Instantia I. Non fuisse demonstratum in
antecedentibus esse Deum creatorem;
ut neque, esse Deum causam rerum,
eo modo, quo Sol lucis causa est. 169
2. Remanere Paralogismum ex assumpta
Temporis conditione, seu natura alia,
quam sit. 170
3. Variè peccare demonstrationem, ex in-
dependentia partium temporis inter
se, deductam. 173
4. Non agi heic de veritate Rei ipsius,
sed de vi Ratiocinii, adversus quam
quæ objecta præsertim fuerant, aut in-
soluta sunt, aut intacta. 176
5. Præve detortum, quod objectum fuerat
de progressu infinito in causis essen-
tialiter, & accidentaliter subordina-
tis. 177
6. Non ex eo, quod perfectio aliqua
mente ampliatur, illam ampliata
reipsa dari. 178
Dubitatio X. De modo impressionis ideæ
Dei in mente, ut notæ impressæ ab Ar-
tifice, cujus similitudinem mens ge-
rit. 179
Responsio. 181
Instantia I. Quæ conclusa ad calcem Me-
ditationis III, Syllogisticam formam ex-
hibentur, ut quid virium habeant, uno
prospectu pateat. 182
2. Falsum, ideis, quas de rebus habemus,
nihil posse addi, aut adimi. 185
3. Falsum, nihil addi posse ideæ, quam
de Deo semel habemus. Quo sensu re-
rum essentia sint indivisibiles; etiam
divina: Et de divinis attributis. 187
4. Declaratur variè, ut habita semel de
Deo idea ampliatur. 189
5. Difficultatem lepidè elusam; quasi
agatur de idea, quæ sit non similitudo
artificis, sed nota peritæ illius. 192
6. Debere in imagine non omnimodam
quidem, sed saltem tamen aliquam esse
similitudinem cum eo, cujus est ima-
go. 193
7. Prætextu comparationis Trianguli
non apposita, declinatam difficultatem
de iis, qui ideam Dei vel nullam ha-
bent, vel eandem non habent. 195

In Meditationem IV. quæ est, *De vero & falso.*

- D** *Vbitatio* I. De creata à Deo facultate
judicandi erroris non imuni; de-
que rejecta à Physica causarum fina-
lium consideratione. 198
Responsio. 200
Instantia I. Difficultatem pro more diffi-
mulatam circa creationem facultatis
errori obnoxia. Id statui tanquam
principium, quod inferius probandum
sit: ac supponi demonstratum, quod
demonstratum tamen non fuit. 201
2. Necessariam maxime finium confide-
rationem in Physica; ut Deus tum Re-
ctor, tum Author Universi agnosca-
tur. 203
3. Non esse incompetos hominibus om-
nis

- neis fineis Dei, idque vel ex variarum partium corporis humani finibus constare. 205
4. Inexplicabileis esse difficultates propositas de causa efficiente valvularum cordis; cum tamen finis, sive usus videatur perfectissimus. 206
5. Falsum, Si quis ab utero absque omni sensuum usu maneret, habiturum easdem (ac etiam puriores) rerum ideas, quam habeat usus sensibus. 208
- Dubitatio* I I. De iudicandi facultate errori obnoxia homini tributa à Deo, qui tamen immunem tribuere illi poterit. 209
- Responsio.* 211
- Instantia* I. Difficultatem declinatam fuisse. Comparationem Mundi cum Republica, in qua præstet neminem esse civem malum, fuisse appositam; non item illam cum homine, cujus nulla pars oculus non sit. 212
2. Difficultatem iterum dissimulatam adversus imbecillitatem Ratiocinii, quo facultas iudicandi, quæ est in homine, concluditur esse perfecta. 213
- Dubitatio* I I I. De Causa erroris, vel falsitatis: Sit-ne ex eo, quod voluntas, aut iudicandi facultas latius pateat, quam intellectus. 215
- Responsio.* 217
- Instantia* I. Vitandæ confusionis gratiâ debere intellectum, & voluntatem ita distingui, ut quicquid cognitionis, & iudicii est, ad Intellectum pertineat; quicquid appetitionis, electionisque, ad Voluntatem. 218
2. Progressus Intellectus à prima operatione in secundam, & ab hac in tertiam, eamque multiplicem; absque ulla actionum voluntatis intermissione. 219

In Meditationem V. quæ est, De essentia rerum Materialium; & iterum de Deo, quod existat.

D *Vbitatio* I. De cognita ex sola quantitate, figura, &c. rerum Materialium essentia; deque attributa ideis, ac Vniversalibus æterna, immutabilique natura. 236

3. Omnem actionem voluntatis supponere intellectus de re expetenda, aut non expetenda iudicium; etiam cum ipsi intellectui imperat, ut diiudicet aliquid. 220
4. Non patere latius voluntatem, quam Intellectum (imò nec tam latè) & objectus-ne meritò propriæ sententiæ amor fuerit. 222
5. Non nasci errores ex eo, quod voluntas, aut etiam Iudicium, latius pateat, quam intellectus, aut simplex apprehensio. 224
6. Indifferentiam intellectus videri radicem indifferentiæ voluntatis, in qua est libertas; & hanc ab illo determinari; ac non tam *libertatem*; quam *libentiam* esse, cum voluntas hæret summo bono clarè perspecto. 226
7. Vt voluntas corrigatur, corrigendum prius intellectus iudicium, ex correctâ apprehensione rerum: Et Voluntatem non imperare intellectui, nisi ipsomet prælucente. 228
8. Quatenus falsitas in rebus sit; cum non sit propriè, nisi in intellectu. 230
- Dubitatio* IV. De Desiderata adhuc Methodo, qua agnoscamus nos ita clarè, distinctèque aliquid percipere, ut periculum ne erremus, non subit. 231
- Responsio.* 232
- Instantia* I. Vt agnosci posset, an promissa Methodus foret tradita, fuisse præcipuas Meditationum particulas sigillatim expendendas. 232
2. Circulum commissum, probando, esse Deum, ipsùmque veracem, quia clara, distinctaque est ejus notitia; Et, Notitiam Dei esse clarâ, distinctamque, quia Deus est, ipseque verax. Desideratam denique Methodum adhuc desiderari. 233

Responsio. 238

Instantia I. Viam haud immeritò fuisse tractationem de essentia rerum materialium admodum jejunam. 240

2. Naturas rerum æternas, ac reales nullas

- nullas esse; & quas, ut ideas, habemus in mente, ab ipsa mente ex inspectis rebus singularibus fieri. 242
3. Falsum, ideas figurarum Geometricarum non esse haustas à sensibus: ac dari in mundo taleis posse, quales à Geometris considerantur, h. e. indivisibileis. 244
4. Falsum, experiri puerum habere se Trianguli ideam, priusquam triangulum, aliamve figuram, ex cujus analogia ratiocineretur, viderit. 245
5. Animalis, aut alterius rei, quæ sensu percepta non fuerit, nullam esse in Mente ideam, experientiâ ipsâ convinci. 246
- Dubitatio* II. De probata Dei existentia ex eo, quod Ens summè perfectum existentiam sic exigat, ut Triangulus æqualitatem trium angulorum cum duobus rectis. 247
- Responsio.* 250
- Instantia* I. Existentiam non esse proprie-

- tatem; neque esse ullius determinati generis rerum. 251
2. Paralogisimum fuisse, ac perseverare, ob mutatam suppositionem ex statu ideali in statum realem. 252
3. Non alia ratione fuisse probatum Deum existere, quam quia Deus existit. 254
- Dubitatio* IV. De Certitudine, ac veritate omnis cognitionis, quatenus asseritur pendere à clara, evidentèque notitia, quod Deus sit, & quod sit verax. 256
- Responsio.* 258
- Instantia* I. Scepticos non disputasse adversus apparentia (in quibus habere propositiones Geometricas) sed adversus hypotheses, & Arrogantiam dogmaticorum. 258
2. Res divinas esse magis necessarias; at non magis notas, quam Geometricas; neque proinde harum evidentiam ab illarum evidentia pendere. 259

In Meditationem VI. quæ est, De rerum Materialium existentia, & reali Mentis à corpore distinctione.

- D** *Vbitatio* I. De Distinctione Intellectionis, & Imaginationis, 261
- Responsio.* 263
- Instantia* I. Difficultates dissimulatas. Falsum esse Chiliagonum clarè, distinctèque sine imaginatione intelligi, & Trigonum non clarè, distinctèque intelligi cum imaginatione. 264
2. Nullam intellectionem sine imagine corporea esse. Difficultatem dissimulatam. Intelligi etiam Deum, Angelum Mentem sub aliqua specie corporea. 266
- Dubitatio* II. De sensu non semper fallente. 268
- Responsio.* 269
- Instantia* I. Quis à præiudiciis cavere præsertim dicendus. 270
2. Etsi fallamur aliquando, dum turrim eminè spectatam iudicamus teretem; posse tamen non falli nos, dum eam cominè exploramus. 271
- Dubitatio* III. De Capitali demonstra-

- tionem pro *Mentis existentia separatim à corpore*, Ex eo, quod ipsa sit Res cogitans, & corpus res extensa. 273
- Responsio.* 275
- Instantia* I. Sponte revelari dissimulatum Paralogisimum de separatione rerum ex separationem conceptuum. Falsè assumi ut demonstratum, posse Deum quicquid à quoquam clarè, distinctèque intelligitur. 275
2. Verè objectum fuisse demonstrationis verba intelligi de corpore crasso, & ex membris constante; non de corpore tenui, aut quolibet. 277
3. Etsi ex II Meditatione colligatur Mentem *concipi*, ut substantiam, seu rem existentem per se; non colligi tamen, esse propterea substantiam, sive rem per se existentem. 279
4. Demonstratio perturbatè proposita, reducitur in Syllogisticam formam. 281
5. Vitiosus demonstrandi modus, ex eo, quod quis dicit se in seipso experiri. Paralogisimum heic repeti, qui fuit incalca-

- culcatus in Meditatione 11, de separabilitate rerum ex separabilitate conceptuum. 282
6. Ex Responsis ad alios, colligi quid ad objectum de duabus Trianguli proprietatibus, quæ concipi quidem, sed existere tamen separatim non possint, responderi potuerit. 284
7. Quæstionem malè institutam. Non quæri, *an dua completa substantia sint separabiles*; sed, *an duo quadam separatim intellecta sint dua completa substantia.* 286
8. Frustrà recurri ad distinctionem adæquatæ, & inadæquatæ cognitionis; cum nulla adæquata sit, aut cognosci adæquata possit. 287
9. Quæstionem esse de speciali cogitatione, & extensione; ac probatum adhuc non esse, repugnare rei extensæ, corporeæve, ut cogitet. 289
10. Licet esse extensio sine cogitatione, & cogitatio sine extensione possit; nondum tamen esse probatum non posse simul utrumque esse in eodem tenui corpore, quale esse possit anima; idque etiam ex retortis exemplis. 291
11. Ex præcisione conceptuum proposita tam inferri mentem esse corpoream, imò confici potius inseparabilem, quam separabilem esse. 293
- Dubitatio IV.* De specie rei corporeæ, quæ non videatur recipi posse in mente incorporea; Et de Mente, quæ si coexistat corpori, seu rei extensæ, non videatur esse posse inextensa. 294
- Responsio.* 298
- Instantia I.* Artificiosa evasio. Ad intellectiōnem quoque requiri speciem, seu imaginem; & imaginem rei extensæ sine extensione non esse. 299
2. Non infirmari comparationem ejus, qui dicit, *se clarè nosse naturam Mentis*, quia dicere potest, *Est res cogitans*, cum Cæco, qui dicit *se clarè nosse naturam Solis*, quia dicere potest, *Est res calefaciens.* 301
3. Ex eo, quod quis dicere non possit, quid aliud sit Mens, quàm res cogitans, colligi non posse illam igitur nihil esse præterea. 303
4. Remanere difficultatem, quod dicere Mentem rem non extensam, sit dicere non quid sit, sed quid non sit: ut si dicatur de Bucephalo, quod non sit musca. Peti Principium. Autoritatem propriam assumi pro demonstratione. Difficultates præcipuas diffimulari. 305
- Dubitatio V.* De commistione Mentis cum corpore, deque doloris sensu: Quod scilicet fieri posse non videatur, si Mens inextensa, & incorporea sit. 307
- Responsio.* 308
- Instantia I.* Difficultates, quæ videntur in conclusiones objici, impetere ipsas rationes, seu principia, quæ debita firmitatis non sunt. 309
2. Petitum fuisse principium, & declinatitas difficultates circa objecta adversus commistionem Mentis, & sensum doloris, si mens quidem sit inextensa. 310
3. Etsi species extensa sit, non sequi propterea eam esse tantam, quantum objectum, quod repræsentat. 311
4. Qua ratione imago rei visibilis magna in parva oculi capacitate imprimitur, eadem videri imprimi in longè minore cerebri, aut mentis. 313
- Præteritio.* De quibusdam capitibus superstitibus ex postrema meditatione. 315
- Responsio.* 315
- Instantia.* Fuisse occasionem insultandi abs re, & præposterè (sed de industria tamen) captatam. 315
- Conclusio.* 317
- Responsio.* 317
- Instantia.* Fuisse objectiones absque duplicitate. Actum non de rerum Veritate, sed de Ratiociniorum vi. Benevolentia: testatio gratè excipitur, ac refertur. 318

F I N I S,

DISQUISITIO
METAPHYSICA.

Seu

Dubitationes, & Instantiæ,

Adversus

R E N. C A R T E S I I

Metaphysicam, & Responfa.

S C R I B E N D I O C C A S I O.

Eximio viro

R E N A T O C A R T E S I O

P E T R V S G A S S E N D V S S.

IR EXIMIE;

Beavit me Merfennus noster, cum tuarum illarum sublimium de prima Philosophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præstantia, ingenii perspicacia, nitorque dictionis mirificè placuit. Quare & lubens gratulor, quod animo adeo excelso ac foelici aggredieris scientiarum fineis provehere, & res omnibus retrò sæculis abstrusissimas enucleare. Id mihi fuit durum, quod ille præterea amicitia jure exegit, ut ad te perscriberem, si quis fortassis scrupulus ingereretur, superessetve. Si quidem præsenfi nihil aliud me, quàm hebetudinem testaturum, si rationibus tuis non acquiescerem; vel potius quàm temeritatem, si tantillum etiam in oppositum, quasi repugnando, hiscere aude-rem. Anni tamen viro amico, ratus aliunde te non tam meum quàm illius consilium, æqui bonique consulturum; cum eo nempe candore sis, ut facilè putes nihil aliud me, quàm nudas tibi propo-
A nere

nere meas dubitandi rationes voluisse. Testor sanè abundè fore, si illas vel ad calcem usque legere sustinueris : nam quòd te permovere debeant, ut vel de tuis ratiociniis minimum diffidas, vel ad respondendum tempus deteras, melioribus curis destinatum, ipse profectò Author non sum. Quin- etiam non audeo, nisi cum rubore, illas coram te propalare, qui certo sum certior nullam esse earum, quæ non tibi pluries inter meditandum occurrerit, & quam tamen, certo consilio, vel contempseris, vel censueris dissimulandam. Profero ergo, sed ea mente, ut prolatas duntaxat velim; prolatas, inquam, non de rebus ipsis quas demonstrandas suscipis, sed de methodo ac vi demonstrandi. Profectò enim & ter-maximi Dei existentiam, & animorum nostrorum immortalitatem profiteor; ac hæreo duntaxat circa energiam illius ratiocinii, quo tu tam ista, quàm alia Metaphysica cohærentia, probas.

R E S P O N S I O.

VIR PRÆSTANTISSIME,

Tam eleganti & accurata dissertatione Meditationes meas impugnasti, quæque ad earum veritatem illustrandam adeò profutura esse mihi videtur, ut multum me tibi debere existimem quòd ipsam perscripseris, multumque etiam R. P. Mersenno, quòd te ad scribendum incitarit. Quippe optimè novit vir ille rerum omnium studiosissimus indagator, & eorum præcipuè quæ spectant ad gloriam Dei promotor indefessus, nulla via melius cognosci posse an meæ rationes pro veris demonstrationibus habendæ sint, quàm si aliquot ex iis qui doctrina & ingenio reliquos antecedunt, ipsas examinarent ac totis viribus impugnarent; ut deinde fieret periculum, an ego satis commodè ad omnia quæ ab iis proposita essent responderem. Idcirco quamplurimos ad hoc provocavit, à nonnullis impetravit, & gaudeo quòd etiam à te. Quamvis enim non tam Philosophicis rationibus usus fueris ad opiniones meas refutandas, quàm oratoriis quibusdam artibus ad illas eludendas, hoc tamen ipsum ideò mihi gratum est, quòd inde conjiciam non facile in me rationes afferri potuisse diversas ab iis quæ in præcedentibus aliorum objectionibus, quas legisti, continentur. Neque enim si quæ essent, ingenium & diligentiam tuam effugissent, & judico te hîc non aliud habuisse institutum, quàm ut eorum me admoneres quibus meæ rationes, ab iis quorum ingenia sensibus ita immersa sunt ut à Metaphysicis cogitationibus prorsus

ab-

abhorreant, eludi possent, atque ita mihi dares occasionem iis occurrendi. Quamobrem ego hîc non tanquam tibi Philosopho acutissimo, sed tanquam alicui ex hominibus istis carneis respondebo.

I N S T A N T I A.

Prodire è prælo superiore autumno tuæ illæ Meditationes, quarum exemplum MS. Mersennus mecum communicârat. Adjuncta iis fuit Objectionum. Responsionumque congeries, quas me, cum ad te scriberem, legisse, haud verè supponis: quippe oblatas à Mersenno videre prorsus nolueram; ne præoccupatus accederem ad Meditationum examen. Cætera inter tibi Objecta, meam quoque Epistolam satis prolixam editam vidi. Responsionem postquàm perlegi, mirari satis non potui, quo erga me genio fueris animatus. Nam quòd conscripta quidem à me floccifacienda censueris, etiam mihi pro votis fuit; qui nihil meum tanti æstimo, ut habendum pretii alicujus putem. At non potui majorem quendam non desiderare candorem, quo, si nihil tibi videbatur alicujus esse momenti, debebas potiùs silentio, tenebrisque involvere, quàm propalando sic insultare. Ego certè ad te non ultrò, sed rogatus perscripseram; & dissentiendo à te, difficultates non publicè, sed privatim significâram. Ea scilicet mihi mens fuerat, ut tibi ingenuè, amiceque proponerem, quos observâram inter legendum mihi subnasci scrupulos; quòd, si res videretur tanti, posses lectionem facere aliquantò explanatiorem; nisi videretur, tum esset in te, ut rem planè supprimeres. Putabam enim velle te id exemplum mihi, aliisque legi, ut judicia varia expertus, providere posses, autographum-ne, priusquàm edi procurares, aliqua ratione foret emendandum. At verò, tu plenum benevolentiaë consilium ita excepisti, quasi hostiliter provocassem; & nihil privatim rescribens, pugnam publicè instituisti; declarans reipsa, exemplum fuisse commonstratum à te; non quasi ratum non haberes quicquid à te scriptum semel fuerat; sed quòd excitari velles aliquos, adversum quos posses vireis experiri. Annon proinde mihi fecisti propugnationem necessariam, qui visus es velle facere nihil aliud, quàm ex amico adversarium, & nihil tale cogitantem, in arenam compellere? Quod enim bona quædam verba præmiseris, subjunxerisque, illa, qua consentaneum est, excipio gratitudine (quantumvis tu me, ut puerum habueris, cui poculum circum contingitur melle, ut tetrum ab-

I.
Instandi
necessitas.

finthii laticem perpotet.) Quod superest verò, sic gessisti te, ut periculum fecisse videaris, num me probares degenerem, eumque, qui tibi porrigerem herbam. Conditiones ergo accipio; qui in recessu non invidebo, si, prout cœpisti tibi plausum dare; ita ovationem, & triumphum captes. Hoc unum cavebo; ne, quia te agnosco offensum, quòd te Meditationibus totis sub nomine Mentis loquentem nomine Mentis interpellarim, ut si fecissem ironicè, quòd factum fuit prorsus ingenuè, quemadmodum postea memorandum est; ne, inquam, te amplius Mentem vocitem; sed te, tametsi non loquentem, nisi ut partem hominis, alloquar ut hominem totum. Tu me, ut voles; nam, per me quidem, integrum tibi est affari non modò ut Carnem, quæ vox solertiæ tuæ occurrit, ut esset menti *ἀνθρώπου*: sed etiam, ut saxum, ut plumbum, &, si quid putes esse obrusum. Quippe quòd te heic respondere dicis, *Non tanquam mihi Philosopho acutissimo, sed tanquam uni ex hominibus carnis;* gratias primùm habeo, quales debeo; tibi que tanquam melius merenti *ακρίστον* reddo: ac deinde me, qui scripsi ad te, illum non inficior, cui ipse respondes. Nimirùm ago longè simplicius, quàm ut distinctionem hanc nòrim; &, qui dissimulare nescio, duplicem personam mihi non assumo. Illam proinde ingenuè respuo, quam tu facis sepositam, aliamque sustineo, quam reliquam facis. Ac si ageretur quidem de ipsa rei veritate, ut putà de Dei existentia, animorumque immortalis natura; eo sanè casu abnegarem; quòd videri posset ex Literarum Sacrarum sensu adversari caro spiritui; sed quia non amplius agitur, quàm de vi tui Ratiocinii, sicque privata tua causa est, ac tibi soli est repugnandum, non apparet cur mihi potius detrectanda persona sit, quàm ipsi Aristoteli, cum est adversatus Anaxagoræ, qui Mens vulgò appellabatur. Tametsi enim carneum me dicas, non idèd facis exanimem; ut neque tametsi te mentalem geras, te idcirco facis excarnem. Quare & permittendum tibi, ut pro genio loquaris tuo; sufficitque, ut Deo propitio, neque ego sim planè caro sine mente, neque tu planè mens sine carne; & neque tu supra, neque ego infra conditionem hominis simus; quamvis tu, quòd est humanum recuses; ego id à me alienum non putem.

II.
Non egi heic de Rerum veritate; sed de Ratiociniorum vi.
 Quod præfaris porrò, *me non tam Philosophicis rationibus usum ad opiniones tuas refutandas, quàm oratoris quibusdam artibus ad eas eludendas.* Repeto primum non agi heic de ipsis opinionibus, quæ tam meæ, quàm tuæ sunt, imò quæ sunt omnium piorum, rectè que

ten-

fentientium communes. Quare neque animus fuit ullis seu Philosophicis, seu aliis rationibus uti ad eas refutandas, quas effusione sanguinis defendere paratus sum. Quæstio igitur est de energia tuarum rationum, quatenus illas deprædicas, ac pro demonstrationibus jactas; cum ex iis tamen omnibus, quas doctores proponere in hujusmodi argumento solent, illas duntaxat delegeris, quæ videntur omnium maximè infirmæ. Hinc objectiones non conjeci, quæ fieri præterea numerosæ potuerant, ut neque ipse adhibuisti tot rationes alias præclaras, quibus res potuerat fieri evidentior; sed ut persuasus ipse fuisti te demonstrasse speciali modo; ita opposui solùm ea, ob quæ visus est inefficax modus. Deinde, quòd vocas *Oratorias artes*, mihi nimium tribuis, qui artes ignoro, ac oratorias potissimum; nisi artem voces id naturæ donum, quo sensa mentis exprimere dicendo quisque possumus. Solam certè naturam sequor, & ut lingua adfarer te, ita calamo ad te scribo. Si nunc enuncio, nunc interrogo, nunc paucis, nunc pluribus urgeo; id non ex arte, sed sponte fit: & utcumq; in me acumen non fit, est tamen perpetua, constansque voluntas efferendi omnia quàm possum perspicuè. Vnde & quemadmodum nolim mihi fucum fieri lenocinio ullo verborum; ita longè abs sum, ut facere velim; neque tu ullum ostendes locum, in quo non bona, ingenua, candida fide egerim, artemque oratoriam præhabuerim simplicitati. Ad *Rationes* quòd attinet, nescio quas *Philosophicas* dicas; nisi non omnes Philosophicæ sunt, quæ germanæ, legitimæ, ad verum eruendum institutæ sunt, alicuique problematis, ut loquuntur, parti probandæ deserviunt. An nullas porrò nisi alienas, institutoque confirmando nihil conferentes usurpârîm, lectores æqui dijudicent; ego certè is nunquam fui, qui me eas adeptum gloriarer, unde res planè conficeretur. Etsi enim facilius est falsi quidpiam convincere, quàm veri quidpiam demonstrare; novi tamen quanta caligo humanas menteis occupet; quanta sit ubique humanæ rationis fluctuatio, & incertitudo. Quamobrem, ut nihil statuo, quòd haberi velim quasi inconcussum; ita nihil adior, quòd me eversum contendam; ac solùm, ut me nihil demonstraturum confido, aut profiteor; ita caveo ne cuilibet dogmata tradenti temerè assentiar. Sic tecum egi: Nam & cum rationes tibi proponendas assumpsi, dubitandi rationes dixi; neque esse potui ea securitate, qua tu, dum divididisti pro demonstrationibus, quas te asserendi habere es ratus. Neque verò est quorsum putes pellegisse me tuas Meditationes contradicendi

studio, aut congeffisse poftea ludicras folum dubitationes. Teftor Deum ter Max. fi me comparare ad legendum potui puriore affectu cognofcendarum, complectendarum, commendandarum demonstrationum, fi non fimpliciter expofui refiduos in me fcrupulos. Res, in qua verlamur, magis feria eft, magisque noftra intereft, quam ut arbitrer effe colludendum. De veritate agitur, qua demonstratione paratur; Ecquis vero illam, fi videat, non amet, vel potius non depereat? quis illi vel refiftere, vel contradicere, fi homo fit, poffit? Quin-etiam, cum me nullius tuarum jactatarum demonstrationum vim experiri agnofcerem, quaefivi ab aliquot viris magni nominis, & impenfè doctis, qui Meditationes tuas legerant, ecquid-nam ipsis videretur; deprehendi autem illos, perinde ac me demonstrationis vim non fenfiffe. Quam-putas vero condoluimus, cum à te, tanto viro, & tanta in re., tantum exspectantes, fpe excidimus? Communis fanè hæc vox fuit, Fieri-ne poteft, ut ille vir Mathematicis ftudiis innutritus, & qua res demonstratio fit tantoperè fcienf, eas rationes habeat, evulgetque pro demonstrationibus germanis, qua à nobis tamen adeò attentis, adeò benè animatis elicere affenfum nõ valeant? An fortè elatus applaufu, quo aliqua nova in Geometricis excogitavit, demonstravitque, eò adductus fuit, ut confideret poffe fe circa cætera, ac metaphyfica præfertim, paris effe fœlicitatis? An nihili, ut cæteros, fic Ptolemæum quoque fecit, qui Mathematicen profequutus, dixit fe intactam Theologiam, Phyficamque relinquere; iftam ob materiæ conditionem inftabilem, illam ob rerum divinarum incomprehenfibilem naturam? An poftquam in fua Synopfi tantam promiffit fegetem, putavit Lectores fore fpe contentos, neque ftudiofè requifituros utrum plenæ effent, an inanes fpicæ?

III.
Si Demon-
strationes
fuerunt,
nihil fuiffe
neceffe im-
plorare
Sorbonæ
decretum.

Subiit poftea quoque mirari, quam fcurè Doctores fummos summæ facultatis compellans, prædicaveris apud illos *te fuiffe rationes ita profequantur, ut jam pro certiffimis, & evidentiffimis demonstrationibus illas aufus fueris proponere: addiderifque etiam taleis effe, ut non putes ullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam poffint; ac denique follicitaris, ut ipfas pro demonstrationibus habentes hoc ipfum declarare, & publicè testari velint.* Cum enim ea fœcra Facultas extulerit hæcenus, efferatque etiam-num tot viros tam magnos, ac in his rebus adeò fublimeis, putafte-ne nullum hæcenus exortum, qui tale quidpiam viderit: imò & nullum exorturum, qui videre quidpiam quam tu meliùs, poffit? Credi-
difti-ne

difti-ne quotquot funt, ac erunt, mutuari debere ex te, unde folemnia dogmata probent? Es-ne arbitratus totam Facultatem ignoraffe, quoufque rem ipsi demonftraveris, quemadmodum effent Christiani fuadendi? Nam proferre te quidem qua potueris hifce de rebus comminifci, nemo improbet, fed potiùs collaudet. Veritas quafti bravium eft, & ut nemini non fas eft ad affequentionem ejus adfpirare, fic quifquis illam affequetur, ipfa operæ pretium eft. At vero qua commentus fueris exiftimare ftatim digna, qua auguftiffima Facultas fic à te addifcat, quafti fine te Doctore cæca fuerit; & decreto fuo ita approbet, ut dubitare de iis fit nefas; id denique mirum, ac ftupendum eft. Sanè, aut hoc eft nimium de tuarum rationum vigore diffidere; aut potiùs illas pretio pretiofiffimo æftimare, cum dignas ducis, qua imperentur mortalibus omnibus, ipsisque adeò conciliare majefatem adniteris, ut tibi viam fternere ad ingeniorum tyrannidem poffis. Sed mihi crede, aut ratiocinium demonftratio non eft, aut ex feipfo elucefcit; neque emendicanda authoritas eft, qua perfuaderi valeat; cum & vi propria affenfum extorqueat, & nifi extorqueat, demonftratio non fit; neque authoritas faciat, ut pro demonftratione habeatur, fed ut conclusio, qua ex vi præmiffarum perfuafionem non obtinet, ex authoritate dicentis obtineat. Quam proinde abfuit fublumis Facultas, ut votis tuis annueret, qua decretis non argumenta, fed conclusiones fancire folet! Novit quam fit humana ratio inconfans, atque imbecilla, quare & ex ea decretorum firmitudinem non exquirat. Momentum ex Sacra Scriptura, aliifque fidei canonibus quaerit; ipfas rationes (fi aliqua fint) cum fuis momentis (fi aliqua habeant) intactas penitùs relinquit. Et non ignorat quidem nonnullas effe præclaras præcæteris: fed cum illæ fint tamen quafti fumofæ faculæ ad fidei jubar, & quafti Solem comparatæ, ideò cum fidei splendore, atque majefate ipfas non commifcet. Habet illas, ut quoddam genus probationis heterogeneous; exiftimatque Sacram fidem effe debere fibi ipsis folidiffimum fundamentum. Plærumque etiam adhibere rationes exiftimat nefas; tum ne excellentia rerum credendarum imminuatur, fi putetur humana ratio poffe ad illam pertingere; tum ne impii arbitrentur nos iis induci ad credendum ea, qua cur ipsis quoque ob rationum imbecillitatem, non credant, fibi ipsis videri excufabiles poffint. In cæteris, non refpuit quidem; fed eæne fint, annon fint demonftrationes, non præftituit. Novit alios aliis
rationi-

rationibus capi; & cum aliquæ his, non illis; aliquæ verò non his, sed illis pro demonstrationibus habeantur; omneis, quantum valere possunt, finit, & columnâ fidei, tanquam inconcussâ semel positâ, illas circumextrui, quales sunt, permittit. Hoc censu potuerunt tuæ quoque haberi; at dum haberi ipsas voluisti, quasi dogmata fidei, tantum abest, ut id feratur, quin interest potius, ut eæ refellantur. Nempe ne sint impii, qui existiment nos illarum vi potius, quàm fidei merito ad credendum induci; aut firmiores saltem rationes ex ipsismet Doctoribus repetere negligant, quos decrevisse putarunt, *Nullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam possint.* Quo loco verba illa prætereo, quæ ad ipsorum unum es scribere ausus: *Quapropter, si verum hinc sine invidia scribere licet, ausim sperare venturum tempus aliquando, quo illa opinio, quæ ponit accidentia realia, ut à ratione aliena, & incomprehensibilis, & parùm tuta in fide à Theologis explodetur, & mea in ejus locum ut certa, & indubitata recipietur. Quod hinc dissimulandum esse non putavi, ut &c.*

IV. Adhæc mirari etiam subit, cur tuum ingenium ita evectum habeas supra conditionem cæterorum, ut si qui dissentiant abs te, dicas *eorum ingenia ita immersa sensibus, & à Metaphysicis cogitationibus prorsus abhorrentia, &c.* Nam quod supra sensus nihil sapiant, & metaphysicè nihil cogitènt; quomodo potes dicere, nisi quia nō sapiunt, neq; cogitât tuo modo. Quæso te enim ecquæ-nam est Metaphysica cogitatio? De vi vocis nō disputo, quam Aristotelis Sectatores imposuere illi Philosophiæ parti, cujus membrū fuit Theologia ab auctore dicta. Theologia, inquam, naturalis, quæ ratione nititur, ut discernatur à supernaturali, quæ sola DEI revelantis autoritate fulcitur. Dico solùm, cùm ea seu Metaphysica, seu Theologia, sit Platoni Dialectica, quasi quæ ratione utatur; ex quo factum est, ut nonnulli ex ejus Sectatoribus eandem Rationalem, ac Intellectualem appellaverint, putantes nempe res divinas non-nisi ratione intellectuque intelligi; idè tuam illam cogitationem esse non posse aliam, quam Dialecticam, sive rationalem, ac intellectualem. Cùm tua ergo ratio, ac intelligentia occupetur heic circa Dei existentiam, ac mentis humanæ separabilitatem; idcirco non potest tibi esse alia Metaphysica cogitatio, quàm ea, qua ratiocinaris, ac intelligis tum Deum existere, tum mentem separabilem esse. Igitur & cùm existimas alios à cogitationibus Metaphysicis abhorreere, existimas illos nec ratiocinari, nec intelligere,

ligere, quòd Deus existat, aut Mens separabilis sit. Ecquonam verò argumento ductus id existimas, nisi quia ferre non potes opponi ab ipsis gloriari te nimium de tua ratione, ac intelligentia, quasi eâ sit omnium perfectissima, nihilque opponi aut possit, aut debeat? Ac de cæterorum quidem ratione, & intelligentia, quatenus perfecta, imperfectave sit, non assumpsi heic disquirendum: hoc tamen dico, dum ratiocinantur, ac intelligunt existere Deum, mentemque humanam esse separabilem, sapere illos supra sensus, ipsorumque cogitationem non posse non Metaphysicam esse. Nam sensuum est quidem, quod sensibilia percipiant; sed quòd à sensibilibus ad intelligibilia progrediantur, & invisibilia Dei, ex iis quæ fecit, visibilibus intellecta conspiciant, hoc rationis est, atque intellectus. In eo differunt à te, quòd tu putas te absque præviis sensibus ad intelligibilia ferri, ac Dei, Mentisque non modò existentiam, separabilitatemque; sed etiam utriusque intimam naturam clarè, distinctèque intelligere; illi & habeant sensibilia pro gradu ad intelligentiam; & cùm intelligant de Deo, Mentèq; separabili quòd sint; nō proinde profitentur intelligere se quid sint. Quandoquidem verò tibi non subscribunt, & circa tuum ratiocinandi, ac intelligendi modum difficultates quasdam proponunt, nec satis applaudunt, atque adulantur, tu id non fers, sed exandescis, sensibusque immersos, & à cogitationibus Metaphysicis abhorrenteis, carneosque pronuncias. Quasi nimirum ipse solus Metaphysicus, sive Theologus naturalis sis, ac præter te unum nemo adnitatur evehere se supra sensus, & quam-maximè per naturam licet, abstracta intelligere; quasi tibi uni veritas sit cordi, nemoque illam assequi præter te aut curet, aut possit. Certè hac de re hæc tua sunt verba; *Quia nullas antehac Ideas eorum, quæ ad mentem pertinent, habuimus, nisi planè confusas, & cum rerum sensibilibus Ideis permixtas; hæcque prima, & præcipua ratio fuit, cur nulla ex iis, quæ de Anima, & Deo dicebantur, satis clarè potuerint intelligi, magnum me operæ-premium facturum esse putavi, si docerem, quo pacto proprietates, seu qualitates mentis à qualitatibus corporis sint dignoscendæ. Quamvis enim jam antè dictum sit à multis, ad res Metaphysicas intelligendas mentem à sensibus esse abducendam; nemo tamen adhuc, quod sciam, qua ratione id fieri posset ostenderat; vera autem via, & meo iudicio unica ad id præstandum in secunda mea meditatione continetur: Sed quæ talis est, ut non sit satis ipsam semel perspexisse; diu terenda est, & repetenda, ut totius vitæ consuetudo res intellectualem cum corporeis*

confundendi contraria, paucorum saltem dierum consuetudine easdem distinguenti deleatur.

V. *Demonstrationum vim, non ex sui jactatione, neque ex aliorum ignorantia asserimus esse.* Hac itaque tui de te opinione fretus alios despicias, comparasq; te, aut si quis tecum sentiat, cum illo, qui navigatione in Americam peracta referat esse Antipodas, ac majorem mereatur fidem, quam mille, qui negent, ex eo solum, quod ignorēt. Et si posses quidē pari evidentia facere aperta quæ de tua illa ingenii navigatione ad nos refers, ac ille redux potest, (si modò qui negat Antipodas esse, navigare cum ipso in Americam velint) quam passis velis iremus omnes, concederemusque in tuam sententiam? Nam fac nos, quod ais (tametsi secus nobis videtur) nulla adjuncta ratione negare illam rationum tuarum vim: at saltem, cum non recusemus tecum navigare, imò ratiocinantem te *nostrā nodā* prosequamur, cur nusquam tamen hanc tuam vim Antipoda detegimus? An-ne pro Antipodibus expectandi nobis fuisse Sciopodes, Enotocetæ, Astomi, Pygmæi, & quæcumque Megasthenes, Dainchusque olim somniarunt. Dices nos non satis attentē, ac seriō tecum meditari, non abducere à sensibus mentem, non exuere præjudicia, atque idcirco te nostra judicia prorsus recusare; & tanquam nullius momenti contemnere. Sed recusa tamen, & contemne, ut voles; Liceret nobis pari jure idem facere; sed hoc satis est, ubi quicquid potest à veritatis amantibus exigi præstiterimus, nullam tamen à nobis vim, qualis esse debet demonstrationis, sentiri. Dices tuas demonstrationes longiusculas esse Geometricarum quarundam instar, ac fieri solum evidentibus, cum perceptæ integræ fuerint. Sed sunt, quales esse voluisti, longiusculæ, implicitæque; qui fit nihilominus, ut nullæ Geometricæ sint, quæ se, ubi totam seriem perceperimus, evidentiam suam non prodant, & velimus, nolimus ad assentiendum mentem compellant; istæ autem tuæ, tametsi tota serie fuerint perspectæ, neque tamen nobis evidentes fiant, neque nos ad assensum trahant? An jure eas dicis non modo æquare, sed superare etiam Geometricas certitudine, atque evidentia? Et cum Evidentissimas dicas, ecquid demum erit per te evidens, si quod evidentissimum à te dicitur, sit aded obscurum? Dices denique posse te meritò concludere *montem ea, quæ scripsisti, infirmari auctoritate doctissimorum virorum, qui ipsis sæpe perlectis nondum possunt assentiri, quam e contra eorundem auctoritate confirmari, ex eo, quod nullos errores, sive paralogismos post tot accurata examina in demonstrationibus tuis annotarint.* At, si, quia tibi verba non defuerunt, quibus, ut Scholarum mos est, circa argumenta disputabilia responderes, non es confessus ullos errores, paralo-

paralogismosve admissos; non propterea tamen auctoritas illa confirmavit potius quam suspecta aliquorum paralogismorum scripta reddidit; quatenus viri doctissimi non potuere illis toties perlectis assentiri. Quippe & illi existimârunt se annotasse varios; & quoties ratio aliqua sapius perlecta, intellectaque (nisi te semper aquilam, cæteros omnes reputas noctuas) ad assensum non pertrahit; argumentum profectò est, eam demonstrationem non esse, ac paralogismum aliquem latere, quo, nisi vitium formæ sit, præmissæ saltem secus se, quam supponantur, habeant. Et fac nondum fuisse paralogismum detectum; an quicquam repugnat, quin vel ipsemet, vel acutiores alii in posterum detegant, constante præsertim ea inevidentia, quæ sola obstat, ne hætenus viri doctissimi assentiantur? Simile est certè, ac si defosso thesauro in loco, quem tu, & ego ignoremus, tu ex viso quodam terræ aggere inferas illeic thesaurum esse; neq; enim potuisse alia occasione illeic effodi, & aggeri terram. Si enim ego nõ assentiar, quod tametsi nesciam, qua alia occasione terra illeic effodi, aggerique potuerit, non videam tamen cur nõ potuerit aliqua alia præter hanc esse: quoniam jure tu ex mea ignorantia argumentabere occasionem tibi creditam veram esse, ac te incidisse in thesauri locum? Quasi verò non alius supervenire valeat, qui veram occasionem nòrit, ac te, tibi nimium fidentem, hallucinatum fuisse ostendat? Verum ex dicendis cognoscendum est, permittendumque Lectoribus, ut dijudicent, nulli-ne errores, aut paralogismi, non dico à viris doctissimis, in quorum censu me non habeo, sed à me, caligante licet, fuerint in propositis tibi dubitationibus adnotati.

IN MEDITATIONEM I,

Quæ est

De iis, quæ in dubium revocari possunt.

D V B I T A T I O V N I C A.

De Methodo, qua omnis cognitio, seu vera, seu falsa, etiam adhibitis machinis, jubetur extrahi.

AC circa primam quidem Meditationem, non est quodd multum immerer; comprobo enim institutum, quo mentem tuam exuere omni præjudicio voluisti. Id unum non satis percipio,

pio, Quamobrem satius non duxeris, simpliciter ac paucis verbis incerta habere quæ prænoveras, ut ea deinde seligeres quæ vera deprehenderentur, quàm habendo omnia pro falsis, non tam vetus exuere, quam induere novum præjudicium. Et vide, ut necesse fuerit, quò tibi ipsi faceres fidem, fingere Deum deceptorem, aut nescio quem malum Genium delusorem; cum visum fuisset sufficere, humanæ mentis caliginem, solamve naturæ imbecillitatem cauffari. Fingis prætereà te somniare, ut in dubium omnia revoces, & quidquid rerum agitur pro ludificatione ducas. Sed an propterea à te extorques, ut non vigilare te credas, & incerta falsa que habeas, quæ coram te sunt aut geruntur? Quicquid dixeris, nemo erit qui persuadeatur, te esse persuasum nihil esse verum ex iis omnibus, quæ cognoveris; ac tibi perpetuò vel sensum, vel somnium, vel Deum, vel cacodæmonem imposuisse. An non futurum fuisset magis & philosophico candore, & veritatis amore dignum, res, ut se habent, & bona fide ac simpliciter enunciare, quàm, quod objicere quispiam posset, recurrere ad Machinam, captare præstigias, sectari ambages? Quanquam, quia tibi ita est visum, nolim amplius contendere.

R E S P O N S I O.

A Is te comprobare institutum quo mentem præjudiciis exuere conatus sum, utpote quod nemo fingere potest esse improbandum. Sed velles ut simpliciter ac paucis verbis, hoc est, perfunctoriè tantum id effecissem. Quasi scilicet tam facile sit omnibus se erroribus liberare quibus ab infantia imbuti sumus? & quasi nimis accuratè id fieri possit quod nemo negat esse faciendum? Sed nempe indicare voluisti, plerosque homines fateri quidem verbo tenuis præjudicia esse vitanda, sed tamen nunquam illa vitare; quia nullum studium aut laborem in hoc impendunt, nulla que ex iis quæ semel ut vera admiserunt pro præjudiciis habenda esse arbitratur. Tu certè hîc illorum personam egregiè agis, & nihil eorum quæ ab ipsis dici possent omittis; sed interim nihil affers quod Philosophum redolere videatur. Vbi enim ais opus non esse Deum fingere deceptorem, neque nos somniare, nec talia, Philosophus putasset sibi addendam esse rationem cur illa non possint in dubium revocari; vel si nullam habuisset, ut revera nulla est, id non dixisset: neque addidisset, sufficere hoc in loco humanæ mentis caliginem, aut naturæ nostræ imbecillitatem causari; nihil enim prodest ad erigendos nostros emendandos quò dicatur nos errare, quia nostra

nostramens caligat, vel natura est imbecilla; idem enim est ac si tantum diceretur nos errare quia sumus erroribus obnoxii; & manifeste utilius est attendere, ut feci, ad omnia in quibus contingere potest ut erremus, ne ipsis temerè assentiamur. Non etiam dixisset Philosophus me, habendo dubia omnia pro falsis, non tam vetus exuere quàm induere novum præjudicium; vel prius probare conatus fuisset ex tali suppositione oriri periculum alicujus deceptionis. Sed tu è contra paulò post affirmas me non posse à me extorquere ut illa pro incertis, falsisque habeam quæ falsa supposui, hoc est ut novum illud induam præjudicium quod ne induerem verebaris. Nec magis miraretur Philosophus istiusmodi suppositionem, quàm quòd aliquando ut baculum qui curvus est rectum reddamus, illum in contrariam partem recurvemus; novit enim sæpe falsa pro veris utiliter sic assumi ad veritatem illustrandam; ut cum Astronomi Equatorem, Zodiacum, aliosque circulos in cælo imaginantur; cum Geometra novas lineas datis figuris adjungunt, & sæpe Philosophi multis in locis. Qui autem hoc vocat recurrere ad machinam, captare præstigias, sectari ambages, atque, Philosophico candore, ac veritatis amore esse indignum, non certè ipse Philosophico candore, nec ulla ratione, sed Rhetorico tantum fuco uti se velle testatur.

I N S T A N T I A.

Quam infensè, quàmque acerbè pauca mea verba exceperis, subnotare nihil attinet. Id initio statim observo; nisi satis erat meam probationem tam fastidiosè admittere; videri saltem te non debuisse meam illam vocem, paucis verbis, interpretari perfunctoriè; cum scilicet constet quantum differant paucis aliquid. Sperabam vocem quoque illam, Simpliciter, interpretareri stultè: sed fuisti nempe humanior, contentus id dissimulare, quod dixeram me non satis percipere (quasi scilicet nihil condemnans, ac erudiri solum cupiens) ut inde unum statueres caput, ex quo me probares non-Philosophum. Porro si vox quidem Philosophi pro Sapiente usurpetur, ipsam tibi ultrò concedo, qui tantà sapientie fiducia; at si nihil sonet aliud, quàm quod nominis Author voluit, dum, ut cæterorum jactantiam coargueret, dixit esse se non Sapientem, sed studiosum sapientiæ; non est cur mihi illam inideas, qui tametsi nihil sapiam, ex eo tamen solo affectu, quo sapere desidero, possum sapientiæ studiosus dici. Quare & cum dicis me nihil asserre,

quod Philosophum redolere videatur; Esto id tuo sensu, quo credere me Philosophum absit; at dubitationes proponere, erudiri que peroptare, aliorum fortè sensu redolebit. Suggestis id ea occasione, qua dicis me egregiè agere illorum personam, qui fatentur verbo tenus vitanda præjudicia, sed illa tamen nunquã vitant, quia nullum studium, aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis, quæ semel ut vera admiserint, pro præjudiciis habenda esse arbitrantur. Ego verò, ut sum præfatus, nullius personam assumpsi, tantum abest, ut illorum sustinere voluerim, quibus me fingis patrocinari; addens me nihil eorum, quæ ab ipsis dici possunt, omittere; Cùm & tam pauca tamen dixerim, & de illis, quicumque, aut ubicumque vel sint, vel non sint, ne cogitaverim quidem. Mea ipsius est persona, quam egi, & si quæ mea fuit sententia, pleno candore illam exposui. Sed fuit hæc tibi anfa captanda, tum ut bilem exonerares, tum ut te unum esse probares, qui philosophum ageres; solus utpote eruditus vitare præjudicia, solus falsitatem exhorrens, solus veritatem requirens. Eapropter sanè eam ipse tibi de te opinionem fecisti, ut ex hac tua methodo nihil jam falsi tibi subrepat, nihil non verum excidat, sicque Oracula abs te, de quibus non sit dubitandum, fundantur. Siquidem non modò jactasti in capite ipso nullam viam patere humano ingenio, per quam rationes tuis meliores inveniri unquam possint; sed deinceps quoque passim commendasti illarum excellentiam, & ad calcem tandem pronunciaisti, nullam posse esse causam, cur nihil in ipsis reprehensum hæctenus sit, nisi quia sunt omnino veræ, ac certæ; cùm præsertim ipse ex nullis obscuris, ignotisve principiis, sed primùm à summa rerum omnium dubitatione, ac deinde ex iis, quæ menti præjudiciis liberæ, omnium evidentissima, & certissima esse apparent, gradatim deductæ sint, &c.

II. Falsò supponi omnia præjudicia posse exui; ac deinceps evidentissimè, certissimèque principia haberi.

Cæterùm quia hæc Meditatio de præjudiciis devitandis, demonstrationum tuarum arx est, ac veluti Equus Trojanus, è quo illæ prod-eunt nullum non præsidium, quantumvis munitum expugnent: age exploremus quid id rei sit, hoc est retexamus initio primariã ratiocinationem. Illã redigi in hanc formam posse minimè diffiteberis,

Qui mentem fecit liberam à præjudiciis omnibus, is non ex obscuris, incertisve principiis, sed ex evidentissimis, ac certissimis conclusionibus deducit.

Atqui ego mentem feci liberam à præjudiciis omnibus.

Igitur ego conclusiones, non ex obscuris, incertisve; sed ex evidentissimis, ac certissimis principiis deduco.

Cum ergo sic argumenteris, dicendū est quidem hoc loco de tua præ-

præsertim Assumptione; sed ut plenius constet, sit-ne aliquis paralogismus an-non, de Propositione est quoque dicendum. Primùm itaque in ipsa supponis posse mentem liberam fieri à præjudiciis omnibus: At impossibilis res videtur. Imprimis, quia memoria judiciorum prius factorum, penesque ipsam depositorum thesaurus cùm sit, excuti à nobis pro votis non potest. Id in se quisque experitur, & ille nōrat optimè, qui artem non tam memorandi, quàm obliviscendi optabat. Videlicet facta judicia ita habitu perseverant, & sigillorum instar impressa sic hærent, ut illa ad placitum eluere, aut eradere in potestate nostra non sit. Deinde, sunt quidem præjudicia quædam, quæ mutari possunt; at sunt etiam quædam, quæ mutari non possunt; & ea, quæ mutantur, non idcirco mentem à præjudiciis liberam faciunt. Nam cum omne iudicium feratur de re, quatenus ea menti apparet; efficitur, ut si res quidem eodem semper modo appareat, veluti Sol rotundus, ac lucidus, aut creatio duorum angulorum rectorum, duobusve rectis æqualiū, ex incidente recta in rectam: tum fiat semper idem iudicium. Sin res nunc uno modo appareat, nunc alio; ut turris procul quidè rotunda, propè verò quadrata visa; aut baculus media parte in aère, media intra aquam conspectus recurvus, ac in aère totus rectus; tum non idè fit, sed varium iudicium. Vnde & dico priora illa mutari non posse (quia id quod apparet in re non mutatur) sicque non posse mentem ab illis liberam evadere: posteriora verò hæc posse quidem mutari (quoniam quod apparet mutatur) at non fieri propterea mentem à præjudiciis liberam, quoniam cum à veteribus deseritur, à recentibus occupatur. Secundò, ut mens concedatur fieri libera, esseque velut tabula rasa, in qua iudicium nullum sit veluti pictum; supponis eam posse conclusiones quasdam ex principiis deducere: Atqui & hoc quoque impossibile videtur. Nam si nulla habet præjudicia, nulla ergo principia habet; quoniam principia, ut heic sumuntur, sunt enunciationes; Enunciationes verò sunt iudicia quædam, quibus aliquid vel affirmatur, vel negatur. Quare & principia illa erunt iudicia, & quia præhæbentur, præjudicia. Igitur si mens nulla habeat præjudicia in se, ne principia quidè, ex quibus aliquid deducat, habebit. An dices mentem, dum præjudicia exuit, abjicere quidè enunciationum vincula, verba nempe *Est*, & *Non est*, quibus termini, ut vocat, necluntur; at non abjicere tamen ipsos terminos, sive terminorum simplices notiones, ex quibus mens nova principia, novaque adeò iudicia texat? Vt cumque sanè enunciationes illo modo dissolvi putes; quia deinceps tamen nihil novi apparet, quod

quod suadeat nexum alium, quàm qui præfuerit adhibendum; idcirco non aliæ, aut oppositæ, sed eadem, quæ prius enunciationes de rebus fient; quare & redibunt eadem præjudicia. Heinc considera quantum voles Solem, ac Lucem seorsim; itemque incidentiam rectæ in rectam, & duorum angulorum rectitudinem, aut cum duobus æqualitatem; ubi oportuerit tamen iterum terminos sive attributa, cum subjectis connectere, non aliam connexionem adhibebis, quam ejusdem verbi *Est*, nulloque modo dices, Sol *non est* lucidus; aut *recta* incidens in *rectam*, *non est* creans duos angulos qui vel *recti* sint, vel duobus *rectis* æquales. Tertio ut demus superesse menti aliqua principia, ex quibus conclusiones deducat: supponis illa esse *non obscura, & incerta, sed evidentissima, & certissima*. Sed hoc denique impossibile est, ut nempe sint alia principia, quàm quæ prius fuerint, hoc est ut nonnulla evidentia, ac certa; ita plura obscura, & incerta. Plura, inquam, ob caliginem, imbecillitatemque humanam; quoniam quantumcunque mens pura, ac sublimis suâ naturâ sit; est tamê demersa in molem corpoream, à cujus functionibus pendet, à qua obfuscatur, à qua præpeditur. Saltem ex ipsa à præjudiciis liberatione indifferens manet ad assentiendum tam falsis, quàm veris principiis, quatenus prima occurrerint, ac prout apparuerint: neque ex indifferentia colligere potes, quamobrem illa occurrere, apparereque potius debeant obscure, esseque incerta, quàm evidenter, esseque certa. Erit enim mens veluti in bivio, ac fortunæ erit, quòd ista, potius quàm illa sese offerant, quodque istis, potius quàm illis eo, quod esse apparebunt, moventibus fortius, ad ipsa feratur.

III. Nunc ad Assumptionem, *Ego*, inquis, *me, aut mentem meam liberam feci à præjudiciis omnibus*: At hoc est, quod non persuademur. Itemque omnia præjudicia ita haberi aliquandiu dubia, ac falsa, ut deinceps prava consuetudo non detorqueat amplius mentem à recta rerum perceptione.

Non fanè quod te non habeamus veracem, hoc est dicentem id, quod sentis; sed quòd cum persuasi simus te dicere quod de te sentis, persuademur nihilominus alium esse te, quàm ipse te sentias. Tu scilicet te liberum ab omni præjudicio putas; nos putamus non liberum, estque argumento, tum id, quod mox antè circa propositionem est dictum, tum ea præoccupatio, qua videmus te istas opiniones, quas accipiendas semel duxisti tam acriter defendere. Verùm res uberius dispicienda est ex assumptionis probatione, cujus totum robur in hac argumentatione consistit:

Qui facit sibi omnia sua præjudicia non modo dubia, sed etiam aliquandiu falsa, donec veluti æquatis utrimque præjudiciorum

orum ponderibus, prava consuetudo non amplius iudicium à recta rerum perceptione detorqueat, ille mentem liberam fecit à præjudiciis omnibus:

Atqui ego feci mihi mea omnia præjudicia non modo dubia, sed etiam aliquandiu falsa, donec veluti æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus prava consuetudo non amplius iudicium à recta rerum perceptione detorqueret:

Igitur mentem liberam feci à præjudiciis omnibus.

Est quidem heic etiam præsertim de assumptione nova dicendum; quatenus præcipua illius probatio meditationis primæ argumentum est; sed ut rursus appareat videaris-ne *αδελογίζειν*, an-non, necesse est ut pauca prius de propositione nova attingantur. Primum itaque in illa supponis *præjudicia omnia posse fieri dubia*; At hoc ut impossibile, ita falsum est, ex jam dictis; tam certa enim quædam sunt, ut dubitare de iis non liceat. Nam & quamvis fingas Solem quadratum, aut obscurum, & quocumque demum argumento nitaris tibi facere fidem; non propterea tamen verè dubitabis, quin Sol & rotundus, & lucidus sit; ut neque licet fingas *rectam* incidentem in *rectam* facere duos angulos duobus *rectis* pareis, idque menti imprimere quacumque ratione coneris, dubitare unquam poteris reipsa, quin creentur duo anguli aut *recti*, aut duobus *rectis* pares. Secundò supponis *posse eadem non modo fieri dubia, verum etiam haberi falsa*; At hoc ipsum videtur adhuc tantò magis esse impossibile, quantò magis falsa, quàm dubia opinio, in qua est probabilitas, ab ipsa veritate, ac certitudine distat. Et certè, quod possis à te extorquere, ut falsum esse credas Solem rotundum, ac lucidum esse; *rectam* incidentem in *rectam*, duos angulos *rectos*, aut *rectis* pareis facere, ne juranti quidem videtur credendum. Tertio supponis *haberi posse falsa ad aliquod tempus*: Sed vel supponis haberi falsa *serio*, ac reipsa; vel verbo *tenuis*, & quasi joco. Si *serio*, ac reipsa; tam est impossibile, ut falsa habeantur per horam, quàm per annum, aut sæculum; si verbo *tenuis*, & per jocum; tum id te ad *rectam* rerum perceptionem nihil promovet; quia seu id agas, seu non agas, mens ipsa nihil afficitur, neque aut ad percipiendum, aut ad *rectius* percipiendum juvatur. Quarto supponis *præjudicium habitum ut verum, ac certum, ita haberi posse falsum ad aliquod tempus, ut exinde fiat præjudicium novum, priorique oppositum, quod in altera lance collocatum æquilibrium faciat, ac pondere par cum priore sit*. Verùm tametsi non per annum, aut per sæculum, sed etiam per plureis annorum

norum myriadas coneris falsum reputare, Solem non esse rotundum, ac lucidum; rectam incidentem, &c. non idcirco tamen præjudicium unquam priori oppositum menti imprimes; quoniam ut nunquam assentietur, ita nunquam judicabit, neque proinde præjudicium faciet; tantum aberit, ut ejus momenti unquam sit, quo priori illi æquiponderare possit. Quintò supponis *non posse mentem in isto quasi æquilibrio constitutam à recta rerum perceptione detorqueri*. Sed imprimis, sequitur potiùs ex hac ipsa indifferentia, quod ante dicebam, ut mens tam ad pravam perceptionem detorqueri, quam ad rectam converti possit. Sequitur deinde, ut tantò faciliùs detorqueatur ad pravam, quantò longius abest à perceptione veri, & recentior est à perceptione falsi. Adde, existimare mentem capaciorem fieri veræ perceptionis ex deflexione ad falsitatem, perinde videri, ac existimare, debere quempiam, ut dealbetur, fieri priùs Æthiopem.

IV. Iam de Assumptione, quoniam in prima meditatione totus es illi comprobandæ, idè quæ sunt ejus capita præcipua percurrenda sunt. Primùm *tibi ipsi indixisti diem, quo solutus omnibus curis vacares totus evertendis præjudiciis omnibus, & quæ superexstruxeras ipsis*. Atqui ut laudabile fuit querere secessum, & otium ad evertendum aliqua, ac præsertim dubia, atque falsitatis suspecta præjudicia; ita attentando evertere omnia, etiam si quæ certa, ac vera habebas, rem aggressus es neque necessariam, neque tuarum virium. Nam credo sanè voluisse te infixam menti à puero dogmata pietatis, atque Religionis manere prorsus inconcussa, cum cætera everteres; ut dicam verò solùm de aliis, Ecquæ-nam primùm necessitas fuit evertendi illa præjudicia, Solem esse rotundum, rectam incidentem in rectam facere duos angulos, te hominem esse, habere te manus, atque oculos, esse cælum, esse terram, esse urbeis, esse animalia, esse plantas, ac hujusmodi innumera alia? An-non post ambages, ac circuitus, eò denique redeundum fuit, ut eadem omnia persuadereris? An verò propterea fortior est persuasio, quòd Sol sit rotundus, quòd ex recta incidente in rectam duo anguli fiant, quòd tu homo sis, & cætera omnia? Deinde fuit-ne virium tuarum sic evertere omnia præjudicia, ut illa haberes, non incerta modò, verùm etiam falsa? An vel dubitare seriò potuisti non esse revera Mundum aliquem, homines habere corpora, aliaque id genus? Dixisti sanè verbis paucis ante Meditationem primam, *neminem unquam sanæ mentis seriò de istis dubitasse*. An-non vis ergo ut credamus

damus non potuisse te dubitare seriò? An-non ergo joco, & verbo duntaxat? Porrò si non seriò, sed verbo duntaxat dubitare potuisti de his, similibusque præjudiciis, putasti-ne posse te omnia præjudicia evertere? Sanè ut qui fumo ædeis obtegit, eas invilas quidem, at non idcirco everfas facit; ita tu fictionem præjudiciis obducens, verba quidem pro illis das, at non idcirco ipsa evertis. Adde te videri perinde fecisse, ac si delegisses diem, quo humores penitus omnes exigeres à corpore. Nam ut humores quidem omnes abjici, nisi cum vitæ profusione non possunt, ita neque opiniones omnes quæ in mente sunt, nisi cum totius memoriæ jactura. Heinc, ne existimes me nolle præjudicia ulla esse evertenda; eum habeo hac in re delectum, quem in purgatione humorum. Ut enim satis sumus foelices, si humores pravos excernere potuerimus, si non etiam laudabileis, probosque ejecerimus; ita foelices nimium sumus, si habitis quibusdam sanis verisque opinionibus; intemeratis, ac salvis illis, deponere potuerimus quas inaneis, noxias, incertas, falsitatis suspectas habemus. Et satis sanè est in nobis opinionum hujusmodi, ut in ipsis extirpandis non unum diem decernamus, sed totam penè vitam destinemus, & non perinde in convellendis sanioribus collaboremus. Ac tu mihi quidem ita respondisti, *quasi ego censuissem facile esse omnibus se erroribus liberare, quibus ab infantia imbuti sumus, & quasi id nimis accuratè posset fieri*: Ego verò neque id cenfeo esse facile, qui impossibile penè duco; neque judico posse nimis accuratè fieri, qui plenum studium, ac totos annos vix sufficere arbitror; sed me duntaxat ita habeo, ut existimem satis esse, infelix lolium è mentis agro evellere; non item frumentum convellere simul, aut eradicare. Vnde & cum dixi *satius mihi visum, si paucis verbis incerta habuisses, quæ prænoveras, ut ea deinde seligeres, quæ vera deprehenderentur, quàm habendo omnia pro falsis, &c.* nihil aliud feci, quàm si quis suadeat agricolæ, ut consideret potius lolium esse frumento intermistum, quo selectum frumentum faciat, lolium solum eradicet; quàm ut segetem totam pro lolio habeat, unaque manu utrumque extirpet. Tu tamen eam vocem *paucis verbis* ita accepisti, quasi non ad suppositionem, suasionemve spectaret; & quasi non superesset deinde & tempus, & labor *ut ea seligeres, quæ vera deprehenderentur*. Sed immorandum in hoc non est.

V.
Esse quidem
omnem
sensum
fallacem;
at non o-
mnem sen-
sionem fal-
sam; ne-
que eum,
qui vigilat
non certio-
rem esse,
quod vigi-
let, quam
quod dor-
miant.

Deinde rem aggressus, & quasi fundamentum succutiens, causatus es sensuum fallaciam, ex qua omnia tibi dubia redderentur. Quia nempe quicquid eatenus admiseras, ut maxime verum, id à sensibus aut per sensus acceperas, ac illos interdum fallere deprehenderas; ideo prudentiæ esse censuisti, nunquam illis planè confidere, qui te vel semel decepissent. Attamen tu heic perinde fecisti, ac si quia cibus semel nocuerat, fumendum nunquam cibum censuisses, dictante prudentia ab eo abstinendum, quod vel semel nocuerit. Sed nempe neque prudentia dicitur idèò nulli cibo fidendum, quoniam interdum aliquis nocuit, verùm cavendum esse à noxio, ac eum usurpandum, qui constanter profuit; Neque dicitur omnem sensationem idcirco esse dubiam, falsamve habendam, quoniam aliqua interdum fefellit: verùm dubiam quidem meritò non habendam ut certam, falsam meritò respui; illam verò esse admittendam ut veram, quæ vera constanter deprehensa est, & quam falsam esse nihil sit, quod demonstret. Heinc si de turri procùl visa quærat, illa-ne rotunda, an quadrata sit; meritò quidem cohibetur assensus quantumcumq; illa rotunda appareat, quoniam est alias deprehensum turrim procùl visam rotundam, fuisse cominùs spectanti quadratam. At si turris propè spectata visa fuerit angulis carens, ac omninò teres; tum cohibere assensum velle, aut dubitare quadrata-ne, potiusquam rotunda, sive teres sit, nescio cur referri ad illos non debeat, quos tu dicis non sanæ mentis. Sic quamvis fuerit visus deceptus, cum iudicavit baculum partim in aëre, partim in aqua existentem esse recurvum; attamen, quia postquam is fuit ex aqua eductus, totusque in aëre fuit, rectus esse apparuit; non subest profectò cur ea quoque sensio deceptionis suspecta fiat. Dices te habuisse omnia suspecta ad tempus duntaxat, & quouique posses certa ab incertis separare: Verum circuitus inutilis, & in cuius reditu nihil ampliùs fructus, quàm in exitu reportetur: cum toto decursu meditationum peractò, nemo certius nòrit turrim propè spectatam esse teretem, aut baculum visum in aëre rectum; quàm si consistat in limine. Objicis ipse quoque tibi tam perspicuum esse te istheic sedere, tenere chartam, præ manibus habere has manus, hoc corpus, & cætera, ut de eo dubitare tam videatur demens, quam sunt illi insani, qui pauperrimi cum sint, videntur sibi reges, habere caput fictile, totos esse cucurbitas, aut ex vitro conflatos: Respondes autem, te de illis idèò dubitare, quòd fortassis dormias; cum eadem soleas in somnis pati, ac etiam interdum non minus verisimilia, quàm quæ isti vigilantes patiuntur. Quid porrò heic

heic aliud dicendum, quàm quod insinuat jam est; nos ergo de te veriora sentire, quam tu ipse sentias. Quippe nos certi omninò sumus te hæc differentem, conscribentemque vigilare: alioquin enim ad nos usq; si dormires, non pervenirent. Adde subtilitatem hanc (tamen si ipsam Socrates frequentem esse dixerit πότερον ἐν τῷ παρόντι καθύδρου, καὶ πάνθα, ἢ ἀνανομέτῃ ὄνειρώπομῳ, ἢ ἐξηγήραμῳ τε, καὶ ὑπὲρ ἀπίθλοισ ἀλαλεγόμεθα) videri planè supervacaneam (neque enim dico, quod quidam dixerunt esse merè cavillatoriam, aut sophisticam.) Nam quantumcumq; inter somniandum non possumus discernere dormiamus-ne, an vigilemus; haud-dubiè tamen cum vigilamus, sumus, efficimurque certi vigilare nos, non dormire; & quærere ad hoc probandum argumentum aliud, quam ipsam evidentiam, hominis videtur otio abutentis, ac similis illi, qui meridiano Sole relicto, faculam requirit, ut quidpiam conspiciat. Quodcumque profectò argumentum fingas, id neque dormienti quicquam proderit; neque vigilantem efficiet de sua vigilia securiorem. Vno verbo istud effugium non efficit tibi propterea res dubias, quas certas esse sensu constabat.

Ad-hæc, Age, somniemus, inquis, nec particularia ista vera sint, nos aperire oculos, caput movere, &c. ac tum instas adversum te, ista, quæ in somnis apparent, esse saltem quasdam imagines, quæ sint ex veris rebus de promptæ, ac saltem naturam corpoream magis simplicem, ac universalem, unde deducuntur, esse veram, veraque communia ejus attributa, extensionem, figuram, locum. Quare & disciplinas quidem de rebus commpositis, singularibusque, ut Physicam aut Astronomiam, esse posse dubias, aut Geometriam: cum seu dormias, seu vigiles, duo & tria sint quinque, & quadratum plura latera, quàm quatuor non habeat. Respondes autem, cum sit menti infixæ quædam vetus opinio, Deum esse qui possit omnia, nescire te cur non fecerit, ut nullum esset cælum, nulla terra, nulla cætera, & viderentur tamen ut nunc tibi videntur existere. Unde & tam fallare arbitratus duo, & tria esse quinque, aut quadrati latera esse solum quatuor, quàm sæpè falluntur, qui se aliquid perfectissimè scire arbitrantur. Nam & quamvis Dei bonitatem dedecere videatur, ut te talem fecerit, qui posses falli; dedecuisse quoque talem facere, qui aliquando falleris: Et quantumcumque aliqui malint Deum tam potentem negare, quàm hæc omnia incerta; quantumcumque tamen tui causam assignaverint, quantum illa fuerit imbecillior, tantò fore probabilius te esse adeò imperfectum, ut semper fallare. Ita, inquam, instas, ac respondes ipse. Veruntamen,

quid fuit necesse, ut te somniare supponeres, quò te conjiceres in hos labyrinthos? An-non, si reverà somniasses optanda erat vigilia, ut labyrinthi evanescerent? Cedò verò, dormienti-ne, an vigilantì quæsiisti fructum? Dormienti non dices; quoniam vel ista nunquam somniabis, vel si aliquando somnies, non erit in tua potestate ut hæc remedia applices; vel si applicatio possibilis foret, longè facilior, promptiorque esset ex proxima statim evigilatione curatio. Sed neque etiam vigilantì; quia nimis præposterum est fensiones in vigilia peractas corrigere velle ex iis, quæ per insomnia imaginamur; & promptius erit disquirere physicas fallaciarum causas, quam percipere cur aut quomodo, Deus nos decipere aut possit, aut velit. Hæc cum insinuassem, succensuisti ipse, quasi audacter nimis dixissem, *nihil fuisse opus fingere Deum deceptorem*. At tamen & dixi, & iterum dico; tum quia mens horret hominem, ut ignorantia prætextum quærat, deceptorem fingere Deum, quem aliunde quàm certum est esse, tam certum est deceptorem non esse; tum quia sine ista fictione, investigari, ac reperiri possunt naturales, veræque causæ earum deceptionum, quæ in fensionibus contingunt; tum quia nisi tales causæ reperiri à nobis possint, frustrà fingetur DEUS causa, cujus neque fallendi vim, neque actionem, neque modum, neque finem, liceat nobis cognoscere, impedire, deflectere, ut à fallacia nobis caveamus: tum demum, quia ista, ob quæ finxisti Deum deceptorem, *te iste esse, foco assidere, hiemali toga esse indutum, chartam istam manibus contrectare, manus has ipsas, totumque hoc corpus tuum esse, & similia*, non sunt deceptiones, aut fallaciæ; adeò ut omninò abs re deceptorem DEUM finxeris, quem ne ob causam quidem gravissimam nec fingere licet, nec dicere talem. Succensuisti etiam quòd dixerim *nihil opus fuisse, ut te hæc dicentem, scribentemve fingeres somniare*. Sed feci nempe, quia credidi te esse magis compotem tui, quàm ut ista persuadereris; quia existimavi præjudicia dormientium quidem non disputatione, sed evigilatione sola excutienda; vigilantium verò, absque insomniorum fictione tollenda. At Philosophus, inquis, *putasset sibi addendam rationem, vel id non dixisset*. Quasi verò (absit interea Philosophi nomen, tuo saltem sensu mihi adrogem) quasi, inquam, cum fuisset præfatus non immoraturum me circa primam meditationem, debuerim ita esse effusus, ut in cæteris, in quibus mihi visus fueras non perinde somniasse? Quasi vel sola reverentia, qua de Deo sentire, ac loqui debemus; & ipsa evidentia, qua

qua tu illa scribens, qua ego hæc scribens certi fuimus nos scribere; non debuerit causa perspicua videri; ut nihil interim repetam ex iis, quæ dicta jam sunt? At decuit potius Deum deceptorem, quàm naturæ nostræ imbecillitatem causari? Te id decuerit; me certe non decuit; qui neque ullo modo capio posse Deum decipere; neque possum non bona fide agnoscere meæ naturæ imbecillitatem. Verum nihil prodest ad emendandos errores dicere nos esse errori obnoxios? Dicere nihil prodest; agnoscere prodest, ut in medicina agnoscere morbum; & cum difficultas supersit de causa, ut eam amoveamus, Quid tu propterea profeceris, cum Deum deceptorem supposueris? Nonne tibi adhuc, perinde ac mihi imbecilla erit natura? Nonne perinde utrique nostrum id supererit, ut malo remedium quæramus? Nonne ego in hac inquisitione tam ero promotus, quam tu; tametsi in ipsa naturæ imbecillitate constiterim; tu laboriosè erraveris per confictam illam à Deo deceptionem? Nam quod ais attendendum esse ad omnia, in quibus contingere potest, ut erremus, ne ipsis temerè assentiamur; verè quidem ais; sed id nimirum, de quo nos, non minus quàm tu, solliciti sumus; & quod præstari posse putamus, tametsi non præcaverimus, ne Deus decipiat.

VII.

Postmodum, quoniam experiebaris non posse te ita assensum cohibere in rebus dubiis, quin sæpe priores opiniones recurrerent, præstare cen-
fuisi, ut te planè falleres, illasque aliquandiu omnino falsas, imaginariasque esse fingeres, donec tandem velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus, nulla amplius prava consuetudo iudicium tuum à recta rerum perceptione detorqueret. Sed hac de re abunde est circa propositionem dictum. Addo solum te perinde fecisse, ac is, qui lignum jam incallescens subducit ex igne, conjicitque in gelidam, ut facilius flammam concipiat; aut qui hominem fursum nitentem è medio ascensu detrudit in imum, ut citius in summum emergat; aut qui effodit cocliti superstitem oculum, ut exinde clariùs conspiciat. Addo etiam, ac repeto, quod in dubitatione objeci, te habendo omnia præjudicia pro falsis, non tam vetus exuere, quam induere novum præjudicium: Scilicet vera, ac dubia non alia ratione voluisti exuere, quàm illis substituendo opposita, ac falsa. Id Philosophus, inquis, non dixisset. Sed si dixisset Philosophus, verum-ne, an falsum dixisset? Probasset, inquis, deceptionis periculum ex suppositione oriturum. Quid tamen, si non tam periculum, quam inutilitas molitionis? Nam quod ais me paullò post affirmare non posse te extorquere à te ipso, ut illa pro incertis falsisque habeas, quæ esse incerta, ac falsa supponis;

id

id affirmo sanè, quod sentio; Sed quia tu interim aliud affirmas, idcirco in suppositam tuam affirmationem argumentor. Heinc supposito, quod reverà te, quemadmodum vis, ex opinione dubia in falsam conjicias; idem te subire periculum dico, ac illum, qui ex flamma decidit in prunam, aut submersionis metu contendit ex fluvio in mare. Certè & cum probabilitas propiùs à veritate distet, idem tibi est errandi periculum, dum veritatem quærens à probabilitate intermedia ad falsitatem deflecteris, ac illi, qui Parisiis iturus in Hollandiam, Massiliam versus iter instituat. Dicis te facere, quod illi, qui baculum curvum reddidituri rectum, in contrariam partem incurvant. Sed dum baculus ita incurvatur, per rectitudinem transit, sicque assuescit sese paulatim ad illam componere; Tu verò menti dubiæ non per veritatem facis transitum, sed deflexæ in falsitatem impulsus versus eandem præbes, & ex curvitate parva, aut mediocri, curvitatem maximam facis. Sic mentem proinde, non ut ex luce crepera auroræ, in diurnum splendorem effers; sed ut ex dubia vesperi luce, in tenebras nocturnas demergis. Ac non latet profectò me supponi multa utiliter; non latet me *suppositionum tam Geometricarum, quam Astronomicarum* fructus: At quisnam fructus concipi potest tuæ istius suppositionis, qui non longè uberior, sperari sine illa possit? Nisi fortè putas illi fructum quæri, qui titubans non continetur, aut in præcipitium propendens non reducitur, sed icu impacto prosternitur, ac dejicitur, ut erigatur, atque assurgat. At fortassis ista, quæ supponis falsa, ut te habere manus, te habere corpus, non putas reverà, atque seridè falsa? Verum si non putas, corrui tota tuarum meditationum machina, quæ ex hoc cardine dependet, utpote cum is scopus sit, ut falsitatem, quæ à te esse putatur, corrigas. Si putas, tunc iterùm corrui meditationum machina, tanquam innixa fundamento, non supposito modò, verum etiam credito falso. Heinc discrimen profectò magnum inter tuam, & Astronomicam (v. c.) suppositionem.. Nam Astronomicum certum quodpiam habent, observata nempe Planetarum loca; ac tunc, ut illorum causam explicent, circulos supponunt, non quos falsos putent, sed quos nisi veros, saltè verisimileis habeant, cum fieri possit, ut Planetæ per illos incedant, argumentoque est, quod si putarent esse alias probabiliores Hypotheses, illas haud-dubiè sequerentur. At tu nihil certum tibi relinquis, ad quod supponendo collineas; & pro suppositionis objecto non aliquid verum, aut verisimile; sed ipsam-met falsitatem habes. Neque dicas te ex falsa suppo-

suppositione elicere aliquid verum, quale est illud, *ego cogito*, &c. Nam ut heic omitam, quæ postea dicentur, perinde hoc est, ac si Astronomi, nullis observationibus præhabitis hypotheses statuerent, ex quibus vera aliqua observatio deduceretur.

Denique, ut te vehementius in falsitate confirmares recurristi, non ampliùs ad Deum, sed ad Genium aliquem malignum, eundemque summè potentem, & callidum, qui omnem suam industriam in eo posuerit, ut te falleret; adjecisti que putaturum te cælum, terram, colores, cætera externa nihil esse aliud, quam ludificationes somniorum, quibus illa tua credulitati insidias tetenderit; consideraturum te ipsum, tanquam manus non habentem, non oculos, non alia, sed hæc omnia habere falsò opinantem: Mansurum in hac meditatione obstinatè defixum, atque ita quidem, ut si non sit quidem in tua potestate aliquid veri cognoscere, at certè hoc, quod in potestate tua sit, obfirmat a mente caveas, ne falsis assentire, nec tibi quicquam iste deceptor, quantumvis callidus, possit imponere. Hoc verò loco, ut paucis dicam, nihil fecisti aliud, quàm ille, qui aliquem invocet, à quo dejiciatur in puteum, ac deinde dicat, velle se ibi obstinatè demersum manere, & interim tamen obfirmata mente cavere, ne, si in potestate quidem sua non sit, ut sursum ascendat, saltem, quod in sua potestate sit, ne demergatur, nec ille dejector, quantumvis validus dejicere valeat. Quæso, quàm hoc sit ingeniosum? Nisi satius longè non fuit malignum Genium non advocare, & libertatem plenam tueri, quàm velle ab ipso sponte opprimi; & oppressum, perinde minitari, ac si illum ex edito, & securo loco despiceres, veluti hædus è tecto, lupum. Quanquam permirum sanè est, cum ista, quæ sensibus patent, ut habere te manus, habere te corpus; res adedò manifestæ sint, non posse te tamen illa persuaderi; & persuaderi intereà esse rem adedò immanifestam, qualis est hujusmodi tuus malignus, & impostor Genius: & non credentem sensibus, credere rei adedò invisæ? Et stomacharis, quod quæsierim, *An non futurum fuisset magis & Philosophico candore, & veritatis amore dignum res, ut se habent, & bona fide, ac simpliciter enunciare, quàm recurrere ad machinam, captare præstigias, sectari ambages; atque illum, qui hæc dicat, testari velle uti se non Philosophico candore, sed Rhetorico tantum fuco.* Quasi verò appetat fucum, qui candorem, qui bonam fidem, qui simplicitatem requirit; & non ille potiùs declamationem instituat, non Rhetoricam modò, sed Poëticam etiam, ac Romanticam, qui tua illa arte perorat; qui, quasi actus exhiberi familiari modo non posset, inducit in theatrum Morpheæ, Deum, malignum Ge-

VIII.
Injuriâ re-
curri ad
malum
Genium,
ut persua-
deamur
nos decipi,
dum esse
cælum, nos
habere
manus, cæ-
teraque
existima-
mus, aut
plusquam
pro insom-
niis ha-
bemus.

nium : qui denique ut Hercules laboribus aliquot functus , & apud Omphalen dormiens concludat , *Sed laboriosum est hoc institutum , & desidia quaedam ad consuetudinem vite me reducit ; nec aliter , quam captivus , qui fortè imaginaria libertate fruebatur in somnis , cum postea suspicari incipit se dormire , timeri excitari , blandisque illusionibus lentè conivertet : hinc sponte relabor in veteres opiniones , vereorque expergisci , ne placida quieti laboriosa vigilia succedens , non in aliqua luce , sed inter intricabileis jam motuum difficultatum tenebras in posterum sit degenda.*

IX.
Non concludi legitime propositam methodum legitimam esse.

Et hætenus quidem de tua Assumptione. Iam , cum Propositio tot vitiis laboret , Assumptioque ipsa cumulum adaugeat ; atque ad eò neutra concedenda sit ; vides ecquid de conclusione , quæ in priore argumento fuerat Assumptio , sit pronuntiandum. Certè , ut nihil aliud evicerimus , hoc saltem videtur constare , non esse hucusque aliqua principia assumpta abs te , ejus evidentia , ac certitudinis , quæ exigitur ad demonstrationem. Unde & dico , tametsi gratis conclusionem tuam admiserimus , non admissum tamen iri ex vi , ac necessitate materiae , ut vocant , sed formæ duntaxat , & ut illa admittitur , quæ conficitur hocce ratiocinio ; *Omnia lapis est animal ; Sed omnis homo est lapis : Igitur omnis homo est animal.* Verum pergendum est ad alia.

IN MEDITATIONEM II,

Quæ est

De Natura Mentis humanæ , Quod ipsa sit notior , quàm Corpus ,

D V B I T A T I O I.

De inutilitate superioris apparatus , ut quis inferat se esse , quia cogitat ; & ex isto quasi principio omnia certè deducat ; ac specialiter se non esse corpus.

Circa secundam video te adhuc in ludificatione perstare ; & nihilominus animadvertere , saltem *T E E S S E* , qui ludificaris ; atque idcirco statuerè , illud pronuntiatum , *Ego sum , Ego existo* , quoties à te profertur ve l mente concipitur , esse verum. Attamen non video

video tibi opus fuisse tanto apparatu ; quando aliunde certus eras , & verum erat te esse : poteratque idem vel ex quavis alia tua actione colligere : cum lumine naturali notum sit , quicquid agit , esse. Subdis , *te non propterea satis intelligere quid sis* : hoc autem seridè accipitur , & ultrò conceditur , id ipsumque opus ac labor. Nempe id absque ambagibus , totaque illa suppositione , videtur fuisse requirendum. Meditari vis consequenter , *qualem te esse credideris ; ut , subtractis dubiis , id solum remaneat , quod certum sit & inconcussum.* Hoc verò nemine non probante facies. Rem aggressus , & cum te putaris esse hominem , quæris *Quid sit homo* , & dimissa consultò definitione vulgari , seligis ea , quæ primà fronte tibi occurrebant , ut , *habere te vultum , manus , & cætera membra* , quæ nomine corporis designabas ; itemque , *te nutrirè , incedere , sentire , cogitare* , quæ referebas ad animam. Hoc porro esto , modò caveamus distinctionem tuam inter animam , & corpus. Dicis *te tunc non advertisse quid esset anima , sed imaginatum solum aliquid instar venti , ignis , vel ætheris , quod crassioribus tui corporis partibus esset infusum.* Istud memorabile est. De corpore , non dubitasse naturam ejus in eo esse , ut sit quid aptum figurari , circumscribi , spatium replere , & ex eo omne aliud corpus excludere ; tactu , visu , auditu , odoratu , gustu percipi , & pluribus modis moveri. Potes verò hæc etiam hodie attribuere corporibus , dummodo non omnibus omnia : siquidem ventus corpus est , & nō percipitur tamen visu : neque excludas adjuncta alia : nam ventus , ignis , & plura movent. Quod subjicis autem , *negasse te corpori vim seipsum movendi* , non apparet quæ tueri jam possis ; quasi corpus omne esse debeat suapte natura immobile , omnisque ejus motus à principio incorporeo procedere : & neque aqua fluere , neque animal incedere , sine incorporeo motore censeatur.

R E S P O N S I O.

Pergis hinc Rhetoricam simulationem loco rationis usurpare ; fingis enim me ludificari , ubi seridè ago ; & seridè accipis , tanquam verè dictum & affirmatum , quod tantum interrogando , & ex vulgari aliorum sententia , proposui , ut de eo ulterius inquirerem. Quod enim dixi , omnia sensuum testimonia pro incertis , imò etiam pro falsis esse habenda , omnino serium est ; & ad meas Meditationes intelligendas adeò necessarium , ut quisquis illud admittere non vult , aut non potest , nihil in ipsas responsione dignum objicendi sit capax. Sed advertenda est distinctio

variis in locis à me inculcata, inter actiones vitæ, & inquisitionem veritatis. Cum enim de regenda vita quaestio est, ineptum sanè esset sensibus non credere, planeque ridendi fuerunt illi Sceptici qui res humanas eò usque negligebant, ut ne se in præcipitia conjicerent ab amicis deberent asservari. Atque idcirco alicubi admonui, neminem sanæ mentis de talibus seriò dubitare. Cum autem quidnam certissime ab humano ingenio cognosci possit inquiritur, planè à ratione alienum est eadem nolle ut dubia, imò etiam ut falsa, seriò rejicere, ad animadvertendum alia quaedam, quæ sic rejici non possunt, hoc ipso esse certiora, nobisque revera notiora. Quod autem dixi me nondum satis intelligere quis sit ille qui cogitat, non bona fide ut seriò dictum accipis, cum id ipsum explicuerim: nec etiam quod dixerim me non dubitasse de eo in quo natura corporis consistebat, nullamque vim seipsum movendi illi tribuisse, meque imaginatum esse animam instar venti, vel ignis, & talia, quæ ibi tantum ex vulgi opinione retuli, ut suis locis falsa esse ostenderem. Qua autem fide ais nutriri, incedere, sentire, &c. à me referri ad animam, ut statim subjungas, esto, modo caveamus distinctionem tuam inter animam & corpus; ego enim paulò post expressis verbis nutritionem retuli ad solum corpus, incessum vero & sensum maxima ex parte refero etiam ad corpus, nihilque quod ad illos pertineat animæ tribuo, præter id solum quod est cogitatio. Quam deinde habes rationem ut dicas, non opus fuisse tanto apparatu ad probandum me existere; certè ego ex his ipsismet tuis verbis optimam mihi videor habere rationem judicandi, nondum me ibi satis magno apparatu usum fuisse, quandoquidem efficere nondum potui ut rem rectè intelligas. Cum enim ais me idem potuisse ex quavis alia mea actione colligere, multum à vero aberras; quia nullius meæ actionis omnino certus sum, (nempe certitudine illa Metaphysica, de qua sola hæc quaestio est) præterquam solius cogitationis. Nec licet inferre, exempli causa, ego ambulo, ergo sum, nisi quatenus ambulandi conscientia cogitatio est; de qua sola hæc illatio est certa, non de motu corporis, qui aliquando nullus est in somnis, cum tamen etiam mihi videor ambulare; adeò ut ex hoc quòd putem me ambulare, optimè inferam existentiam mentis quæ hoc putat, non autem corporis quòd ambulet. Atque idem est de cæteris.

I N S T A N T I A.

Vter nostrum simulationem, aut declamationem, qualis est ad calcem superioris Instantiæ descripta, usurpet, si qui tanti putent, ut velint cognoscere, ii dijudicabunt. Dicis me
fingere

I.
Fuisse omnia bona fide objecta; etiam circa ludificationem.

fingere te ludificari, ubi seriò agis, & seriò accipere, quod ex vulgari sententia dicis. Ego verò testor DEUM immortalem, me nihil fingere, sed simpliciter dicere, quod sentio. Si tu ita loquaris, ut cum posses clarè, & perspicuè, ænigmata fundere malis, quæ mea potest esse culpa, nisi tuos recessus omneis introspeciam? Quis negat te adeò solertem, ut profundere atramentum nôris, sub quo evadere hamum tentes, aut ita commutare formas, ut non modò mihi tuis artibus non assueto, sed heroum quoque fortissimis, ac exercitatissimis ludum facias? Hac certè de causa tam variè commiscuisti omnia, ut ad aliquid expiscandum Delio sit opus urinatore; ac tam variè, varias, heic, illeic respersisti particulas, ut sint quasi triarii, aut potiùs præfidia, in quæ te recipias. Verumtamen quicquid sis repositurus, & cum non propterea tuam artem reverear; age pervideamus, in quo ludificari te fingam, ubi seriò agis; & seriò accipere, quod non ex tua sententia dicis. De ludificatione nulla mihi verba, præter illa pauca initio statim dubitationis, Circa secundam video te adhuc in ludificatione perstare, & nihilominus advertere, saltem Te esse, qui ludificaris. Quidnam verò in illis finxi? Dixeras tu sub ipsum finem superioris meditationis, putaturum te caelum, aërem, terram, &c. nihil aliud esse, quam ludificationes, quibus malignus Genius insidias credulitati tuæ tetendisset; ac te in ea meditatione esse obstinatè mansurum. En hujus secundæ initium, In tantas dubitationes hesternæ meditatione coniectus sum, ut nequeam amplius earum oblivisci, nec videam tamen, qua ratione solvenda sint, sed tanquam in profundum gurgitem ex improvviso delapsus, ita turbatus sum, ut nec possim in imo pedem figere, nec enatare ad summum. Enitar tamen, &c. & postea, suppono igitur omnia quæ video falsa esse; credo nihil unquam existisse eorum, quæ mendax memoria repræsentat; nullos planè habeo sensus; corpus, figura, extensio, motus, locusque sunt chimæ; quid igitur erit verum? Ac deinde, Numquid ergo saltem ego aliquid sum? sed jam negavi me habere ullos sensus, ullum corpus, &c. Nonne igitur etiam me non esse? Imò certè ego eram, si quid mihi persuasi: Sed est deceptor nescio quis summè potens, summè callidus, qui de industria me semper fallit? haud dubiè igitur ego etiam sum, si me fallit. Et fallat, quantum potest, &c. Hæc ipsissima tua verba sunt; An aliquid igitur finxi? Atqui tu ibi seriò agebas. Sed seriò ageres, an joco, ipse non definii; ecquidnam verò ageres simpliciter commemoravi. Quod ais te seriò omnino dixisse omnia sensuum testimonia pro incertis, imò etiam pro falsis esse habenda; Esto ut volueris; hac enim de re est jam antè dictum. Quod

verò dicis, *Quisquis illud admittere non vult, aut non potest, nihil in ipsas responsione dignum objiciendi esse capacem*; Pro fiteor non curare me fieri objiciendi capacem, sed evadere quapiam solida demonstratione eruditum. An evasurus autem sim ex tuis responsionibus, quàm ex Meditationibus eruditior; & an circa difficultates tibi à me propositas, tuaque responsione indignas, lectores, factum per te satis, sint existimaturi, an non, ipse eventus comprobabit. Sed nimirum se continere indoles tua non potuit, quin hanc referret gratiam pro factis à me objectionibus, quas eo solum fine, ut tibi gratificarer, & Merfeno quidem stipulante proposui; non verò quod deessent gratiores, utilioresque occupationes. Nunc etiam divertor tantisper à jucundioribus studiis, partim quidem quia tu me laceffitum ultrò voluisti; partim verò imò præsertim ut viris amicis, & magnis, quibus tu es visus nihil aliud, quàm fundere verba, rem pergratam faciam.

II.
Scepticos
abs re sug-
gillari; qui
melius &
actiones
vitæ & τὰ
Φαινόμενα
relique-
runt, ac
solum de
rebus re-
verà ob-
scuris, in-
certisque
controver-
siam fece-
runt.

Distinctio illa inter actiones vitæ, & inquisitionem veritatis, meo quidem judicio per-optima est; sed & nequicquam heic repetita; & tradita abs te (ut mihi videtur) quàm à Scepticis, imperfectius. Ipse profectò occasionem ejus referendæ non feci, qui de vitæ actionibus ne verbum quidem consultò movi. Verùm decebat, ut provideres, ne quisquam tibi objiceret, quod ipsemet dixeras, *Neminem sanæ mentis de talibus seriò dubitasse unquam*: veritus nempe ne vox unquam, quàm latè patet, extenderetur. De Scepticis, illud omitto, non vixisse ipsos ridiculè adeò, ac tu objicis; ecquis enim talium virorum sustinisset esse amicus? Verùm captatam fuisse ansam subsannandi Pyrrhonem ex deprædicata ab illo opinionum indifferentia. Quàm certè ille, cæterique, qui ipsum imitati sunt, philosophati generosè de retinendo assensu fuerint, quamque longè ab exigenda imprudenter vita abfuerint, qui vitas ipsorum scripsere, testantur. Hoc proinde solum attingo, ipsos inter actiones vitæ, & inquisitionem veritatis ita distinxisse, ut quod ad vitæ quidem actiones spectaret, non esse habendam indifferentiam censuerint, sed obtemperandum patriis legibus, necessitatibus consulendum, exhibenda officia, unòque verbo omnia agenda, quæ seu privatim, seu publicè, boni & viri, & cives agunt. Quod ad inquisitionem autem veritatis, ita subdistinxerint, ut discrimen statueretur inter τὰ Φαινόμενα, ea, quæ sensibus apparent, cujusmodi sunt calor ignis, dulcedo mellis, universæque cætera; & τὰ νοούμενα, ea, quæ mente intelliguntur, ut sunt quæ dicuntur naturæ, causæque internæ,

internæ, atque proximæ, & proprietates earundem rerum. Denique, cum incerta haberent quæ posterioris sunt generis: admitterint tamen quæ prioris sunt, nisi si quando animi gratiâ, facere libuit dogmaticis insolescentibus negotium. Heinc suborta quæstione v. c. de dulcedine mellis, respondebat Pyrrho, aut quilibet alius, sibi quidem mel apparere dulce, & ea de re se esse securum; an autem mel esset suâ naturâ dulce, potius quam amarum, saporisve alterius, hoc est, quod dicebat sese ignorare, & dubii causam sibi esse, quòd si mel tale foret in se, & secundum suam naturam, tale etiam appareret omnibus, quæ degustandi mellis vim habent, cum non appareret tamen tot animalium generibus, quæ gustatu pollent eximio; imò ne omnibus hominibus quidem, aut uni etiam homini secundum varia tempora. Sic non negasset quidem ignem apparere sibi calidum, aut sese ab illo comburi; sed non pronunciasset propterea illum esse ex sua natura hujusmodi, quod non appareret perinde pyraustis, seu pennatis illis animalculis, quæ in mediis fornacibus nascuntur, & vivunt. Ita censuisset de cæteris; nempe dici posse unamquamque rem esse, aut apparere talem, quatenus talem habet molem, figuram, motum, situm; ac simul analogiam respectu istorum, aut illorum organorum; respectu hujus, aut illius animalis, vel hominis; respectu hujus, aut illius temperamenti, vel affectionis; respectu hujus, aut illius temporis, loci, situs, distantiae, habitus, similibus; non autem esse propterea talem secundum se, seu ex natura intima, ob jam dictam causam; qua etiam constat Aristotelem alicubi usum, dum expendens, an lex aliqua sit justa secundum naturam, eam talem dixit quæ ubique gentium talis creditur, eo modo, quo ignis calidus suâ naturâ est, quia tam apud Græcos, quàm apud Persas urit. Hæc porrò attingo, ut innuam dubitationes Scepticorum fuisse solum de rebus reverà incertis, & quas disquirere esset operæ pretium; non verò de rebus apparentibus, & de quibus facere controversiam nihil prodest. An porrò tu melius, alii viderint. Sceptici certè admittentes ea, quæ apparent, quatenus apparent, & quomodo-cumque appareant; nihil interea pronunciantes de interiore cujusque natura, veritate, causis, effectis, proprietatibus, modis, disquisière omnia constanter, & congruè interim sentientes ipsis vitæ actionibus, remansere omni exuti præjudicio, retinuerèque integram dijudicandi libertatem. Tu secus agis, dum ea, quæ apparent sensibus non admittis, verùm pro incertis, atque falsis habes,

bes, & cum hoc modo accommodari necessariis vitæ usibus non possint, habes aliunde tanquam certa, quæ ad naturam intimam spectant, & vel non exuis præjudicium, vel in præjudicium incidis, ut constare vel ex eo potest, quod dogmaticum tam ardentem agis.

III.
Vt quis in-
quirat
quid ipse
sit, non
esse ne-
cessarium,
ut fictione,
& operosa
illa mo-
dione esse
se, seu ex-
sistere pro-
bet.

Et ne longum eam, dicis heic, *me non bona fide ut seriò dictum accipere, quod tu dixeras, Te non intelligere quid esses*: id enim erat alterum membrum attributæ mihi initio fictionis. Sed ut appareat, an finxerim, an non bona fide acceperim, Tuus ille locus sic habet: *Statuendum est hoc pronuntiatum, Ego sum, ego existo, quoties à me profertur, vel concipitur, esse verum. Nondum verò satis intelligo quisnam sim ego ille, qui jam necessariò sum, deincepsque cavendum est, ne forte quid aliud imprudenter assumam in locum mei, sicque aberrem etiam in ea cognitione, quam omnium certissimam, evidentissimamque esse contendo.* Locus autem meus in hunc modum habet, *Subdis, Te non propterea satis intelligere quid sis: hoc autem seriò accipitur, & ultrò conceditur, id ipsumque opus, ac labor. Nempe id absque ambagibus, totaque illa suppositione videtur fuisse requirendum.* An igitur aliquid finxi, aut non bona fide accepi? Atqui tu ibi loquebaris non ex tua, sed ex vulgari aliorum sententia. Et quis credidisset? Quis etiam jam credat, qui ad seriem tuorum verborum attendat? Et quid nocuisset igitur verbum interponere, quo significasses te ex aliorum quidem sententia nondum cognoscere quid esses, sed ex tua ipsius cognoscere quam-optimè. Sane si ita elabi liceat in manifestissima phrasi, in apertissima consequutione, qua testimoniis omnibus sensuum manentibus adhuc (te id dicente seriò) incertis; assumis te, postquam attendisti ad tui existentiam, attendendum esse ad tui essentiam; fatendum sanè nullum Protea esse posse versatiliorem. Esto verò loquutus fueris ex aliorum sententia; uter nostrum personam finxit? uter tua verba non bona fide, hoc est alio sensu, quam sensus esset verborum accepit? At *proposuisti, ut de eo ulterius inquirereres?* Igitur dixisti, non quod non satis intelligeres quid esses; sed ut animi gratià inquirereres ulterius, quid esses. Id paullo post; sed interrim, haud abs re dixi non longè eundem, ut quàm ardentem dogmaticum ageres, manifestaretur. Scilicet contendis te satis intelligere quisnam sis, & longissimè abes, ut aliis de te, plusquam tibi credere velis. Quin-etiam propterea in me exarsisti, quod ego ignarus versatilitatis, irritaverim te imprudens, cum seriò accepi quod tu dixeras, *non intelligere te quisnam esses, id ipsumque opus, ac laborem*

ac laborem dixi, ut disquireretur; neque ad hoc suppositionem, ambagesque illas fuisse necessarias; quas solas seriò accepisses. Quæ sequuntur, non video, qui causari possis non accepta esse eo modo, quo accepta volueras: Nam & quod quæris qua fide dicam nutrirî, incedere, sentire, à te referri ad animam, ut statim subjungam, esto, &c. quoniam tu postea expressis verbis nutritionem retulisti ad solum corpus, incessum verò, &c. quæro ipse potiùs, qua fide id objicias, cum dicam, non referri, quasi esset quæstio de tuo præsentem judicio, quod suspensum eo loco facis; sed, retulisse; quasi eodem spectans, quò tu, nempe ad judicium à te latum, priusquam ad meditandum te accingeres. Nimirum consequutus te, hoc est verborum seriem, sum; & tu-ne heic fidem jure exigas, ipsam legentium fidem imploro. Instas, quam rationem habuerim, ut dicerem non opus fuisse tanto apparatu ad probandum te existere, pergisque te ne satis quidem magno usum quando efficere non potuisti, ut rem rectè intelligerem. Ego verò haudquaquam invideo hujuscemodi thraonismum: tamen mihi conscius sum non latuisse me tuam subtilitatem. Quippe illam præoccupandam, tanquam inutilem non censui; cum ex ipsis verbis solutio constaret. Postquam enim dixi potuisse te vel ex quavis tua alia actione Te esse colligere; cum lumine naturali notum sit, quicquid agit, esse; providi omninò te posse id objicere quod jam facis, multum me aberrare à vero, quod nullius actionis tuæ posses omninò esse certus, præterquam solius cogitationis aut alterius, cujus esses conscius, seu cujus conscientiam, quæ est cogitatio, haberes: sed putavi te cordatorem, quàm ut vitiligare velles, animadverturum præsertim meam illam vocem colligere facultatis cogitantis esse propriam, atque idcirco te per illam esse seu ambulationis, seu alterius actionis conscium. Quid, quod etiam ex abundantem visum sum adtexere notam lumine nature rationem? Vt quid enim fuit conquirenda ratio, qua te probares existere? Tu ipse eras, qui cogitabas, qui videbas, qui scribebas, qui loquebaris, qui manducabas, qui bibebas, qui agebas cætera: Et poterat-ne dubitare quin esses? & supervacaneum non erat te sollicitè rationem venari, qua te esse probares? Et si erudire cæteros volebas, putabat-ne quenquam inficias iturum? Et, si jam quispiam alius hæreret, an esset; ac præter ipsissimam rei evidentiam, peteret id sibi ratione probari, tu ipse non illum amandares Anticyram? Non perinde cum illo agendum censes, ac vulgò dicunt agendum cum eo, qui ignem esse calidum, aut neget aut dubitet? Quod subdis de mente somniantem,

& de corpore viso ambulare, id intelligendum ex dicendis est.

IV. Nunc, cum aggrediaris reipsa præstare, quod Archimedi fuit
Qua summa; ac series istius, quod esset firmum, & immobile, ut integram terram loco dimoveret; magna residua-rumque Meditationum.
 solum in votis, (Nam nihil, inquis, nisi punctum petebat Archimedes, quod esset firmum, & immobile, ut integram terram loco dimoveret; magna quoque speranda sunt, si vel minimum quid invenero, quod certum sit, & inconcussum) idèd cognoscendum universè est, tum quod immobile punctum repereris, tum quibus machinis moveas tantam molem. Et quia dicis alicubi te illud scribendi modum elegisse quo putasti posse conciliari quam-maximè lectorum tuorum attentionem, (de labore certè ad attendendum necessario nemo non testimonium dicet) quoque tibi persuades lectores plus utilitatis esse percepturos, quam ipsimet sint animadversuri: Age totam seriem per capita summa, atque præcipua pervideamus; sic enim uno quasi prospectu non unius solum demonstrationis (sic enim appellas) sed totius etiam Systematis omnium analysis melius patebit. hujusmodi ergo progressus est tuus.

Med. 1. Primò, Cum seu somnians, seu à Deo deceptus, seu à maligno Genio delusus in eo statu sim, ut omnia, quæ video, & quæcumque memini, esse falsa supponam; Animadverto saltem me Esse, qui ita suppono, sive cogito; nam & quamvis fallar, non fallerem tamen, nisi essem.

Med. 2. Secundò, Subitè consequenter cogitatio, quid sim: deprehendo autem me esse non extensionem, non figuram, non alia, quæ spectant ad naturam corpoream; sed esse præcisè rem cogitantem, hoc est intelligentem, imaginantem, sentientem, volentem, nolentem, dubitantem. Quare & hanc pronuncio esse naturam meam, ut sim Res cogitans, quæ appeller Mens, animus, Intellectus, ratio; & mea proinde natura non modo est nota, verum etiam notior, quam sit natura corporis.

Med. 3. Tertio, Cum certus sim me esse rem cogitantem, animadverto hanc certitudinem aliunde non esse, quam ex eo, quod clara est, & distincta perceptio: Igitur possum pro Regula generali statuere, Illud omne esse verum, quod valdè clarè, & distinctè percipio. Et quia tamen memini me alias deceptum, cum certa, ac vera haberem, quæ videbar mihi clarè, & distinctè percipere: An-non & deinceps hæc regula fallat, cum, ut alia reticeam, Deus fortè sit, qui talem me fecerit, ut errarem? Itaque disquirendum est, utrum Deus sit, & possit-ne esse deceptor.

Quartò, Esse porro Deum manifestè agnosco ex Idea, quam in me habeo substantiæ infinitæ, æternæ, omnipotentis, omniscientiæ, &c. Cum realitas enim objectiva hujusce Ideæ sit perfectior, quam ut vel à me, vel à quacumque re finita produci potuerit (repugnat enim perfectionem esse in effectu, quam in causa majorem,) Sequitur ut illa fuerit producta in me à causa infini-

ta.

ta, æterna, &c. qualem Deum esse dicimus; Quocirca & necesse est talem causam, seu Deum esse, qui & Ideam, & me (qui ab illa non distinguor) produxerit.

Med. 4. Quintò, Cum nulla sit in Deo mei authore imperfectio, sequitur, ut nolit me falli. Quare tamen fallor? Nempe quia omnino perfectus non sum. ut taceam me habere voluntatem latius patentem, quam intellectum. Annon possum cavere, ne fallar? Possum, si nihil quidem ut verum admittam, nisi quod clarè, & distinctè percipiam. Caterum quia ista clara, distinctaque perceptio est aliquid: Igitur Deum habet Authorem: Et quia Deus fallax non est (hoc enim repugnat summæ bonitati) sequitur, ut nunquam fallar, quotiescumq; aliquid clarè, & distinctè percipio. Et quare tamè aliàs fallerem? videlicet quoniam res clarè, atque distinctè non percipiebam.

Med. 5. Sextò, Quoniam ex Idea Dei sequitur Deum esse, An-non ex Ideis rerum materialium sequitur quoque res materiales, de quibus initio dubitabam, esse? Hoc postèa; interea agnosco me clarè, & distinctè imaginari quantitatem, figuram, motum, & alia, quæ sunt de essentia rerum materialium. Agnosco etiam esse in me Ideas rerum, quæ tametsi nusquam sint, habeant tamen suas veras, æternas, immutabileisque naturas; qualis est Idea Trianguli, de quo varias proprietates demonstro.

Septimò, Si ex eo solo, quod possum alicujus rei Ideam ex cogitatione mea depromere, sequitur ea omnia, quæ ad ullam rem pertinere clarè & distinctè percipio, revera ad illum pertinere; Nunquid inde quoque haberi potest argumentum, quo existentia Dei probetur? Certè. Nam Idea Dei repræsentat Ens summè perfectum, Tam autem repugnat Ens summè perfectum esse sine aliqua perfectione, ut putà existentia, quam repugnat triangulum non habere tres angulos pares duobus rectis.

Octavò, Quin-etiam, cum nôrim Deum esse causam, cur aliquid clarè, & distinctè percipiam, non modo cognosco Deum esse, sed ex hac etiam cognitione certus reddor aliarum rerum, etiam demonstrationum Geometricarum; quas subdubitarem posse non esse certas (licet clarè, & evidenter prius cognitas) nisi in me defixum esset clarè, & distinctam perceptionem non esse fallacem, quoniam à Deo est, qui non potest esse deceptor.

Med. 6. Nondò, Ad res materiales ut redeam, quia illas clarè, & distinctè (saltem ut puræ Mathesios objectum) percipio: hoc primum novi, quod possint existere. Quippe Deus est capax efficiendi quicquid ego sum capax percipiendi, nihilque unquam ab illo fieri non posse judicavi, nisi propter hoc, quod illud à me distinctè percipi repugnat; ne interim possibilitatem arguam ex imaginandi facultate, quæ cum imagine corporea, & attentione ad corpus est, secus quam facultas intelligendi.

E 2

Deci-

Decimò, *Quoniam scio omnia, quæ clarè, & distinctè intelligo talia à Deo fieri posse, qualia intelligo; satis est, quod possim unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam, quia potest saltem à Deo seorsim poni. Ac proinde ex hoc ipso, quod sciam me existere, quodque interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solum, quod sim res cogitans; rectè concludo meam essentiam in hoc uno consistere, quod sim res cogitans. Et quamvis habeam corpus, quod mihi valdè artè conjunctum est; quia tamen ex una parte claram, & distinctam habeo Ideam meam ipsam, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa; & ex alia parte distinctam Ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans; certum est me à corpore meo reverà esse distinctum, & absque illo posse existere.*

Denique cum Deus mihi dederit magnam propensionem, ut credam Ideas rerum corporearum ab ipsis emitti, esset Deus fallax, si aliunde emitterentur; ac proinde res corporeæ existunt. Docet me aliunde natura, quæ quia Deus mihi illam dedit, fallere non potest, habere me corpus, cui male est, cum dolorem sentio, esurio, sitio; Igitur existit etià corpus meum, & quæ ad ipsum pertinent. Quod si interdum videor in aliquibus falli; non sum illa tamen à natura edoctus, sed ex consuetudine quadam inconsideratè judicandi accepi, possumque omnem errorem corrigere, si ad ea, quæ sunt naturæ attendam.

V. Frustra defudari in stabilendo tanquam inconcussum principium illud Ego sum; ac illi præsertim, qui spoliatus sit omni præjudicio.

Atque ista quidem est series, ac summa tui ratiocinii. Nihil est verò opus ut illud heic quoque retexamus syntheticè, quo paralogismi clariùs detegantur; siquidem scopo, in quem singula dirigantur, semel perispecto, res commodiùs, compendiosiùsque sigillatim præstabitur. Hoc loco, dicendum est solum de puncto illo Archimedeo, quod à te inventum gloriaris, argumentatus in hunc modum,

Si quis constituat unum certum, inconcussumque principium, ex quo cætera omnia, quæ certò noscuntur, necessaria quadam connexionione deducantur, ille magna speranda facit;

Atqui ego constituo unum certum, inconcussumque principium, ex quo cætera omnia, quæ certò noscuntur necessaria quadam connexionione deducantur;

Igitur ego magna speranda facio.

Ac esse quidem hujusmodi argumentationem tuam negare non potes, quin te, seu opus totum neges. De propositione porrò nihil dico; quoniam seu hypothesis illa possibilis, seu impossibilis sit, conse-

consequentio est planè admittenda. Assumptio duas habet partes. Prior est, *constituere te unum certum, inconcussumque principium; Posterior, ex isto principio cætera omnia, quæ certò noscuntur necessaria quadam connexionione deduci.* Priorem probas afferendo ipsummet principium, seu pronunciatum, *Ego sum: & firmitatem simul addendo ex illa ratione, Cogito enim.* Enimverò, quod ad me spectat, cum in prima tuarum meditationum lectione ad istum locum pervenissem, in quo sperabam veritatem ad hoc usque tempus inauditam, & quæ esset omnium veritatum, seu propositionum verarum fons: Deus bone, inquam, hoc-ne novum est, quod tanto apparatu, ac molimine fuerit requirendum, *Te esse?* Scilicet istud pronunciatum in plusquam Cimmeriis delitescerat tenebris, tibi ignotum, tibi incertum, aded, ut, si quispiam ante illum diem quæsiisset ex te, *Es-ne Cartesi?* haud habuisses quid responderes; quoniam res foret mira, inexplorata, incomperta, & de qua ut certum aliquid statueres, posceres (quod poscis in lectoribus) aliquot menseis, hebdomadaeve? Scilicet ipsius defectu, omnis te ante eundem diem veritas latebat; aded ut si quis te interrogasset, *Nostris-ne, Cartesi, duo & tria esse quinque; aut Quadratum non habere plura, pauciorave latera, quam quatuor; poposcisses quoque aut menseis, aut hebdomadas aliquot; donec constaret certò, Te esse?* Dicis non fuisse certum *ie certitudine ulla Metaphysica, hoc est per cogitationem.* At certitudo res firma est; & si addi illi quid possit, unde reddatur firmior, hoc ipso arguitur infirma. Quamobrem vel nova ista certitudo nihil adjicit, vel si adjicit, argumento est, non fuisse certitudinem, quam fuisse certitudinem dicis. Neque dicas fuisse te quidem priùs certum, sed jam tamen agnoscere, potuisse te tunc decipi; siquidem uti jam agnoscis te sequutum illa principia non potuisse decipi; ita & agnovisti tunc sequentem te illa decipi non posse. Sed ne heic hæreamus, Assumis ecce rem demonstrandam, de qua nemo quidem fuit tibi facturus controversiam; verum quam non putaris firmam, nisi tuo modo confirmares. Age ergo animi gratià ratiocinationem tuam exploremus. *Ego cogito; Igitur ego sum.* Optimè res habet, Sed meministi-ne te esse in eo statu, in quo quicquid hætenus nosti, falsum reputes, & in quo (utcumque jam concedamus reputare omnia falsa non esse præjudicium) omnia præjudicia exueris; aded ut judiciorum nudus, ab hoc ipso, quod jam constituis, sis totam seriem sequutorum judiciorum derivaturus? Meministi haud dubiè; largiorque ultrò memoriam, seu

recordationem præjudicium non esse; neque requiro, quid voces, aut quomodo intelligas, quid sit cogitare, quid esse, &c. Dicis itaque, *Ego cogito; Igitur ego sum.*

VI.
Vanitas apparatus ad illam consequentiam, Ego cogito; Igitur ex-filto.

At primum casus merus est, quod hæc cogitatio, *Ego cogito*, potius quam alia in mentem subeat; certè enim illam habere ex electione non potes; quoniam electio iudicium est, iudicio verò spoliasti te, istudque *ego cogito*; primum in serie locum tenet. Itaque omnia, quæ deinceps super-extruentur iudicia, non necessitate erunt aliqua, sed ab eodem casu, quo istud pendebunt. Deinde, *Ego cogito*, inquis; sed quid cogitas? siquidem omnis cogitatio alicujus rei cogitatio est. An coelum? an terram? an quidvis aliud? an teipsum? Omnia jam reputasti falsa, neque mutasti sententiam; quamobrem quicquid cogites, falsum cogitas; ac proinde est tua cogitatio falsa. Igitur & omnes, quas consequenter elicies cogitationes, falsæ erunt. Rursus, *Ego cogito*, inquis: At cum dicis *Ego*, Nosti-ne teipsum, an non? nosti dubio procul, nam te alioquin non nominares. Nosti-ne verò te esse, an-non? Si nosti te esse; igitur præjudicium habes, quod adversatur suppositioni; Si non nosti te esse, ergo neque nosti te agere, quoniam agere, ut loquuntur præsupponit esse. Igitur neque nosti te cogitare, quoniam cogitare est agere; Igitur cum dicis *Ego cogito*, ignoras quod dicis; atque aded quicquid exinde cognosces, atque inferes, ignorato planè principio nitetur. Ad-hæc cum dicis *Ego cogito*, enuncias aliquid de te, ac in præsentis tempore quidem; Igitur idem est, ac si diceres, *Ego sum cogitans*, tu nimirum subjectum es, & cogitatio attributum; Atqui non potes dicere te esse cogitantem, quin dicas *Te esse*; idque declarant Dialectici, cum docent Verbum adsignificare tempus, quod est τὸ νῦν ἀρχεῖν nunc esse: Igitur cum dicis *Ego cogito*, dicis *ego sum*; & dicens deinde in consequente *igitur Ego sum*, nihil aliud infers quam quod præsupposuisti; sicque idem per idem probas. Præterea quoniam quando dicis *Ego cogito*, *Igitur ego sum*, enthymema est, neque probationis vim habet, nisi vigore consequentionis firmitudinem habentis ex illo principio, quod te alicubi non latuit, *Qui cogitat est*; ided contextendus necessariò syllogismus est, aut in forma primæ, perfectæq; ut voluit figuræ hoc modo,

Qui cogitat est; Ego cogito; Igitur Ego sum.

Aut in forma quartæ vulgò improbatæ, & quam dicunt Galenicam, hoc modo,

Ego cogito; Qui cogitat est; Igitur ego sum.

At

At utrovis modo perspicua ruina. Nam si priore forma concludas, propositio illa, *Qui cogitat est*, præjudicium est, antecedens illud, quod tu vis statuere iudiciorum primum. Si posteriore, tum Assumptio illa *Qui cogitat est*, iudicium est, quod neque dependet à tua propositione *Ego cogito*, neque sequitur tuam conclusionem *Ego sum*, ex qua, vis omnia iudicia, præter illud, *Ego cogito*, dependere. Ex quo sequitur, ut utrovis modo accipias, veritas, notitia, certitudo illius effati, *Qui cogitat est*, nullo modo deducatur ex veritate, notitia, certitudine neque tui puncti Archimedis *Ego sum*, neque stabilimenti illius *Ego cogito*. An putas verò deducuntur, quæ illo adhuc priora sunt? Nempe & ipsum ex prioribus sic deducitur, *Qui agit est; Qui cogitat, agit; Igitur Qui cogitat est.* An etiam quæ istis sunt adhuc priora? Nam illud quidem, *Qui agit est*, deducitur ex ipsis, *Posterius non est sine priori, & esse est prius, agere posterius*: Istud verò ex illis, *Motio est actio, & Cogitatio est motio*: atque ita de cæteris. Denique ex his omnibus manifestum efficitur, quàm fallaci ratiocinatione usus fueris, ad probandum rem alioquin veram, perspicuam, certam; nimirum *Te esse*; non quòd principium illud *Ego cogito* ad eam comprobendam valere non possit; sed quòd non possit, usurpatum cum tua illa suppositione. Ut pateat verò qua necessitate ipsum cum illa nexueris, res est exhibenda isto syllogismo.

Si quis somnians, à Deo deceptus, à maligno Genio delusus, omnia quæ prænovit, falsa reputet, iudicioque omni præhabito spoliatus sit, ille colligit se existere, quia cogitat:

Atqui ego somnians, à Deo deceptus, à maligno Genio delusus, omnia quæ prænovi, falsa reputo, iudicioque omni præhabito spoliatus sum:

Igitur ego colligo me existere, quia cogito.

Agnoscat certè qui poterit necessitatem consequentionis in propositione; quasi colligere non possit, se existere, quia cogitat, sine illa hypothesi; aut ex eadem proposita non possit non colligere: Et quid porrò de Assumptione iudicandum sit, agnoscat ex iis, quæ institimus in superiorem Meditationem.

Posterior pars ex assumptione superioris argumenti restat, quæ tibi non conceditur, ut nempe *ex eo, quod nôris Te esse, quia cogitas*, noscuntur cætera omnia, quæ certò noscuntur, necessaria quadam connexionē deducantur. Faciunt ad hoc mox antè dicta, cum ostensum est saltem illud effatum, *Quod cogitat est*, & quæ illo priora sunt non pendere

VII:

Ex hoc constituto principio, cætera, quæ noscuntur omnia connexionē necessaria deduci, falsum.

ex

ex isto tuo, cum ipsum potius ab illis pendeat. Facit etiam, quod tametsi nihil cognosci possit à te sive certum sit, sive incertum, nisi sis, & nisi cogites; at tamen nihil necesse est, ut cogites te esse; ut cogites te certò, & non dubiè scire te esse; ut cogites te idè certò, ac non dubiè scire te esse, ex eo quod cogites; ad hoc ut possis certus fieri, esse diem, quando sol lucet; calefieri te, cum accedis ad ignem; & id genus cætera omnia. Faciet denique quicquid toto meditationum decursu observabitur, cum illas institueris huiuscemodi parti confirmandæ. Cum initium porrò heinc facias; postquam præmisisti, *statuendum esse hoc pronunciatum, Ego sum, Ego existo; quoties à me profertur, vel mente concipitur, esse verum; pergis, Nondum verò satis intelligo, quisnam sim ego ille, qui jam necessariò sum, deincepsque cavendum est, ne fortè quid aliud imprudenter assumam in locum mei, sicque aberrem, etiam in ea cognitione, quam omnium certissimam, evidentissimamque esse contendo. Quare jam demùm meditabor, quidnam me olim esse crediderim, &c.* Adnoto primùm transitionem, non necessariam ex necessaria connexionem deductionem esse. Postquam enim conclusisti te esse, quia cogitas; tam potest quidvis aliud, quàm natura tua inquirenda, certoque noscenda, venire in mentem: ac tantò magis, quantò id, quod cogitas, Sol, Luna, Terra, quidvis aliud, potest te ad aliam deducere cogitationem. Deinde cognitio existentia rei nullam necessariam connexionem habet cum cognitione essentia, sive naturæ intimæ; alioquin enim quæcumque patent sensibus, aut quocumque modo existere cognoscimus, etiam secundum essentiam, naturam, recessus quosque cognosceremus. Quare & ex eo, quod nôris te esse, non potest inferri te nosse, aut posse nosse naturam tuam. Præterea, cum quicquid existere cognoscitur; sua seu actione, seu qualitate, aliove adjuncto existere cognoscatur, non potest talis actio, qualitas, adjunctumve dici esse tota rei natura, nisi admittatur quicquid de re qualibet cognoscitur, unde existere probetur, quantulumcumque illud sit, ipsam esse ejus, ac totam naturam. Quare cum hoc absurdum sit, non modò cavendū est tibi, *ut te satis intelligas*, ne quid imprudenter in locum tui assumas; sed etiam ne non satis assumas, & ipsam v. c. cogitandi actionem, ex qua cognoscis te existere; tuam esse totam naturam putes. Adhæc, quia circulum committit, neque novi quidpiam addiscit, qui nihil aliud probat, nisi quod supponit; idcirco ut satis te nôris (quando te nondum satis nosti, ubi nosti te cogitare, ac eapropter existere) non modò cavendum videtur, ne

quid-

quidquam alienum assumas; sed etiam ne tibi id solùm, quod jam de te nosti, attribuas; Nam si exempli gratiâ cum nôris jam te cogitare, sive esse rem cogitantem, hoc ipsum pro principio usurpes, & nihil aliud probes, quàm te cogitare, sive esse rem cogitantem; provides fore circulum, ac nihil novi cognitum iri. Verùm hæc ad ea, quæ sequuntur, spectant.

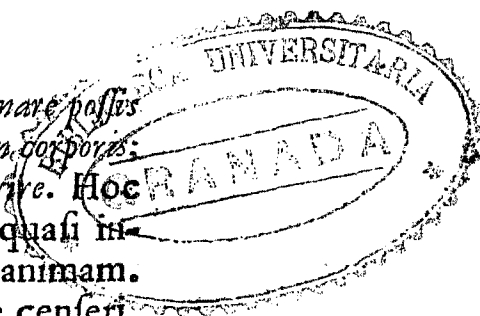
DUBITATIO II.

De non demonstrata anima incorporea, ex eo, quod quis deceptus, & tamen advertens, affirmat se nihil corporeum in se reperire; & ne quidpiam quidem, quod sit quasi spiritus, ventus, aut aliud corpus tenue.

EXploras deinde, num, supposità adhuc deceptione, affirmare posses esse in te aliquid ex iis, quæ pertinere censuisti ad naturam corporis; & attentissimo examine factò dicis te nihil tale in te reperire. Hoc jam loco non spectas te, quasi hominem integrum, sed quasi interiorem, occultioremve partem, qualem cogitaras esse animam. Quæso te ergo, ô Anima, seu quocumque velis nomine censeari, emendasti-ne hætenus eam cogitationem, qua prius imaginabaris te esse quidpiam instar venti, similis-ve rei his membris infusæ? Non fecisti sanè. Cur non possis igitur esse adhuc ventus, vel potius tenuissimus spiritus, qui calore cordis ex purissimo sanguine, aliunde, aut ab alia causa exciteris, serveris, & fusus per membra vitam illis tribuas, & cum oculo videas, cum aure audias, cum cerebro cogites, ceteraque, quæ vulgò tibi tribuuntur munia, exsequaris? Id si ita sit, cur non habeas eandem figuram, quam totum hoc corpus, uti aër eandem, quam vas continens? Cur non censearis circumscribi ab eodem ambiente, quo corpus, aut à corporis epidermide? Cur non replere spatium, sive parteis spatii, quas crassum corpus, seu partes ipsius non replent? Quippe corpus crassum habet porulos, per quos ipsa diffundaris; adèd ut ubi partes tuæ fuerint, partes illius non sint: eodem modo, quo in vino & aqua mistis, ubi sunt partes unius, non sunt partes alterius; quantumcumque visus discernere nequeat. Cur non excludere corpus aliud ab eodem spatio, cum in quibuscunque spatiolis fueris, partes corporis crassioris esse simul nequeant? Cur non moveri pluribus motibus? Cum tu enim plureis ipsis membris tribuas, quomodo id

E

possis,

possis, quin movearis ipsa? Certè neque moves immota, cum opus contentione sit: neque potes non moveri ad ipsius corporis motum. Si hæc igitur ita sint, cur dicas in te nihil esse, eorum, quæ ad naturam corporis spectant?

R E S P O N S I O.

Incipis deinde non injucunda prosopopœia me non amplius, ut hominem integrum, sed ut animam separatam interrogare; quo me videris admonere, hæc objectiones non à mente subtilis Philosophi, sed à sola carne factas fuisse. Quæso te igitur, ô caro, seu quocumque velis nomine censeari, habesne tam parum cum mente consortii, ut advertere non potueris quandonam emendavi illam vulgi imaginationem, per quam fingitur id quod cogitat esse instar venti, similisve corporis? Emendavi enim illam profectò, cum ostendi supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in mundo esse, ac nihilominus illa omnia, ex quibus me ut rem cogitantem agnosco, remanere. Ac proinde quæcumque postea interrogas, cur non possim igitur esse adhuc ventus, cur non replere spatium, cur non moveri pluribus motibus, & talia, tam inania sunt ut responsione non egeant.

I N S T A N T I A.

I.
Eum, qui
se nihil
corporeum,
sed puram
esse men-
tem dicit,
stomachari
immeritò,
si quis
cum ipso
agens, al-
loquatur
ut solam
mentem.

Hic jam animadverto causam quæ bilem fecit, ac te commovit, ut ab ipso usque initio censes esse agendum mecum, tanquam cum carneo homine. Nempe res tibi visa subtilis, & tuo acumine digna, si cum ego te Animam, seu etiam deinceps toto d. cursu Mentem dicerem, tu me appellitares carnem. Cum id porrò ipse inoffensus, jucundeque excipiam, qui plura dicere in me, quam quivis alius possit soleo, adscribere placet, quemadmodum ego, dum te animam, atque mentem dixi, non prosopopœia, fictioneve ulla usus fuerim; non ironicè, aut simulatè quidpiam dixerim; ut tu propterea præter candoris, & amicitiae jura deberes causari, & in convitia prorumpere. Dixeras tu te attendentem, cogitantem, revolventem, frustra fatigatum nihil reperire in te, quod ad corporis naturam spectaret. Id ego bona fide accipiens, agnovi rem mihi non esse aut cum corpore, aut cum toto homine ex corpore, animaque constante; & quia nondum vocem determinaras, & videbaris mihi tamen esse id, quod animat corpus, affatus sum te tanquam animam. An verò potui id facere præter tuum institutum,

præter

præter verborum tuorum sensum; te nos veluti invitante, ac penè dicam compellente? Dixisti etiam paullò post, *Sum præcisè tantum res cogitans, id est Mens, sive animus, sive intellectus, sive Ratio.* Ego quia vidi te declarasse, quo nomine haberi velles, sum te deinceps pari fide tanquam Mentem alloquutus. An-non tu mihi occasionem ut ita facerem dedisti, nomenque ipsum præscripsisti? Est-ne quicumquam, qui putet me potuisse agere simplicius? Feci certè aliunde, ut præscinderem ansam compluribus verbis inutilibus, quando tu potuisses sapiùs respondere, debere me agere tecum, aut potius te considerare tanquam Mentem, seu rem cogitantem præcisè, non verò tanquam hominem totum; & ego propterea debuiffem sapiùs iaculare, non intelligere me totum hominem, quamvis dicerem te videre, te imaginari, & similia. Tu verò es candorem meum ironicè interpretatus, & usus ipse prosopopœiâ, indutus scilicet personâ, quam jam abnegas, prosopopœiâ me usum dicis, qui tamen ipsamet personam quæ loquebatur, aut se loqui afferebat, alloquutus sum. Inde est nempe, cur cum ego initio dixiffem, *Quæso te ergo, ô Anima, seu quocumque velis nomine censeari* (nondum scilicet te dixeras Mentem) tu indignatione tumens, excandescensque exceperis; *Quæso te igitur ô Caro, seu quocumque velis nomine censeari.* Et quia deinceps seu abductus tua loquendi ratione, seu non advertendo, aut etiam bis, terve certo consilio, te interpellavi hac voce, *Vir eximie*, ac deinde ne discessiffes ab instituto viderer, solœcismosque repetere, tanquam ad mentem redi, dixique aliquoties, *O Mens*, toties tu, ac sapiùs quoque, quoties efferbuit stomachus, reposueris, *O Caro*. Cæterum ut tibi id licuit, ita æternum per me licebit; quando præsertim satis agnosco, licet ex DEI gratia constem ex mente, sive anima, & carne, sive corpore; corpus tamen quod corrumpitur, aggravare animam, ut Scripturæ verbis id dicam. Quod te attinet, absit ut deinceps te Mentem vel habeam, vel dicam, quando ipse te declaras non esse, dicens *me usum prosopopœiâ, seu fictam*, non veram personam alloquutum fuisse: Et debueram sanè subvereri ne insimulares; Sed quis te esse eum credidisset, ut hosce laqueos instrueres? Nunc culpam agnosco (si tamen fuit culpa, ut inter bonos bene agier) agnosco, inquam, ex eo quod non verbo modò, sed factò quoque declaras te Mentem non puram; quippe Mens pura libera est à corporis affectibus, quibus ipse te, non minus, quam nos, qui carne sumus præditi, obnoxium esse manifestas.

F 2

Ad

II. Ad rem ut veniam, postquam dixisti *admoneri te hasce objectiones non à mente subtilis philosophi (qualem absit me gloriæ) sed à sola carne factas fuisse*, subiecisti que citata verba, *Quæso te igitur, ô Caro, sem quocumque velis nomine censeari, tum pergis, Habes-ne tam parum cum mente consortii, ut advertere non potueris, quando-nam emendavi illam vulgi imaginationem, per quam fingitur, id quod cogitat, esse instar venti, similisve corporis?* Verum tu, ô bone, es ne satis æquus, (nam satis acutum nolo dicere) dum exigis ut sola caro id advertat, quod ne mens quidem sola advertere possit? Quippe nec te quidem tua illa mente adeo sublimi, & nihil consortii cum carne habente percipere valeas illud quod non est. Quid igitur, inquires, non est emendatio? Lentè quæso; siquidem caro non magnaviget mobilitate. Verba tua fuerant: *Quid-nam igitur antehac me esse putavi? hominem scilicet, &c.* Et postea, *attendam quid sponte, & natura duce cogitationi meæ antehac occurrebat, quoties quid essem, considerabam.* Et statim, *Occurrebat præterea me nutriri, incedere, sentire, & cogitare, quas quidem actiones ad animam referebam; sed quid esset hæc anima vel non advertebam, vel exiguum nescio quid imaginabar instar venti, ignis, vel ætheris, quod crassioribus mei partibus esset infusum.* Et quia paullo post dixeras tibi attendenti, cogitanti, revolventi, &c. *ne minimum quid occurrere, sive reperiri in te ex iis, quæ ad naturam corporis pertinent, recepi ipse, Emendasti-ne hætenus eam cogitationem, qua prius imaginabar te esse quidpiam instar venti, similisve rei his membris infusæ? Non fecisti sanè. Cur non possis igitur adhuc esse ventus, &c.* Iam tu obstupescis cur advertere non potuerim, quando-nam emendaveris illam vulgi imaginationem. *Vulgi?* Nihil mihi fuit cum vulgo: res fuit tecum, qui fueras loquutus de te, qui ne minimum quidem insinuâras fuisse te loquutum ex vulgi sententia. Fuerit sententia, in qua non steteris, in qua vulgus reliqueris; fuerat tamen tua, & tu non ut vulgi, sed ut tuam retuleras; ne igitur quære ex vulgo effugium. Sequitur, *Per quam fingitur id quod cogitat esse instar venti. Fingitur?* Tu nihil finxeras: retuleras id, quod natura duce occurrebat antea tuæ cogitationi. Quid igitur etiam effugium heinc quæris? *Id quod cogitat?* Quæstio fuerat non de eo solum, quod cogitat, sed etiam de eo, quo nutris, incedis, ac sentis. Quorsum tot quæritas effugia? Subjungis, *Emendavi enim illam, profecto, cum ostendi supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse; ac nihilominus illa omnia, ex quibus me, ut rem cogitantem agnosco, remanere.* Video quò spectârint effugia; Nimirum avebas te restringere ad rem cogitantem, & sepositam facere

cere nutrientem, incedentem, &c. quò posses facilius canere receptui. Sed disquiramus quod caput est. *Emendavi, inquis, cum ostendi supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse.* Et obstupescis, si ego heic non advertam emendationem. Imaginatio fuit, *Animam esse ventum, aut corpus aliud simile.* Hæc imaginatio emendanda fuit; nempe demonstrando ipsam falsam, ostendendoque animam non esse ventum aut simile corpus. Dicis tu te id præstitisse, *cum ostendisti supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse.* Sed amabò, *Ostendisti supponi posse?* Primò nusquam id ostendisti, qui de ostendendo ne cogitasti quidem; sed nudè solum, historicè que enarrasti te somnare, à DEO decipi, à maligno Genio deludi, ut falsa esse crederes quæ præoveras omnia: sed demonstrationem adhibuisti nullam. Et quomodo certè adhibuisses, probandis seu rebus, seu suppositionibus non modò incertis, verum etiam falsis? Esto deinde, ostenderis supponi posse, imò reipsa supposueris; Quæstio agitur, non an supposueris ventum nullum, v. c. in Mundo esse, sed nullus-ne reipsa sit, demonstrandumque tibi incubuit ventum nullum reipsa esse; ut posses inde colligere, ne Animam quidem ventum esse. Quoniam verò non demonstraisti, sed supposuisti solummodo; ideò non demonstraisti quoque, sed supposuisti solummodo animam ipsam ventum non esse. Quare & quæstio remanet, sit-ne anima reipsa ventus, an non, tuaque illa imaginatio, qua ventum esse credideras, non est adepta emendationem. *Ostendisti quoque, ut ais, supponi posse remanere nihilominus illa omnia, ex quibus te, ut rem cogitantem agnoscis.* Sed pari modo, neque id ostendisti, qui abjecisti potius omnia omninò præjudicia; & neque te, neque aliquid ad te pertinens excepisti. Ostenderis verò, Quæstio est, non an supposueris, supponereve potueris, nullo penitus existente vento, similive corpore, remanere rem cogitantem, aut ea, ex quibus agnoscitur; sed an reverà ista remaneant. Et quia tu solum ostendisti supponi posse remanere, non autem remanere reverà; eam ob rem quæstio superest; tuaque illa imaginatio superest adhuc inemendata. Itaque sic argumentaris:

Qui ostendit (vel potius dicit se ostendisse) Supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse, & remanere tamen illa omnia, ex quibus se ut rem cogitantem agnoscit, ille demonstrat animam (sive malis Mentem) non esse ventum, neque aliud corpus:

Atqui ego ostendi, vel potius dico me ostendisse supponi posse, &c.

Igitur ego demonstravi Animam (seu Mentem) neque esse ventum, neque aliud corpus.

III.
Demonstrationem non esse, si quis ut probet non habere se aliquid, quod ad corporis naturam pertinet, nihil aliud afferat, quam se à malo Genio delusum attendere, & tamen nihil tale posse affirmare.

Cùm porrò vitia hujus tuæ argumentationis ex jam dictis pateant, & perspicuum exinde fiat, illa-ne, quæ interrogo, tam inania sint, ut responsione non egeant; Refero ecce integrum locum, qui & meæ dubitationi, & tuæ responsioni, seu argumentationi locum fecit. Quid autem, inquis, ubi suppono deceptorem aliquem potentissimum, & si fas est dicere, malignum, datâ operâ in omnibus, quantum potuit, me delusisse, possum-ne affirmare me habere vel minimum quid ex iis omnibus, quæ jam dixi ad naturam corporis pertinere? (nimirum posse figurari, loco circumscribi, spatium replere, aliud excludere, sensu percipi, moveri.) Attendo, cogito, revolvo, fatigor eadem frustra repetere. Integrum, inquam, refero locum, quoniam non alia est demonstratio, qua ostendas Animam, Mentemve esse incorpoream. Eatenus certè non demonstrâras, deinceps quoque non demonstrâras, sed statim, ut mox demonstratum supponis: sequitur enim, Quid verò ex iis, quæ animæ tribuebam, nutriri, vel incedere? Quandoquidem jam corpus non habeo, hæc quoque nihil sunt, nisi figmenta. Neque dicas te demonstrationem reservare in Meditationem sextam, id enim illeic videbimus; Nunc, quia assumis te, sive Mentem tuam non habere corpus, seu esse incorpoream, & ex eo quòd attenderis, cogitâris, revolveris, affirmare non potes te habere aliquid eorum, quæ ad naturam corporis pertinent, infers deinde te esse solùm, ac præcisè rem cogitantem: Aut demonstrasse debes te nihil habere ex iis, quæ ad naturam corporis pertinent; aut ista, quæ assumis, ac infers, quæque deinde sunt tibi ut principia in Meditatione sexta, nullius planè sunt firmitatis. Cæterum quomodo demonstrâras nihil te habere illorum, quæ ad naturam corporis spectant, extensionem, figuram, circumscriptionem localem, alia? Ecce vim tui ratiocinii.

Si quis à maligno Genio delusus, & nihilominus attendens, cogitans, revolverens, frustra fatigatus eadem repetere, affirmare non potest habere se vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad naturam corporis pertinent, ille non habet vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad corporis pertinent naturam:

Atqui ego à maligno Genio delusus, & nihilominus attendens, cogitans, revolverens, frustra fatigatus eadem repetere, affirmare non possum habere me vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad naturam corporis pertinent:

Igitur

Igitur ego non habeo vel minimum quid ex iis, quæ ad corporis pertinent naturam.

Ceddò jam, si hæc demonstratio sit, ecquæ delusio, ecquæ deceptio, ecquod insomnium, ecquæ simplex affirmatio, aut non affirmatio, ecquæ cujusvis autoritas, referentis se attendisse, & se interim aliquid vel vidisse, vel non vidisse; pro demonstratione haberi non possit? Piget profectò retexere, juvatque potiùs observare, quorsum tu delusus putes nos quoque delusum iri. Tu quidem imprimis, cùm requireres quid esses; & tibi illa definitio, Animal rationale, occurreret, declinare illam voluisti; ne, si admisisses te animal esse, inferri potuisset esse te & corpus; at tametsi tu delusus declinaveris, non fraus propterea fuit nobis facta, qui te arbitramur esse animal, seu, quod idem est, animatum corpus. Deinde cùm priùs novisses te aut esse corpus, aut non minùs corpus habere, quàm animam; voluisti tamen sponte deludi, & reputare falsum, quòd aut esses, aut haberes corpus; Atqui non propterea nobis imposuisti, qui te esse corpus, aut saltem habere corpus opinamur; ipseque tu in Meditatione sexta fidem habebis, ac manus dabis. Cùm tu denique te hoc loco, ut solam Mentem consideres, & ut consideras, sic reverâ te sine corpore esse putes, atque idcirco deludaris; non idèd tamen uti tu das, ita nos accipimus verba: Nam & quamvis nos non admoneas qualem te esse consideres, sed perinde loquaris, ac si totum te, non tui partem reputares; nihilominus te non alium habemus, quàm integrum, & similem nobis hominem, & considerantem quidem te ut lubet, sed non propterea te reipsâ abducentem à corpore; cùm aliud sit longè reipsâ, quàm consideratione secerni: Verum hac de re in sequentibus.

DUBITATIO III.

De non demonstrata anima incorporea ex eo, quòd idem affirmet, se pari modo delusum non deprehendere, quòd nutriatur, incedat, sentiat; ac deprehendat interim se cogitare.

Pergis, neque esse in te ex iis, quæ animæ tribuuntur, nutriri, vel incedere. At primùm, potest aliquid esse corpus, nec tamen nutriri. Deinde, si tale sis corpus, qualem spiritum diximus, cur, cùm crassiora illa membra crassiore substantia nutriuntur, non possis

possis ipsa tenuior tenuiore quoque nutriri? Et, nonne illo corpore, cujus eæ sunt partes, adolescente, ipsa adolescis; & dum illud debilitatur, debilitaris quoque ipsa? Ad incessum quod attinet, cum membra incedant per te, & in locum nullum contendant, nisi agente, & ferente te, quomodo id fiat sine tuo incessu? *quandoquidem*, inquis, *jam corpus non habeo*, hæc nihil sunt, nisi figmenta. Verum, seu nos ludis, seu ipsa deluderis, nihil nobis morandum. Sin loqueris seriò, probandum est tibi, neque te habere ullum corpus, quod informes; neque te esse ejusmodi, quod unà nutriri, incedereque valeat. Pergis adhuc, *neque te sentire*. At ipsa profecto es, quæ vides colores, audis sonos, &c. *Hoc*, inquis, *non fit sine corpore*. Credo equidem, sed primùm adest tibi corpus, ipsaque es intra oculum, qui non videt sanè absque te: ac potes deinde esse tenue corpus, quod per organum sensus opereris. *Per multa*, inquis, *visa sum sentire insomnis, quæ me non sensisse postea animadverti*. Enimvero tametsi fallaris, quod non utens oculo videaris sentire, quod sine oculo non sentitur, non es tamen semper experta eandem falsitatem, neque non usa es oculo, per quem senseris, imaginesque hauseris, quibus jam sine oculo uti possis. Deprehendis tandem *te cogitare*. Id verò abnuendum non est: sed probandum superest tibi, vim cogitandi ita esse supra naturam corpoream, ut neque spiritus, neq; aliud corpus agile, purum, tenue, ulla dispositione parabile sit, quod cogitationis efficiatur capax. Probandum simul animas Brutorum esse incorporeas, videlicet quæ cogitent, seu præter functiones sensuum externorum, aliquid internè, non vigilando modò, sed somniando etiam cognoscant. Probandum rursus crassum hoc corpus ad cogitationem tuam nihil prorsus conferre, (cum absque illo tamen nunquam fueris, neque ab illo sejuncta aliquid huc-usque cogitaveris) ac te idcirco independentem ab eo cogitare: adèd ut neque impediri, neque turbari valeas à vaporibus, sive fumis tetrìs, crassisque, qui tam malè cerebrum interdum afficiunt.

R E S P O N S I O.

NEc magis urgent, quæ subjungis, Si sim tenue quoddam corpus, cur non possim nutriri, & reliqua; nego enim me esse corpus. Atque, ut semel absolvam, quia ferè semper eodem stilo uteris, nec meas rationes impugnas, sed ipsas, tanquam si nullæ essent, dissimulando, vel imperfectas tantùm & truncatas referendo, colligis varias difficultates,

facultates quæ vulgò ab imperitis in meas conclusiones, aliasve iis affines, aut etiam dissimiles moveri solent, quæque vel ad rem non pertinent, vel jam à me suis locis sublatae sunt aut solutæ, non operæ pretium est, ut ad singula quæ interrogas respondeam; centies enim eadem quæ jam ante scripsi essent repetenda. Sed breviter tantùm de iis agam, quæ lectores non planè ineptos morari posse videbuntur. Et quantum ad illos qui non tam ad vim rationum, quam ad verborum multitudinem attendunt, eorum approbationem tarati non facio, ut ejus promerendæ gratiâ verbosior fieri velim. Primum itaque hic notabo, tibi non credi, cum ais mentem adolescere, ac debilitari cum corpore, nullaque ratione id probas; nam ex eo, quod non tam perfectè agat in corpore infantis, quam adulti, ac sæpe à vino, aliisque rebus corporeis ejus actiones possint impediri, sequitur tantùm illam, quandiu corpori est adjuncta, ipso uti ut instrumento ad eas operationes, quibus ut plurimum occupatur, non autem perfectiorem vel imperfectiorem reddi à corpore: nec melius hoc inde inferes, quam si ex eo quod artifex non rectè operetur, quoties malo utitur instrumento, inferres ipsam artis suæ peritiã ab instrumenti bonitate nancisci. Notandum etiam te planè non videri intelligere, ô caro, quidnam sit ratione uti; quandoquidem ut probes sensuum fidem mihi non debere esse suspectam, dicis etsi aliquando non utens oculo visus sim ea sentire quæ sine oculo non sentiuntur, me tamen non esse semper expertum eandem falsitatem: tanquam si non sufficiat ad dubitandum, quod errorem aliquando deprehenderimus; & tanquam si fieri posset, ut semper quoties fallimur adverteremus nos falli; cum è contra in hoc ipso error consistat, quod à nobis sub specie erroris non advertatur. Denique quia sæpe à me petis rationes, cum ipsa, ô caro, nullas habes, & tibi probandi onus incumbit, advertendum est ad rectè philosophandum non opus esse ut ea omnia quæ non admittimus, quia ignoramus an sint vera, probemus falsa esse, sed tantummodo esse summopere cavendum nequid ut verum admittamus, quod non possimus probare verum esse. Ita cum deprehendo me esse substantiam cogitantem, formoque clarum & distinctum istius substantiæ cogitantis conceptum, in quo nihil eorum quæ ad conceptum substantiæ corporeæ pertinent, continetur, hoc planè sufficit ut affirmem me, quatenus me ipsum novi, nihil aliud esse quam rem cogitantem, quod solum in 2. Meditatione de qua jam agitur affirmavi. Nec debui admittere istam substantiam cogitantem esse quoddam corpus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habui rationem quæ id mihi persuaderet; tu si quam habes, tuum est ipsam docere, non autem exigere à me ut probem id falsum esse, quod non aliam ob causam admittere recusavi, quam quia mihi erat ignotum.

enim facis ac si dicenti me jam in *Hollandia* versari, negares esse credendum nisi probarem me non esse etiam in *China*, nec in ulla alia mundi parte; quia forte fieri potest ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diversis existat. Cum vero addis, mihi etiam probandum animas brutorum esse incorporeas, & crassum corpus nihil conferre ad cogitationes, testaris te non modò ignorare cujus sint partes probandi, sed etiam quid à quoque sit probandum: nam ego neque animas brutorum puto esse incorporeas, nec crassum corpus nihil conferre ad cogitationem; sed tantum, istarum rerum considerationem nullo modo esse hujus loci.

I N S T A N T I A.

I.
Nihil-ne
impugna-
tum, ac
proposi-
tum quod
responsione
fuerit di-
gnum.

I Ncipis cum eorum fastidio, quæ de nutritione sunt dicta; sed hoc nihil mirum, quia cum non sis corpus, aut nullis, aut certè humanis his nostris non pascaris cibus. Dicis me rationes tuas non impugnare; Sed tua culpa est, qui nò corpus cum sis, parturisti adedò jejunas, ut adversus eas dimicans tenuis umbras diverberarim. Quod dissimulare me eas dicis; beabis, si ostenderis quampiam à me dissimulatam. Nempe nihil aliud experii, quam agnoscere aliquam; veritatè quippe requirens, & non impugnaturus sanè, sed avidissimè complexurus, exosculaturus, & ut sic dicam, adoraturus. Non tui verò, meo dolore, adedò scilicet, ut voti compos evaserim; qui esse non potui adedò levis, ut infomnia, deceptiones, delusiones, dicentis vocem, authoritatem, supercilium, pro rationibus duxerim. Dicis me referre imperfectas, & truncatas; sed hoc debuisti ostendere; siquidem quòd omnia tua verba aliquando non referam, non obstat quin illorum sensum in pauciora contraham, ne nimio cum tædio singula recenseam. Dicis me colligere difficultates varias, quæ ab imperitis in tuas conclusiones, affine sive moveri solent. Scilicet me censu adedò tenui putas, ut micæ, & ex mensis quidem mendicantium, colligam; te in mensa regia interim sedente. Sed qualescumq; meæ sunt micæ, testari tamen possum illas ex mea unius mensa deciduas. neque enim, favente Deo, opus est ut hæc ad te scribens viros, aut libros consulam; & cum superiora conscripsi, quid seu periti, seu imperiti in tuas conclusiones dicerent, non novi. Ea excidere calamo permisi quæ mens sponte suggereret; Tu nisi credis, crede ut voles. Dicis me quædam colligere, quæ ad rem non pertinent. Sed vel unum exemplum afferre debuisti, non hac ratione eludere. Dicis te sustulisse, solvisseve alia suis locis; at ego loca prorsus non vidi, &

di, & me valdè obstringeres, si germanam quandam solutionem subindicares. Dicis non opus esse ad omnia, quæ interrogo respondere; sed an opus fuerit, alii judicabunt; & maximè ubi expenderint, appositè-ne, non centies, ut ais, sed vel semel quicquam respondearis. Gratificaris postea, cum eò te demittis, ut agere digneris de iis, quæ remorari posse videbuntur Lectores non planè ineptos. Nempe Lectores præmones, fore, ut habeantur planè inepti, si plana omnia in te non videant, & putent in me esse aliquid, quod attentionem mereri possit: Vnde & subjicis te eos non curare, quasi in me non rationum vim, sed verborum solum observare multitudinem valeant. Ego verò Lectoribus quibuscumque liberrimum facio, ut judicium de te, ac de me, quodcumque tandem voluerint, ferant. Sed tanta esto præfatio de tua illa præfatione.

Notas consequenter mihi non credi, dum ajo *Mentem* (dixeram ego *Animam*) *adolescere*, ac *debilitari cum corpore*, nullaque ratione id probo. Ego verò id non ajo, ut mihi credatur, qui refutare paratus sum: sed propono solum, ut à te solvatur, qui dicis illam non nutriri, cum ea tamen, quæ propono ad nutritionem sint confectæ. Ratione porrò alia, quàm evidentia, opus non fuit, ut dum esse diem dicenti alia ratione opus non est, quàm Solis, aut lucis solaris præsentia. Scilicet manifestum est adolescere, constare, debilitari hominem non modo secundum corporis functiones, sed etiam secundum functiones animi; adedò ut, cum ex operationibus ad principia operantia ducere argumentum liceat, videri possit non modò corpus, sed animus etiam adolescere, constare, & debilitari. Dicis ex eo, quod *Mens non tam perfectè agat in corpore infantis*, quàm *adulti*; ac sæpe *vino*, aliisque rebus corporeis ejus actiones possint impediri; sequi tamen illam, quandiu corpori est adjuncta, ipso uti, ut instrumento ad eas operationes, quibus ut plurimum occupatur; non autem perfectiorem, aut imperfectiorem reddi à corpore. Sed cur to-

non pari modo, ac jure adnotem heic tibi non credi, cum id ais, neque uila ratione probas? Animam comparas artificis, corpus instrumento, ac trita illa similitudine usus, addis non melius inferre me, quàm si ex eo, quod artifex non rectè operetur, quoties malo utitur instrumento, inferrem ipsum artis suæ peritiam ab instrumenti bonitate nancisci. O! Si afferre similitudinem, eamque non appositam, esset rationem proponere; quàm bene tecum ageretur! Sed nimirum ratio non est, & ne apposita quidem est similitudo. Etenim neq; Anima artifex est, qui comparari possit cum fabro, cum scriba,

II.
Illum
non de-
monstrare,
sed quæsi-
tum pete-
re, qui
probaturus
Animam
non ado-
lescere, de-
bilitari,
aut turba-
ri cum cor-
pore; nihil
aliud di-
cat, quàm
uti ani-
mam cor-
pore tan-
quam in-
strumen-

cum quovis alio artifice: neque corpus est instrumentum, quod comparari possit cum ferra, calamo, aut quovis alio instrumento: efficiturque, ut si quid probes, nihil aliud, quam quæsitum petas. Hoc nempe in quæstione est, sit-ne Anima tam erudita, atque perfecta in arte intelligendi, ac ratiocinandi, dum in corpus ingreditur, illudque per infantiam usurpat, quam est scriba eruditus, atque perfectus in arte scribendi, dum exigente occasione, aut necessitate usurpat calamum. Objeci porrò ipse non esse, fretus experienciâ, quâ constat animam initio ineruditam, & imperfectam, erudiri sensim, atque perfici adolescente corpore. Respondes tu esse; & cum experientia opposita sit, ideò probas esse, quòd anima tam sit quam scriba, in arte sua est, erudita, atque perfecta. Et repete, ut vitium non scribæ, sed calami est, quòd perversè scribatur; ita imperfectionem esse non animæ, sed corporis, quòd imperfectè intelligatur, eadem semper erit petitio principii. Notas deinde me, qui caro sum, non videri intelligere quid sit ratiōe uti, cum dixi te non semper fuisse falsitatem sensuum expertum. Igitur ego nō intellexi, quid esset ratiōe uti, cum te ratiōalem putavi? cum censui tibi esse credendum, asserenti te deprehendisse sensus interdum fallere, ut dum spectata prope turri, & quadrata deprehensa, deprehendisti sensuone vera falsitatem ejus, qua procū existimâras teretem? Igitur debui te eum habere, qui quousque cogitâris te fortè à Deo decipi, & cætera ista, mente revolvisti, nihil planè veri, ac certi habueris, aut semel delusus credideris, dubitaverisve te semper deludi? Esto, ut voles, cæterum enim nihil aliud, quam

III.

Postulari

pugnans adversus tuam umbram.

jure demonstrati-
ones ab eo,
qui se de-
monstrare
gloriatur:
& male
remitti
proban-
dum in Me-
ditatio-
nem VI,
quod ille
supponitur
in ista pro-
batum, ubi
tamen pro-
batum non
est.

Pergis deinde hisce verbis, Denique, quia sæpe à me petis rationes, cum ipsi, ô caro, nullas habes, & tibi probandi munus incumbit, advertendum est ad rectè philosophandum non opus esse, &c. Heic nempe jam Magistrum agis, vel Dictatorem potius, quando tam severè quasi è suggestu, vel ex arce potius Philosophiæ quemadmodum sit agendum, præscribis. Porrò quòd petam sæpe rationes, agnosco id quidem tibi permolestum; sed jure tamen facio, cum tu jactas te demonstrare, hoc est exquisitissimis rationibus probare quòd dicis; ipseque intereà ejuscemodi rationes nullas video. Tu te, ut Scholæ arbitrum geris; patere ut quos erudire vis, auditores ingenuos agant, ne si ducantur pecorum instar, hoc est si tibi solum credant, quoniam Ipse dixeris, non hominum ductor, sed pecudum existimeris. Et dicito, ô caro, caro; ac magis, magisque adhuc

adhuc incandescens, dic quicquid venerit in buccam, quousque præcordia detumuerint; saltem agnoscemus quid latuerit intus. Nam cur debeamus dicere, quòd Diogenes Antistheni, nondum profectò anam facis, qui nos pari modo rationibus non pellicis. Quòd dicis me id facere, tum cum nullas rationes habeo, probandi que munus incumbit; videris profectò, Moderator licet, nondum advertisse quòd tuum, quòd meum munus sit. Nam tibi, qui dogmata tradis, munus incumbit ea probandi, rationesque afferendi, quibus illa stabilias; mihi, qui nihil doceo, qui erudiri solum volo, qui experior rationes tuas mihi non satisfacere, mihi, inquam, non aliud incumbit munus, quam ut dictata minus percipiens, proponam tibi dubia, rogem te illa eximas, postulem te explices clarioribus, & ea, quæ proponis probes evidentius. Ex quo fit, ut tamen si alias rationes non habuero (qua de re alii viderint) ea saltem semper suppetat ratio, quòd agente Doctorem te, possim jure te, quæ dicta abs te non percipio, interrogare. Fit rursus, ut tu adverseris præscriptæ à te regulæ, dum mihi ea, quæ dicis, non admittenti (quia ignoro, an vera sint) probanda esse falsa contendis. Quòd subdis autem summopere cavendum, ne quid ut verum admittamus, quòd non possimus probare verum esse, id sanè peroptimè dicis; sed requiro quæ applices, quàmque constanter factò declares? Sequitur enim, Ita cum deprehendo me esse substantiam cogitantem, formoque clarum, & distinctum istius substantiæ conceptum, in quo nihil eorum, quæ ad conceptum substantiæ corporeæ pertinent, continetur, hoc planè sufficit, ut asseram me, quatenus me ipsum novi, nihil aliud esse, quam rem cogitantem, quòd solum in secunda Meditatione, de qua jam agitur, asseravi. Cedo verò, caves-ne heic, seu in exemplo ipsissimo, ne ut verum admittas, quòd verum non probes? Ecquis non sperasset probaturum te aliqua ratione quòd admissurus eras, ut verum? Et ecce tamen, Sufficit inquis, ut asseram. Quàm bellè probas, quòd jam innui, exigere te ut de te dicatur illud, αὐτὸς ἔφα. Accipio interim te tota Meditatione secunda nihil aliud, quam assermare, non verò ratione probare: cum probaturus-ne sis in alia, suo loco videndum sit. Quòd si dicas te probare in ista esse te solum rem cogitantem; Detur id gratis, sed quænam intereà tua ista subtilitas est, ut & speres te elicitorum conclusionem hanc, Ergo res corporea non sum; & id ipsum reserves in Meditationem aliam, quasi non in ista jam assumpseris, tanquam principium. Quæso te enim, quomodò potes probare, seu ostendere esse te solum Rem cogitantem?

Profecto non-nisi inductione rerum omnium; in quibus corporeæ cum sint, oportet in ipsa enumeratione, rejectioneque earum, quæ ipse non es, præmittas hoc quoque, *Non sum etiam res ulla corporea*; aut certè si velis syllogistice, breviterque concludere, oportet ita ratiocineris,

Aut ego sum res corporea solum, aut cogitans solum, aut corporea, & cogitans simul.

Atqui non sum res corporea solum, neque corporea, & cogitans simul.

Igitur sum Res cogitans solum.

An non igitur, si semel probasti in secunda Meditatione *Te esse solum rem cogitantem*, probaturus es deinde ineptè te non esse corpoream rem, ex eo principio quòd sis solum Res cogitans; cum hoc ex illo probaveris, ac in paralogismum, seu vitium argumentationis incidas Diallelum vocatum? Et nonne rem nequicquam differs in Meditationem aliam, quæ prima omnium præstita sit; ut præstare sanè es conatus, cum attendisti, cogitasti, revolvisti, & omnibus rebus corporeis rejectis dixisti, *Iam corpus non habeo*, conclusisti que, *Sum igitur præcisè tantum res cogitans.*

IV.
Illum, qui dicit non habere se rationem, quare Animam dicat corpus tenue, non idcirco demonstrare, quòd Anima tenue corpus non sit.

Dicis te non debuisse admittere istam substantiam cogitantem esse quoddam corpus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habuisti rationem, quæ id tibi persuaderet. Prætereo te heic attribuere nimium. Contentus fueras dicere, te esse solum rem cogitantem; nunc sic rem explicas, quasi dixisses te esse solum Substantiam cogitantem; sicque subjectum mutas, & in terminis, ut loquuntur, non manes. An quia putas Rem, & Substantiam synonyma esse, & ea, quæ vocant accidentia, esse tantum modos? At cum Res, & Nihil opponantur, & modi non sint nihil, sed aliquid amplius, quàm merum nihil; sunt igitur res aliquæ, non substantiales quidem, sed tamen modales; quare & vox Res non Substantiæ synonyma, sed communis ipsi, ac modo, atque aded transcendens, synonymaque cum Ente erit. An quia lucrari exinde vis, ne tibi possit objici, posse te esse solum modum, qualitatem nempe, sive facultatem, quæ cogitare perinde censearis, ac albedo vulgò dicitur disgregare visum? At quousque ex tuo principio *Ego sum*, deduxeris, ostenderisque quid substantia, quid modus sit, & quomodo modus esse, agereve sine substantia non valeat, id supererit tibi objiciendum. An quia me sæpe reponente non nosse te clarè, & distinctè, qualis-nam res sis, quæ es cogitans, devitari scopulum credis, cum te jam dicis substantiam?

stantiam? At difficultas eadem; quoniam pari modo non nosti qualis sis substantia, quæ es cogitans. Verùm hæc ut dixi, prætereo, & considero solum, quod ais, *te non debere sine ratione admittere substantiam cogitantem esse corpus tenue*. Nam præclare id fieri agnosco; at non agnosco cur sine ratione non esse corpus tenue admittas. Ut enim, si quis, postquam considerarit ventum ut substantiam volantem per aërem, & attenderit ipsam non esse Aquilam, telum, nubem, aut quicquid est aliud rerum transvolantium; dicat non debere se admittere istam substantiam esse corpus tenue, quòd rationem non habeat, qua id persuadeatur; rectè quidem faciat, quatenus rationem non habens continet assensum; at si quia rationem non videt, nullam esse existimet, atque idcirco sine alia ratione pronunciet volantem substantiam, quæ est ventus, non esse corpus tenue, tum non rectè faciat; quoniam seu alii sciant, seu nesciant, potest tamen esse ratio aliqua, quæ conficiat ventum esse tenue corpus: Ut ille, inquam, ita se habeat; ita videris tu te habere circa cogitantem substantiam. Quippe tametsi rationem non habeas, cur esse tenue corpus admittas, non habes tamen aliunde, quare non admittas, præter ignorantiam rationis, quæ si loco rationis habenda sit, ecquid denique non sit admittendum? Dices posse illum facile advertere ventum volantem fuscitare pulveres, commovere arbores, prosternere homines, turbare æquora, & id genus cætera, quæ corpoream arguunt substantiam; At cum tu vides mentem cogitantem excitare spiritus, agitare membra, commovere affectus, turbare totum intus hominem, immittere sanguinem in faciem, retrahere in pectus, extaticum facere, exanimare, & similia; annon ista quoque corporeæ substantiæ argumenta sunt? Non quòd ego rationes dicam, sed quòd videri rationes possint, quas te oporteat solvere, & ubi solveris, non sequatur, non esse alias, quoniam tu ignores. Vno verbo, licet quidè tibi affirmare de re, quod de illa nosti; at affirmare ipsam nihil esse, nisi quod noveris, non licet. Et dum ita ratiocinaris,

Substantia cogitans non est id, cujus admittendi rationem non habeo:

Atqui admittendi illam esse corpus tenue, rationem non habeo:

Igitur corpus tenue non est.

Vides te à tua cognitione argumentari ad id quod res est; & loco demonstrationis, tuam auctoritatem ex præsumpta notitia omnimoda, ingerere. Addo aliud fallaciæ caput ex tua hac ratiocinatione:

Illa

Illam sunt reipsa distincta, quae ego distinctis conceptibus considero:

Atqui substantiam cogitantem, & substantiam corpoream distinctis conceptibus considero:

Igitur substantia cogitans, & substantia corporea, sunt inter se reipsa distinctae.

Verum quia haec est rejecta abs te in Meditationem sextam, ideo videndum ille loci quid objecerim, quid responderis, quam belle satisfeceris.

V.

Iam, cum dicis *me debere docere, non exigere à te, ut probes falsum esse, Animam non esse corpoream*; Vides me, qui non profiteor Animam esse reipsa corpoream, non debere id docere; posse verò interea exigere jure abs te, ut probes non esse corpoream, qui esse non corpoream doces. Ac lepidè quidem elaberis, cum ais, *non aliam ob causam recusasse te admittere animam esse corpoream, quam quia id tibi erat ignotum*. Nam non exigo quidem, ut probes quod ignorare te dicis, animam nempe esse corpoream; sed, exigo solum ut probes quod te pernocte profiteris, nempe animam esse non corpoream. Lepidius est, quod dicis *me idem facere, ac si dicenti te jam in Hollandia versari, negarem credendum, nisi probares te non esse etiam in Sinna, nec in alia ulla Mundi parte, quia forte fieri potest, ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diversis existat*. O! si tam apertam faceres animae substantiam, quam aperta est tui existentia in Hollandia, dum in ea versaris, quam rescinderes, imò quam non faceres ansam postulandi ista à te? Querebaris non multò antè, quòd viderer nimium attribuerè sensibus; Ego verò sanctè affirmo non quæsiturum me ineptè, sis-ne in Sinna, an alibi, (& ne ob illam quidem rationem, quam heic nequicquam, & intempestivè intermisces, ut provoces me ad Theologiam, qui id cavi sollicitè, ne conqueri posses te philosophicè agentem traduci ad Theologica) non inquam id requisiturum, ut probes te esse in Hollandia; Etenim satis, superque erit ipsa oculorum meorum attestatio. At facere-ne idem debeo, cum ex eo, quòd cogitans sis, te esse incorporeum inferis? Est-ne consequutio tam clara, quam praesentia tui in Hollandia? Insinuavi jam hujus tuae consequutionis fallaciam: ex eo enim, quòd in conceptu cogitationis, conceptus corporeitatis non includitur, inferis eam rem quæ cogitat, non posse esse corpoream; quod perinde est, ac si quia in conceptu tuae paternitatis respectu tui filii, non includitur conceptus tuae filiationis respectu tui patris, inferas te filii tui patrem

Non ex eo, quod cogitationis, & corporeitatis distinctis conceptibus sint, probari res esse reipsa distinctas; Ac non debuisse dissimulari quod objectum fuerat de Brutorum ratiocinio, deque cerebri ad ratiocinandum necessitate.

trem, non posse esse tui patris filium. An-non proinde, quemadmodum ista conceptuum distinctio non obstat, quin, cum sis Pater, sis etiam filius; sic neque illa obstat, quin res cogitans, sis etiam corporea. An-non jure quoque objeci superesse tibi, quod dissimulas, ut ostendas vim cogitandi supra naturam corpoream esse? Denique dicis *me ignorare cujus sint partes probandi, & quid à quoque probandum sit, cum addo tibi probandum esse animas Brutorum esse incorporeas, & corpus hoc crassum nihil ad cogitationem conferre; Quia scilicet tu non putas animas Brutorum esse incorporeas, nec crassum corpus nihil conferre ad cogitationem; concludisque harum rerum considerationem nullo modo esse hujus loci*. Næ tu verò heic lepidissimus es, qui adèd solerter dissimulas, quorsum id dixi tibi probandum. Etenim tua quidem positio disertata non fuit, Animas Brutorum esse incorporeas; sed cum illa tamen sequatur ex eo quod Bruta cogitent, quodque tu ex cogitatione Naturam arguas incorpoream; ideo providendum tibi censui, qui defendere ipsam possis. Nam aut negare debes, ex eo, quod res aliqua sit cogitans, inferri legitimè eam esse incorpoream; aut negare Animam Bruti non esse rem cogitantem, hoc est, ut postea interpretaris, imaginantem, sentientem, dubitantem, nolentem, volentem, &c. aut concedendum planè est animam Bruti esse incorpoream. Non fuit quidem etiam disertata positio *Nihil crassum corpus, seu cerebrum ad cogitationem conferre*; Sed cum illa tamen sequatur ex eo, quod tu nihil contueris in re cogitante, quod ad naturam corpoream pertineat; ideo censui quoque tibi providendum, qui ipsam tueri consequenter valeas; Nam aut in re cogitante est dependentia à corpore crasso, puta cerebro; aut cerebrum nihil juvat, officitve ad cogitandum. Patet proinde, num jure putes harum rerum considerationem nullo modo esse hujus loci; cum nihil potuisset esse magis, nisi tu voluisses datà operà declinare difficultates.

DVBITATIO IV.

De non probata consequutione illa, Sum igitur præcisè res cogitans, id est Mens, animus, intellectus, ratio.

Concludis, *Sum igitur præcisè Res cogitans, id est Mens, sive animus, intellectus, ratio*. Heic ego agnosco me hallucinatum. Existimabam enim me alloqui animam humanam, seu

H

inter-

internum illud principium, quo homo vivit, sentit, loco movetur, intelligit: & alloquebar tamen solam mentem: quippe quæ non modo corpus exiit, sed exiit quoque animam ipsam. An-ne id facis, vir eximie; antiquorum illorum instar, qui cum putarent animam diffusam toto corpore: principem tamen partem τὸ ἡγεμονικὸν habere sedem opinabantur in determinata parte corporis, ut in cerebro, aut in corde. Non quod censerent animam quoque in ea parte non reperiri, sed quod crederent animæ illeic existenti mentem veluti superaddi, coadunarique, & unà cum illa partem informare. Et debebam sanè id commemorasse ex disputatis in illa tua dissertatione de Methodo. Visus enim es in ea velle munia hæc omnia, quæ animæ tam vegetivæ quàm sensitivæ tribuuntur, non dependere à rationali, posseque etiam exerceri antequam illa adveniat, ut exercentur quoque in Brutis, in quibus rationis nihil esse contendis. Sed nescio quo pacto oblitus id fueram, nisi quia dubius remanseram, illudne principium quo tam nos, quam Bruta, vegetamur atq; sentimus, non velles dici animam, sed animam propriè esse nostram mentem: cum tamen illud principium dicatur propriè animare; Mens nihil aliud præstet, quàm ut cogitemus; quod tu quidem fieri asseris. Vt cumque id fuerit, dicare jam Mens, atque esto Res cogitans præcisè. Subdis, *solam cogitationem non posse divelli à te.* Hoc verò non est, cur tibi negetur: si præsertim sis sola Mens, & nolis tuam substantiam à substantia animæ plusquàm consideratione distinctam. Quanquam hæreo, an cum dicis *non posse cogitationem divelli à te*, intelligas te, quandiu es, indefinenter cogitare. Id sanè conforme effato Philosophorum celebrium, qui immortalitatem tuam probaturi, assumpserunt te perpetuò moveri, seu, ut ego quidem interpretor, cogitare perpetuò: verùm ii non persuadebuntur, qui non capient quo modo possis aut per soporem lethargicum, aut in utero etiam, cogitare. Quo loco hæreo prætereà, an existimes te in corpus, illiusve partem intra uterum, aut ab exortu, esse infusam. Sed nolo molestius id inquirere, neque rogare, an reminiscaris quid in utero, primisve ab exortu diebus, mensibus, aut annis cogitaveris, neque, si id sis responsura, quamobrem oblita omnium fueris. Insinuo duntaxat, ut memineris, quàm obscura, quàm tenuis, quàm penè nulla esse potuerit temporibus illis tua cogitatio. Pergis, *te non esse compagem membrorum, quæ corpus humanum appellatur.* Id verò admittendum est, quia spectaris solùm, ut res cogitans, & pars humani compositi ab hac exteriori, cras-

sioreque

sioreque distincta. *Non sum etiam, inquis, tenuis aliquis aër istis membris infusus, non ventus, non ignis, non vapor, non halitus, non quicquid mihi fingo: supposui enim ista nihil esse; manet positio.* Heic autem consistite, ô Mens, & positiones, seu potius fictiones illæ tandem facessant. *Non sum, inquis, aër, aut aliquid tale: at si anima tota tale quidpiam est; quorsum tu, quæ censeris potes pars animæ nobilissima, non censearis quoque esse quasi flos, seu portio subtilissima, purissima, actuosissimaque illius? Fortassis, inquis, hæc, quæ suppono nihil esse, sunt aliquid, neque diversum ab eo me quem novi; nescio tamen, nec de hoc jam disputo.* Sed si nescis, si non disputas: cur te nihil esse istorum assumis. *Novi, inquis, me existere; hujus autem rei notitia præcisè non potest pendere ab eo, quod non novi.* Hoc esto; sed memineris te nondum fidem fecisse, quòd non sis aër, non vapor, non alia.

R E S P O N S I O.

Quæris hic obscuritatem ex æquivocatione vocis anima; sed quam ego tam accuratè sustuli suis locis, ut hic pigeat repetere. Itaque dicam tantum nomina ut plurimum imposita fuisse ab imperitis, ideòque non semper satis aptè rebus respondere; nostrum autem non esse illa mutare postquam usù recepta sunt, sed tantum licere ipsorum significationes emendare, cum advertimus illas ab aliis non rectè intelligi. Sic quia fortè primi homines non distinxerunt in nobis illud principium quo nutrimur, crescimus, & reliqua omnia nobiscum brutis communia sine ulla cogitatione peragimus, ab eo quo cogitamus; utrumque unico animæ nomine appellarunt; ac deinde animadvertentes cogitationem à nutritione esse distinctam, id quod cogitat vocarunt mentem, hancque animæ præcipuam partem esse crediderunt. Ego verò animadvertens principium quo nutrimur toto genere distinguere ab eo quo cogitamus, dixi animæ nomen, cum pro utroque sumitur, esse æquivocum; atque ut specialiter sumatur pro actu primo, sive præcipua hominis forma, intelligendum tantum esse de principio quo cogitamus; hocque nomine mentis ut plurimum appellavi, ad vitandam æquivocationem: Mentem enim non ut animæ partem, sed ut totam illam animam quæ cogitat considero. Hæres verò, inquis, an ego existimem animam semper cogitare. Sed quidni semper cogitaret, cum sit substantia cogitans? & quid miri quòd non recordemur cogitationum quas habuit in matris utero, vel in lethargico, &c. cum ne quidem recordemur plurimarum, quas tamen scimus nos habuisse dum essemus adulti, sani, &

vigilantes. Ad recordationem enim cogitationum quas mens habuit, quandiu corpori est conjuncta, requiritur ut quaedam ipsarum vestigia in cerebro impressa sint, ad quæ se convertendo, sive se applicando recordatur. Quid autem miri si cerebrum infantis, vel lethargici vestigiis istis recipiendis sit ineptum? Denique ubi dixi, forsan fieri posse, ut id quod nondum novi (nempe meum corpus) non sit diversum ab eo me quem novi (nempe à mea mente) nescio, de hac re non disputo, &c. objicis, si nescis, si non disputas, cur te nihil esse istorum assumis? Vbi falsum est me quicquam assumpsisse quod nescirem; nam planè è contra, quia nesciebam essetne corpus idem quod mens necne, nihil ea de re assumpsi, sed solam mentem consideravi; donec postea in 6 Meditatione illam realiter à corpore distingui, non assumpsi, sed demonstravi. Tu verò, ô caro, in hoc plurimum peccas, quod cum nullam, vel minimam habeas rationem ad probandum mentem à corpore non distingui, nihilominus tamen id assumis.

I N S T A N T I A.

I.
De usur-
patione
vorum A-
nimæ, ac
Mentis:
deque co-
gitatione
in utero,
& per Le-
thargum.

Falleris, cum dicis me obscuritatem ex æquivocatione vocis Animæ quæsiisse; quando reperias neminem, qui seu cognoscendo, seu loquendo perspicuitatis amantiorem sit, qui agat candidius, qui minus de voce, aut nomine certet, qui minus contendat ex verbis obscuris, aut æquivocis venari famam subtilitatis. Prætulerim certè delirus videri, quàm eo modo loqui, ut laborem audienti, vel legenti faciam, & non quisque capiat quod dicere volo, experiaturque se sua mente illud consequi, quod habeo in mente: Quippe nisi id sit sublime, est tamen captu facile; & si quidquam sit, quod non capiam, ingenuè profiteor me non capere, ne, si alii non capiant, delusos se conqueri possint. Demiror proinde quæ dicas me obscuritatem quæsiisse, ubi claritatem solùm quæsi, in iis quæ tu dixisti obscure; quæque proinde ansam fecerunt, ut distingueres, explicaresque rem luculentius. Heinc cœpi te dicere Mentem, postquam cœpisti te potius Mentem, quàm Animam dicere, nihil moratus, quod cum velles te haberi ut mentem, non tamen ut mens loquereris, sed permistim atque confuse nunc ut mens, nunc ut totus homo. Sic nihil jam moneo, quod faceret alius, circa id, quod statuis illud principium, quo nutrimur, distingui toto genere ab eo, quo cogitamus; sed simpliciter accipio quod dicis, Animam, seu Mentem à te non ut partem, sed ut totam.

totam illam Animam, quæ cogitat, considerari; neque insisto, fore igitur in homine, & quovis animali duas Animas, unam, à qua fit cogitatio; aliam, à qua nutritio, accretio, generatio; aut certè nutritionem, accretionem, generationem ad aliud principium, quàm ad Animam pertinere. Circa id porrò, quod hæseram, an existimares Animam, seu Mentem semper cogitare; admittis ipse cogitare etiam per Lethargum, ac in utero: Et quia præmonueram nolle me, si ita sentire, molestus esse in rogitando, earum-nerum recordarere, quas per ea tempora cogitasses, concedis te non recordari, ob non impressa in cerebro cogitationum vestigia. Hoc autem loco, si quæram ex te, Quod-nam igitur habes argumentum, quo fidem tibi facias te per ea tempora cogitasse? Non fanè ipsam experientiam in testimonium afferes, sed tuam illam definitionem, qua Mentem describis cogitantem substantiam. Et vide, si alius definiret cogitativam, cogitatricem, aut cogitationis capacem substantiam, quàm non cogeretur admittere etiam Lethargicum cogitare? Nempe tu non alia ratione, aut necessitate admittis, quàm quia per actionem potius, quàm per facultatem definis; id verò absque necessitate fit, neque probari potest sine petitione principii, non fieri absque necessitate. Nihil de cogitatione in utero dico, in quo si Embryo quid cogitat, non videtur fanè id esse neque cælum, neque terra, neque lux; neque proprium corpus, neque anima, neque quicquam aliud sive intra sive extra sua involucra; sed ad summum copia, aut penuria alimenti; situs commodus, aut incommodus, pauculaque hujusmodi, quæ ad tactum præsertim spectant, & de quibus ut continuo, continuoque, seu incessanter, & absque ulla intermissione cogitet, ipse non moror, tu qui es oculatior, quique perspicis, dicito, ut voles.

In eo solùm hæreo, quod ais ad recordationem cogitationum, quas mens habuit, quandiu corpori est conjuncta, requiri, ut quaedam ipsarum vestigia in cerebro impressa sint, ad quæ se convertendo, sive applicando recordatur; neque esse mirum, si cerebrum infantis, vel Lethargici vestigiis istis recipiendis sit ineptum. Imprimis enim, quia mens uti cerebro per lethargum non potest, & nihilominus cogitat, erunt fanè cogitationes, quas Lethargicus elicit, omnium perfectissimæ, purissimæ, clarissimæ, desiderabilissimæ; mensque ipsa tum se habebit quasi in statu separationis, ac sese ipsa beatè fruetur, eritque cur debeat hujusmodi statum alii cuilibet, quem per hanc vitam habet, præferre.

II.
Responsi-
onem de
ineptitudi-
ne cerebri
in infan-
te, aut
Lethargico
ad verum
vestigia
recipienda.
nullam esse.

An tamen hæc ita se habeant, qui melius, quam ego, perviderint, dicant. Deinde, cum Mens in se non habeat vim, qua recordetur eorum, quæ per se, & non adjuta corpore judicat, quam imperfecta aliunde erit? Videlicet memoria caret, neque prodest ipsi aliquid novisse, cum nihil prorsus repetere ex antè cogitatis valeat. Quàm debet ergo expetere conjunctionem cum corpore! quàm exhorreere separationem! cum donec est cum corpore, meminisse possit; ubi corpus abest, omnia excidant; & cogitare quidem, sed nihil penitus meminisse possit. Ad-hæc, cum cogitatio sit actio incorporea (elicita videlicet ab incorporeo principio) potest-ne corporeum habere vestigium? Et, cum cerebrum sit corporeum, potest-ne vestigium incorporeum excipere? An explicare nobis potes, qualenam sit istud vestigium? quomodo imprimatur? quomodo remaneat? Nam esse quidem in cerebro vestigia specierum, quæ hauriuntur sensibus, aut sensationum ipsarummet, quæ à facultate imaginatrice in eo veluti defiguntur, minus profectò mirum sit; at vestigia cogitationum, quæ sunt omninò incorporeæ, quæ extensione, figura, colore, cæterisque omnibus accidentibus, adjunctive corporeis carent, imprimi in cerebro, quod non nisi hujusmodi accidentium, adjunctorumve capax est, id dici stupore est dignum: nisi tu qui dicis, si quod dicis, capis, efficere potes ut ipsi capiamus. Requiere præterea possem, quonam modo intelligas mentem sese convertere, quomodo sese applicare ad cerebrum, speciemve in ea existentem, ipsa præsertim incorporea, immutabilis, inextensa? Sed quia requisivi affinia circa Meditationem sextam; ideò videndum in ea erit quid ad illa responderis, quemadmodum etiam circa id, quod heic subjecis te in ea meditatione non assumpsisse, sed demonstrasse.

III.
Iterum
non præsta-
ri heic
quod in
Meditatio-
ne sexta
supponetur
præstitum:
ac vitio-
sam esse
consequen-
tiam,
cognosco
me præci-
sè tantum
rem cogi-
tantem;
Ergo sum
tantum
præcisè
res cogi-
tans.

Heic Loci, quia tu dixeras, *fortassis hæc quæ suppono nihil esse*, hujusmodi autem erant omnia corpora, ac nominatim tenuia, ut ventus, &c. *Sunt aliquid, neque diversum ab eo me quem novi*, (id est à cogitante substantia) *nescio tamen, nec de hoc jam disputo*; subjunxeram ego, Sed si nescis, si non disputas, cur te nihil esse istorum assumis? scilicet non ventum, non aliud ex tenuibus corporibus, quæ mox antè enumerâras? jam tu respondens quereris, *quod dixerim te assumpsisse quicquam, quod nescires*. Sed verbis coram positis non puto quicquam reponendum: & maximè cum ostensum sit te aut assumpsisse, aut nihil probasse, ubi ita conclusisti, *Sum igitur præcisè tantum res cogitans*. Placet potius ingenuam confessionem admittere, &

&, quod ad calcem Dubitationis feci, te iterum heic admonere, ut illius memineris, videlicet, postquam dixisti, *Sum igitur præcisè tantum Res cogitans*: dici à te nescire te, neque hoc loco disputare. *An sis compages membrorum, quæ corpus humanum appellatur; an tenuis aliquis aër istis membris infusus, an ignis, an vapor, an halitus, &c.* Exinde nempe sequuntur duo; Vnum est, fore, ut si cum ad illam tuam demonstrationem, in Meditatione sexta pervenerimus, deprehendaris nusquam probasse te non esse compagem membrorum, aut tenuem aërem, vaporem, &c. non possis illud tanquam probatum, aut concessū assumere. Alterum, te immeritò hisce verbis jam conclusisse, *Sum igitur præcisè tantum res cogitans*. Quid sibi enim vult illa vox *tantum*? An non restrictiva est, ut sic loquar, ad solam rem cogitantem; & exclusiva aliarum omnium, inter quas sunt compages membrorum, tenuis aër, ignis, vapor, halitus, & cætera corpora? An cum sis Res cogitans, nosti te præterea harum nullam esse? Respondes perspicuè te id ignorare. *Nescio*, inquis, *jam non disputo*. Cur igitur dicis *te esse tantum rem cogitantem*? An non id dicis quod ignoras? an-non infers id quod non probas? an-non destruis id, quod struxisse te arbitraris? En nempe tuum ratiocinium,

Qui scit se esse rem cogitantem, & nescit an sit præterea res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c. ille est præcisè tantum res cogitans:

Atqui ego scio me esse rem cogitantem, & nescio an præterea sim res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c.

Igitur sum præcisè tantum res cogitans.

Non retexo; quia sufficit rem, ut se habet, proposuisse. Adnoto solum, cum propositio videatur esse adeò absurda, non abs re superius admonuisse me cavendū tibi non modò esse ne quid imprudenter in locum tui assumeres, sed etiā ne non satis assumeres, & noscens aliquid de te, hoc esse tuam totam naturam putares. Vnde & jam dico te rectè ratiocinantē potuisse duntaxat in hunc modum arguere,

Qui scit se esse rem cogitantem, & nescit an sit præterea res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c. ille se novit præcisè tantum rem cogitantem:

Atqui ego scio me esse rem cogitantem, & nescio an præterea sim res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c.

Igitur ego novi me præcisè tantum rem cogitantem.

Hoc sanè modo legitimè, ac verè conclusisses, nemoque tibi succensuisset, sed attendisset solum ad ea, quæ potuisses deducere; Nunc autem

autem cum tantum discriminis fit inter hæc duas conclusiones *Sunt præcisè tantum res cogitans, & Novi me præcisè tantum rem cogitantem*, quis te procedente ab eo quod nosti, ad illud quod es, ferre paralogismum possit?

D V B I T A T I O V.

De non probata Intellectus, Et Imaginationis distinctione; quasi Intellectio sine imaginatione sit.

D Escribis consequenter quid sit, quod imaginationem appellas. Dicis quippe, *imaginari nihil esse aliud, quam contemplari figuram, imaginemve rei corporeæ*. Videlicet, ut inferas te alia cogitationis specie, quam imaginatione cognoscere naturam tuam. Attamen, cum tibi pro tuo arbitratu imaginationem definire liceat; quæso te, si corporea sis, ut nondum probasti oppositum, cur non contemplari te possis sub figura, imagineve corporea: & quæso te, dum contemplaris, quid-nam experiris tibi obversari, præter substantiam quandam puram, perspicuam, tenuem, instar auræ universum corpus, vel cerebrum certè, illiusve partem pervadentis, animantis, functiones tuas illic obeuntis? *Cognosco*, inquis, *nihil eorum, quæ possum imaginationis ope comprehendere, ad hanc, quam de me habeo, notitiam pertinere*. Verum quomodo cognoscas non dicis, & cum paulò ante statuisses, nescire te adhuc istane ad te pertinerent; unde-nam quæso id jam concludis? Pergis, *Mentem esse ab istis diligentissimè evocandam, ut suam ipsa naturam quam distinctissimè percipiat*. Id rectè mones; sed postquam ipsa te diligentissimè avocasti; renuncia, quæso, quam distinctè naturam tuam perceperis. Nam dicere solùm te esse rem cogitantem, operationem memoras, quam omnes prius tenebamus, sed operantem substantiã, qualis nempe sit, quomodo cohæreat, quomodo ad agendum tam varia tam variè sese comparet, ac hujusmodi cætera prius ignorata nobis non declaras. Dicis, *percipi intellectu, quod imaginatione (quam idem esse statuis cum sensu communi) non potest*. Sed, ô bona Mens, docere-ne potes plureis intus esse, & non unicam, simplicemve facultatem, qua quidvis demum cognoscamus? Cum ego Solem oculis apertis intueor, manifesta est sensio. Cum deinde oculis clausis Solem apud me cogito, manifesta est interna cognitio. At quomodo tandem discernere valeam me sensu communi, seu facultate

tate imaginatrice, non verò mente, seu intellectu percipere Solem: adeò ut possim pro libitu nunc intellectio, quæ non sit imaginatio; nunc imaginatione, quæ non sit intellectio, Solem comprehendere? Sanè, si cerebro turbato, & imaginatrice læsa, intellectus constaret, qui functiones proprias, puraque obiret, tum posset intellectio tam dici distingui ab imaginatione, quam imaginatio à sensio externa: at quia secus esse contingit, facilè profectò non est appositum statuere discrimen. Dicere certè, ut tu facis, *imaginationem tunc esse, cum rei corporeæ contemplamur imaginem*: vides cum non alia ratione contemplari corpora liceat, fore igitur corpora imaginatione solùm cognoscenda; aut ita certè, ut facultas alia cognoscens discerni non valeat. Dicis *fieri adhuc non posse, quin putes res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, exploranturque sensibus, distinctius agnosci, quàm istud nescio quid tui, quod in imaginationem non cadit: ut mirum sit res dubias, & à te alienas distinctius cognosci, atque comprehendere*. Sed primum per-optimè facis, cum dicis, *illud nescio quid tui*: revera enim nescis quid sit, seu quæ natura ejus sit: nec proinde potes certior fieri, id-ne hujusmodi sit, quod in imaginationem cadere non possit. Deinde omnis nostra notitia videtur planè ducere originem à sensibus: & quamvis tu neges quicquid est in intellectu, præesse debere in sensu: videtur id esse nihilominus verum, cum nisi sola incurfione, *ἢ ἄλλωσιν* ut loquuntur, fiat; perficiatur tamen analogiã, compositione, divisione, ampliacione, extenuacione, aliisque similibus modis, quos commemorare nihil est necesse. Nihil proinde mirum, si ea, quæ per se incurrunt, & percellunt sensum, impressionem vehementiorem in animo faciant, quàm quæ animus accepta solùm occasione ex rebus in sensum incidentibus sibi ipsa fingit, atque comprehendit. Et vocas tu quidem dubias res corporeas, sed si verum fateri vis, non minus certa es existere corpus, intra quod versaris, & ista omnia, quæ te circumstant, quàm existere te ipsam. Et cum ipsa te tibi ipsi sola operatione, quæ cogitatio dicitur, manifestas; quid hoc est, respectu manifestationis hujusmodi rerum? Quippe non modò manifestantur variis operationibus, sed & aliis præterea multis evidentissimis accidentibus, magnitudine, figura, soliditate, colore, sapore, &c. adeò ut quamvis extra te sint, nihil mirum, si ipsas distinctius, quàm te cognoscas, comprehendasque. At quonam modo fieri potest, ut rem alienam melius, quàm te ipsam intelligas? quo nempe modo oculus videt cætera, non videt se ipsū.

RESPONSIO.

Quæ de imaginatione scripsi satis clara sunt attendenti, sed nihil miri si forte iis qui non meditantur sint perobscura. Moneo autem ipsos, ea quæ ad hanc quam de me habeo notitiam non pertinere affirmavi, non pugnare cum iis quæ dixeram antea me nescire an ad me pertinerent; quia planè aliud est pertinere ad me ipsum, quam pertinere ad eam quam de me habeo notitiam. Quæcumque hinc habes, ô Caro optima, non tam mihi videntur esse objectiones, quam obmurmurationes quædam nulla responsione indigentes.

INSTANTIA.

I. **Q**uæ ego de Imaginatione in unum conduxeram, tu Epistolam meam dividens, cyphrasque apponens in articulos distinxisti duos; ego verò rursus compello in unum; sed perinde est. Moneas nos, (quibus non miraris obscura esse, quæ scripsisti, quandoquidem non meditamur) Moneas, inquam, nos, planè aliud esse pertinere ad te ipsum, aliud pertinere ad eam, quam de te habes notitiam. Proh! quàm præclare! Siquidem hoc mirè confirmat incidisse te in paralogismum, quem ad calcem Dubitationis superioris objecimus. Aliud est pertinere ad te ipsum, hoc est reperiri in te, sive cogites, sive non cogites; aliud pertinere ad eam, quam de te habes notitiam, hoc est terminare tuam notitiam, seu fieri objectum tuæ cognitionis: nihil verius potuit abs te dici. At quia potes ipse pertinere ad tui notitiam, seu fieri objectum tuæ cognitionis, non secundum te totum, seu quicquid est, aut esse potest in te; sed secundum unam solam tui partem, unam facultatem, unam actionem, unam relationem, &c. quoniam jure inferre possis pertinere ad te ipsum unam solam partem, unam facultatem, unam actionem, & alia? Sanè ut Aristoteles verè ait, non ab eo, quod dicitur, sed ab eo, quod res est, propositionem esse veram, aut falsam; ita peræquum est de te, non ex eo quod nosti de te, sed ex eo quod es, quodque potes nondum nosse, pronunciare. Quod præmittis autem non pugnare quod dixeras antea, te nescire an compages membrorum, tenuis aer, &c. ad te pertinerent, cum eo, quod postea dixisti ea non pertinere ad hanc, quam de te habes notitiam, id quidem verum; sed vide tamen quàm sit totus locus ad consequenti-

I. Eum, qui cognoscit aliquid sui, non propterea se cognoscere totum; & qui dicit se nihil agnoscere in se, quod in imaginationem cadat, non eum propterea suam naturam distinctissime percipere.

quationem appositus. Verba tua sunt, *Itaque cognosco nihil eorum, quæ possum imaginationis ope comprehendere, ad hanc quam de me habeo notitiam pertinere; mentemque ab illis diligentissime avocandam esse, ut suam ipsa naturam quàm-distinctissime percipiat.* Quæso te enim, aliud-ne est pertinere ad te ipsum, seu naturam tuam, aliud pertinere ad eam, quam de te, seu tua natura habes notitiam, an-non? Admisisti mox aliud esse. An igitur ut tua natura distinctissime percipiatur, attendere oportet ad id quod ipsa est, seu quod ad ipsam pertinet, etiam notitiâ tuâ seclusâ; an attendere ad id solum, quod est objectum notitiæ, seu, quod ad notitiam, quam de te habes, pertinet? Si prius, ergo malè inferas avocandam mentem, ab iis, quæ cognoscis non pertinere ad tuam notitiam; debuisti enim potius sic argumentari, ut colligeres mentem avocandam ab iis, quæ ad tuam naturam, seu ad te ipsum non pertinent. Si posterius, reddit paralogismus, ac petitio principii, qua contendis efficere nihil esse in te, aut sperandum esse, ut percipiatur de te; nisi quod jam nosti, ac perceptum habes. Sed ratiocinatio melius patebit, si illam ad formam exegerimus.

Qui diligentissime mentem avocat, & cognoscit nihil eorum, quæ potest imaginationis ope comprehendere, pertinere ad eam, quam de se habet notitiam, ille suam naturam distinctissime percipit:

Atqui ego mentem diligentissime avocavi, & cognosco nihil eorum, quæ possum imaginationis ope comprehendere, pertinere ad eam, quam de me habeo notitiam:

Igitur ego naturam meam distinctissime percipio.

Monitione illa peracta nihil adjecisti aliud, quàm quæcumque habeo, non tam videri tibi objectiones, quàm obmurmurationes quædam nulla responsione indigentes. Lepidissimè sanè! Si enim debitores ære alieno obstricti, & solvendo impares, possent pari modo eludere syngrapha, quàm malè ageretur cum creditoribus, quibus illi possent pari modo dicere, solutione opus non esse. Sed benè nobis vertitur, quod ut illeic prætor, ita heic lector sit non iniquam sententiam interpositurus. Ago interim gratias, quòd non sine scenore optimatatem cum bonitate compensandam censueris, & si velis etiam, veniam deprecor, quòd dixerim adeò ingenuè, te fecisse peroptimè, dicendo, *illud nescio quid tui.* Agnosco enim velle te nihil videri minùs, quàm ignorare aliquid, ac præsertim naturam tuam, opusque adeò esse tibi illa admonitione, *Nosce te ipsum.* Sed

II. *Declinatam fuisse difficultatem de corporeâ imagine, sine qua Mens intelligere non possit.*

age videamus, an ego nihil aliud, quàm obmurmurârim, cùm tibi imprimis difficultatem proposui, qua sola explanata, nihil supererat, si modò non illam callidissimè præteriisses. Quia tu enim jactas, te habere claram, distinctamque tui, hoc est humanæ mentis, seu substantiæ cogitantis notitiam, quæsi ex te, an non hæc notitia esset imaginatio, hoc est contemplatio terminata ad speciem, imaginemve corpoream? Petii proinde, ut diceres, *quidnam tibi inter contemplandum experireis obversari, præter substantiam quandam puram, perspicuam, tenuem, instar auræ universum corpus, vel cerebrum certè, illiusve partem pervadentis, animantis, functiones suas illic obversatis?* Nonne verò si id negasses, si consequenter dixisses, ac planum fecisses quid aliud tibi obversaretur, aliud, inquam, ab omni specie, imagineve corporea, nonne, inquam, fuisset negotium confectum? Nempe hoc solùm quæritur, quænam sit, præter imaginationem illa notitiæ species, quæ versatur in contemplando objecto incorporeo, quaque illud clarè, & distinctè intueri licet; cùm sit omninò alia ab ea, quæ repræsentat quidvis corporeum. Nam notitia quidem illativa, seu quam habemus de aliqua re, inferentes illam aut esse, aut talem esse, aut talem non esse, quamvis illam non pervideamus, & nihilominus ex iis, quæ pervidemus, colligamus ipsam aut esse, aut talem esse, aut talem non esse; hujusmodi, inquam, notitia non clara, distincta, & sicut loquuntur, intuitiva est; sed obscura, confusa, & quemadmodum loquuntur, abstracta, tanquam habita de objecto terminante notitiam sub quadam specie corporea, confusa, indistincta, abstracta. Deinde quia dixeras *Mentem esse ab istis diligentissimè avocandam, ut suam ipsa naturam quam-distinctissimè percipiat; Quæsieram, postquam Tu tuam mentem diligentissimè avocasses, renunciare nobis, quam-distinctè ejus naturam percepisses; scilicet non sufficere, quòd diceres te esse rem cogitantem, hoc est operationem nemini ignotam memorares, non declarares autem substantiam, &c.* Nonne enim id expectandum à te meritò videbatur, potiusquàm ab ullo Philosophorum, qui nihil unquam de se tam sublime, tam grande, tam magnificum pollicitus fuit? Tu me dicis obmurmurare, nihilq; responsione dignum dicere; sed esto: hoc non oberit, quin præter memoratum mox paralogismum, inculem etiam hoc loco illum, quem Philosophi, qui tam altum, ac tu non sapiunt, ritè declinant. Tu enim in eo perstas ratiocinio, ut inferas ea, quæ distinctis conceptibus intelliguntur, esse reipsà distinctas res: aded ut quia gradus corporeus in conceptu cogitationis nò includitur, colligas id, quod cogi-

cogi-

cogitat, non esse corporeum. At illi non patiuntur se eadem abduci fallaciâ, ut ex distinctione, quæ sola consideratione fit, esse inferant distinctionem in re ipsa. Quare & cùm post considerationem mentis ut cogitantis, supersit consideratio Mentis, ut substantia est, & de hac substantia quærat, sit-ne corporea, an-non? tu quidè putas rem jam confectam, cùm ut cogitantem considerasti, & sufficere arbitraris, quòd excludens à tuo conceptu omne corpus, nihil corporeum intellexeris; at illi bona fide rem confectam non ducunt, sed post considerationem operationis, superesse existimant considerationem ipsius substantiæ, quæ fuit operata; Vnde & requirunt quidem, arguunt, inferunt esse non corpoream; verùm pari fide profitentur notitiam suam esse abstractam, ac sese talem substantiam non nisi sub corporea quadam, eaque subobscura, confusaque specie intelligere. Quin etiam tu ipse, si fateri velis (ac tametsi in eo perstes ut velis solùm considerare cogitantem substantiam) nonne cùm ipsam cogitationem separatam non videas, sed substantiam, quæ cogitat, simul veluti intuearis; nonne, inquam, pro objecto tuæ considerationis habes entitatem aliquam sub specie quadam corporea tibi obversantem, nimirum quasi tenuem quampiam, ac pellucidam auram, aut quid simile? Verùm filere satius ducis, quàm vel id asserere, vel negando facere ansam quærendi ex te, qualis-nam ergo objiciatur res, qualis obversetur? qualis sit seu species, seu forma incorporea, sub qua hanc substantiam, seu entitatem contueris?

Adhæc, quoniam tu dixeras Intellectu percipi, quæ Imaginatione non percipiuntur, Quæsi ego, *an docere posses esse intra nos duas facultates cognoscentes, & non unicam, cui duas, pluresque functiones tribuamus?* An-non ex solutione quoque difficultatis hujusmodi controversia tota exitum habuisset? Ut explicatiùs rem dicerem, subjunxi exemplum de Sole, quærendo nempe ex te Criterium, quo agnosci posset, quoties cogitamus rem corpoream, *Quando-nam sit Imago, quæ intellectio non sit; quando Intellectio, quæ non sit Imago?* An-non hoc ipsum rem decidisset? Conclufi deinceps ex tua Imaginationis definitione fore ergo, *ut corpora Imaginatione sola cognoscantur, aut discerni non posse, quæ facultas alia præterea cognoscat?* An-non ex soluto hoc nodo, fuisset penitus conquiescendum? Verùm tu hæc, & cætera dissimulanda esse censuisti, dicere contentus nihil aliud me, quàm obmurmurare. An hæc dicens, existimasti debuisse me intelligere, dum oculis clausis Solem cogito, aliud esse cogitare ipsum Solem, ut pedalem, ut vicinum,

I 3

ut

III.
Declinatam quoque illam de Criterio, quo discernatur, quando-nam imaginatione, quæ intellectio non sit, aut intellectio, quæ non sit imaginatio, quidpiam concipiamus.

ut cætera, quemadmodum ad oculum patet; aliud, ut tot illis vicibus majorem, remotiorem, & alia; ac Imaginationem quidem esse circa priora, Intellectionem circa posteriora; sicque jure dixisse te, ea Intellectu percipi, quæ Imaginatione non percipiuntur; & me, qui adversus veritatem adedè perspectam obloquar, meras murmurare obmurmurationes? Sed utcumque existimâris, atq; hoc quidem potissimum, vide quam appositè parum. Siquidem de Sole loquutus, cogitabam illum quantus, quàm prope, qualis oculo mox antè apparuerat; Et quia hæc non solum Imaginatione, sed etiam Intellectu percipere poteram, alioquin enim Intellectus non potuisset comparationem instituere inter illam veram, & hanc apparentem magnitudinem, ac distantiam, adnitebar discernere quandam Intellectu, quandam Imaginatione cogitarem, percipere remque; & quia non potui discernere, id professus sum bona fide, & requisivi abs te Criterium. Tu verò nullum assignasti, quandoquidem nullum habuisti, & noluisti tamen pari fide tuam profiteri ignorantiam; sed facere solum, si tibi licuisset, pleno meridie tenebras, obmurmurationem præterens. An verò debui reputare esse saltem Intellectionem, quæ Imago non sit, ut cum Intellectus illam Solis magnitudinem, atque distantiam percipit, quæ in Imaginationem non cadit? At perspicuum esse videtur Intellectum non percipere illam magnitudinem, aut distantiam, nisi quantum imaginatur; adedè ut quemadmodum est obscura, confusa, abstracta solum imago; ita sit obscura, confusa, abstracta solum intellectio. Nam tamen pronunciet magnitudinem, & distantiam esse majorem, quàm quæ in sensum cadit, non tamen propterea magis intelligit, quàm imaginatur majorem: & quamvis neque imaginatur, neque intelligit; arguit tamen esse debere ex consequitione, seu vi illationis deductæ ex manifestis principiis: Eo modo, quod videmus hominem larvatum, non intelligimus quidem, magis quàm imaginamur eum vultum, qui sub larva latet; sed pronunciamus tamen esse aliquem, arguentes ex eo, quod ille sit homo. Heinc patet an obmurmurârim, cum excepi fuisse veriùs à te dictum, quàm volueras, *illud nescio quid tui*. Cum sit enim certum cogitare te, sive mentem tuam; pronunciar omninò potest esse te aliquid, seu rem aliquam, vel quandam substantiam; id arguendo nempe ea consequitione, quod non sit actio sine agente: At quidnam sis, seu qualis res, vel substantia sis; hoc est quod omninò te latet, quod excepi nescire te, quod in intellectionem ma-

gis,

gis, quàm in imaginationem non cadere dixi. An sint porro etiam obmurmurationes, quæ in contextu meo sequuntur, lectores æqui viderint.

DVBITATIO VI.

De Mente Brutis visa asserenda, si Mens sit res sentiens, imaginans, &c.

Sed, inquis, *Quid sum igitur? Res cogitans. Quid est hoc? Nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoq; & sentiens*. Multa heic dicis, in quibus singulis nō hæreo, in hoc uno hæreo, quod te rem sentientem dicis. Id nempe mirum, cū jam antè asserueris oppositū. An dicere fortè voluisti esse præter te facultatem corpoream residentem in oculo, aure, cæterisq; organis, quæ species rerum sensilium excipiens sensationem ita inchoet, ut tu deinde perficias, ipsaque sis, quæ revera videas, audias, & cætera sentias? Hac nempe de causa, ut puto, tam ipsam sensationem, quàm etiam imaginationem, cogitationis speciem facis. Id porro esto: sed vide tamen, an non quæ sensio in brutis est; cum non sit tuæ ab- similis, cogitatio quoq; dici valeat; sicque in ipsis etiam Brutis Mens sit non dissimilis tui? *Ego, inquires, arcem in cerebro tenens, excipio quicquid per spiritus nervis traductos renunciat; sicque apud me peragitur sensio, quæ dicitur fieri toto corpore*. Esto: sed sunt in Brutis nervi, sunt spiritus, est cerebrum, est in cerebro principium cognoscens, quod renunciata per spiritus pari modo excipiat, sensationemque perficiat. *Dices, illud principium in Brutorum cerebro, non esse aliud, quàm Phantasi- am, sive facultatē imaginatricem*. At tu ostende te aliud in cerebro esse, quàm Phantasiam, imaginatricemve humanam. Quærebam mox ante criterium, quo te probares aliam; at non es, opinor, illud allatura. Asseres sanè operationes longe præstantiores, quàm quæ eliciuntur à Brutis: At quemadmodum licet homo sit præstantissimum animalium, non eximitur tamen ex animalium numero; ita quamvis tu exinde proberis imaginari, cum sis Phantasiarum præstantissima, non eximere tamen ex numero earum. Nam & quod te mentem specialiter voces, nomen esse potest dignioris, sed non diversæ propterea naturæ. Sanè, ut te esse diversæ (hoc est, ut contendis, incorporeæ) naturæ probares, deberes quandam operationem alia ratione exferere, quàm exferant Bruta: ac nisi extra cerebrum,

semul

saltem independenter à cerebro : quod tamen non facis. Siquidem illo perturbato perturbaris ipsa, eodem oppresso opprimeris ; & si quæ rerum species ex eo excidant, non retines ipsa ullius vestigium. *Fiunt omnia*, inquis, *in Brutis impulsione cæca spirituum, cæterorumque organorum ; eo modo, quo in horologio, machinave alia peraguntur motus.* Sed utcumque id verum sit circa functiones cæteras, ut nutritionis, pulsationis arteriarum, & simileis, quæ ipsæ quoque pari ratione peraguntur in homine ; afferi ne potest vel actiones seu suum, vel quas passiones animæ dicunt, exferi in Brutis cæco impetu, non exferi verò in nobis ? Emitterit offa in oculum canis sui speciem, quæ in cerebrum usque trajecta, quibusdam quasi hamulis hæret animæ : ipsaque anima proinde, & cohærens ipsi totum corpus quibusdam quasi catenulis subtilissimis rapitur ad offam. Emitterit etiam lapis intentatus sui speciem, quæ vectis instar animam propellat, corpusque unà abigat, seu fugere cogat. Sed nonne hæc eadem in homine fiunt ? Nisi fortassis alius est modus quo fieri ista concipis, quemque si doceas, valdè obstringas ? *Ego*, inquis, *libera sum, estque in mea potestate, ut hominem æquè à fuga, & prosecutione avertam.* Sed nempe facit idem in Bruto cognoscens illud principium, & licet canis nihil interdum minas ictusque reveritus, in offam conspectam profiliat, quàm facit homo sæpe similia. *Latrat*, inquis, *canis mero impetu, & non ex delectu, ut loquitur homo.* Sed & causæ homini sunt, ut loqui censeatur ex impetu : nam & quod tribuis delectui, ex majore impetu est, & suus quoque Bruto est delectus, ubi major est impetus. Vidi certè canem sic latratum suum attemperantem ad lituum, ut omneis soni acuti, gravis, lenti, celeris mutationes imitaretur : quantumcumque illæ pro lubitu, & ex inopinato aut crebrescerent, aut producerentur. *Ratione*, inquis, *carent Bruta.* Sed nimirum carent humana, non sua : adèd proinde ut non videantur ἀλογία dicenda, nisi comparata ad nos, seu ad nostram speciem, cum alioquin λόγος, seu Ratio tam videatur esse generalis, posseque illis attribui, quàm facultas cognoscens, sensusve internus. *Dicis ea non ratiocinari.* Verum, cum non ratiocinantur tam perfectè, de quæ tot rebus, ac homines ; & ratiocinantur tamen, & nihil videtur discriminis, nisi secundum magis, & minus. *Dicis ea non loqui.* Sed cum non proferant voces humanas (scilicet homines non sunt) proferunt tamen proprias, iisque ut nos nostris perinde utuntur. *Potest*, inquis, *etiam delirus plureis voces contere ad aliquid significandum ; cum nihilominus id non possit Brutorum*

sapientissimum. Sed vide, an sis satis æquus, qui voces humanas exigis in Bruto, nec attendis ad proprias. Verum hæc longioris sunt disquisitionis.

R E S P O N S I O.

Hic etiam multa obmurmuras, sed quæ, non magis quàm præcedentia, egent responsione. Nam quæ de Brutis inquiris non sunt hujus loci ; quia mens meditabunda apud se ipsam potest experiri se cogitare, non autem an bruta etiam cogitent necne ; sed hoc postea ex eorum operationibus à posteriori tantum investigat. Nec hæreo in iis quæ me inepte loquentem introducis abnegandis, quia mihi satis est semel monuisse te non omnia mea fideliter referre. Sæpe verò attuli criterium, quo dignoscitur mentem aliam esse à corpore, nempe quòd tota mentis natura consistat in eo quòd cogitet, tota autem natura corporis in eo quòd sit res extensa, nihilque prorsus commune sit inter cogitationem, & extensionem. Ostendi etiam sæpe distinctè mentem posse independenter à cerebro operari ; nam sane nullus cerebri usus esse potest ad purè intelligendum, sed tantum ad imaginandum vel sentiendum. Et quamvis forti accedente imaginatione, vel sensu (ut fit cum cerebrum perturbatur) non facile mens aliis rebus intelligendis vacet, experimur tamen cum imaginatio est minus fortis, nos sæpe aliquid ab ipsa plane diversum intelligere, ut cum inter dormiendum advertimus nos somniare, opus quidem est imaginationis quòd somniemus, sed quòd nos somniare advertamus, opus est solius intellectus.

I N S T A N T I A.

Quod de obmurmuratione pergis dicere, pari modo est excipiendum. Subdis, quæ de Brutis inquiris, hujus loci non esse. Et quidnam tamen esse magis potuit, nisi elabi dissimulando voluisses ? Tu definiendo *Rem cogitantem*, illam esse dixeras, quæ inter cætera est *sentiens*. Et cum proinde juxta te propositio foret, *Res sentiens est res cogitans* ; Assumpsi ego rem manifestam, videlicet, *Brutum est res sentiens*, conclusi verò, *Igitur Brutum est res cogitans*. Tum quia tu volebas *Rem cogitantem idem esse cum Mente*, consequi dixi ut *Brutum foret Mens*, sive, ut *Mens esset in Bruto*. Denique quia tu videbaris posse variè distinguere inter Sensum, Phantasmam, Mentem, ego præclusi aditus, ut cum tu nolles aliunde esse in Brutis Mentem, ac Rationem, cogereris remanere in contra-

I.
Difficultatem de
Brutorum
ratiocinatione declinatam im-
merito fuisse.

dictoria illa, & absurda positione, Esse Mentem, & Rationem in Brutis. An igitur quæ de Brutis inquisivi, non fuere hujus loci, & non tu potius fuisti heic loci dubius, experisque consilii; & non habens quid responderes, hoc præmittendum censueris, ea non egere responsione? Haud illepidius est effugium, quo te conaris subducere, dum ais *Mentem meditabundam apud seipsam posse experi-ri se cogitare, non autem an Bruta etiam cogitent, nec-ne? sed hoc postea ex eorum operationibus à posteriori tantum investigare.* Quali exigatur, ut humana Mens Brutorum subeat cerebrum, & non ex ipsis potius operationibus investiget? Quasi hic solum esset quæstio an id investigetur, non etiam, imò præcipue, ac solum, utrum agnoscat? Verum agere ita soles; id scilicet diffimulare, de quo quæritur, verbulumque interea interferere, quo ut cuniculo subterfugas. Quærebatur heic an Bruta cogitent? Ego id vel ex te probavi. Dicis tu id Mentem à posteriori investigare; ibique consistis. At si investigat, reperit-ne? Quam cautus es, dum circa idipsum, quod res est, neque ais, neque negas! Vides enim, si post investigatas operationes dixeris *Bruta cogitare*, inferri ex tuis principiis esse ergo in illis Mentem; si *non cogitare*, inferri ex iisdem principiis non esse ergo in illis sensum. Quamobrem conspecto utrimq; præcipitio, hæere in angustiis, quam te dedere in alterutrum satius ducis. Aliud est effugium, quo dicis *non hæere te in iis, quæ te ineptè loquentem introduco abnegandis, quia tibi satis est semel monuisse*

II. *Esse non Criterium, sed petitionem principii, circa distinctionem Mentis, & corporis, quod illa dicatur res cogitans, istud extensa: falsumque esse, quod tota illius natura in cogitatione, hujus in extensione consistat.* me non omnia tua fideliter referre. Sed mitto imprimis, an non objicienti præoccupare responsionem liceat? Cum hæc sanè sit differentium, imò & omnium quacumque de re perorantium Lex, & consuetudo, cujus finis est, ut præcisa alternationis occasione, scrupuli citius eximantur; videndum solum superest, ineptè-ne, hoc est te aptius loquenturum quidpiam, loquentem inducam. Deinde, non potuisti saltem diffimulare, quin maxima pars eorum, quæ te loquentem introduxi, reverà tua sint, cum si quis aut Meditationes, aut eam Methodi partem, in qua ratiocinationem Brutis denegas, legerit, rem sic se habere sit observaturus; ex quo fit, ut si te ineptè loquentem induxi, accusare teipsum debeas, qui ita loquutus prior fueris. Nisi verò omnia tua retuli verba, sed in pauca sensum contraxi, quod antè etiam monui, ostendendum erat qua in re non fuerim circa sensum satis fidelis.

Subjicis te sæpe attulisse Criterium, qua dignoscitur Mentem aliud esse à corpore, nempe, quod tota Mentis natura consistat in eo, quod cogit-

tet;

ret; tota autem Natura corporis in eo, quod sit res extensa; nihilque prorsus commune sit inter cogitationem, & extensionem. Subjicis, inquam, quoniam ego dixeram, *quasi me paulò ante Criterium, quo probares Imaginationem, seu Phantasiam ab intellectu, seu Mente distinguere, neque videri te allaturum.* Quo loco prætereo, an Responsio ad Quæstionem quadret, an non? Adnoto potius non constare, neq; pervideri à me, quod tam sæpè allatum dicis. Nam Mentem quidem esse aliud à crasso isto corpore, seu conspicuis membris, capite, pectore, ventre, brachiis, cruribus, vel etiam cerebro, corde, jecore, sanguine; à nemine est controversum. An sit verò aliud ab aura, spiritu, aut alio tenui, per conspicuum istud fuso corpore, id quidem controvertitur; sed allatum esse Criterium, quo id dignoscatur, hæcenus non vidi. Dicis *totam Mentis naturam in eo consistere, quod cogitet; totam naturam corporis in eo quod sit res extensa.* Scilicet hæc fuit tua parturitio? Scilicet hoc est, quod Criterium vocas? Criterium, cum sit Regula, qua in dijudicando utimur, debet esse quidpiam per se manifestum; quod tu heic proponis illud ipsum est, quod in controversia versatur. Nam primò quidem circa Mentem, nisi sit falsum, saltem est dubium, an in utero, aut per Lethargum cogitet; neque potes ipse probare, ut superius objectum est, cogitare mentem per ea tempora, sine petitione principii. Quod si fortè non cogitat per ea tempora, an suà idcirco caret natura? Deinde, nisi verum est, saltem dubium est, an aliquid cogitet præter Mentem; Neque tu probare potes non cogitare Bruta, nisi ut paulò antè est dictum, tua evertas principia. Quod si fortè cogitatio in Brutis est, an Mens ibi non est, ubi est tota ejus natura? Adhæc, nisi verum est, saltem dubium est, an eadem humanæ mentis, animæve substantia, quæ est cogitationis efficiens, sit efficiens generationis, nutritionis, accretionis; Neque tu probare potes non esse, nisi assumes pro principio substantiam cogitatricem, non posse esse generatricem, &c. id est petas ipsum principium: cum defendi possit eandem substantiam variis præditam facultatibus posse per unam cogitare, per aliam generare, per aliam aliud agere: Quod si ita sit, profectò pars naturæ Mentis non erit tota Mentis Natura. Prætereà, ut Mens concedatur nihil aliud, quam cogitare, nisi verum est, saltem dubium est, an cum hæc fuerit differentia; ipsa aliunde substantia generica pars naturæ non sit: imò, ut physicè rem dicam, an-non ipsa potius sit tota natura, & cogitatio solum actio, aut ad summum propri-

proprietas; Neque tu potes quicquam probare, quin rursus petatur principium. Quod si ita sit, profectò non pars, non actio, non proprietas, tota erit mentis natura. Circa corpus, hoc solùm noto, Si tota illius natura in eo consistat, ut sit res extensa, Igitur omnis actio, omnisque agendi facultas extra naturam corpoream est, quoniam extensio est merè passiva, &, qui rem dicit solùm extensam, inter cætera non activam dicit. Igitur nulla erit actio, nulla erit agendi facultas in corporibus: Et unde-nam esset? An à principio incorporeo? at quod est incorporeum est solùm cogitans, non verò corporeas actiones eliciens. An à corporeo? at quod est corporeum est solùm extensum, non verò agens aliquid. Confirmatur certè, quia ut mens non potest aliud, quàm cogitare, non autem generare, nutrire, &c. quia tota ejus natura in eo est, ut sit res cogitans; ita corpus nihil potest aliud, quàm extensionem præbere, non autem generare, nutrire, illuminare, calefacere, &c. quia tota ejus natura in eo est, ut sit res extensa. Et recurre ad formas, ad differentias, ad quicquid voles aliud; quandoquidem illud Mens non erit, atque aded erit aliquid corporeum, id, ne aliquid habeat, quod extra naturam corporis sit, non actuosum erit, sed solùm extensum. Non oppono porrò quàm absurdum sit nullam agendi facultatem, nullamque actionem corporibus tribuere; observo solùm quàm manifestum, ac idoneum sit tuum illud Criterium. Et quia subdis *nihil prorsus esse commune inter cogitationem, & extensionem*, Addo Primò controversiam de hoc ipso esse, objectumque superius, fuisse probandum tibi hoc superesse, Vim cogitandi ita esse supra naturam corpoream, seu ut jam appellas, extensam, ut quicquid cogitat, necessariò sit incorporeum, & inextensum. Secundò, aut Bruta non cogitare, id est non sentire, non imaginari, &c. aut illorum animam, formam principiumve internum, esse inextensum, atque aded mentem inextensam; aut si quidpiam extensum, esse igitur aliquid inter extensionem, & cogitationem commune. Tertio, formas aut qualiacumque dicas principia interna plantarum, habere haud dubie extensionem, & cum non temerè, sed scitissimè operentur, viderique proinde possint id, quod agunt, cognoscere, atque idcirco cogitare, nisi verum sit, dubium saltem fieri, an-non extensio habeat in ipsis aliquid commune cum cogitatione. Quarto, cum oppositarum sub eodem genere specierum oppositæ sint differentiæ, hæc tamen cogitationis, & extensionis differentias nullam inter se præ se ferre opposi-

tio-

tionem; Quare & cogitationem excludere quidem quicquid non cogitat, sed non confestim quicquid est extensum; quemadmodum extensio excludit quidem quicquid extensum non est; sed non confestim quicquid cogitat. Quintò, non alio principio te niti, ut id asseras quàm fallaci illo aliquoties jam memorato, de distinctione, quæ reipsa sit inter duas res, quæ conceptibus distinctis considerentur. Nam verum est quidem inter extensionem, & cogitationem in statu considerationis, quatenus extensio spectatur solùm, ut extensio, & nihil aliud, cogitatio ut cogitatio, & nihil aliud: at velle ex statu considerationis argumentari ad rem ipsam; & quia cogitationem concepisti non concepta extensione, concludere ipsam esse absque extensione, & consequenter Mentem cogitantem expertem esse corporis extensi, hic demùm est paralogismus.

Cæterùm, quia tanta est gloria, qua te evehis ob naturam mentis clarè, distinctèque perceptam, hominibusque renunciata, age hæreamus heic tantisper, & quod jam insinuatum est, paulò uberius inculcemus. *Tota, inquis, natura Mentis in eo consistit, quod cogitet.* Res scilicet nova, inaudita, grandis, Mens humana cogitat; & quod est ampliùs ejus natura in eo est tota, quod cogitet. Scilicet stupidi hùc usque omnes homines ac præsertim Philosophi, qui non adverterunt mentem cogitare! scilicet deridiculi, qui aliud de ea requisierunt, aut cognoscere voluerunt, præter id unum, quod cogitet? O! si nihil aliud præstandum erat toto illo molimine, quàm poteras tanto parcere labori! Siquidem & nihil invexisti novum, asserens Mentem cogitare; & non propterea studiosorum explesti desiderium, asserens totam mentis naturam in eo esse, quod cogitet. Et certè si ex te quærat, Quid intelligis nomine Naturæ? An-non principium omnium proprietatum, facultatum, operationum? Et cum naturam alicujus rei expetimus nosse, an-non tale principium, quale sit, nosse expetimus? Laboramus-ne de operatione? dubitamus-ne quin sit aliqua ejus operatio? quin talis operatio sit à principio ejusmodi? Non-ne hoc planè, & ab omnibus supposito, difficultas superest, ut cujusmodi id sit, cognoscatur? Et, si germana sit hæc tua philosophandi methodus, quæ-nam ergo erit in Mundo proprietas, naturaque occulta? An-non profus inepiti erunt, si qui in natura Magnetis exploranda, aut investiganda laborent; cum reputare debeant sibi factum satis hoc uno tuo verbulo, Tota natura magnetis in eo consistit, ut ferrum trahat, dirigatque ad polos. Quod idem quoque dicendum erit de re-

III.

Iterum longe abesse, ut qui perspicuum habet mentem cogitare, totam propterea, seu intimam mentis naturam perspicere habeat.

K 3

bus

bus omnibus, Tota natura lapidis est, ut deorsum cadat, ignis, ut calefaciat, Equi, ut currat, aut hinniat; sicque abundè erit nosse alicujus rei actionem, ut statim pronunciemus, Tota hujus rei natura in eo consistit, ut hoc agat: Neque prorsus erit necesse substantiam ejus investigare, penetrare, evolvere, secundum omnes partes, positus, modos, conditiones attendere. Sin verò nemo sit cordatus, qui hisce in rebus fidendum tibi censeat, seu à philosophando desistat (cùm non esset cur laboraret, naturis rerum ita per te in propatulo positis) non erit sanè cur censeat, totam Mentis naturam sic in eo consistere, quòd cogitet, ut non præter cogitationem, superesse putet laborem de ipso cogitationis principio, ad dignoscendum, si fieri possit, cujusmodi sit, quomodo se habeat, quomodo cohæreat, quomodo agat, habeatne facultates, & functiones alias; habeat-ne partes, an non? &, si habeat, quales-nam habeat? si non habeat, impartilisque sit, quomodo tam variè sese comparet? quomodo tot munia exerceat? qua ratione applicetur corpori? qua ratione ab illo excedat? quomodo sine illo degat? quomodo moveatur? & sexcenta hujusmodi. An dices fortè, cùm cæteri ad unicum genus functionis internæ, Cogitationem restringerent, deprehendisse te varia operationum genera, quæ cæteri præterea cogitationes debeant, dubitationem, intellectiōnem, affirmationem, negationem, volitionem, nolitionem, imaginationem, visionem, auditionem, & sensiones cæteras: ac certò novisse, aut etiam ostendisse non esse alia, quæ præstare Mens possit, atque adè totam illius naturam in his præstandis consistere. Verumtamen quicquid nonnulli opinari potuerint, celebris est tamen philosophorum nobilissimorum antiqua, & recens opinio illis expressa vocibus *Mens videt, Mens audit*; Nemòque, quod sciam, unquam fuit, qui ista omnia, quæ enumeras, addo & plura alia, aut non putàrit cogitationes, aut saltem sine cogitatione non esse autumaverit. Inde enim est cur vulgò proponant, solvant-que illa problemata, *Qui fiat, ut interdum oculis apertis, & patulis auribus deprehendamus non vidisse res coràm positas, neque audiisse voces proximè prolatas?* Nempe quia videndi, audiendi-que facultas aut ipsa mens est, aut saltem sine mentis attentione, cogitationeve ad sentiendum objectum imperfecta, & inefficax est, eo modo quo remigum robur, sine Gubernatoris clavum tenentis directione, ad subeundum portum. Discrimen est solùm, quod quæstione proposita, *An res, sive substantia illa, quæ dicitur Mens, habeat*

habeat solùm vim cogitandi, hoc est dubitandi, intelligendi, affirmandi, negandi, volendi, imaginandi quoque, ac sentiendi? An verò habeat præterea vim informandi corpus, continendi, movendi, dirigendi ipsum? An illud idem, assumpto alimento, nutriendi, adaugendi, & comparato semine ipsi simile generandi? An sese ab eodem corpore abducendi, seipsam de loco in locum movendi, aliquid pellendi, aliquid patiendi, & innumera alia? Tu pronuncies Mentem nihil horum, ac præter cogitationem, seu dubitationem, intellectiōnem, &c. nihil habere: Illi oppositum probabile putent, aut saltem assensum contineant, neque de re sibi incomperta temerè, securèque pronuncient: Ex quo fit, ut illi videantur legitimè philosophari, tu videaris semper deludi tuo illo paralogismo, ex præsumpto iudicio, quo existimas tuam notitiam debere esse Regulam eorum, quæcumque non modò cognosci de aliqua re ab homine possunt, sed etiam quæ in illa sunt. Inde quippe est tua Ratiocinatio:

Tota Mentis natura est, quod ego solùm de ea cognosco:

Atqui ego hoc solùm de Mente cognosco, quòd cogitet, hoc est dubitet, intelligat, affirmet, neget, velit, nolit, imaginetur, ac sentiat:

Igitur tota Mentis natura est, quòd cogitet, hoc est dubitet, intelligat, affirmet, neget, velit, nolit, imaginetur, ac sentiat.

Sed his dimissis, *Dicis etiam te sæpe ostendisse distinctè posse mentem operari independentem à cerebro.* At quæso, ubinam vel semel, &, non dico distinctè, sed etiam confusè ostendisti rem hujusce momenti? Id mihi sanè incompertum. Nam quod temet abduxeris, quòd te, ut rem cogitantem præcisè consideraveris, id factum propterea absque concursu cerebri non est, & si probare factum voluisti, id ex vi solùm paralogismi sæpius memorati potuisti. *Dicis nullum esse usum cerebri ad purè intelligendum, sed tantum ad imaginandum, vel sentiendum.* Et quid vocas purè intelligere? Et, quandònam, aut quomodo, aut quid purè intelligis? Et meministi-ne te aliquando, aliquid purè, & sine cerebri usu intellexisse? Et potest-ne per te aliquis meminisse? Dixisti quippe non multò ante requiri vestigia in cerebro. Si non potes ergo ullius rei, quam intellexeris, sine vestigio in cerebro, atque adè sine cerebri usu recordari, ecquid scis, purè-ne unquam aliquid intellexeris? Et, si fortè purè intelligi dicas quæ ratiocinando inferuntur; cùm nihil neque proponi, neque assumi possit sine subjectorum, attributorumque memoria; cùm nihil

IV.
Non fuisse
probatum
intelligere
Mentem
independenter à
cerebro,
etiam, cùm
inter somniamdū
se somniare
adver-
tit.

nihil inferri sine præmissarum concessarum recordatione; quomodo fieri ista possunt sine vestigiis in cerebro? quomodo potest Mens independentem à cerebro ratiocinari? Exemplum affers *de eo, qui inter dormiendum advertit se somnare*. Sed ista adversio, fit-ne sine cerebri usu? Dicis, *quod somniemus, opus esse imaginationis, quod advertamus, opus solius intellectus*. Sed quid opus fuit confugere ad somnium, in quo omnis illa adversio non pura, claraque, sed perturbata solum, obscuraque reflexio est; cum ecce per vigiliam non tantum experiamur nos imaginari, sed etiam pure, claraque reflexione uti supra id, quod imaginamur; sicque possint melius imaginationis, intellectusque opera distingui? Enimvero in utrovis statu probandum fuerat Imaginationem, seu Imaginatricem, & Intellectum esse duas facultates reipsa distinctas, & non potius unicam, quæ duo munera obeat. Nam quod advertere possit se somnare, seu intelligere se imaginari, nihil aliud est, quam cognoscere, quod cognoscat, seu una notione percipiat aliam; quod privilegium est facultatis internæ, non concessum sensui externo; nisi longè imperfectius, quatenus sensus externus, nisi externo corpore speciem faciei, aut vocis reflectente, reflexione uti non potest; cum facultas interior habeat intus & cerebrum, & in eo hærentia specierum vestigia ex organis, functionibusve sensuum externorum transmissa, impressave; imò & vestigia propriarum actionum, & uno verbo omnia necessaria ad reflectendum comparata. Vnde & qua facilitate advertit, attenditque ad id, quod imaginatur inter vigilandum, eadem etiam, proportionem, potest advertere, attendereque inter dormiendum. Et quia persæpe inter vigilandum miramur quam absurda cogitemus per somnium; mirum non est, si aliquando ubi illa absque somnio occurrunt, excitetur species illius admirationis, & consequenter alia, quod somnium sit, absurda illa apparere. Mihi certè ista maximè contingunt, ubi videre homines videor, quos mortuos interim recordor. Subit enim statim cogitatio, cum mortui non redeant, somnio igitur: ex eoque fit, ut vel statim mihi suboriatur nescio quæ confusio, & commotio, qua expergeciam; vel si ad excitandum me, aut explorandum, an-non reverà somnium sit; requirere pergam, ubi-nam igitur sim, qui somniem, qua in urbe, qua in domo, quo in cubiculo, quo in lecto, tunc demum pari confusione, commotioneque expergeciam. Scilicet, ut aliis in rebus experimur nos inter somniandum ratiocinari, demonstrareque, & similia omnia perinde agere, ac dum

vigilamus;

vigilamus; imaginibus nempe rerum sese concatenatione quadam in lucem educantibus; ita possumus & cogitare absurda, & absurditatem mirari, & ratiocinari de illa, quod non nisi somniando apparere possit, & alia hujuscemodi; ut quod à Socrate quoque observatum est, de facta inter insomnia somniorum commemoratione.

DUBITATIO VII.

De Exemplo Cere; Quod detractis mente omnibus illius accidentibus, non propterea à intima illius natura clarè, distinctèque, & intellectu quidem absque imaginatione noscatur.

ADfers deinde exemplum cere, ac circa illud plurima habes, ut significes aliud esse, quæ vocantur accidentia cere, aliud ipsam ceram ejusve substantiam; ac opus esse solius mentis, sive intellectus, non verò sensus, aut imaginationis ipsam-met ceram, ejusve substantiam distinctè percipere. At primò illud ipsum est, quod omnes vulgo profitentur, abstrahi posse conceptum cere, substantiæve ejus à conceptibus accidentium. An verò propterea ipsa substantia, seu natura cere distinctè concipitur? Concipimus quidem præter colorem, figuram, liquabilitatem, &c. esse aliquid quod sit subjectum accidentium, mutationumque observatarum; sed quid-nam, aut quale illud sit, nescimus. Quippe latet semper, & solum, quasi conjiciendo, subesse debere aliquid putatur. Heinc miror quæ dicas te peracta illa detractioe formarum, quasi vestium, perfectius, atque evidentiùs percipere quid cera sit. Nam percipis quidem ceram, ejusve substantiam debere esse aliquid præter ejusmodi formas: at quid illud sit, non percipis, nisi nos fallis. Neque enim id tibi revelatur, ut revelari potest homo, cujus priùs vesteis, pileumque solum conspeximus: dum ista illi detrahimus, ut quis, aut qualis sit, noscatur. Deinde cum putes id te quomodocumque percipere, quomodo, quæso, percipis? An-non ut aliquid fufum extensumque? Neque enim tanquam punctum concipis, tametsi hujusmodi sit, ut nunc latius, nunc contractius extendatur. Et cum hujusmodi extensio infinita non sit, habeatque terminum, an-non illud etiam concipis quadam ratione figuratum? Et cum videaris tibi illud quasi videre, non-ne illi prætereà nescio quem tametsi confusum colorem affingis? Habes id certè ut corpulentius, ita visibilis, quam me-

L

rum

rum inane. Quare & tua intellectio imaginatio quædam est. Si dicas te absque ulla extensione, figura, coloreque concipere; dic, bona fide, quale-nam ergo? Illud, quod habes *de hominibus visis, seu mente perceptis, quorum tamen non nisi pileos, aut vesteis conspicimus*, non arguit mentem potius esse, quàm imaginatricem, quæ dijudicet. Certè & canis, in quo parem tibi mentem non admittis, simili modo dijudicat, cum non herum suum, sed pileum solum, aut vesteis videt. Quid, quod tametsi herus stet, sedeat, cubet, reclinetur, contrahatur, effundatur, agnoscit tamen semper herum, qui sub omnibus illis formis esse potest, cum tamen non sub una potius, quàm sub alia sit, eadem proportionem, qua cera? Et cum leporem currentem venatur, integrumque, & mortuum, ac postea exco-riatum, discerptumque in frustra videt; putas non existimat eundem semper leporem esse? Quod proinde dicis, *perceptionem coloris, duritiei, & similitum, esse non visionem, non tactionem, sed solius mentis inspectionem*; Esto: dummodo mens non differat ab imaginatrice re-ipsa. Cum verò addis, *eam inspectionem esse posse imperfectam, & confusam, vel perfectam & distinctam, prout minus, vel magis ad illa, ex quibus constat cera attenditur*: id sanè arguit: non inspectionem mente factam, illius nescio cuius rei, quæ est præter omnes formas, esse claram, distinctamque cognitionem ceræ: sed inspectionem per sensus factam omnium, quantum fieri potest, accidentium, mutationumque, quarum cera est capax. Ex his certè concipere, & explicare poterimus quid nomine ceræ intelligamus; at nudam illam, vel potius occultatam substantiam neque ipsi concipere, neque explicare aliis valemus.

R E S P O N S I O.

Hic, ut sæpe alibi, tantum ostendis te non satis intelligere illa, quæ conaris reprehendere. Neque enim abstraxi conceptum ceræ ab ejus accidentium conceptu, sed potius indicare volui quo pacto ejus substantia per accidentia manifestetur, & quomodo ejus perceptio reflexa & distincta, qualem nullam, ô caro, videris unquam habuisse, differat à vulgari & confusa. Nec video quonam fretus argumento, pro certo affirmes canem simili modo atque nos dijudicare, nisi quia cum videas illum etiam carne constare, eadem omnia quæ in te sunt putas esse etiam in illo; sed ego qui nullam in eo mentem animadverto, nihil simile iis quæ in mente cognosco in ipso reor inveniri.

I. N-

I N S T A N T I A.

Mira profectò est fiducia, sed solitum tamen artificium, quo difficultatem constanter declinas, dum, ut caliginem facias, præmittis *me non satis intelligere, quæ reprehendere conor*. Videlicet ista, quæ dicis adèd sublimia, difficilia, nova, ac inaudita sunt, ut te non tam mei misereat, quàm indignatio subeat, quod meo me pede, ac modulo non satis metiar. Age igitur, quia tu tantus Doctor; dictata ecce repetam, ut postremò constet, quo jure queraris. Quæsiisti primò exemplum rei singularis ex iis, quæ putantur distinctissimè comprehendi; & accepta cera recente, observasti in ea saporem, odorem, colorem, figuram, magnitudinem, duritiam, frigiditatem, tactilitatem, sonum. Deinde, eadem igni admodum deprehendisti saporem, odoremque expirasse, mutatum colorem, mutatam figuram, adauctam magnitudinem; factam liquidam, Calidam, vix tactilem, & insonoram. Tum quæsiisti, an eadem remaneret cera; & cum constaret remanere, ac nihil tamen remansisse eorum, quæ prius sensibus attigeras, requisisti quid esset illud, quod adèd distinctè remansisse comprehendebatur. Heinc dubitando, an-non esset corpus, quod paullo antè apparebat modis illis conspicuum, ac deinde diversis; quæsiisti quid esset hoc, quod præcise imaginabaris: & agnoscens, te solum prætereà imaginari flexibilitatem, seu mutabilitatem, & extensionem; ac non posse tamen te imaginatione complecti omnes mutabilitatis modos, omnes extensionis ob varias incalfectionum varietates, conclusisti denique te non imaginatione, sed sola mente percipere, quid esset hæc cera. Requisisti consequenter quid esset hæc cera mente percepta, & respondisti esse eandem, quam videbas, tangebais, imaginabaris, quam arbitratus fueras; Verum perceptionem neque esse, neque fuisse unquam visionem, tactionem, imaginationem, sed solius mentis inspectionem, eamque vel imperfectam, & confusam, ut prius, vel claram, & distinctam ut posterius, quatenus vel minus, vel magis ad illa, ex quibus constat, attendisti. Caussatus es postea fallaciam, quæ ex loquendi usu facile incurrit; Vnde & quemadmodum respiciendo è fenestra homines transeuntes, & dicendo te homines videre, falsum dicis, si ad oculos referatur, cum pileos, & vesteis solum videas, sub quibus latere automata possent; atque idcirco intelligendum est te judicare homines esse; ita arguisti id, quod te putabas de cera oculis videre, sola judicandi facultate, quæ in mente est, à te comprehendi. Ad-hæc attendisti utrum perfectius, evidentiusque perceperis ceram, cum primum ^{I.} *Nihil non fuisse jure objectum ex ipsa verborum commemoratione.* aspexisti,

L 2

aspexisti, credidisti que te illam sensu externo, aut imaginatrice cognoscere; an postquam diligentius novisti tum quid ea esset, tum quomodo cognosceretur: & pronunciaisti hac de re dubitare esse ineptum, cum nihil fuerit in prima perceptione distinctum, quodque non à quovis animali haberi posse videretur. Denique ita conclusisti, At verò cum ceram ab externis formis distinguo, & tanquam vestibus detractis, nudam considero sic illam reverà, quamvis adhuc error in iudicio meo esse possit, non possum tamē sine humana mente percipere. Quicquid convitieris, hæc sunt, quæ dixisti, vel dicere voluisti de cera. Iam si quis lector sit satis patiens, ut Dubitationem meam relegat, quæso, ut ferat simul de illa, deque Responsione iudicium. Dicis te non abstraxisse conceptum ceræ ab accidentium eius conceptu: Cedò tuam fidem! An-non hæc ipsa tua sunt verba, Ceram ab externis formis distinguo, & tanquam vestibus detractis, nudam considero? Et quid est aliud, Conceptum unius rei à conceptu aliarum abstrahere, quàm illam sine istis considerare? quàm illam nudam considerare, istis detractis, ceu vestibus? An alia ratione conceptus naturæ humanæ abstrahi censetur ab individuorum conceptibus, quàm illam ab individuantibus, ut vocant, differentiis distinguendo, & tanquam vestibus detractis nudam considerando? Verùm instare circa id pigeat, quod si nesciret Dialecticus, vapularet in scholis. Dicis te potius indicare voluisse quo pacto ceræ substantia per accidentia manifestetur. Istud voluisti indicare; & illud enunciaisti clarè; an-non suffugium lepidum? Et cum volueris indicare, quam ratione indicasti, aut manifestam ceram fecisti, nisi spectando primùm accidentia, ut vestibus, ac deinde illis detractis ceram nudam considerando? Dicis voluisse te etiam potius indicare, quomodo reflexa, & distincta ceræ perceptio differat à vulgari, & confusa: Sed cum hoc solùm volueris, illud reipsà præstitens; an-non fuit evasio te digna? Et indicaveris reipsà; Ista-ne reflexa, & distincta perceptio, non tum fuit cum ceram considerasti nudam, & detractis accidentibus, tanquam vestibus, quæ prius non perceperas nisi vulgariter, & confuse? Piget rursus in his hærere; Nam illa quidem tua verba, qualem nullam, O caro, videris unquam habuisse, quandoquidem laudes tuæ sunt, ideò coquenda, & recoquenda bili tuæ volens relinquo.

In eo potius non-nihil hæreo, quòd effuso hoc velut atramento difficultatem præterfugisti, satisque esse existimasti, si nihil ad illud responderetur. Quæstio fuerat, an res, seu substantia, quæ cogitat, diciturque Mens, clarè, distinctè, & citra ullius, etiam tenuissimi

corpore

II.
Dissimulatas interrim difficultates precipuas de substantia ceræ manente occulta, ac substantia Mentis similiter, quantumcumque cognitæ, detractisque nonnullis accidentibus spectantur.

corporis imaginem, atque aded sine imaginatione perciperetur. Tu asserueras, ego negaram. Attuleras exemplum ceræ, ut colligi posset, quemadmodum præter saporem, odorem, & reliqua accidentia, quæ sensu ac præter mutabilitatem, & extensionem, quæ imaginatione percipiuntur, superest ceræ substantia, quæ non modò non percipitur sensu, sed ne Imaginatione quidem; percipitur verò solo intellectu, & clarè quidem, atque distinctè: Ita Mentis substantiam clarè & distinctè, non sensu, aut imaginatione, sed intellectu solo percipi. Exceperam ego, percipi quidem ceram, eiusve substantiam debere esse aliquid, præter formas illas, quas ad sensum, aut imaginationem referres; at quid-nam illud, aut qualis sit, non percipi, neque enim revelari, ponique extra huiusmodi omnes formas, ut homo potest revelari, ponique extra pileum, ac vestibus, de quibus ipse dixerat; Quare & demirari me, quòd diceres te peracta illa detractioe formarum, quasi vestium, perfectiùs, atque evidentiùs percipere quid ceræ esset: Scilicet qui non alia ratione perfectiùs, evidentiùsque perciperes; quàm perfectiùs, & evidentiùs perciperes quis homo esset, qui latuisset sub illis pileo, ac vestibus, & postea lateret sub aliis, posteaque sub aliis; quòd intelligeres debere quendam hominem variis huiusmodi pileis vestibusque subesse. Tu ista planè dissimulasti. Exceperam rursus, illud quicquid sit, quod detractis formis, quasi vestibus superest, percipi non ut punctum, sed ut extensum aliquid, & cum infinite non extendatur, etiam, ut figuratum; & cum omne terminatum sub colore aliquo confuse concipiatur, etiam ut coloratum. Quare & tuam intellectionem imaginationem quandam esse; ac nisi illud ipsum, seu ceræ substantiam, sub quadam huiusmodi extensione, figura, & colore perciperes; debere te bona fide dicere, qualem-nam ergo conciperes. Tu id quoque dissimulasti. Exceperam etiam, quòd perciperes hominem sub pileo, ac vestibus latere, id non arguere potius Mentis, quàm imaginationis opus; quandoquidem canis cui mentem negares, imaginationem solam relinqueres, hominem quoque seu herum suum latere perciperet sub pileo, ac vestibus; imò & sub alia varietate formarum; Tu argumentationis vim callidè dissimulasti, ac dixisti solùm, te nescire quònam fretus argumento pro certo affirmaverim canem simili modo, atque nos dijudicare. Etenim vidisti quidem argumentum; neque enim te experientia similis effectus, de cuius causa agebatur, latuit; sed quia non habuisti quod reponeres, divertisti

L 3

à trami-

à tramite, ac subterlapsus iterum es sub atramento horum verborum, *Nisi quia cum videas illum etiam carne constare, eadem omnia, quæ in te sunt, putas esse etiam in illo.* Cæterum cum & hæc jungas, *Sed ego, qui nullam in eo mentem animadverto, nihil simile iis, quæ in Mente cognosco, in ipso reor inveniri, An-non si reris in te inveniri mentem, ex eo quod agnoscis esse hominem, cujus præter pileum, ac vesteis nihil vides; & canis similiter agnoscit esse hominem, cujus præter pileum, ac vesteis nihil videt; an-non, inquam, rearis oportet mentem quoque tuæ similem in ipso cane inveniri?* Denique Exceperam inspectionem illam ceræ imperfectiorem, & perfectiorem, confusorem, & distinctiorem, esse solum penes accidentia, mutationesque ipsius, non verò penes ipsam substantiam; Quare & posse nos ex illis concipere, & explicare quid nomine ceræ intelligatur; non autem nudam illam, vel potius occultatam semper manentem substantiam; ut quæ sit semper nescio quid sub accidentibus latens, & mutationibus subjectum. Tu denique etiam id diffimulasti, ac perstitisti in tuo illo hujuscemodi ratiocinio,

Qui considerat aliquam substantiam, tanquam nudam, detractis accidentibus, seu externis formis, tanquam vestibus; ipse illam percipit clare, distinctè, & solo quidem intellectu, non item imaginatione:

Atqui ego considero ceræ substantiam tanquam nudam, detractis accidentibus, seu formis externis, tanquam vestibus:

Igitur ego percipio ceræ substantiam clare, distinctè, & solo quidem intellectu, non item imaginatione.

De quo quidem ratiocinio quid sentiendum sit, tum ex ipsa dubitatione, ad quam responsum nihil est, tum ex recensione, quæ heic institi, videtur satis manifestum.

D V B I T A T I O V I I I .

*De Natura Mentis non declarata, tantum abest, ut probatum sit
Esse eam notiolem, quàm Corpus.*

Subdis consequenter: *Quid autem dicam de hac ipsa mente, sive de meipso, nihil dum enim aliud admitto in me esse præter mentem?* *Quid, inquam ego, qui hanc ceram videor tam distinctè percipere? Nunquid meipsum non tantum multò verius, multò certius, sed etiam multò distinctius, evidentiusque cognosco? Nam si judico ceram existere*
ex eo

*ex eo ipso, quod hanc videam, quanto magis me? Fieri enim potest, ut hoc quod video verè non sit cera. Fieri potest, ut nequidem oculos habeam, quibus quicquam videam: sed fieri planè non potest, cum videam, sive (quod jam non distinguo) cum cogitem me videre, ut ipse ego cogitans non aliquid sim. Simili ratione si judico ceram esse, ex eo quod hanc tangam; idem rursus efficietur, me esse. Si ex eo, quod imaginer, vel quavis alia ex causa, idem planè. Sed & hoc ipsum, quod de cera animadverto, ad reliqua omnia, quæ sunt extra me posita, licet applicare. Tot tua sunt verba, quæ idè repono, ut animadvertas demonstrare illa quidem te distinctè cognoscere quod existas, ex eo, quod distinctè videas, cognoscasve existere ceram, illaque ejus accidentia; at non probare te propterea cognoscere, quæ aut qualis sis, nec distinctè, nec indistinctè; quod operæ pretium tamen fuerat; nam quod existas, non dubitatur. Vide interim, ut heic non insistam, ut neque prius institi circa id, quod cum nihil in te admittas præter solam mentem; atque idcirco oculos, manus, ceteraque organa corporea excludas; nihilominus loqueris de cera, ejusque accidentibus, quæ videas, quæ tangas, &c. Quæ profecto neque videre sine oculis, neque tangere sine manibus (seu, ut tecum loquar, cogitare te videre, & tangere) potes. Pergis: *Si magis distincta visa sit ceræ perceptio, postquam mihi non ex solo visu, vel tactu, sed pluribus ex causis innotuit; quanto distinctius meipsum à me nunc cognosci fatendum est: quandoquidem nullæ rationes vel ad ceram, vel ad cujuspiam corporis perceptionem possunt juvare, quin eadem omnes mentis meæ naturam probent.* Verum, ut quæ de cera deduxisti, probant tantum perceptionem existentiam mentis, non verò naturæ illius, ita non probabunt amplius omnia alia. Quod si velis præterea deducere aliquid ex percepta ceræ, aliarumque rerum substantia, inferes solum, quemadmodum substantiam illam confusè solum, & ut nescio quid concipimus, ita mentem quoque concipi; adè ut verè repetere liceat quod est à te dictum, *illud nescio quid tui.* Concludis, atque ecce tandem sponte sum reversus eò quò volebam. Nam cum mihi nunc notum sit ipsam Mentem, & corpora non propriè à sensibus, vel ab imaginandi facultate, sed à solo intellectu percipi: nec ex eo percipi, quod tangatur, aut videatur; apertè cognosco nihil facilius, aut evidentius meam mentem posse percipi. Ita tu quidem; at ego non video, unde nam deducas, aut apertè cognoscas aliud posse percipi de tua Mente, quàm quod existat. Vnde & quod fuerat ipso titulo Meditationis promissum, fore ut per ipsam mens humana efficeretur corpore*

pore notior, non video qui præstitum sit: neque enim tuum institutum fuit probare esse mentem humanam, ejusve existentiam esse existentiam corporis notiores: cum saltem, an sit, existat-ve controversetur à nemine: sed voluisti haud-dubie facere illius naturam notiores naturam corpoream, & hoc tamen non præstitisti. De natura certè corporea recensuisti ipsa, ô Mens, quam multa noscimus, extensionem; figuram, occupationem spatii, &c. De te verò ecquidam tandem? Non es compages corporea, non aër, non ventus, non res incedens, non sentiens, non alia. Hæc ut concedantur (quorum tamen quædam tu quoque refellisti) non ea sunt tamen, quæ expectamus. Scilicet negationes sunt, & non postulatur quid non sis, sed quid tandem sis. Itaque refert nobis ad summum te esse Rem cogitantem, id est dubitantem, affirmantem, &c. Sed dicere primum te esse Rem, est nihil notum dicere. Hæc enim vox est generalis, indiscreta, vaga, & te non magis attinens, quam quicquid in toto est mundo, quam quicquid non est prorsus nihil. Tu es res? id est, nihil non es: seu quod est idem, aliquid es. Sed lapis etiam nihil non est, seu aliquid est, & musca similiter, & cætera omnia. Deinde, quod te *Cogitantem* dicis, rem quidem notam dicis, sed tamen non prius ignotam, neque requisitam à te. Quis dubitet enim quin sis cogitans? Quod nos latet, quod quæritur, intima tua substantia est, cujus proprium est cogitare. Quocirca, ut inquirere, sic concludere oporteret non quod sis res cogitans, sed qualis sis res, quæ es cogitans. An-non, si quæretur ex te vini notitia supra vulgarem, non satis erit tibi dicere, Vinum est res liquida, ex uvis expressa, alba, vel rubra, dulcis, inebrians, &c. sed conabere explorare, declarareque utcumque internam ejus substantiam, prout contexta observatur, ex spiritu, phlegmate, tartaro, cæterisque partibus, hac, aliave quantitate, temperationeque inter se commistis. Pari ergo modo cum tui notitia supra vulgarem, hoc est hætenus habitam, quæretur; vides haud dubiè non satis esse si nobis renuncies te esse rem cogitantem, dubitantem, intelligentem, &c. sed incumbere tibi, ut labore quodam quasi chymico te ipsam ita examines, ut internam tuam substantiam & detegere, & demonstrare nobis possis. Hoc certè si præstiteris, explorabimus ipsimet, sis-ne ipso corpore notior, quod anatomia, quod chymia, quod tot aliæ artes, tot sensus, tot experimenta, cujusmodi sit, multam manifestant.

RE-

RESPONSIO.

M Irax te hîc fateri omnia illa quæ in cera considero, demonstrare quidem me distinctè cognoscere quod existam, non autem quis aut qualis sim, cum unum sine alio non demonstratur. Nec video quid amplius ea de re expectes, nisi ut dicatur cujus coloris, odoris & saporis sit mens humana, vel ex quo sale, sulphure, & mercurio sit conflata: vis enim ut ipsam instar vini, labore quodam Chymico examinemus. Quod te profectò dignum est, ô caro, & iis omnibus qui cum nihil nisi admodum confuse concipiant, quid de quaque re quærendum sit ignorant: sed quantum ad me, nihil unquam aliud requiri putavi ad manifestandam substantiam, præter varia ejus attributa; adeo ut quò plura alicujus substantiæ attributa cognoscamus, eò perfectius ejus naturam intelligamus. Atque ut multa diversa attributa in cera distinguere possumus, unum quod sit alba, aliud quod sit dura, aliud quod ex dura fiat liquida, &c.

INSTANTIA.

Q Vid miraris fateri me? mirare potiùs dixisse te, cujus verba relata sunt, & ad quæ sola est attendendum: Nam quod cognitio existentiae, sine cognitione essentiae non demonstratur, iis persuadebis, quos pari tecum credulitate repereris. Existentia quippe cujuslibet rei vel sola exhibitione, ac presentia, vel operatione, aut effectu necessario manifestatur: At essentia, perfecta quadam introspectione indiget, neque nisi omnium recessuum patefactione innotescit. Quam-multa certè omnibus momentis coram oculis, & ad manum sunt, de quibus cum constet quòd sint, nescimus tamen, & interrogare solemus quid sint? Et quamvis dicas cogitationem esse actionem, ex qua probetur non modò quòd Mens sit, sed etiam quid sit, cum definiatur res cogitans; id tamen dicis quod non probas, & non definitionem tradis, quæ essentiam explicet; sed actionem proponis, quæ à Mente, cujus essentia investigatur, eliciatur. Dicis non videre te quid amplius expectem, nisi ut dicatur, cujus coloris, odoris, & saporis sit Mens humana, vel ex quo Sale, Sulphure, & Mercurio sit conflata; velle enim me, ut ipsam instar vini, labore quodam Chymico examinemus. Quàm exquisita subtilitas, nisi jam perspectus esset tuus genius! Scilicet nihil aliud conaris, quam offusâ nebulâ Lectoribus illudere, ut si fieri possit id, quod caput est,

M

non

I.
Difficultates præcipuas dissimulatas fuisse.

non animadvertant. Verum, neque erunt, opinor, qui existiment voluisse me Mentem in Alembicum injici; neque qui te putent stetitisse promissis, nisi Chymicis paria, seu analogia feceris. Pergis id dignum me carne esse, & iis omnibus, qui, cum nihil, nisi admodum confuse concipiant, quid de quaque re quaerendum sit, ignorant: sed quantum ad Te, &c. Bene porro est, quod meam causam non plane esse desertam putas, socioque mihi adhibes. Ipse lubens illos admitto, ac esse ejusmodi censeo, qui veritatem studiosè quaerant, ostentationem exosam habeant, & sincerè sive quid nòrint, sive non nòrint, profiteantur. Qui parùm curent dici abs te nihil non confuse concipere, confisi sibi nihil esse perspicuitate carius; cum & non ignorant, quid sit de unaquaque re quaerendum, & humani ingenii vireis satis attentè expenderint; ac moneant ipsi interim alios opinione sui inflatos, ut detumescant, in se descendant, secum habitent, nòrint sibi quoque supellectilem esse curtam, cessent anhelare prælargo pulmone; & ne hiatu magno grande aliquid, quod sit granditate grandius polliceantur. Verum, ne de illis jam dicam, Ecquam spem ipse non feceras, titulo illo Meditationis, *De Natura mentis humanae, quod ipsa sit notior, quam corpus?* Non repeto quæ jam objeci, cum ad ea respondere nihil potueris, ac evasionem solum quaesieris ex comparatione eorum, quæ ad naturam corporis faciunt, quasi penitus eadem, & non potius analogia ad notitiam mentis non modo æquè claram, sed etiam clariorem consequendam faciant. Cum præsertim dissimularis id, quod institi circa vocem *Res*, circa vocem *Cogitans*, circa occasionem ac vim similitudinis, de notitia substantiæ vini. Immoror solum in eo, quod subdis, *Quantum ad te est, te nihil unquam aliud requiri putasse, ad manifestandum substantiam, præter varia ejus attributa.*

II.
Quicquid
de rebus
cognoscimus,
non
esse
intimam
illarum
naturam,
quam
voluit
Deus
latere
nos
ut
ejus
notitiã
non
perinde
nobis,
ac
accidentium
necessariã.

Quo loco, si putasti nihil aliud esse requirendum, quatenus vires humani ingenii, nihil possunt præstare majus; præclare omninò, quantum ego quidem arbitror, putasti; præclareque etiam illud subjunxisti, adeo ut, quò plura alicujus substantiæ attributa cognoscimus, eò perfectius ejus naturam intelligamus; nempe, si putasti, quatenus naturam illius substantiæ intelligere vel possumus, vel dicimur. Verum, si putasti substantiam, ejusve naturam esse propterea manifestatam, intellectamque, qualis reverà in se est, adeo ut non lateant, quæ illius intima sunt; longè, quantum quidem opinor, aberras à scopo, ad quem humani ingenii imbecillitas potest, ac debet collineare. Quippe ut aliud est attributum, seu proprietas, & aliud sub-

substantia, sive natura, cujus est, vel ex qua emanat; ita cognoscere attributum, sive proprietatem, proprietatumque aggeriem, non est propterea cognoscere ipsam substantiam, sive naturam. Quicquid possumus cognoscere, est, hæc, vel illas esse hujusce substantiæ, sive naturæ proprietates, quando id observando patet, & experientiã perspicuum fit; Neque penetratur propterea in ipsam substantiam, sive naturam intimam; ut dum spectantes aquam scaturientem, cognoscimus quidem hanc aquam esse ex hoc fonte; at non propterea obtutus aciem in interiorem, ac subterraneam scaturiginem figimus. Ita videtur instituisse Deus Opt. Max. cum & naturam condidit, & nobis usuram illius concessit. Etenim quicquid fuit nobis de re unaquaque nosse necessarium, illud nobis apertum fecit, tribuendo rebus proprietates, per quas innotescerent, & nobis sensus varios, quibus illas apprehenderemus, ac facultatem interiorem, qua de eisdem judicarem. Quod ad internam verò naturam, & quasi scaturiginem, illam, ut nobis cognitu non necessariam, occultam voluit; & nos, cum nosse affectamus, aut præsumimus, intemperantiã laboramus. Non sanè, quòd nosse, & pulcrum, & desiderabile non videatur; sed eo nempe modo quo pulcrum, ac desiderabile est (sic certè soleo dicere) ut alas habeamus, aut ut in perpetua juventute simus. Siquidem ut ista, ita illud quoque aut exoptare, aut sperare, intemperantis, & naturæ suæ conditionem ignorantis animi est. Et quod-nam sanè foret discrimen inter Deum, & hominem, si foret homo conscius omnium, quæ in ipsis Dei operibus sunt? Si gloriari posset se totam alicujus rei naturam ita habere perspectam, ut Deus de ea nihil cognosceret amplius? Videtur proinde ter-Maximus Deus ita se gessisse, ut solent vulgò opifices automatam admirandorum. Quippe ut isti automata ita in vulgus exhibent, ut spectaculum motuum admirabilium non invident; & injurium sit, si cum illi facere manifesta nolint interiora machinamenta, spectatores obmurmurent; Ita & Deus opifex Mundi, rerumque in eo omnium à maxima usque ad minimam admirabilium, ea fuit erga nos bonitate, ut illarum contemplationem nobis non inviderit; & injuria illi fiat, si quis præter ea, quæ voluit de illis innotescere, conqueratur, quòd intima quoque naturæ cujusque arcana non detexerit, aut sese de iis, quantum ipse, posse cognoscere præsumat. Sed ad rem ut redeam, cum id, quod hac tua Meditatione evicisti, nihil aliud sit, quàm Mentem esse rem cogitantem, Ecquid-nam amplius evicisti, quàm si quis la-

borioso quodam de Magnete opere, evincat, Magnetem esse rem atrahentē ferrum, dirigentemq; illud ad polos, quod exemplum jam usurpatum est? Ac si nescivissemus quidē proprium esse Mentis cogitare, effemus tibi multum obstricti, qui rem incompertā doceres: At, per tuam fidem, novum-ne est, atque inauditum, quod Mens cogitet, quod sit res cogitans, quod ejus proprium sit cogitare? hoc-ne ex ipso titulo Meditationis sperandū fuit? Certē nō magis, quā si aliquis titulo præmissio de Magnetis natura, & quod illa sit, quā Lux Solis notior, nihil doceret nos ampliū, quā quod omnes jam pridem scimus, Magnetem ferrum trahere, vel esse rem trahentem ferrum, vel trahere ferrum esse ejus proprium, atque ita de cæteris.

III.

Effugium esse lepidum, tot proprietates Mentis agnosci, quot res singulares possunt ab ea cognosci; ut inde arguatur plenior illius, quā ullius alterius rei haberi notitiam.

Quid lepidius porro à te excogitari potuit, quā quod invexisti ad multiplicandum, augendumque notitiam, quæ de natura Mentis habetur? *Atque ut, inquis, multa diversa attributa in cera distinguere possumus, unum, quod sit alba, aliud, quod sit dura, aliud, quod ex dura fiat liquida, &c. ita etiam in Mente totidem sunt, unum, quod habeat vim cognoscendi albedinem ceræ, aliud, quod habeat vim cognoscendi ejus duritiem; aliud, quod mutationem duritiei, sive liquefactionem: & statim, Unde clarè colligitur nullius rei tot attributa cognosci, quā nostræ Mentis; quia quotcumque cognoscuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari possunt in Mente, ex eo quod illa cognoscat, atque adeo ejus natura omnium est notissima.* Imprimis enim perinde facis, ac si quis naturam calami, quo ista perscribo explorans, tot facultates in eo agnoscat, quot exarare potest literas majusculas, minusculas, Latinas, Græcas, Arabicas, cæteras; quot item lineas rectas, curvas, longas, brevis; quot triangulos, quadrangulos, & figuras alias magnas, parvas, rectilineas, circulares, ellipticas, parabolicas, alias, & cætera, quæ sunt innumerabilia; existimetque quantò quis plureis ex his facultatibus noverit, tantò perfectiùs calami naturam innotescere, & nullius generis tot cognosci figuras, quot facultates sunt calami, sicque naturam calami præ omnibus figuris characteribusque notissimam esse. Nisi verò requisitā calami naturā, non explorandum potius sit, an penna sit? an canna? an ex aurichalco, ex argento, aut alia materia? & cujuscumque horum generum sit, ex quibus principii constet? quæ sit illorum conditio, commistio, temperatio, proportio, & similia? Nam quod sit comparatus ad scribendum, exarandumve figuras, hoc universè notissimum est, & uno verbo explicatur. Et, si lubeat potius de manu, quā de calamo quærere, non facultates in ea variæ, aut potius innumeræ

meræ juxta varietatem, aut innumerabilitatem characterum, figurarum, aliorumque operum, quorum manus artifex est, inquirendæ videbuntur, sed textura potius ipsius manus ex carpo, vola, digitis, articulis, ossibus, muscibus, tendinibus, nervis, spiritibus, partibusque aliis; itemque compositio, mistura, conspiratio, connexio, dependentia, situs, flexilitas, mobilitas, & id genus cætera. Pari autem modo ecquid nos promovet, aut juvat tot enumerare in mente facultates cognoscendi, quot res cognoscibiles sunt, ad pernoscendum ejus naturam? Vno enim verbo dicitur Mens habere facultatem cognoscentem, quæ deinde pro objecti divisionibus, subdivisionibusque quantum voles extendatur, & ex cujus extensione, non tam plures mentis facultates, quā plura illius objecta noscantur. Et quamvis plures quoque facultates, seu, ut tu vocas, attributa noscantur; superest tamen semper id, quod est in Mente præcipuum, substantia nempe, sive natura, cujus sunt hujuscemodi facultates, & attributa. Deinde Esto, quod ipse vis, *Naturam alicujus substantiæ manifestari per attributa, atque adeo naturam Mentis manifestari per ista, quod habeat vim cognoscendi albedinem, &c.* Dico oportere igitur ad manifestandum totam naturam alicujus substantiæ, cognoscere omnia ejus attributa; & consequenter ad manifestationem totius naturæ mentis, oportere cognoscere omnia attributa mentis, hoc est omneis vireis cognoscendi omnia singularia objecta, quæcumque Mens cognoscere potest: atque adeo ipsa objecta, ex quorum cognitione vis ea cognoscendi manifesta fit: Quare & te, si manifestatam, seu cognitam reipsā habes totam naturam mentis, uti te jactasti superiùs habere, oportere reipsā cognoscere singularia omnia objecta quæcumque Mens cognoscere potest. Quænam verò sunt ista? Certē non modò cera, aut albedo, durities, & cætera accidentia singularis illius ceræ, quam habuisti præ manibus; sed omnes omnino res singulares cum omnibus suis singularibus accidentibus, quæ sunt in omnibus generibus, ac speciebus omnium omnino animalium gradientium, volantium, natantium, repentium, zoophytorum, arborum, fruticum, suffruticum, herbarum, gemmarum, saxorum, metallorum, succorum, meteororum, ac cæterorum, quæ sunt supra terram, intra terram, in mari, in aëre, quæque sunt, fuerunt, erunt, aut esse Deo auctore possunt tam in hoc globo, quā in Sole, Luna, Planetis omnibus, fixis sideribus; tam in hoc Mundo, quā in aliis innumeris, quos similibus, dissimilibus, æqualeis, inæqualeis Deus condere in æternū potest?

An verò tanta est tua cognitio? Certè cùm sit proportio ineffabiliter minor eorum, quæ cognoscis, ad ea quæ ignoras, quàm sit guttulæ aqueæ ad totum Oceanum; erit minor quoque ineffabiliter proportio eorum attributorum Mentis, ex quibus cognitis ejus natura tibi manifestatur, ad attributa illa mentis, ex quibus tibi incognitis natura Mentis immanifesta tibi est, quàm sit guttulæ aqueæ ad Oceanum comparatæ. An igitur ille ridiculus, qui ob conclusam in phiala aquæ guttulam, jactaret se in ipsa totum conclusisse Oceanum; Et tu, quòd tua mente comprehenderis guttulam attributorum, naturæque mentis, jactabis te comprehendisse totam naturam ipsius Mentis? Vide, quo te lepida illa subtilitas adegerit.

IV.
Tota se-
cunda Me-
ditatio in
Syllogis-
mum co-
gitur, ut
ratiocina-
tionis im-
becillitas
magis pa-
teat; ac
varia no-
tantur
circa id,
quod
Mens di-
citur esse
notior,
quàm
corpus.

Notas postremò, quod obiter attingi, de eo, quòd, cùm Mens esses, dicebas te videre, seu (ut tecum loquar) cogitare te videre, ut concludas exinde argui, quàm absurde sepe, atque injuste cavillationes ab iis, qui non tam aliquid intelligere, quàm reprehendere satagunt, excogitentur. Sed an cavillatio, an absurda, an injusta fuerit, an non intellexerim quod volebas; an ista potius quadrent in te, dum adedò jejunam, aut etiam, teipso insinuante, nullam effundendi convitia occasionem captas, ii, qui volent tua, ac mea verba expendere, dijudicabunt. Mihi ad calcem meditationis colligere sufficit, & cogere in Syllogismum tuam totam de natura Mentis, ejusque notitia ratiocinationem.

Qui non est compages membrorum, nec tenue corpus ipsis infusum; cognoscit verò se præcisè esse rem cogitantem, hoc est dubitantem, intelligentem, affirmantem, negantem, volentem, nolentem, imaginantem, sentientem; cognoscit autem non imaginatione, sed intellectu, eo modo, quo substantiam cereæ propriis attributis nudam: ac præterea perspecta habet omnia attributa, quibus natura mentis manifestatur; omneis scilicet singulareis vireis, cognoscendi omnia singularia attributa tam cereæ, quàm omnium omninò rerum singularium, quibus cognitis tales vires cognoscuntur; Ille & perspectam habet totam naturam mentis, & mentem habet notiozem, quàm corpus.

Atqui ego non sum compages membrorum, nec tenue corpus ipsis infusum; cognosco verò me, &c.

Igitur ego & perspectam habeo totam naturam mentis, & mentem habeo notiozem, quàm corpus.

Cùm

Cùm verò ad imbecillitatem ratiocinationis nihil sit addendum ad ea, quæ deducta hæctenus sunt; Dico solùm, si veram esse, verèque probatam conclusionem putas; si existimas confecisse te, quod promissisti titulo, ac saltem illud, *Quod Mens sit notior, quàm corpus*; debere tibi igitur non esse incognitum corpus. (Et quomodo certè illud comparares cum mente, & diceres notitiam unius esse clariorem notitia alterius, nisi in te esset utriusque notitia? Quomodo ex attributis corporis intelligeres attributa mentis, nisi præ-intelligeres ipsa attributa corporis? Quomodo reversus eò, quòd volebas, illud diceres, *Cùm mihi nunc notum sit Mentem, & corpora non propriè à sensibus, vel ab imaginandi facultate, sed à solo intellectu percipi, &c.*) Dico id, inquam, Primò; ut intelligas illud non abs re tibi objici, *Propter quod unumquodque est tale, & illud magis tale est; Atqui propter attributa corporis nota sunt attributa mentis; Igitur attributa corporis sunt notiora attributis mentis.* Et subsumendo, *Ex duobus, illud est notius alio, cujus attributa notiora sunt* (si quidem substantia ex te per attributa manifestatur) *Atqui ex comparatis corpore, ac mente; attributa corporis sunt notiora attributis mentis; Igitur corpus est notius mente.* Secundò; ut agnoscas te non probasse existere corpus, neque deduxisse illius aut existentiam, aut essentiam, aut attributa, ex tuo principio Archimedeo. Tertio; ut non possis deinceps causari corpus tibi nondum esse cognitum, probandumque superesse quòd sit, aut quid sit; nisi velis & tibi ipsi contradicere, & principium petere, & perdere fructum totius hujus meditationis, in quam scribis alicubi *te non minus industrie, quàm in quicquam aliud, quod unquam scripseris videri tibi contulisse.*

IN MEDITATIONEM III,

Quæ est

De Deo, Quòd existat.

DUBITATIO I.

Circa tertiam, ex eo quod agoveris claram, distinctamque notitiam illius propositionis, *Ego sum res cogitans, causam esse certitudinis, quam de illa habes, inferis te posse statuere*

tuere generalem hanc regulam, *Illud omne verum est, quod valdè clarè & distinctè percipio.* Cæterùm licèt hætenus regula nulla melior in tanta rerum caligine inveniri potuerit; cùm videamus tamen ingenia tam magna, quæ videntur debuissè tam clarè, tamque distinctè plurima percipere, censuisse rerum veritatem vel in DEO, vel in puteo esse absconsam; an-non suspicari par est regulam fortè esse fallacem. Et certè, cùm tibi ignota Scepticorum argumenta non sint; quid est, quod possimus verum inferre, tanquam clarè & distinctè perceptum, nisi apparere id, quod cuique apparet? Ego saporem peponis gratum clarè, distinctèque percipio: itaque verum est peponis saporem apparere mihi hujuscemodi. At quod propterea verum sit talem in ipso pepone esse, quomodo mihi persuadeam, qui puer cùm essem, ac bene valerem, secus judicavi? nimirum clarè, distinctèque alium in pepone saporem percipiens. Video & multis hominibus secus videri: video & multis animalibus, quæ gustu pollent, optimèque valent. An ergo verum vero repugnat? an potiùs, non ex eo, quòd aliquid clarè, distinctèque percipitur, id secundùm se verum est, sed verum solummodò est, quòd clarè, distinctèque tale percipiatur? Idem penè est dicendum de iis, quæ ad mentem spectant. Iurassè aliàs non posse à minore quantitate ad majorem transiri, nisi transeundo per æqualem: non posse item duas lineas, ad sese continuò magis accedenteis, si producerentur infinitè non tandè concurrere: nempe videbar mihi ista adèd clarè, distinctèque percipere, ut pro axiomatibus verissimis, indubitatisque haberem: & postea tamen fuere argumenta, quæ oppositum suaserint, veluti perceptum clariùs, distinctiusque. Nunc verò rursus ambigo, cùm ad Mathematicarum suppositionum naturam attendo. Quare & dici quidem potest verum esse me taleis, taleisque propositiones agnoscere, prout quantitatem, lineas, & similia hoc se habere modo suppono, aut concipio: at quod illæ propterea veræ secundùm se sint, pronunciarì tutò non potest. Et quicquid sit de rebus Mathematicis, quæso te, quod ad cæteras, de quibus jam quæritur, spectat; cur-nam tot, tamque variæ sunt inter homines opiniones? Putat unusquisque se clarè, distinctèque eam percipere, quam defendit. Et ne dicas plerosque aut hæerere, aut fingere; sunt ecce, qui pro iis, quas habent, opinionibus, etiam mortem oppetant, tametsi videant alios pro oppositis oppetenteis: nisi verò putas tum demum à pectore imo veras voces non ejici. Et attingis quidem ipse difficultatem, quòd prius

mul-

multa ut omninò certa, ac manifesta admiseris, quæ postea deprehenderis dubia. Verùm hoc loco neque solvis, neque firmas regulam; sed occasionem solum captas differendi de Ideis, quibus deludi potueris, ut repræsentantibus quidpiam extra te, quod extra te tamen fortassis non fuerit, iterumque tractas de DEO deceptore, à quo falli potueris circa illas propositiones, duo & tria sunt quinque, quadratum non habet plura latera quàm quatuor: Quò nempe innuas expectandam confirmationem regulæ, donec Deum esse ostenderis, qui non possit esse deceptor. Quanquam, ut hoc præmoneam, non tam est tibi laborandum, ut confirmes hanc regulam, ex qua proclive adèd est falsum pro vero admittere, quàm ut proponas methodum, dirigentem nos, ac docentem quando fallamur aut non fallamur, quoties existimamus nos clarè, distinctèque aliquid percipere.

R E S P O N S I O.

E Vge hinc tandem aliquam contra me affers rationem, quod nulli tibi prius te fecisse animadverti; ut enim probes non esse regulam certam, quòd ea quæ valde clarè, & distinctè percipimus sint vera, dicis ingenia permagna quæ videntur debuissè plurima clarè, & distinctè percipere, censuisse nihilominus rerum veritatem, vel in Deo, vel in puteo esse absconsam. In quo fateor te rectè ab autoritate argumentari, sed meminisse debuisses, ô caro, te hinc affari mentem à rebus corporeis sic abductam, ut ne quidem sciat ullos unquam homines ante se existisse, nec proinde ipsorum autoritate moveatur. Quò deinde affers de Scepticis, locus est communis non malus, sed nihil probans, ut neque quòd quidam pro falsis opinionibus mortem oppetant, quia probari nunquam potest illos clarè, & distinctè percipere id quod pertinaciter affirmant. Quò denique addis non tam de veritate regulæ esse laborandum, quàm de methodo ad dignoscendum an fallamur, necne, cùm existimamus nos aliquid clarè percipere, non inficior; sed hoc ipsum accuratè à me præstitum fuisse contendo suis in locis, ubi primum abstuli omnia præjudicia, & postea enumeravi omnes præcipuas ideas, ac distinxi claras ab obscuris, aut confusis.

N

I N-

INSTANTIA.

I.
De commo-
xione Me-
ditatio-
num, &
que pu-
gnantia
consequan-
tur ex Re-
gula heic
supposita,
& non ha-
bita que
supponitur
futura de
Deo noti-
tia.

Quam præclarus es Monitor! quam in mala caussa securus! Ego quidem, an nullam hæcenus rationem attulerim, an tu id rectè animadverteris, iis, qui volent cognoscere, plenam judicandi libertatem facio. Quod ad te spectat, existimasti exiguo hoc-ce pulvere, quem felium instar retrojecisti, quicquid egeris, occultatum iri. Credidisti quoque tua dignum solertia, si, ut faceres rem ridiculam, præmitteres esse aliquam rationem, quam tamen esse non rationem, sed authoritatem statim caussareres, & me oblivionis convinceres, qui qualis esses non meminisses. Scilicet qui existimârim mihi esse rem cum viro sapiente, meminisse debui mihi esse rem cum viro, qui adhuc somniaret, qui putaret se a Deo decipi, aut saltem à maligno genio fascinari. Verùm quicquid sit de tua urbanitate, & priusquam de allata à me seu ratione, seu authoritate dicatur, Age videamus quæ hanc tertiam Meditationem cum secunda connectas. Postquam dixisti *velle te claudere oculos, obturare aureis, &c. ut te penitus inspicias, ac repetisti te esse rem cogitantem, id est dubitantem, affirmantem, &c.* jungis, *Nunc circumspiciam diligentius, an fortè adhuc apud me alia sint ad quæ nondum respexi.* Pergis autem, *Sum certus me esse rem cogitantem.* Itaque primùm quod animadvertis, certitudo est illius tuæ propositionis, *Ego cogito*: quam nullo modo revocas in dubium, sed quæris consequenter, *Nunquid ergo etiam scio, quid requiratur, ut de aliqua re sum certus? Respondes autem, Nempe in hac prima cognitione nihil aliud est, quam clara quædam, & distincta perceptio ejus, quod affirmo; quæ sanè non sufficeret ad me certum de rei veritate reddendum, si posset unquam contingere, ut aliquid, quod ita clarè, & distinctè perciperem, falsum esset; ac proinde jam videor pro regula generali posse statuere, Illud omne esse verum, quod valde clarè, & distinctè percipio.* Attexis tamen dubitationem circa Regulam, quod prius ut omninò certa, & manifesta admiseris, quæ tamen postea esse dubia deprehenderis, nempe terram, cælum, sidera, & cætera omnia sensibus usurpata, ac etiam Arithmetica, & Geometrica illa, Duo, & tria esse quinque, & similia, in quibus Deus possit facere ut fallaris; Quare & inquis, *Quam-primùm occurreret occasio, examinare debeo, an sit Deus, & si sit, an possit esse deceptor; hac enim re ignorata, non videor de ulla alia planè certus esse unquam posse.* Unde & tum demùm Regulam confirmas in quarta, & quinta Meditati-

onibus

onibus, cum constituisti esse Deum, qui non possit esse deceptor. Iam illud imprimis prætereo, quod à consideratione tui ad proprietatem ipsius considerationis, certitudinem scilicet, divertendo videatur esse admodum accidentaria deductio; (uti est etiam rursus ab inexpectato illa, quam captas differendi de Deo) cum legitima tamen Methodus videatur exigere, ut conditiones cognitionis tradantur seorsim ab ipsis rebus cognitis; & non postquam ceptum fuerit de his dicere, digrediendi ad illas occasio captetur. Deinde illud, quod videatur ab hoc usque loco inchoari circulus, quatenus es certus futurus Deum esse, & non esse deceptorem, quoniam habeas claram, & distinctam ejus rei notitiam; & certus sis futurus claram, & distinctam notitiam esse veram, quia noveris esse Deum, qui non possit esse deceptor. Tertio illud, quod heic videaris præposterè, & præter leges Inductionis propositionem universalem ex perspecto unico singulari colligere; dum ex eo solo quod observasti certitudinem hujus propositionis, *Ego cogito*, ex clara & distincta perceptione proficisci, deducis conclusionem hanc, *Igitur Illud omne verum est, quod clarè, & distinctè percipio*: aded proinde ut mirum non sit, si aded proclivis ad paralogismos sit lapsus. Quarto, illud, quod cum dicis *iis, quæ de Deo sunt quaerenda, ignoratis, non posse de ulla re planè haberi certitudinem*, aut comprehendas etiam certitudinem illius propositionis *Ego cogito*, aut non comprehendas: Et si comprehendas quidem, nihil hæcenus egeris, temerèque pronunciaveris, & ratiocinatus fueris te cogitare, te esse, & cætera omnia; imò & deinceps nihil acturus sis, cum omnia, quæ es de cæteris rebus disputaturus, asserturusque supponant certitudinem, firmitatemque illius tui plusquam Archimedei puncti. Si non comprehendas, tum præcipua tua certitudo non à Deo, notitiave de illo habita dependeat; imò certitudo notitiæ de Deo, firmitatem suam ex illa sortiatur, possitque aded omnis certitudo de quacumque alia re non ad certitudinem de existentia, & veracitate Dei, sed ad certitudinem illius tuæ propositionis, *Ego cogito*, revocari. Hæc inquam prætereo, & adnoto solum, cum ais, *Sum certus me esse rem cogitantem*, ita ratiocinari te, ut arguaris *non esse certus esse te rem cogitantem*. Nimirum hæc tua est argumentatio,

Non essem certus me esse rem cogitantem, nisi certus essem non posse unquam contingere, ut aliquid, quod ita clarè, & distinctè perciperem, falsum esset:

N 2

Atque

Atqui certus non sum, an-non aliquid tale possit contingere, (quoniam multa prius ut omnino certa, & manifesta admisi, quæ postea dubia deprehendi; & quousque cognovero esse Deum, qui non possit esse deceptor, non possum planè unquam esse certus de ulla re:)

Igitur certus non sum me esse rem cogitantem.

II.

Declinam fuisse dissimulata tamque difficultatem præcipuam, qua fuit adversus Regulam, applicatio nempe illius obiecti.

Porro, quia tu pro generali Regula heic statueras *Illud omne esse verum, quod valdè clarè, & distinctè perciperes*, urgere nihil volueram de voce illa valdè, utpotè interpositam quasi manifestum effugium. Regulam potiùs admiseram, tanquam non posset in ista rerum caligine melior haberi; ac dubitando solum proposueram, an-non cum magna ingenia quæ viderentur debuisse multa clarè, distinctèque percipere, censuissent tamen veritatem remanere absconsam; suspicari par esset eam regulam esse fallacem; Tu verò, qui veluti habens sub pedibus nimbos, & caput intra sidera condens, nullam agnoscis caliginem, non potuisti ferre patienter Regulam non fuisse à me absolutissimè admissam; & tentanti vel levem quandam suspicionem ingerere, ita insultasti, *Meminisse debuisses, O Caro, te hic affari Mentem à rebus corporeis sic abductam, ut nequidem sciat ullos unquam homines ante se existisse, nec proinde ipsorum auctoritate moveatur.* Quo sanè loco planum facis non fuisse me affatum mentem abductam à rebus corporeis, quam vel levicula vox corporea, carnea scilicet, ita tetigit; ac non Mentem, sed reverà hominem esse demonstravit. Nisi etiam non est humanitatis indicium, ita affectare *αὐτοδιδάξιν*, ut nihil te magnorum virorum auctoritas moveat; & prætextum quæras abductionem illam, ut prætextum supra quæfisti, quod loquereris non ex tua, sed ex vulgari aliorum sententia; eo scribendi stylo propterea delecto, qui visus est tibi comparatissimus ad hæc argutias. Ac dicerem quidem meminisse me satis, te eo, quo volebas modo abductum, & quia in te non remanserant nisi judicia, saltem rerum imagines, de quibus judicia ferrentur, voluisse me tibi proponere, non sapientum auctoritatem, sed Experimentiam in ipsis factam, tanquam verisimilitudinis argumentum, de quo posses iudicium ferre. Præoccuparem quoque responsiones, seu tergiversationes varias; sed tempus in nugis conterere piget. Venio ad id, quod ais *afferre me de Scepticis locum communem non malum; quodque contentus addere, sed nihil probantem*, nihil de illo respondeas. Hoc verò jam novum non est, ut cum respondere nihil possis, simili verbulo te subducas. Sed Lectorem heic interpello, putet-

tet-ne sibi factum fatis circa ea quæ ego proposui de me, & quibus similia in se, ac in cæteris experietur? Scilicet oportet, ut planè contraria, imò contradictoria sint vera, si illud omne verum sit, quod se quisque percipere iudicat clarè, & distinctè. Quare & oportuit omnino te solvere nodum circa perceptionem utrimque claram, & distinctam de sapore peponis, & de ductu duarum linearum ad se continenter accedentium, Atque ita circa sexcenta, quæ possunt proponi id genus similia; non verò tacitè declinare, hoc solum dicendo, *Locus nihil probat.* Neminem certè vidi, qui dubitatione pellecta, non avidissimè expectaverit, ecquid ad illam responderetur; quòd nisi difficultate resoluta, ac exposita, Regula non posset non haberi fallax. Nam dicere quidem aliquem, & aliquandò percipere solum clarè, & distinctè, non item valdè clarè, & distinctè; id sanè valere apud eos non potest, qui non modò valdè, sed etiam valdissimè clarè & distinctè opposita percipiunt. Subdis *neque illud probare, quod quidam mortem oppetunt pro falsis opinionibus (dixeram ego pro oppositis) quia probari nunquam potest illos clarè, & distinctè percipere id, quòd pertinaciter affirmant.* Sed hoc quoque effugium quàm præclarum est, dum subindicas in ipsorum non modò caput, ac cerebrum, sed etiam in mentem penetrandum esse, ut qua conditione percipiant probetur; rem sanè tibi uni, qui te pro mente geris, concessam! Nobis, qui & homines sumus, & ut homines decet, ex effectis ratiocinamur, perspicuum videtur argumentum, (tibi profectò non declinandum) percipere illos clarè & distinctè opinionem aliquam tanquam optimam, atque præferendam, Quòd pro ea mortem oppetant. Nempe ipsi non possunt nobis exhibere majus suæ perceptionis argumentum, quàm profundendo, & amittendo vitam, rem adedè caram, & cujus recuperandæ nulla est spes, ut neque consequendi aliquod ex tanta iactura emolumentum, quo deinceps fruantur, ut propterea liceat illis fingere, quemadmodum casibus aliis, vita constante, contingere posset; cum etiam aliunde tantum absit, ut fingendum putent, quin agnoscant, si finxerint, fore se æternis, ac planè infandis suppliciis addictos: Vno verbo, hoc ipsum, quòd tantà pertinaciâ affirmant, ut etiam pro eo, quod percipiunt, moriantur, demonstrat abundè quomodo percipiant. Non quòd aliqui non fallantur; sed quòd putent se tam clarè distinctèque percipere id, quod verum putant, licèt falsum sit; quàm putant ii qui non falluntur, se percipere id, quod verum putant, & quod verum est. Oportuerat proinde in

hoc ipsum incumbere, ut dubitationem explanando, complanares tuam regulam; non verò, ut superiorem difficultatem præteritione simplici defugas; ita hanc de oppetentibus mortem pro oppositis opinionibus, obliquo ductu præterlabi.

III.

Desiderari adhuc Regulam, siue Methodum, quam putantes nos aliquid clarè, distinctèque percipere, certi sumus omnia ita esse circumspècta, ut nihil possit suboriri, unde errasse deprehendamus.

Circa id, quod præmonueram de tradenda Methodo, quæ dirigat, doceatque nos quando fallamur, aut non fallamur, quoties existimamus nos clarè, distinctèque aliquid percipere; hoc enim esse operæ-pretium, Respondisti hoc ipsum accuratè à te præstitum fuisse suis in locis, ubi primum abstulisti omnia præjudicia & postea enumerasti omnes præcipuas Ideas, ac distinxisti claras ab obscuris, aut confusis. Vbi primum miror non indicasse te locum de Deo, aut habita de ejus existentia, & veracitate, notitia. Verùm pervidisti, opinor, fore ut regereremus, nos, qui, favente divina gratia, Dei existentiam, & veracitatem persuasi sumus, ac profiteamur, agnoscere tamen nos per sæpe falli, etiam in iis rebus, quas existimamus nos clarè, distinctèque percipere; ac superesse Methodum, quam objectum est esse requirendam. Quare & non ad illum locum, sed ad alia nos esse remittendos censuisti. Lectorum porro conscientiam testor, qui non modò citatum locum, sed etiam totum opus legerint, & in ejus meditatione etiam hebdomadas ac menseis triverint, & contriverint; testor, inquam, si tuam illam accuratam Methodum observaverint, si teneant, si quavis occasione usurpare valeant, si certi sint fore, ut nunquam deinceps fallantur. Nam clarè quidem, & distinctè esse aliquid cognoscendum, ac nihil esse prætermittendū, quò minus clarè, & distinctè cognoscamus id, quod ut verum defendimus, id neque novum, neque dubium est, neque Regula, quasi tibi propria est tibi ipsi vindicanda: Sed quia experimur nos fuisse tam sæpe deceptos, in iis, quæ visi aliàs nobis fuimus clarè, & distinctè cognoscere, postquam nihil prorsus omisimus eorum, quæ ad cognoscendum clarè, distinctèque esse necessaria arbitrati sumus; idèd superest Methodus tradenda, quam si olim habuissemus, non fuisset decepti, & quam si habeamus in posterum, futuri obnoxii deceptioni non sumus. Et ne fortè dicatur fuisse olim omnia circumspicienda accuratius, quippe, quòd non satis circumspècta fuerint, ipso eventu probatum fuisse: Patet id ipsum esse, quod quæritur, quomodo nempe agnosci possit, quandònam fuerint omnia satis circumspècta, vel non; Nam ut prius per decem annos credidi fuisse omnia à me accuratissimè circumspècta, & exacto tamen decennio animadverti quidpiam defuisse; ita possum

pu-

putare jam circumspexisse me omnia, ac pari modo decipi, & in deceptione perseverare non modò toto decennio, sed etiam toto vitæ decursu: unde & requiro adhuc Methodum, qua constet omnia esse, vel non esse à me accuratissimè circumspècta. Ex quo fit, ut nisi eam tradas, jure exhibilare Scepticos non possis, qui longè melius, quàm tu præjudicia exuunt; quando in rebus ad naturales speculationes pertinentibus non statim, ut tu, in alia præjudicia sese conjiciunt, & Ideas claras distinctasque ab obscuris, & confusis ita discernunt, ut tamen existiment eas, quæ nunc claræ distinctæq; apparent, posse olim fieri obscuras, & confusas; easque, quæ nunc obscuræ, & confusæ, posse olim fieri claras, & distinctas; unde & assensum sapientissimè sustinent, ut nisi veritatem consequantur, saltem non incidant in errorem.

DUBITATIO II.

De adventitia omnium Idearum origine, etiam Chimærarum; etiam Rei, Veritatis, Cogitationis.

Distinguis consequenter, Ideas (quas vis esse cogitationes, prout sunt tanquam imagines) in innatas, adventitias, factitias. Et primi quidem generis statuis, quòd intelligas quid sit Res, quid veritas, quid cogitatio: secundi, quòd strepitum audias, Solem videas, ignem sentias: tertii, quòd Sirenas, & Hippogryphes fingas: ac subdis posse fortè omnes esse adventitias, vel omnes innatas, vel omnes factas: quatenus nondum originem illarum clarè perspexisti. Porro, ne aliqua interea, donec perspexeris, fallacia subrepat, adnotare placet videri omnes Ideas esse adventitias, procederè à rebus extra ipsam mentem existentibus, & cadentibus in aliquem sensum. Videlicet mens facultatem habet (vel ipsa potiùs facultas est) non perspiciendi modò ipsas Ideas adventitias, seu quas ex rebus per sensus trajectas accipit, perspiciendi, inquam, nudas & distinctas, & omnino quales in se recipit: sed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus similia. Heinc tertium saltem Idearum genus distinctum non est à secundo: nam Idea Chimærae alia non est, quàm Idea capitis leonis, ventris capræ, caudæ serpentis, ex quibus mens unam componit, cum illæ seorsim, sive singulæ adventitiæ sint. Sic Idea gigantis, hominisve instar montis,

aut

aut mundi totius concepti, non alia est, quàm adventitia; Idea putà hominis magnitudinis vulgaris, quam mens ampliat pro libitu, tametsi tantò confusius, quantò amplius concipit illam. Sic Idea pyramidis, urbis, aut alterius rei nunquam visæ, non alia est, quàm adventitia visæ antea pyramidis, urbis, aut alterius rei non nihil deformata, ac proinde confusâ aliquâ ratione multiplicata, comparatâque. Quod spectat ad species, quas dicis innatas, eæ profectò nullæ videntur, & quæcunque dicuntur tales, videntur originem quoque habere adventitiam. *Habeo, inquis, à mea natura, quòd intelligam quid sit Res.* Non puro verò te velle loqui de ipsa vi intelligendi, de qua nec dubium, nec quæstio est; sed potiùs de Idea REI. Non loqueris etiam de Idea alicujus Rei particularis: nam Sol, hic lapis, omnia singularia, sunt Res, quarum esse Ideas innatas non dicis. Loqueris ergo de Idea Rei universè consideratæ, & prout cum ente synonyma est, ac tam latè, quàm illud patet. Quæso te verò hæc Idea quomodo esse potest in mente, nisi simul sint tot res singulares, illarumque genera, ex quibus mens abstrahat, formetque conceptum, qui nullius singularium proprius sit, & omnibus tamen conveniat? Profectò si Idea Rei innata est, innata quoque erit Idea animalis, plantæ, lapidis, omnium universalium: nihilque erit opus, ut nos fatigemus ad internoscendum plura singularia, quòd refectis variis discriminibus, id solùm retineamus, quod videbitur omnibus commune, seu, quod idem est, generis Ideam. Dicis quoque *te habere à tua natura, ut intelligas quid sit veritas, seu, ut ego interpretor, Ideam veritatis.* Porro, si veritas nihil aliud est, quàm conformitas iudicii cum re, de qua fertur iudicium, Veritas est quædam relatio, ac proinde nihil distinctum ab ipsis re, Ideaque ad se relatis; seu, quod idem est, ab ipsa rei Idea: quippe quæ & se, & rem, qualis est, repræsentat. Quare & non alia est veritatis Idea, quàm Idea rei, quatenus rei conformis est, seu quatenus ipsam repræsentat cujusmodi est: adè proinde, ut si Idea Rei non innata, sed adventitia sit; Idea quoque veritatis adventitia sit, non innata. Et cum id de qualibet veritate singulari intelligatur, intelligi etiam potest universè de veritate, cujus notio, seu Idea (ut jam dictum est de Idea Rei) ex notionibus, seu Ideis singularium eruitur. Dicis rursus *te habere à tua natura, ut intelligas quid sit cogitatio:* (interpretor semper *Ideam cogitationis.*) Verùm, ut mens ex idea unius urbis fingit Ideam alterius: ita ex Idea unius actionis, ut visionis, vel gustationis, fingere potest Ideam alterius, ipsius

ipsius putà cogitationis. Nempe analogia agnoscitur quædam inter facultates cognoscentes, unaque ad alterius notitiam facile deducit. Quamquam de Idea cogitationis laborandum non est; sed de Idea potius ipsius mentis, atque adè animæ, quam si innatam dederimus, nihil erit incommodi admittere quoque Ideam cogitationis innatam. Quare & expectandum est, donec probata res fuerit de ipsa Mente, seu anima.

RESPONSIO.

Mirror verò ratiocinium, quo probare vis omnes nostras ideas esse adventitias, nullasque à nobis factas; quia, inquis, mens facultatem habet non tantum percipiendi ipsas ideas adventitias, sed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus similia: unde concludis ideas chimærarum, quas mens facit componendo, dividendo, &c. non esse ab ipsa factas, sed adventitias. Quo pacto etiam posses probare nec signa ulla facta fuisse à Praxitele, quoniam à se non habuit marmor ex quo illa exsculperet; nec te has objectiones fecisse, quia ex verbis non à te inventis, sed ab aliis mutatis ipsas composuisti. At certè nec forma chimære in partibus capræ, aut leonis, nec forma tuarum objectionum in singulis verbis quibus usus es, sed in sola compositione consistit. Mirabile etiam est quod ideam Rei non posse esse in mente sustineas, nisi simul sint idæ animalis, plantæ, lapidis, omniumque universalium: tanquam si ut agnoscam me esse rem cogitantem debeam agnoscere animalia, & plantas, quoniam debeo Rem, sive quid sit Res agnoscere. Nec verius hîc de veritate agis. Ac denique cum ea tantum de quibus nihil affirmari impugnes, non nisi in ventos præliaris.

INSTANTIA.

Miraris meum ratiocinium; Ego verò miror tuam securitatem; quasi ego censuerim nullas Ideas esse à nobis factas, aut concluderim ideas Chimærarum (quarum dixi parteis adventitias) non esse à mente factas; & non dixerim mentem facere, componendo, dividendo, &c. Mirabilior est usurpatio & applicatio exempli de Praxitele; adè illud quadrat ad meum institutum, arguitque te id quod voluisti dicere, non considerasse. Nimirum ut Praxiteles non habet ex se marmor, & aliunde tamen oblatum exsculpat, formatque;

I.
Declinatâs
fuisse diffi-
cultates
præcipuas,
quibus ef-
ficatur
non esse
ideas, nisi
adventi-
tias; &
quo arti-
ficio alia
idea in ex-
emplum
assumpta,
alia præ-
termisse.
ita

ita ego censui Mentem non habere in se Ideam Chimæræ ; sed ex adveniente , oblatæque aliunde triplici Idea Leonis , Capræ , & Serpentis , refecare aliqua , & ita coadunare residua , ut Idea maneat confecta , quæ sit Prima Leo , postrema Draco , media ipsa Chimæra . Ac si dixissem quidem nullas esse Ideas factitias , pernegassemque Ideam Chimæræ , cæterorumque similibus ; non id mirarer : verum supposui planè quòd essent , cum declaravi me velle solum genus illud Idearum tertium non esse à secundo distinctum , quatenus factitiæ ad adventitias pertinent , tanquã ex illis factæ , pro ea vi , quam mens habet adventitias componendi , dividendi , contrahendi , ampliandi , comparandi , &c. Idem de compositione mearum objectionum ex verbis quorum author non sum , quod de sculptura Praxitelis dicis ; sed foelicius ne eam usurpes , applicesve , res ipsa clamat . Nam & quod subjungis *nec formã Chimæræ in partibus Capræ , aut Leonis , nec formã mearum objectionum in singulis verbis , quibus usus sum , sed in sola compositione consistere* : Cedò quid velis ? Pergis id etiam esse mirabile , quòd Ideam Rei non posse esse in mente sustineam , nisi simul sint Idea Animalis , Plantæ , lapidis , omniumque universalium , tanquam , si , ut agnoscas te esse rem cogitantem debeas agnoscere animalia , & plantas , quoniam debes Rem , sive quid sit Res agnoscere . Sed mirabilissimum sanè est velle te hoc modo difficultatem eludere ; & præterlabi aliam , hocce verbulo , *Nec verius hîc de veritate agis* . Cum addis verò *me ea tantum , de quibus nihil affirmasti impugnantem , non nisi in ventos præliari* : id significas , quod pridem agnovi , quodque unum reperio , videlicet ventum . Et quod ad hunc quidem locum attinet , verum quidem est te non affirmasse , *an distinctis tribus Idearum generibus omnes essent adventitiæ , vel omnes innatæ , vel omnes factæ , quòd nondum clarè veram illarum perspexisses originem* ; Sed neque me id latuit , qui & verba retuli , & ne fallacia tamen subreperet , donec perspexisses , pronunciareque ea de re , declaravi , quas Ideas factas , innatasque supponeres , revocari ad adventitias : Neque , si id non affirmasti , asserere debes te nihil affirmasse , qui & affirmasti illas Ideas esse in te ; & habere te duo cogitationum genera ; & nullam propriè esse falsitatem in iis quæ sunt Idea , aut affectus , &c. Prætereo autem te non affirmasse neque determinasse deinceps quid sentiendum foret de triplici illo genere Idearum , ac de iis præsertim , quas ad primum genus pertinere censueras , Ideam Rei , Ideam veritatis , Ideam cogitationis ; ac me proinde haud abs re illas expendas hoc loco censuisse , quas tu innatas supponeres , & velles nihilomi-

lominùs te non supponere videri . Eadem ratione dixi de factitiis , quas tu supponeres (& velles tamen videri non supponere) posse à Mente fieri , licèt nihil habente adventitium , nihilve mutuante à rebus externis . Verum tu noluisse ad ista attendi ; Ne cum postea censeris quasdam aut haberi à te , aut fieri à te , admoneri posses te , licèt abductum à rebus corporeis , retinere illas ex eo usque statu , in quo versabaris cum rebus corporeis . Quin etiam te observo artificiosè non recensuisse heic in genere innatarum Ideas Dei , & animæ ; ut nempe videreris postea advertere primùm illas tibi innatas esse : recensuisse verò Ideas Rei , Veritatis , cogitationis , ut videreris ex teipso , & nulla alia re cognita , advertisse , quòd esses Res Cogitans , quòdque id esset Verum .

Porro , quia præsertim mirabile ducis , quod de Idea Rei objeci , adverto imprimis , quàm id properè reprehenderis ; cum non sustinuerim , quod ais , *Ideam Rei non posse esse in mente , nisi simul sint Idea Animalis , Plantæ , Lapidis , omniumque universalium* ; sed quæsierim primùm quomodo Idea Rei posset esse in mente , nisi simul essent tot res singulares , illarumque genera , quot sufficerent , ut abstraheretur , formareturque universalis rei conceptus : ac deinde dixi , si Idea Rei innata foret , innatas quoque fore Ideas Animalis , plantæ , lapidis , aliorum , quæ instar Rei sunt universalis . Adverto rursus , quàm parum consonanter iis , quæ dixeram , consequutionem deduxeris ; utque cum debuisses saltem declarare an ad agnoscendum de te , quòd esses Res , necessaria foret præter tui notitiam , agnitio nullius , unius , quorundam singularium ; te id callidè declinasse , ac latenter præteriisse sub causante particula , *tanquam si* . An dices non fuisse necesse , ut id explicares , quoniam cum Ideam Rei innatam statueres , manifestum fuerit nullius rei singularis , præterquam tui , agnitionem necessariam esse ? At primò id nondum statueras , ut statuisse intererat . Deinde statueris , non statueris ; eadem remanet semper difficultas . Nam quando dicis *Ego sum Res* , Aut conceptus Rei est singularis , aut universalis . Si singularis , ergo , tui ipsius ; nam si alterius , sensus propositionis foret , *Ego sum alius à meipso* . At si tui ipsius , identica est , ut loquuntur , & nugatoria propositio , idem enim est , ac si diceres *Ego sum Ego* . Si universalis , ergo includit comparisonem tui ad alia , quibus idem attributum conveniat ; idemque est ac si diceres , *Ego sum certa res* , seu *una ex numero rerum* . Igitur præter agnitionem tui debent res aliæ quoque agnosci , Sic cum dicis *Res cogitans* , ipsa vox

II.

Declinatum specialiter quod objectum fuerat circa Ideam Rei non formatam , nisi ex prospectis singularibus , præhabitisque illorum Ideis : Et , eum , qui postquam affectavit ex vere præjudicia , deprehendit in se aliquas ideas , dicere non posse eas esse innatas .

Cogitans se habet haud-dubiè per modum differentiae limitantis late-potentiam ipsius vocis *Res*, ut cum dicis *Ego sum res Cogitans*, sensus sit, *Ego sum Res non quaelibet, sed talis, quæ cogitet*; unde & res aliæ, quæ non cogitant, agnoscuntur. Quorsum hæc verò? Nempe ut noscatur Ideam Rei non innatam, sed verè acquisitam esse ex inspectione plurium rerum singularium, detractis discriminibus, & retenta solum communi notione. Ex quo duo dico; unum; si nihil unquam novisses, & concessio tamen, quòd te omnibus sensibus obturatis cogitasses, verisimile prorsus esse, quòd nihil aliud cogitasses præter hoc, *Ego, Ego, Ego*; Siquidem nihil potuisses tibi tua cogitatione tribuere, cum neque novisses ullum attributum, neque novisses vim verbi *Sum*, qui non novisses quid foret esse, aut discrimen inter esse, & non esse. Et quamvis cogitasses, non potuisses tamen dicere ego cogito, quia non intellexisses, quid esset cogitare. Alterum, non posse te ex iis quæ tibi in ista tua abductione fingis, argumentari ad ea, quæ facturus fuisses in illa mera omnis notitiæ præexistentis negatione. Quippe si jam cogitas Cælum, Angelum, DEVM, Si Rem, veritatem, cogitationem; si Solem, ignem, strepitum, si Sirenas, Hippogryphas, Chimæras, si Ideas, Iudicia, affectus; si de his, cæterisque tam multis affirmas, negas, ratiocinaris varia; non idcirco dicere potes fuisse te eadem cogitaturum, affirmaturum, negaturum, ratiocinaturum in illo ejusmodi statu. Quid ita porro? Scilicet ne deinceps putes admitti debere ut certissimum demonstrationis principium, quod in hunc modum fuerit conclusum:

Qui, rebus prius cognitis, habet se in statu ignorantiae per affectatam abstractionem, huic promptum est agnoscere Ideas innatas, seu quas haberet in statu ignorantiae per puram negationem:

Atqui ego, rebus prius cognitis, habeo me in statu ignorantiae per affectatam abstractionem:

Igitur mihi promptum est agnoscere Ideas innatas, seu quas haberem in statu ignorantiae per puram negationem.

D V-

DUBITATIO III.

De adventitia Idearum origine, ex iis, quæ cæco, & surdo desunt comprobata: & de Idea unica Solis, quæ sensu habita, ratione ampliatur.

Videris postea vertere in dubium, non tantum utrum Idea aliqua procedant ex rebus externis, sed etiam utrum omnino sint externæ res aliqua: viderisque proinde inferre, quamvis sint in te Ideas rerum, quæ dicuntur externæ, non tamen Ideas arguere, quòd res sint, quoniam non ab ipsis necessario procedant: sed possint vel à te, vel modo alio nescio quo esse. Hac puto de causa ante dicebas, te non percepisse prius terram, cælum, sidera; sed terræ, cæli, siderum Ideas, à quibus posset esse delusio. Itaque, si nondum credis terram, cælum, sidera, & cætera esse; cur quæso supra terram ambulas, promoveve corpus, ut respectes Solem? cur ducis ad ignem, ut calorem sentias? cur ad mensam, aut cibum, ut famem exiaties? cur moves linguam, ut loquaris, aut manum, ut hæc ad nos scribas? Certè ista quidem aut dici, aut excogitari subtiliter possunt; at negotium nihil promovent: & cum revera non dubites, quin res istæ extra te sint, agamus seriò, ac bona fide, & ut res sunt, ita loquamur. Sin supposita existentia rerum externarum, putas abundè demonstratum non posse nos ex illis mutuari quas habemus ipsarum Ideas; solvendæ tibi rationes sunt, non modò quas ipse tibi objicis, sed quæ præterea objici possunt. Scilicet ita accipis, quasi Ideas admittantur provenire ex rebus, quia ita videmur docti à natura; & quia experimur illas à nobis, nostrave voluntate non pendere. Verùm ut nihil neque de rationibus, neque de solutionibus dicamus, opponendum quoque, & solvendum erat inter cætera, quamobrem in cæco nato nulla sit Idea coloris, aut in surdo vocis; nisi quia istæ res externæ non potuerunt ex se immittere in infœlicis illius mentem ullam sui speciem: quòd fores à nativitate conclusæ, obiceisque illis trajiciendis fuerunt perpetuò positi. Vrges postea exemplum Solis, cujus cum duæ sint Ideas, una hausta ex sensibus, ut puta qua parvus apparet; altera ex rationibus Astronomicis; quæ à ingens esse concipitur: illa similior, ac verior est, quæ non ex sensibus ducta est, sed ex notionibus innatis elicitæ, vel quacumque alia ratione effecta. Enimverò geminæ illæ Solis Ideas simi-

les sunt, & veræ seu Soli conformes, sed una magis, alia minus; eodem modo, quo duæ ejusdem hominis Ideæ, una emissa ex decimo passu, alia ex centesimo, aut millesimo, similes & veræ, seu conformes sunt; sed illa magis, ista minus, eò quòd illa, quæ propiùs venit, deteritur minus, quæ longiùs, magis, ut explicaretur, si liceret paucis, neque tu ipse satis caperes. Quod autem mente sola percipiamus vastam illam Ideam Solis, non ea propterea elicitur ex innata quadam notione; sed ea, quæ per sensum incurrit, quantum experientia probat, & ratio illi innixa confirmat res distantes apparere minores seipsis vicinis; tantum ampliatur ipsa vi mentis, quantum constat Solem à nobis distare, exæquarique diametro suâ tot illis terrenis semidiametris. Et capere vis hujusce Ideæ nihil à natura esse insitum? illam require ex cæco nato. Experire primùm non esse in illius mente coloratam, aut lucidam: experire deinde neque esse rotundam, nisi quis illum monuerit, ipseque priùs corpus rotundum manibus attrectaverit: experire denique non esse tantam, nisi vel ratione, vel autoritate motus præacceptam ampliaverit. Quanquam, ut istud interjiciam, quæso te, nos ipsi, qui toties Solem conspeximus; qui toties apparentem ejus diametrum observavimus; qui toties de vera ratiocinati sumus; quæso te, inquam, habemus-ne aliam, quam vulgarem imaginem Solis? Colligimus quidem ratione esse Solem majorem terra centum sexaginta, & pluribus vicibus: at propterea Ideam-ne tam vasti corporis habemus? Ampliamus hanc sanè sensibus acceptam, quantum possumus, contendimus mentem, quantum possumus: at nihil tam aliud, quam tenebras meras nobis facimus: & quoties habere distinctam de Sole cogitationem volumus, oportet mens redeat ad speciem, quam intercedente oculo accepit. Sufficit illi si non abnuat, quin Sol revera major sit, quin si oculus propiùs admoveatur, ampliorem Ideam adeptura sit; & interea tamen quantam obtinet, ad tantam attendat.

R E S P O N S I O.

Hic ut convellas rationes ob quas de rerum materialium existentia censui esse dubitandum, quæris cur ergo supra terram ambulem, &c. in quo manifestè principium petitur: assumis enim id quod esset probandum, nempe tam certum esse me supra terram ambulare, ut de eo non possit dubitari. Et cum rationibus, quas mihi objeci & refutavi, unam vis addere, quamobrem in cæco

cæco nato nulla sit Idea coloris, aut in furdo vocis, planè ostendis te nullam habere ullius momenti; qui enim scis nullam esse ideam colorum in cæco nato? cum interdum in nobis, etsi claudamus oculos, nihilominus sensus lucis, & colorum excitentur; & quamvis quod ais conceatretur, nunquid eodem jure dici potest ab eo qui negat existentiam rerum materialium, cæcum natum non habere ideas colorum, quia ejus mens facultate illas formandi est destituta, quo à te dicitur ipsum easdem non habere quia oculis est privatus? Quæ subjungis de duabus ideis Solis nihil probant: sed cum ambas pro una accipis, quoniam ad unum Solem referuntur, idem est ac si diceres verum & falsum non differre; cum de eodem subjecto affirmantur: & cum illam quam ex rationibus Astronomicis colligimus negas esse ideam, nomen ideæ ad solas imagines in phantasia depectas, contra id quod expresse assumpsi, restringis.

I N S T A N T I A.

Ridiculum planè me habeam, si assumam tibi probandum te supra terram ambulare, videre, calefieri, comedere, loqui, sentire, &c. Dixisti tu neminem unquam sanæ mentis serio de istis dubitasse: Si ergo serio jam dubitas, & cum ego quæsierim, ut serio, ac bona fide ageremus, loqueremurque de rebus, ut essent, conditionem non accipis, ecquid est, cur hac de re instem? Dicis me nullam ullius momenti habere rationem quærendi quamobrem in cæco nato nulla sit Idea coloris, aut in furdo vocis. Age ergo, quamnam tu ipse & cujus momenti adversus id affers? Qui enim scis, inquis, nullam esse ideam colorum in cæco nato, cum interdum in nobis, etsi claudamus oculos, nihilominus sensus lucis, & colorum excitentur. Peregre giè videlicet. Quæsitum fuerat, An cum habeamus ideas rerum, quæ dicuntur externæ, exempli gratiâ, coloris, aut vocis, probari posset nos tales ideas ex ipsismet rebus mutuari. Negaras tu, & allatis duabus adversus te rationibus, illas solveras; Ego objeci non eas solas afferri, ac solvi debuisse, sed debuisse maximè illam, quæ ex comparatione nostri, cum cæco, ac furdo nato petitur. Cum enim idea coloris sit in nobis, quæ non est in cæco, & idea vocis, quæ non est in furdo, argumentatus sum causam esse, quia nos, DEO propitio, habemus oculos apertos, quibus colores; apertas aureis, quibus sonos exceperimus; illi neque oculos, neque aureis apertas, quibus unquam exceperint, excipereve potuerint, habeant. Iam cum deberes hoc solvere, declarareque quam aliam ob causam sint in nobis ideæ colorum, ac vocum, in cæco verò, ac furdo non sint, si po-

I.
Objectionem factam de cæco, & furdo esse insolitam: neque ex quibusdam solent propositis, id quod intenditur legitime concludi.

si potuimus aliunde illas, quàm ex ipsis rebus mutuari, subterfugis, interrogando, *Qui sciam in cæco nato nullam esse ideam colorum?* Interea verò potuit-ne lepidius quicquam abs te requiri? Et putas quòd respondere non potui, quod olim Aristoteles, dum quærenti cuiquam, quorsum nos res pulcræ delectent, cæci ista quæstio est, inquit. *At interdum, inquis, in nobis, licet claudamus oculos, nihilominus sensus lucis, & colorum excitantur.* Ita sanè interdum excitatur sensus obtusus aliquis lucis, clariorumve colorum: Sed nempe quia videntes sumus, & palpebras transparenteis habemus, aded ut sint in nobis instar veli non planè opaci. At perinde ne excitatur iis, quibus oculi vel confossi, vel effossi sunt, & quibus pares (quod ad privationem facultatis videndi spectat) Cæci ab exortu accipiendi sunt? Fuit olim cæcus ab exortu, qui sub eodem mecum Professore Philosophiæ operam dedit. Memini me ipsi non semel apposuisse tam in Sole, quàm in umbra colores varios, iussisseque, ut experiretur num quidpiam foret discriminis; porrò nullum unquam agnovit. Tu nisi credis, idem experire, & quamvis iudicium de coloribus ad cæcum remittas, agnosces saltem, ut opinor, Te, si cum hac, qua polles videndi facultate, mansisses hùc usque clausis oculis, non tam multas futuras fuisse ideas colorum, imaginésque rerum in te, ac jam sunt, postquam toties, tamdiùque apertos, attentósque habuisti. Addo, ut concedam in cæco eundem fieri sensum lucis, & colorum, qui interdum in nobis clausis oculis excitatur, difficultatem semper solvendam manere, unde-nam ille accipiat obtusam huiuscemodi lucis, colorumque Ideam, nisi accipiat ex rebus externis? & unde fiat, ut quam nos claram, distinctamque habemus, ille non habeat, nisi habeamus ex iisdem rebus, quatenus ipsarum speciebus ad nos adlabentibus, apertas fores habuimus; illi apertas non habuerunt. En aliud genus subtilitatis, dum ais *negantem existentiam rerum materialium, tam dicere posse cæcum natum non habere Ideam colorum, quia ejus mens facultate illas formandi est destituta; quàm ego dico non habere, quia est privatus oculis.* quasi verò vel audiendus sit, qui negat existentiam rerum materialium, atque aded se hominem? vel ille perinde in mentem cæci penetret, ut agnoscat quæ facultates illi desint, aut non desint, ac ipse inspicio in ejusdem faciem, & quæ sint in illa, aut non sint organa discerno? vel denique ille possit probabiliter aded dicere, hic cæcus idcirco non videt, quia mens ejus caret facultate videndi, non quia caret oculis; quos tametsi haberet optimè dispositos, nihilominus non vide-

videret; ac ego possum dicere, hic cæcus idcirco non videt, quia caret oculis, non quia caret facultate videndi, quam licet haberet perfectissimam, nihilominus carens oculis non videret. Ex his constat, quàm solida ista ratiocinatio sit:

Qui duabus quibusdam rationibus non movetur, ut existimet Ideas, quas habet rerum externarum, esse desumptas ex ipsis rebus, is non debet admittere esse ex ipsis rebus desumptas:

Atqui ego non moveor duabus quibusdam rationibus, ut existimem Ideas, quas habeo rerum externarum, esse desumptas ex ipsis rebus:

Igitur non debeo admittere esse ex rebus ipsis desumptas.

Haud dispar subtilitas est, dum ais *me duas illas Solis Ideas, quæ ad unum Solem referuntur, accipientem pro una, idem facere, ac si dicerem unum verum, & falsum non differre, cum de eodem subjecto affirmantur.* Quasi verò, aut ego dixerim Ideam Solis, quatenus pedalis apparet, ita esse veram, ut cum ratione deducimus coæquari Solem tot illis terrenis semidiamentris, ampliata pro captu Idea sit falsa? Aut quasi verum simul non sit, & apparere Solem pedalem, & esse ingentis illius magnitudinis, quæ ratiocinando ostenditur? Aut periculum subfit, ne Dialectici deprehendant me affirmantem verum, & non verum de eodem subjecto, respectu ejusdem considerationis, ac idcirco esse in me contradictionem sint ostensuri? Verùm subtilissima subtilitas est, cum pro more ais, *ea, quæ subjungo de duabus Solis Ideis nihil probare;* ac sub iis verbis præterfugis ipsum caput difficultatis. Quia enim quæstio erat, Idea-ne Solis esset innata, seu ex notionibus innatis elicitæ; remisi te ad cæcum natum, ut experireris, qualem-nam Ideam Solis haberet ex se, qui neque lucidam, neque coloratam, imò neque rotundam, neque Solem, quantus est, representantem, nisi fando quid accepisset, habere posse videretur; at Tu, ut solertissimè, ita & providissimè cavisti, ne in huiusmodi scopulum videreris fuisse impactus. Caussaris deinde, quòd nomen Ideæ restringam ad solas imagines in phantasia depictas, contra id, quod tu expressè assumpsisti. Quo loco non reprehendis primò quòd Ideæ nomen restringam ad imagines. Et quorsum certè faceres, cum non modò ea sit omnium de Ideis loquentium notio, ut illas pro rerum imaginibus habeant; sed tu quoque antea Cogitationes dividens, ita dixeris, *quædam ex his, tanquam Imagines sunt, quibus solis propriè convenit Ideæ nomen, ut cum hominem, vel chimæram, vel calum, vel Angelum, vel Deum cogito.* Aliæ verò, alias quasdam præ-

tere à formas habent, ut cum volo, cum timeo, cum affirmo, cum nego; semper quidem aliquam rem, ut subiectum meae cogitationis apprehendo; sed aliquid etiam amplius, quam istius rei Similitudinem complector; & ex his aliae voluntates, sive affectus, aliae iudicia appellantur. Quae quidem refero, ut memineris te accipere propriè Ideas, pro quibusdam Imaginibus, seu Similitudinibus rerum; ipsas autem actiones affirmandi, negandi, timendi, volendi, aut quicquid in ipsis reperitur, praeter imagines, aut Similitudines rerum, quae apprehenduntur, dum affirmantur, negantur, &c. non esse censendum Ideas; aut saltem, si censeantur, id fieri impropriè. Secundò ergo reprehendis, quòd *Nomen Ideae restringam ad imagines in phantasia depictas*. Cæterùm ego neque ad depictas in phantasia, neque ad depictas in Intellectu restringo; sed extendo potiùs ad omnes, quascumque, & quomodocumque, & ubicumque in nobis licet experiri. Quid est ergo, quod reprehendis, aut quod inter te, & me est discrimen? Nimirùm quòd ego retineam generalem illam, & tibi mox antè probatam notionem Ideae, ut scilicet imago sit; tu brevi oblitus, ad id transferas, quod imago non sit, quodque non possis dicere qualem tibi rem repræsentet. Et quia ægrè fers tibi objici, aut quæri ex te qualem-nam ergo rem concipias, cujus dicis te habere Ideam, & cujus ego non experior habere me imaginem, objicis tu quærere me Ideas, seu Imagines, quales depinguntur in Phantasia, non verò quales in Intellectu. Tum quia per absurdum videtur Imagines, quae sint in Phantasia, qualis est Solis diametri pedalis esse adèd claras, & distinctas; Imagines verò, quae in Intellectu, qualis est Solis terrâ majoris plusquam centies sexagies, adèd obscuras, & confusas; parùm abest, quin neges imagines esse, & censeas nihilominus veras, proprièque dictas Ideas. Heinc securus ipsas à te percipi clarè, & distinctè, prorumpis in convitia, quasi ipse solus intellectu utaris, ego in sola phantasia, seu imaginatione consistam. Viderint tamen id Lectores, ubi ea percurrerint; quae de Idea, ac magnitudine apparente, & vera Solis indubitatione dixi, memores eorum, quae attigi in superiorem Meditationem. Repeto hoc solùm, aliud esse, percipere nos aliquid per veram Ideam, seu Imaginem; aliud per necessariam ex supposito aliquo antecedente consequutionem. Etenim priore modo concipimus rem esse quid tale, posteriore debere esse quidpiam tale: Et ut priore intelligimus rem distinctè, & qualis in se est; ita posteriore non intelligimus nisi confusè, & analogicè, hoc est referendo ad aliquid,

aliquid, quod sit per Ideam aliquam perceptum. Exemplum est jam insinuatum: Occurrunt nobis duo homines, unus facie apertâ, alius larvatâ: prioris faciem percipimus per veram Ideam, seu imaginem, posterioris per consequutionem ex eo, quòd in eo agnoscimus cætera humanæ formæ indicia. Vnde & intelligimus in priore quidem humanam faciem esse, at in posteriore debere esse; & ut prioris faciem cognoscimus distinctè, & qualis est in se; ita posterioris non nisi confusè, & ex analogia ad faciem cæterorum hominum, in quibus observavimus frontem, nasum, mentum, oculos, genas, os, cætera, quibus iste debeat habere similia. Idem dicendum de superficie, & de fundo maris, quorum alterum per Ideam, alterum per consequutionem intelligitur. Idem de aliis omnibus rebus, ac iis etiam, quarum species nimis vel minutas, vel auctas habemus; adèd ut ad veras referendæ sint. Sic enim cum nobis duæ turres inter se æquales, verùm una propè, alia procul occurrerint, utramque quidem percipiemus per Ideam, sed quia propioris erit germana, posterioris imminuta, fiet tamen ut percipiamus remotiorem æqualem priori, non per veram Ideam, sed per consequutionem, habitâ ratione distantiae, & per ampliacionem speciei, prout ad germanam refertur.

DVBITATIO IV.

De Idea substantia non propria, & per accidentia, ac instar ipsorum; deque Idea Dei desumpta ex rebus, earumve perfectionibus.

Agnoscens deinde inæqualitatem, & diversitatem Idearum, Procul dubio, inquis, illæ quæ substantiam mihi exhibent, majus aliquid sunt, atque ut ita loquar, plus realitatis objectivæ in se continent, quàm illæ quæ tantum modos, sive accidentia repræsentant. Et rursum illa, per quam summum aliquem Deum æternum, infinitum, omnipotentem, rerum omnium, quæ præter ipsum sunt, creatorem intelligo; plus profectò realitatis objectivæ in se habet, quàm illæ per quas finitæ substantiæ exhibentur. Incedis porrò heic passu grandi. Quare non nihil sistenda es. Ac non hæreo quidem circa id, quod vocas realitatem objectivam. Satis est, quòd cum vulgò dicant res externas esse subjectivè, seu formaliter in seipsis, objectivè autem, seu idealiter

liter in Intellectu; videaris tu nihil aliud velle, quam debere Ideam conformari rei, cujus est Idea: adeò ut repræsentativè nihil contineat, quod ipso facto non sit in ipsamet re; & tantò plus repræsentet realitatis, quantò res repræsentata plus realitatis in seipsa habuerit. Distinguis certè statim post realitatem objectivam à formali, quæ, ut interpretor, sit ipsa Idea, non ut repræsentans, sed ut entitas aliqua. Cæterùm constat seu Ideam, seu realitatem objectivam ejus, non esse mensurandam penes totam realitatem formalem rei, seu quam res ipsa habet in se; sed penes eam duntaxat partem, cujus intellectus notitiam accepit; seu, quod est idem, penes notitiam, quam intellectus habet de re. Sic nempe esse in te dicetur Idea perfectà, ejus hominis quem attentè, & sæpius, & in omnem faciem circumspexeris; at illius, quem in transcurso, quem semel, quem ex parte solùm videris, erit profectò imperfecta. Quod si non ipsum hominem, sed larvam faciei obductam, & vesteis corpus undequaq; contegenteis adspexeris; aut dicendum est non esse in te illius Ideam; aut si est aliqua, illà esse imperfectissimam, summèque confusam. Ex quo dico haberi quidem Ideam distinctam, germanamque accidentium; at substantiæ sub iis latentis non nisi confusam, fictamq; ad summum. Adeò ut eùm dicis *plus esse realitatis objectivæ in Idea substantiæ, quàm in Idea accidentium*; primùm negandum sit substantiæ esse veram Ideam seu repræsentationem, atq; idcirco ullam ipsius realitatem objectivam: ac deinde ubi fuerit aliqua concessa, negandum quoque sit eam esse majorem, quàm sit in Ideis accidentium, cùm quicquid realitatis hujusmodi habet, habeat ex Ideis eorum accidentium, sub quibus, vel quorum instar concipi substantiam suprà diximus, declarantes illam concipi non posse nisi ut extensum, figuratum, coloratum aliquid. Circa id quod subdis *de Idea Dei*, quæso te, cùm tibi nondum constet an sit Deus, quomodo nosti Deum repræsentari per sui Ideam, summum, æternum, infinitum, omnipotentem, omnium creatorem? An non ex præconcepta de Deo notitia, quatenus audiisti illa attributa de Deo enunciari? Quippe si nihil tale hæcenus audiisses, ita ne describeres? Dices hoc jam solum afferri in exemplum, absque eo, quod quidpiam adhuc definiatur. Esto: sed vide ne postea id habeas quasi præjudicatum. Dicis esse in Idea Dei infiniti plus realitatis objectivæ, quàm in Idea rei finitæ. Sed primò, cùm humanus intellectus non sit concipiendæ infinitatis capax; ideò neque habet, neque respicit Ideam infinitæ rei repræsentatricem. Quare & qui

infinitum

infinitum quid dicit, attribuit rei, quam non capit, nomen quod non intelligit; quoniam ut res extenditur ultra omnem illius captum; ita finis negatio extensioni illi attributa ab eo non intelligitur, cujus intelligentia sine aliquo semper coërcetur. Deinde, cùm maximæ quæque perfectiones soleant Deo attribui; videntur eæ omnes delumptæ ex rebus, quas vulgo miramur in nobis, cujusmodi sunt diuturnitas, potentia, scientia, bonitas, beatitudo, &c. quæ quantum possumus ampliantes, pronunciamus Deum æternum, omnipotentem, omniscium, optimum, beatissimum, &c. Quæ Idea porro hæc omnia repræsentat, non habet propterea plus realitatis objectivæ, quàm habeant res finitæ simul sumptæ, ex quarum Ideis, Idea illa compacta est, ac deinde, modo jam dicto, adaucta. Nam neque qui dicit æternum, complectitur propterea mente totam extensionem ejus durationis, quæ nunquam cœpit, & nunquam desitura est: neque qui omnipotentem, totam multitudinem effectorum possibilium, atque ita de cæteris. Postremò, ecquis dici potest habere Ideam de Deo germanam, seu quæ repræsentet Deum qualis est? Quàm pusilla res esset Deus, nisi esset alius, haberetque alia, quàm nostra hæc quantillacumque? Annon censenda est esse minor perfectionum proportio inter Deum, & hominem, quàm inter Elephantem, & intercutaneum animalculum acari? An ergo, si quis ex observatis acari perfectionibus, efformaret in se Ideam, quam Elephantis diceret, germanamque asseveraret, ineptissimus haberetur: & sibi plaudet, si quis ex visis hominis perfectionibus, Ideam efformet, quam & Dei esse, & germanam esse contendat? Quæso etiam pauculas istas, quas in nobis esse deprehendimus, quomodo in Deo agnoscimus esse? Et ubi agnoverimus, qualem-nam licebit propterea ejus essentiam imaginari? Est profectò Deus supra omnem captum infinitis intervallis; & cùm mens nostra ad illius contemplationem comparatur, non modò caligat, sed & nulla est. Quare neque est cur dicamus germanam ullam esse Ideam, quæ Deum repræsentet; abundèque est, si ex analogia harum rerum nostratium, qualemcumque, & ad usum nostrum eliciamus, formemusque ideam, quæ captum humanum non superet, neque realitatem contineat, quam in rebus cæteris, cæterarumve rerum occasione non percipiamus.

RESPONSIO.

Idem hic facis, cum negas substantiæ esse veram ideam, quia nempe substantia non imaginatione, sed solo intellectu percipitur. Atqui dudum ego protestatus sum, ô Caro, nihil mihi negotii esse cum illis qui sola sua imaginatione, non autem intellectu uti volunt. Vbi verò ais, substantiæ ideam nihil habere realitatis, quod non habeat ex ideis eorum accidentium, sub quibus, vel quorum instar concipitur, probas te revera nullam habere distinctam, quia nunquam substantia instar accidentium concipi potest, nec suam realitatem ab iis mutuari; sed contra vulgò à Philosophis accidentia substantiarum instar concipiuntur, nempe quoties realia esse dicuntur. Nulla enim accidentibus realitas (hoc est nulla entitas plusquam modalis) tribui potest, quæ non ab idea substantiæ desumatur. Porro ubi ais, ideam Dei haberi tantum ex eo quod audiverimus quædam attributa de Deo enuntiari, vellem adderes undenam ergo primi homines, à quibus ista audivimus, eandem Dei ideam haberent; si enim à se ipsis, cur non etiam eandem à nobis habere possimus? si verò à Deo revelante, ergo Deus existit. Cum autem addis, eum qui infinitum quid dicit, attribuere rei quam non capit nomen quod non intelligit; non distinguis intellectiōnem modulo ingenii nostri conformem, qualem de infinito nos habere unusquisque apud se satis experitur, à conceptu rerum adequato, qualem nemo habet, non modò de infinito, sed nec fortè etiam de ulla alia re quantumvis parva. Nec verum est intelligi infinitum per finis, sive limitationis negationem, cum è contra omnis limitatio negationem infiniti contineat. Nec verum etiam est, ideam omnes illas perfectiones quas Deo tribuimus repræsentantem, non habere plus realitatis objectivæ quàm habeant res finitæ. Fateris enim ipsemet istas perfectiones ab intellectu nostro ampliari ut Deo tribuantur. An ergo existimas illa quæ sic ampliata sunt non ideò majora esse non ampliatis? Et unde esse potest facultas omnes perfectiones creatas ampliandi, hoc est aliquid ipsis majus, sive amplius concipiendi, nisi ex eo quod idea rei majoris, nempe Dei, sit in nobis? Nec denique verum est, per pusillum fore Deum si non sit major quàm à nobis intelligatur; intelligitur enim esse infinitus, atque infinito nihil majus esse potest. Atqui confundis intellectiōnem cum imaginatione, fingisque nos Deum imaginari instar hominis alicujus permagni, tanquam si quis nunquam visum elephantem imaginaretur esse instar animalculi acari quammaximi, quod tecum fateor esse ineptissimum.

I N-

INSTANTIA.

Quam gratus es, qui cum te geras pro pura mente, & quicquid protestatus dudum fueris, mecum tamen, qui Caro sim, aliquid negotii habere dignaris? An quia putas mihi adhuc intellectus quidpiam relinqui, quo gratiam hanc tuam percipiam? Videris fanè: alioquin enim, cur haberi ineptus velles, stylum in meram carnem exacuens? At, si ita sit, unde arguis uti me intellectu nolle, sed imaginatione duntaxat? An-non te satis interpellavi, ut criterium traderes, quo possem agnoscere uti me nunc intellectu, quæ non esset imaginatio, nunc imaginatione, quæ non esset intellectio? Et quare, si aliquid nōras, noluit illud tradere? An Imaginationem vis esse, cum rem aliquam sic percipimus, ut imaginem ejus quandam nobis obversantem quasi intueamur: Intellectiōnem verò cum rem percipimus, & nullam tamen imaginem velut obversantem habemus? At primùm, vel neget oportet intellectiōnem corporum esse, sive corpora intellectu percipi, quoniam illa sine imagine veluti obversante percipi non possunt; vel si admittas, admittas oportet eandem actionem esse simul imaginationem, & intellectiōnem. Et certè, qui negari possit intellectus functionem esse, cum sedulò, studiosè, datà operâ, eòque sine, ut quanta maxima haberi potest, habeatur cognitio, incumbimus, attendimusque ad corporeum aliquid præsens, & quod oculis usurpemus, atrectemusque manibus, adeò ut germanam illius imaginem menti obversantem habeamus? Qui possit inquam id negari, nisi negetur simul intellectum nihil posse ratiocinari, aut deducere circa corpora; cum id non possit nisi circa ea, quæ ab ipso cognoscuntur, & corpora cognosci non possint, nisi per sui imagines? Deinde, cum velis Ideas esse in Intellectu, & Intellectum per illas cognoscere res, quarum sunt Idæ: Nonne etiam in Intellectu sunt imagines, & Intellectus per imagines cognoscit? Quid enim aliud est Idea rei, quàm Imago ipsius rei? Idea certè Idea non est, nisi quia rem repræsentat, & Imago imago non est, nisi quia rem repræsentat. Quamquam quid in hoc immorer, cum tu quoque id afferueris, ut est jam antè inculcatum. Ecquid ergo discriminis erit inter imaginationem, qua res percipiuntur per imagines, & intellectiōnem, qua res per imagines percipiuntur? An addes Imaginatricem non ratiocinari, ratiocinari verò Intellectum?

At

I.
Videri intellectiōnem non posse ab imaginatione sejungi: & eandem esse, sive obversari in utraque imaginem.

UNIVERSITARIA
MADA

At quo modo tu negabis imaginatricem ratiocinari; negabo ego Intellectum imaginari; addamque solam esse Rationem, quæ ratiocinetur; nempe ut unaquæque facultas cognominem functionem obeat, sicque & imaginatrici Imaginatio, & intellectui intellectio, & rationi ratiocinatio duntaxat tribuatur. Quod si pntes eandem Intellectus facultatem, quæ simpliciter res intelligit, posse quoque ratiocinari, deducereve unam ex alia; Cur non putes eandem imaginari posse, ac tantò magis, quantò intelligere simpliciter res, nihil videtur aliud, quàm res simpliciter imaginari? An dices esse in Imaginatrice imagines corporeas tantum, in intellectu verò incorporeas? At si imaginamur quidem, & intelligimus corpus aliquod, ec-quonam demùm discrimine imaginem illius existentem in intellectu ab ejusdem imagine in Imaginatrice existente discernes? Quæso tuam fidem, agnoscere potes esse in te duas illius imagines, & dignoscere quando una, quando alia percipias corpus? Heic non insto, qui putes posse imaginem illam dici incorpoream, quæ ut repræsentat, ita constare ipsa debet variis partibus, coloribus, figuris, & similibus, de quibus aliàs opportuniùs. Dico duntaxat, si aliquæ sunt in intellectu imagines, quonam modo illæ repræsentare aliquid possunt, secùs ac eæ, quas degere in Imaginatrice admittis. Nulla certè earum repræsentat rem veluti in Puncto; sed cum aliqua veluti diffusionem, aut extensionem. Et seponat mens quantum volet, aut potius quantum poterit materiam, atque corpulentiam; semper tamen supererit in ea imagine diffusio, aut extensio quædam. Atqui diffusio, seu extensio est corporeæ imaginis proprium, & qualem ipse degere in imaginatrice concedis. Dices me esse nimis carneum, qui non experiar mihi obversari imaginem ullam alicujus rei, quæ neque sit in puncto, neque extensionem habeat aliquam: Sed ego, cum meam hebetudinem fatear, occasionem habeo conquerendi de tuo acumine, qui tuum experiendi modum non tradideris, rogatus licèt, instigatusque. Præter cætera enim quæsi vi exte, quomodo te ipsum, seu Mentem pro contemplationis objecto haberes, & substantiam cogitantem definiens, experireris te ipsum obversari tibi ipsi alia ratione, quàm ut auram aliquam tenuem, puram, perspicuam, &c. Tu verò id dissimulasti. Et nunc, cum dicas te habere Ideam, sive imaginem mentis; nonne dicere oporteret quomodo hæc Idea sit imago, & quæ possit tradi generalis definitio imaginis, ut applicari ipsi possit? ut mentem referat neque in puncto, neque in extensione quapiam existentem? Verùm id agamus, de quo a-

quo agitur; Statim enim rursus idem rogitandi occasionem facies.

Dicis *substantiam non imaginatione, sed intellectu solo percipi*. Ego Intellectu percipi non nego; neque enim potest ut quidpiam distinctum ab accidentibus concipi sine abstractione, & consequentis deductione, quæ Intellectus propria est; at contendo imaginatione quoque simul percipi, seu imaginatrix sit facultas distincta, quæ cum intellectu concurrat; seu potius sit una, eademque facultas, sensu mox antè exposito. Ratio verò est, quia non potest intellectus substantiam intelligere ex mutationibus accidentium, quin ipsam apprehendat; non potest autem nisi sub Idea, formæ quadam apprehendere; Et quia talis idea est imago, & apprehensio per imaginem est imaginatio; fit ut intellectus substantiam intelligere, nisi imaginando non possit. Tu qui vis substantiam intellectu solo, & non imaginatione etiam percipi, dicito quomodo id fiat? dicito quid aliud Intellectio quàm Ideæ perceptio sit? quid sit aliud imaginatio, quàm perceptio imaginis; & cum Idea imago sit, quid aliud sit Intellectio, quàm imaginatio? An Idea porrò substantiæ sit germana, clara, distincta, alia quæstio est. Contendis tu esse; ego esse nego, & cum tu neque velis, neque possis dicere cujusmodi ipsam concipias, sed excandesceas solum in me, ego bona fide dico, & expono quemadmodum illam concipiam. Dico scilicet nos substantiam non percipere nisi ex consequutione, atque aded sub abstracta, impercepta, conjecturalique idea duntaxat. Cum enim accidentia sint quasi vestes substantiæ, perinde ratiocinamur ex mutationibus accidentium, esse subjectum ipsis commune, & nunc istis, nunc illis substans; ac commutatis vestibus intelligimus esse corpus, quod nunc has vesteis, nunc illas induit. Et quemadmodum licet intelligamus esse sub vestibus corpus aliquod, non habemus tamen veram illius ideam, nescientes putà, sitne album, an fuscum; glabrum, an pilosum; purum, an maculatum, &c. sed confusè tantum, generaliterve cæterorum instar id concipimus; Ita licèt sub extensione, figura, colore; sapore, mollitie, aliisque accidentibus intelligamus latere, seu esse debere aliquod subjectum, quod nominamus substantiam, non habemus tamen propterea germanam illius Ideam, neque asseverare possumus cujusmodi sit; sed confusè solum, & sub generali quadam specie subjectorum concipimus; aded ut, tametsi conemur seponere mente extensionem, figuram, colorem, accidentiæque cætera, ex-

II.
Falsum videri substantiam non imaginatione, sed intellectu solo percipi: Et quam habemus illius ideam non pendere ab eis, quas habemus accidentium.

præsertim conspicuus. Tum quòd Solem agnoscerent summopere beneficium, censuisse illum circumambire terram, ut omnibus ex ordine nationibus beneficeret, ac appellasse rursus *θεὸν Deum* *δοτὸν τῆς θεῶν*, quòd & videret universa, & provideret omnibus. Heinc quia DEVS erat ipsis benefactor, attribuisse hoc DEI nomen, tam hominibus, quàm cæteris rebus, à quibus aliquod beneficium consequerentur; sicque non modo homines, ut Cererem, Bacchum, Herculem, dictos, habitosque in Diis; sed etiam fontes, flumina, cætera ad vitam utilia. Ac inter homines quidem dignatos præsertim hoc nomine fuisse ipsos Principes, quoniam cùm plus possent, plus etiam beneficerent, veluti Iovem, & alios; imò & illos duxisse dignos, qui ut Sol imperium in cælo tenerent; unde sedem ipsis in cælo tribuerunt. Successisse proinde assentatores, imitatoresque illos Poëtas, qui cælum implerent huiusmodi Numinibus, innumerisque interim fabulis omnia commiserent. Et cùm vellent Principes omnes, etiam pessimi, haberi in Diis, habitos fuisse noxios DEOS; adèd ut cùm multiplicato DEORVM quasi Regno, distribuerentur eorum munia erga homines, habitus fuerit unus quasi Rex, cæteri quasi ministri, aut minores Dii, quorum ut aliqui conferrent beneficia, ita alii exigerent pœnas. Creditum fuisse proinde Mundum administrari, summi simul & minorum Deorum providentiâ (accedente potissimum contemplatione ordinis, quo omnia vices suas obirent) & neque Eclipsis, neque Cometis, neque fulmina, neque monstra, neque ulla prodigia, neque omnino quicquam sine eorum dispositione, interventuque contingere. Cœpisse exinde philosophari aliquos, haberèque Mundum animalis instar, ut effectus omnes, qui attribuebantur DEORVM naturæ, uni veluti Animæ per totum fusæ tribuerentur, præcipua quadam illius parte existente velut principio, à quo regimen dictaretur; reliquis existentibus veluti facultatibus, per quas omnia peragerentur. Hac occasione Legumlatores, cùm viderent esse homines malignos, qui suppliciorum quidem metu abstinerent palàm, non abstinerent tamen clam ab inferendis injuriis; induxisse eam persuasionem, quòd Divina natura secretiora omnia permearet, occultaque etiam observaret scelera, quæ nisi in hac vita, in inferis saltem puniret per furias, suppliciaque illeic parata. Sed hæc prosequi nihil est necesse, ut neque percurrere specialiores quasdam Aristotelis, Democriti, cæterorumque vias, aut modos; Ista, ut præsertim vulgaria, attigisse sufficiat, quo videas potuisse primos homines

Ideam.

Ideam quandam DEI habere, etsi non haberent, ut tu vis, innatam. Quare & nihil prodest tibi quærere, *Si illi à seipsis habuerunt, cur non etiam nos habere à nobis possimus*: Quippe vides tibi responderi posse, neque illos habuisse à seipsis, neque etiam nos habere à nobis; Sed & illos potuisse, & nos posse habere pari argumento, hoc est, ex inspectione Solis, ordinisque universi, in quem nos DEVS respicere voluit, dum iussit nos attendere non ad Ideam ingentem, sed ad exercitum cælorum, ad arcum cælestem, ad opera cætera, ex quorum contemplatione agnoscamus, & benedicamus illum, qui ipsa creavit. Addo, post habitam aliquam de DEO notitiam, ejus Ideam à viris piis, sapientibusque excoli, qui nunc hoc, nunc illud commutent, addant, detrahant, prout agnoscunt, aut edocentur esse divinæ majestati magis consentaneum; ac te gloriari non debere, quòd obtinueris ex te potius, quàm ex aliis acceperis eam, quam jam habes de Deo Ideam, repræsentantem Deum summum, æternum, infinitum, omnipotentem; &c. ut prius quoque objectum fuit. Addo, tametsi tu id dicas, ac fortè etiam persuadearis habere te talem Ideam non ex auditu, non ex inspectione corporum cælestium, aliarumve rerum externarum, non fore tamen auctoritatem, persuasionemve illam tuam principium ejus demonstrationis, cujus tantam fecisti spem; tametsi illam existimes ratiocinio hoc stabilitam:

Si quis habens se in statu ignorantie per affectatam abstractionem comparato, dicat se agnoscere, ac persuaderi quòd habeat Ideam, per quam summum aliquem Deum æternum, infinitum, omniscium, omnipotentem, rerumque omnium, quæ præter ipsum sunt, creatorem intelligat; absque eo, quòd ipsam vel ex auditu, vel ex contemplatione rerum externarum acceperit; est illius auctoritas, ac persuasio germanum principium demonstrationis, qua probetur esse parem Ideam omnibus hominibus ingentem, non verò ex auditu, aut ex contemplatione rerum externarum acceptam.

Atqui ego me habeo in statu ignorantie per affectatam abstractionem comparato, & dico me agnoscere, esseque persuasum, quòd habeam Ideam, per quam, &c.

Igitur mea auctoritas, ac persuasio est germanum principium demonstrationis, qua probetur, &c.

IV. Circa id, quod dixi, eum, qui infinitum quid dicit, tribuere rei, quam non capit, nomen, quod non intelligit, admones, distinguendam esse intellectiōem modulo ingenii nostri conformem, qualem de infinito nos habere unusquisque apud se satis experitur, à conceptu rerum adæquato, qualem nemo habet non modò de infinito, sed ne fortè etiam de ulla alia re, quantumvis parva. Hoc verò prout heic dicitur, non modo esse verum consentio, sed exosculor etiam, maximoperè que commendo. Quod autem dicis me non distinguere; vide, an- non ipse potiùs re ipsa distinguam, tu id contentus dicere, tanquam præclarum aliquid; distinctionem tamen re ipsa non teneas. Ego quippe distinctione admissa, nullam intellectiōem, seu nullum conceptum adæquatum in hominibus comperio, etiam de re quantumvis parva, cujusmodi est acari, cujus natura, generatio, compositio, vivificatio, motio, & id genus cætera, videntur mihi omnem humanam solertiam, sagacitatemque excedere insuperabilibus parasangis; Ac proinde fuisse verissimè dictum à Doctore doctissimo, *Divinum opificem ita magnum esse in magnis, ut in parvis minor non sit.* Quare tantum abest ut ego non distinguam Intellectiōis modulum; quin potiùs nihil agnosco præter Modulum; & cum sit modulus respectu acari, quantum magis, putas, respectu Entis infiniti? Eò certè adducor, ut cum nulla sit proportio inter acari, & non totum modò Mundum, sed etiam infinitum Ens, existimem, Si is conceptus, quem formo de acaro intellectiōis modulus sit, conceptum de Deo, seu Ente infinito, non modò non modulum, sed ne minimuli quidem modululi umbellissimam umbellulam esse. An tu perinde modulum teneas, aut te tenere existimes, verba tua satis declarant. Dicis verum non esse intelligi Infinitum per finis, seu limitationis negationem. Quasi verò ut vox Infiniti negationem finis, seu limitationis importat, non ita res illa cui tribuitur, intelligatur esse ejus diffusionis, ut maxima ejus pars nos lateat, ac eatenus solùm concipiatur, quatenus ejus finis non est, ubi finis est nostræ conceptionis. Nempe quantumvis concipiamus rem non terminari, ubi terminatur conceptio; chaos tamen est, quod concipimus, eoque nos recipimus, ut dicamus nos quicquid id est, concipere non posse. Dicis è contra omnem limitationem infiniti negationem continere. Sed perinde est, ac si dicenti, Cæcum esse privatum visu, objiceret non ita esse, sed è contra videntem esse privatum cæcitate. Ac licitum quidem est tibi positivam rem duplici negatione explicare; verum illi qui negativam negatione explicant, non videntur non planiùs loqui. Quod dixi Ideam repræ-

sen-

sent autem perfectiones ex rebus finitis acceptas, mentè que ampliatas, & Deo attributas, non plus continere realitatis objectivæ, quàm habeant res ipse finite simul sumptæ; admittis tu quoque istas perfectiones ab intellectu nostro ampliari, ut Deo tribuantur. Quod autem rogas, an existimem illa, quæ sic ampliata sunt, non ideò majora esse non ampliatis? Nonne hoc est, quod sæpiùs dixi, ac notavi præsertim videri te decipi, quòd existimes plus esse realitatis, seu substantiæ in dilatata aliqua re, quàm in eadem, dum est contracta, ut in lamina, plusquàm in globo non dilatato, aut in reti, plusquàm in tela, ex cujus filis contextitur; aut in Byrsæ arcis circumductu, plusquàm in corio integro: Et rursus causam referens, quamobrem Ideam tantò confusiolem faciamus, quantum illam ampliamus magis, quasi intercepta inanitate, & facta distractione partium, quæ quòd propterea plures non sint; ideò plus quidem dilatationis habeant, sed non ideò plus realitatis, quæcumque illa sit, contineant; Quæris, unde esse possit facultas ampliandi perfectiones creatas, nisi Idea Dei, seu Entis majoris, sit in nobis? Sed cum non negem Ideam Dei esse in nobis, seu ex auditu, seu ex contemplatione sit, ut jam dictum est; cum admittam Dei esse beneficium, quòd habeamus facultatem ampliandi perfectiones creatas; Dico tamen non esse necessarium recurrere ad Ideam Dei, ut ingenitam, quo hujusmodi facultas id præstet. Præstat scilicet ea ratione, qua Deus talem fecit, ut Ideam Pygmæi ampliaret instar ideæ Gigantis; lapidis instar montis; Lacus instar maris, &c. Quippe vis nativa intellectus habenda non est minor ea vi, quæ est in manu, ut pastam diducat; in ore, ut vitrum exsufflando dilatet, & ita de cæteris. Negas perpusillum fore Deum, si major non sit, quàm à nobis intelligatur. Sed ohe! ubi Modulus? Intelligitur, inquis, infinitus, atque infinito nihil majus esse potest. Sed iterum ohe! ubi Modulus? Nam infinitum quidem dicis, sed rem non intellectam dicis. Quippe aliqua quidem notio videtur huic voci subjecta; Verum tamen alia non est, quàm finis negatio in Ente, cujus positivam amplitudinem cum non capias, imò neque partem illius millesimam, imò neque centies millies millesimam, imò denique nullam, fateri cogaris voluisse te intelligere rem, quæ non potest intelligi, & nihil aliud posse te dicere de illa, nisi quòd infinita sit, hoc est inæstimabiliter excedens finitudinem tuæ perceptionis. Dicis me intellectiōem cum Imaginatione confundere: Nempe quia dum requisivi qualem-nam liceret Dei essentiam imaginari, requirere potius debueram qualem-nam liceret intelligere? Verum

non

non est, cur aliquid ad antedicta adjiciam, aut de voce ipsa contendam, quæ ut admodum propria, etymoque suo conformis, ita per familiaris est. Tuum potius fuit dicere, cum Deum intelligeres, qualem-nam tuæ intellectiioni obversari experireris? An non quasi quandam auram ubique, & absque fine diffusam, tenuissimam, purissimam, simplicissimam, lucidissimam, cui compereret esse intelligentissimam, potentissimam, optimam, &c. Et nisi hoc modo, aut formâ humanâ, quadam certè alia; cum illius Ideam haberes secus, quàm in puncto, quàm expertem similitudinis, naturæve imaginis. Non sanè quòd propterea censeret Deum hujusmodi esse, sed quòd non alium conciperes; & cum non posses concipere, qualis in se esset, interim tamen qualem posses, tibi ipsi repræsentares, ut fieret objectum, de quo aliquid negares, aut assereres. Ego saltem simpliciter, ac bona fide id quod experior, quodque non experior, enuncio, neque meæ me ignorantia pudet; Tu, si secus tibi videatur, perge agere, ut videbitur.

D V B I T A T I O V.

De illo effato, Nihil est in effectu, quod non sit in causa, intelligendo de causa materiali: & quatenus verum esse possit, tantum saltem esse debere realitatis formalis in causa ideæ, quantum objectivæ in idea est.

Asumis consequenter manifestum esse naturali lumine tantumdem ad minimum debere esse in causa efficiente & totali, quantum in effectu est: idque ut inferas, tantumdem saltem esse debere realitatis formalis in causa Ideæ, quantum objectivæ in Idea est. Passus nempe hîc etiam grandis, & in quo non-nihil consistendum sit. Primò vulgare illud dictum, nihil esse in effectu, quod non sit in causa, videtur debere potius de materia, quàm de efficiente intelligi. Quippe efficiens externum est, & diversæ plerumque naturæ ab effectu. Et quamvis effectus dicatur habere realitatem ab efficiente; habet tamen, non quam efficiens habeat necessariò in se, sed quam mutuari aliunde possit. Patet res perspicuè in effectu artis. Nam quamvis domus habeat totam suam realitatem ab artifice; artifex tamen illam non à se, sed aliunde acceptam tribuit. Idem facit Sol, cum materiam inferiorem variè commutat, variâque animalia

malia procreat; imò etiam parens, à quo licet proles habeat materiæ aliquid, illud tamen non ut à principio efficiente, sed ut à materiali habet. Quod objicis, esse effectus debere vel formaliter, vel eminenter contineri in causa, nihil amplius arguit, quàm effectum aliquando habere formam similem formæ suæ causæ, aliquando dissimilem, & imperfectiorem quidem, ad eò ut forma causæ supra illam emineat. Sed non sequitur ut propterea vel eminentis causa det aliquid de suo esse, vel quæ continet formaliter, partiatur suam formam cum effectu: Nam & quamvis id fieri videatur in generatione viventium, quæ est ex femine; non dices tamen, opinor, patrem, cum generat filium, rescare dareque illi rationalis animæ partem. Vno verbo, causa efficiens non alia ratione continet effectum, quàm quatenus illum ex certa materia adumbrare potest ac perficere. Deinde circa illud quod inferis, de realitate objectiva, exemplum usurpo imaginis meæ, quæ spectari potest, vel in speculo cui me objicio, vel in tabula quam pictor adornat. Ut enim ego ipse sum causa imaginis in speculo, quatenus ex me emitto mei speciem in speculum, & pictor causa imaginis, quæ exhibetur in tabula; ita cum Idea, vel imago mei sit in te, vel quovis alio intellectu, quæri potest, an ego ipse sum causa illius, quatenus emitto mei speciem in oculum, & intercedente oculo in ipsum usque intellectum; an verò sit causa quæpiam alia quæ illam quodam quasi penicillo, stylove in intellectu delineet. Videtur porrò non alia causa præter me esse requirenda: nam & quamvis postea intellectus mei Ideam ampliare, minuere, componere, aliâ ratione tractare possit; ipse sum tamen causa primaria totius realitatis, quam illa habet in se: & quod heic dicitur de me, idem intelligendum est de quolibet objecto externo. Iam realitas illa Ideæ distinguitur duplex per te; & formalis quidem alia esse non potest, quàm tenuis illa substantia, quæ ex me effluit, & in intellectu recepta, inque Ideam conformata est. (Nisi velis autem speciem ex objecto procedentem effluxionem esse substantialem, fac quodcumque lubuerit, realitatem semper imminues.) Objectiva autem nihil esse potest præter repræsentationem seu similitudinem mei, quam gerit Idea: aut certè præter symmetriam, qua partes Ideæ ita disponuntur, ut me referant. Quocumque modo acceperis, nihil esse quidem reale videtur; quoniam est sola relatio partium inter se, & ad me, vel modus realitatis formalis, quatenus hoc modo conformata est: sed nihil refert; dicatur, quia placet,

R

realitas

realitas objectiva. Hoc posito, videreris tu quidem debere comparare realitatem formalem Ideæ cum realitate mea formali, seu cum mea substantia: & realitatem objectivam Ideæ cum symmetria partium mei, seu delineatione & forma externa: at placet tamen tibi comparare realitatem objectivam Ideæ cum realitate mea formali. Porro quicquid sit de explicatione superioris axiomatis, patet non modò esse in me tantundem realitatis formalis, quantum est objectivæ in mei Idea; sed realitatem etiam formalem Ideæ, nihil penè esse respectu meæ formalis, seu totius meæ substantiæ. Quocirca & tibi concedendum esse, *tantumdem saltem esse debere realitatis formalis in causa Ideæ, quantum objectivæ in idea est*, quando totum quicquid in Idea est, nihil penè est comparatione ipsius causæ.

R E S P O N S I O.

M *Uta hęc dicis ut mihi videaris contradicere, nec tamen ullo modo contradicis, cum planè idem quod ego concludas. Sed tamen multa hinc inde permisces, à quibus valde dissentio, ut quod axioma, nihil est in effectu quod non præextiterit in causa, de causa materiali potius quam de efficiente sit intelligendum, nunquam enim perfectio formæ in causa materiali, sed in sola efficiente præexistere potest intelligi; & quòd formalis realitas Ideæ sit substantia, & talia.*

I N S T A N T I A.

I.
Haud jure
relinqui
regiam vi-
am, qua
Dei exsi-
stentia
probat
ex effecti-
bus in uni-
verso ma-
nifestis; ut
per voca-
tam obje-
ctivam I-
deæ reali-
tatem pro-
betur: Re-
alitates
vocem im-
proprie u-
surpant.

E Rras, si me existimas tibi aliquid objecisse contradicendi animo, aut ut contradicere viderer. Feci amicè, quòd te amicè excepturum non diffidebam, hoc est, proposui dubitationes, de quibus te velle moveri putabam; Vnde & principia expendi, & quæ tu dixeras obscure, experiri volui, an satis intelligerem; ac proinde vel vera, vel nihil obstantia admisi, ut hærerem solùm vel falsis, vel dubiis: sicque me hoc loco potissimum gessi. Tu verò ita excepisti ut qui rixantur in Scholis solent: dum me amicè accedentem intuitus es torvè, quasi inimicum; & me officiosè aliquid largiente, videri voluisti quasi vi herculea à reluctante id extorsisse. Age porro ecquidnam est, in quo me non contradixisse, & conclusisse tecum gloriaris? Nempe conclusi, *tantumdem saltem esse debere realitatis formalis in causa Ideæ, quantum objectivæ in idea est.* Ego verò cum id conclusi, juxta expositionem antecedentem conclusi;

clusi; & cum dicis me nullo modo tibi priùs contradixisse, tibi ipse statim contradicis, cum ais, dissentire te valdè ab eo, quòd præmisi, Effatum illud intelligendum potiùs, quàm de efficiente causa, &c. Et agnosco sanè quid velis; sed, ut hoc præmoneam; Cum probanda foret Dei existentia ex quibusdam operibus, quorum causa agnosceretur, tu non potuisti quidem aliud, quàm petitum ex dependentiâ effectus à causa argumentum excogitare; at deseruisti tamen viam Regiam, quam & Scriptura indicat, & Sapientes omnes sectantur; videlicet contemplationem admirabilis universi; & per nescio quam somnii, deceptionis, delusionis semitam, subduxisti te ex ipso universo; videlicet ipsum & quicquid esset præter te, falsum esse existimans; ac falsum simul quicquid ex eo, & præter te deduceretur. Quæsiisti ergo in teipso aliquem effectum, cujus si nullam posses causam, præter DEVM agnoscere, existere Deum exinde probares: Et quia ipsa Dei Idea occurrit, ideò visum est circa illam totum opus impendere. Ac videbas quidem te illam habere ex auditu, ac meditatione, & ex conversatione usque cum hominibus habita; neque enim, licet voluisses, exuere planè potueras ideas rerum priùs visarum, auditarum meditatione formatarum; sed te tamen sic habere voluisti, quasi nullas planè haberes Ideas ex rebus, essetque tibi liberum, ut disquirereres, an non aliunde potiùs, quàm ex rebus haberes, ut quas non esse supponeres. Tum quia hujusmodi Idea videbatur esse miræ tenuitatis sustinendæ moli, tanti ponderis, ideò corroborandam censuisti distinctione illa realitatis duplicis, formalis, atque objectivæ, ejus inventionem ita es gloriatus, ut censueris posse eà solâ, ceu Equo Durateo Ilium expugnari. Cæteràm ut nihil heic dicam nec de via Regia relicta, nec de delusoria illa semita, nec de falsa suppositione, quòd existimes te non accepisse Ideas ex rebus; nec de incapacitate demonstrandi quòd te aliquid de te referente auctoritas tua pro principio demonstrationis habenda sit; Quæso circa tuam distinctionem (ex qua si quidpiam sis probaturus, non aliis, sed tibi probaturus sis) Quæso inquam, quid nomine Realitatis intellectum velis? Si dixisses *Entitatem*, idem, ut videtur, dixisses, & vocem tritam, saltem in Scholis tuo sensui accommodafes; at sapere placuit nihil nimis vulgare: Quid ergo Realitas est? Vox abstracta est, cujus concretum est Reale: Quid verò est id, quòd Reale vocas? Reale vox est derivata, cujus primitiva est Res; Quid verò est Res? Quàm vereor ne vocem usurpâris,

quam non possis describere! Sed hoc mittatur; Nonne Res per te est sola substantia, cum quicquid præterea est, non sit Res, sed modus Rei? Igitur id solum quod substantiale est Reale est, sicque sola substantialitas realitas erit? Iam verò Idea per te, est-ne substantia? dicis manifestè non esse, dicis manifestè esse Modum, imò & modum dicis non substantiæ, sed operationis, quæ ipsa est modus. Igitur Idea per te non est Res, sed modus duntaxat? Igitur quod erit Ideale, Modale quidem dici poterit, sed non tamen Reale; & ipsa Idealitas erit quidem Modalitas; sed non poterit Realitas dici. Igitur haud bene distinguis in Idea Realitatem duplicem, quæ ne ullam quidem Realitatem habet. An dices de Idea, quod universè de accidente dixisti, totam ejus realitatem, sive entitatem modalem ab Idea substantiæ, (dicendum fuit à substantia) desumi? At cum Idea spectari possit vel quatenus Idea est, seu est repræsentativa objecti; vel quatenus unà cum operatione, cujus est modus,

II.

Videri ideam cum sua realitate objectivam, sese habere ut figuram cere impressam cum suo sigilli representatione; adeo ut quemadmodum figura representativa est, sigillum representabile: sic idea habet realitatem objectivam, seu representationem causam; ipsa causa realitatem formalem, seu representabilitatem.

cohæret cum mente, seu operante substantia; poterit quidem dici habere realitatem posteriore modo, sicque ad summum habebit eam, quam realitatem formalem dicis; at priore nullam habebit, sicque haud bene appellabis realitatem objectivam. An dices modalitatem posse analogicè appellari realitatem? Sed cur relinquas proprium, congruumque nomen modalitatis, usurpes verò improprium, & incongruum Realitatis?

Vno verbo, cum non laborares de Realitate Ideæ formali, sed sola Realitas objectiva esset cordi, quid necesse fuit tum ea distinctione offundere tenebras, tum obtrudere vocem illam Realitatis objectivæ, cujus loco poteris dicere similitudinem, repræsentationem, aut esse repræsentativum, vel quid simile, ut explanatius res diceretur? Ego ut dicam, si quid percipio; cum tu nolis Ideas, seu species ac imagines rerum ita dimanare in nos, ut quidpiam realitatis formalis ex earum substantia retineant, ac nolis proinde eam imaginem quæ dicitur Idea consurgere, fieri, aut esse in mente per modum picturæ, seu quomodo imago per applicationem colorum depingitur in tabula; Superest ut censeas eam imaginem, quæ dicitur Idea, consurgere, fieri, aut esse in mente per modum impressionis, seu quomodo Imago per applicationem sigilli in cera imprimitur. Dices statim me nimis carneum, qui rerum corporearum instar res mentales concipiam. Sed, ô bone, discrimen hoc puto inter te, & me, quod cum uterque eodem modo concipiamus, ego bona fide modum explicem, neque opinionem facere velim,

velim, quod subtiliorem modum concipiam; tu eundem modum non agnoscas, & cum subtiliorem non reveles, videri tamen velis, habere subtiliorem. Hoc certè loco, aut longè fallor, aut non aliam habes imaginationem, quàm figuræ in re molli à sigillo impressæ; videlicet omnia, quæ dicis huic imaginationi conformia sunt; at fateri tamen non vis, imò neque mentionem facere ejus similitudinis, quam habes in mente, ne facilè nimis res mentales corporearum instar intelligere convincaris. Certè etiam quod spectat ad Ideam Dei, non videris posse, aut habere illam ut notam impressam, aut concipere causam imprimentem; aut intelligere conservationem notæ impressæ ex impressione incessante per causam imprimentem facta, modo ullo magis mentali, ac Seraphico, quàm D. Bonaventura, dum usus est similitudine notæ, seu figuræ, quæ ita in aqua à sigillo imprimitur, ut quo momento sigillum definit imprimere, nota, seu figura prorsus evanescat. Vt cumque sit, & cum universa nostra Philosophia, (quæ nostra est infirmitas) in comparandis rebus consistat, Neque enim rem incompertam ex alia comperta deducere possumus, quin ad simile aliquid, ac magis notum referamus; mirari non debes si ego infirmitatis conscius, comparando philosopher, ac censeam res à me conceptas non posse meliùs explicari aliis, quàm si ipsis easdem, quibus ipse uttor, comparationes, seu similitudines, palam faciam. Heinc seu assequar mentem tuam, seu non assequar, imaginabor saltem te concipere Ideam veluti figuram in cera impressam, & causam Ideæ, veluti sigillum, à quo figura impressa sit. Nempe contendis *causam Ideæ nihil transfundere de sua realitate actuali, sive formali in Ideam*; non transfundit verò etiam aliquod sigillum in figuram impressam, (idque quicquid demum voces actualem, formalemve realitatem; seu nempe substantiam, seu potius formam ipsam repræsentabilem, qualis est in sigillo forma externa, seu figura & similitudo repræsentabilis per figuram impressam.) Dicitur *ideam esse talis naturæ, ut nullam aliam ex se realitatem formalem exigat, præter illam, quam mutatur à cogitatione, cujus est modus*: talis verò etiam est natura figuræ, ut non aliam exigat quàm ipsius ceræ, sive substantiæ, cujus est modus. Subdis, *quod Idea realitatem objectivam hanc, vel illam contineat, potiusquàm aliam, hoc profectò habere debere ab aliqua causa, in qua tantundem sit ad minimum realitatis formalis, quantum ipsa continet objectivæ*: Quod verò figura hanc vel illam similitudinem, seu repræsentationem, potius quàm aliam habeat, debet hoc profectò ha-

bere ab aliquo sigillo, in quo tantundem sit ad minimum repræsentabilitatis, quantum ipsa continet (ita loqui liceat) repræsentativitatis. Scilicet potest quidem sigillum multa præterea alia repræsentabilia continere; (ut si ex parte solum fuerit ceræ applicitum) at figuram nihil potest habere repræsentativum illius, quod ab ipso non habeat, quodque saltem in eo, ut repræsentabile non sit. Ad dis, *quemadmodum modus essendi objectivus competit Ideis ex ipsarum natura, ita modum essendi formalem competere Idearum causis ex earum natura*: quemadmodum verò modus essendi repræsentativus competit figuræ ex sua natura; ita & sigillo modus essendi repræsentabilis ex sua natura. Sequitur, *Quamvis fortè una Idea ex alia nasci possit, non tamen hinc dari progressum in infinitum, sed tandem ad aliquam primam debere deveniri, cujus causa sit instar archetypi, in quo omnis realitas formaliter contineatur, quæ est in Idea tantum objective*; Quamvis verò una figura ex alia nasci possit (ut si cera figurata, & indurata imprimatur materiæ molliori) non tamen datur processus in infinitum, sed tandem ad aliquam primam debet perveniri, cujus causa, seu sigillum, à quo est facta, sit instar archetypi, in quo omnis similitudo repræsentabiliter contineatur, quæ est in figura tantum repræsentative. Concludis *Lumine naturali esse tibi perspicuum ideas in te esse veluti quasdam imagines, quæ possint quidem facile deficere à perfectione rerum, à quibus sunt desumptæ, non autem quicquam majus, aut perfectius continere*: Lumine verò naturali perspicuum est figuram esse velut imaginem, quæ possit quidem facile deficere à perfectione sigilli, à quo fit (ut si cera sit granulosa, aliasve impura, aut non satis mollis) non autem quicquam majus, aut perfectius continere, (seu repræsentare ex sigillo) valeat. Quorsum porrò hæc omnia? non alio fine, quam ut intelligamus, quò respexeris, respicereve potueris, cum tuam illam realitatem objectivam obtruxisti, cujus loco si similitudinem, repræsentationem, aut quid simile visum fuisset dicere, perinde dixisses, & clariùs dixisses.

Videamus jam quo apparatu, ac molimine machinam commoveas. Iam verò, inquis, *Lumine naturali manifestum est tantundem ad minimum esse debere in causa efficiente, & totali, quantum in ejusdem causa effectui*; Nam quæso undenam posset assumere realitatem suam effectus, nisi à causa? Et quomodo illam ei causa dare posset, nisi eam haberet? *Heinc autem sequitur nec posse aliquid à nihilo fieri, nec etiam id, quod magis perfectum est, hoc est, quod plus realitatis in se continet, ab*

III.
Dissimilitas difficultates fuisse: & quatenus verum, aut non verum sit, præexistere effectum in causa; ut de objectiva idea realitate concludatur.

eo,

eo, quod minus. Quis nõ expectaret hoc loco effectum quantum est universus Mundus? videlicet ad demonstrandum perfectionem divinæ causæ, quæ tot tantasque perfectiones universo indidit Mundo? Tu tamen pro effectu accipis non totum Mundum, non Solem, non terram, non hominem, non mentem, nõ substantiam ullam, imò neque operationem ullius substantiæ, atque aded ne mentis quidem; sed solum, ac simplicem modum operationis ipsius mentis; tametsi neque integrum illum, seu prout esse formale habet, sed qua parte solum habet objectivum. Intermiscuisti autem vocem realitatis, ut tibi viam sterneres ad attribuendum id nominis Idææ objective acceptæ. Sed de nomine quidem dictum jam est, & de ipsa re paulò post dicetur. Nunc cum dicere suffecisset, *Tantundem ad minimum esse debere in re sui imaginem imprimente, quantum in imagine ipsa impressa*: Placuit tamen longiore circuitu & ab universaliore effato, eò, quò tendebas, accedere. Ac ipse quidem, effatum illud, quò dum fuerit ritè acceptum, videatur esse verissimum, universè non improbavi; sed prout abs te propositum fuit, difficultates opposui, quas tu solertissimè declinasti pro more. Dixeras tu *manifestum esse naturali lumine tantundem ad minimum esse in causa efficiente, quantum in effectu*: Ego ut ostenderem manifestum non esse, opposui debuisse te potius loqui de causa materiali, quàm de causa efficiente; & exemplo rem declaravi in artis, naturæque effectibus. Tu deinceps nihil ad hoc, sed dixisti solum *te à me valde dissentire, quia nunquam formæ perfectio in causa materiali, sed in sola efficiente præexistere intelligi possit*. Sed ut præteream quàm constanter pares tibi suffugia ex ipsa ratione loquendi, cum *non formam* dicis, de qua, ut parte effectus, seu substantia, seu accidens, seu modus, seu quicquid denique sit, erat potissimum dicendum; sed *perfectionem formæ*, ex qua phrasi non possis nihil non comminisci. Ut hoc, inquam, præteream, nonne oportuerat responsionem adjicere, nisi ad alia, saltem ad id, quò fuerat de Insectorum à Sole, productione objectum? Nonne explicandum, quomodo vel forma, vel anima ranæ in Sole præexistat? & nisi anima, saltem perfectio hujus animæ, non extrinseca illa quidem (ne ad aliquid recurras, quò extra eum sit, nihil ipsius sit, tantum abest, ut sit perfectio) sed omninò intrinseca, & quæ sit essentialiter ipsamet, aut certè aliquid ab ipsa non plusquam modaliter, & consideratione distinctum? Nonne explicandum, inquam, quomodo in Sole, potiusquam in materia, materialibusve principiis (qualia non negem aliqua, utpote corpuscula Lucis ex Sole

Sole usque advenire) quæ ex varia sui permissione, adjectione, detractio, transpositione, &c. videantur posse nunc hanc, nunc illam, nunc aliam exhibere formam, illiusve perfectionem; eodem modo, quo dum statua, aut domus, aut quidvis aliud per artem fit, tota forma, perfectioque ejus intelligitur præexistisse in materia, quatenus oportuit duntaxat aliquid ipsius detrahere, addere, transmutare, &c. adeo ut nihil planè in effectu sit, quod non antea potuerit demonstrari in ipsa materia? Adde me ex abundantia admisisse modum loquendi vulgarem, quo Materia dicitur causa; quandoquidem propriè loquendo solum efficiens causa est; adeo ut causa, & efficiens Synonyma sint, & utraque vox significet principium, à quo, & materia, nihil aliud, quàm materia fit, & significet principium ex quo. Adnoto verò, ut insinuem, quàm facile nobis circa res ipsas imponatur, nisi circa voces satis attenti fuerimus. Hoc certè loco nemo non dicit Effectum præexistere in causa; Et tamen Primò effectus non præexistit, quoniam, si præexistet, existeret, cum non existere tamen supponatur. Secundò, neque præexistit, neque existit unquam in causa; sed existit solum, sive fit à causa; idque eo tempore, quo fit; Nam de antecedente dicitur solum fieri potuisse, & consequente factus fuisse à causa. Tertio neque præexistit, existitve quidem in ipsa materia, sed existit solum, seu fit ex materia, & eo quidem tempore, quo existit, aut fit; nam antecedente, aut consequente dicitur solum fieri potuisse, & factus fuisse ex materia. Quarto proinde dici non potest aliquid effectus præexistisse in materia, sed fuisse potius ipsa materia: siquidem materia non fuit sui ipsius subjectum, sed ipsamet sua entitas. Adde rursus, me non abs re dixisse, tametsi interdum effectus habeat aliquid de efficientis materia, ea ratione tamen ab ipso non ut ab efficiente, sed ut à materiali principio pendere. Innuere enim volui, cum Efficiens hujusmodi est, ut refecare aliquid ex se ipso non valeat, tum nihil planè, quod in effectu sit, præexistisse in efficiente; qua ratione se habet effectus artis respectu artificis, ac se habere debet effectus naturæ respectu causæ immaterialis. Ex quo fit ut tales effectus dici possint præ cæteris non tam in causa, quàm à causa esse; & consideratione translata ad tempus productionem antecedens, non tam debeant dici præfuisse in causa, quàm esse, vel fieri potuisse à causa. Dicere certè fuisse in potentia activa causæ, eo tantum sensu probari potest, quod potentia ipsius productrix fuerit in causa; cum aliunde nihil effectus neque in potentia causæ,

causæ, neque in causa fuerit; & quod dicitur fuisse formaliter, vel eminenter, tum hoc sensu accipi debeat, tum adjungi debeat interpretatio in Dubitatione exposita. Dicere etiam fuisse in intellectu causæ propter Ideam, eo tantum sensu potest admitti, quod ejus faciendi Idea in intellectu causæ fuerit; cum alioquin effectus neque sit ipsa Idea, neque omnino aliquid, quod in intellectu existerit, sed quidpiam planè extra ipsum. Vt cumque sit, En ut non graver idem planè quod tu iteratò concludere:

Tantumdem ad minimum realitatis formalis, seu similitudinis representabilis debet esse in causa, seu re imaginem sui imprimente, exempli gratià in sigillo, quantum est realitatis objectivæ, seu similitudinis representativæ in ejus effectu, seu imagine, exempli gratià in figura cereæ à sigillo impressa:

Atqui datur causa imprimens in mente Ideam, seu imaginem sui; ipsaque Idea, seu Imago in mente impressa est effectus illius causæ:

Igitur tantundem ad minimum debet esse realitatis formalis, seu similitudinis representabilis in causa Ideæ, quantum est realitatis objectivæ, seu similitudinis representativæ in ipsa Ideæ.

DUBITATIO VI.

*De non habente ex se sui ipsius ideam Mente (qua non videatur posse se ipsam magis intelligere, quàm oculus se ipsum videre)
& neque Dei, neque Angelorum, neque corporearum
potissimum rerum.*

Subsumis, si in te sit Idea, cujus realitas objectiva sit tanta, ut nec eminenter, nec formaliter illam continueris, atque adeo illius causa esse non potueris; tum demum sequi necessario existere aliquid præter te in mundo: cum secus careas argumento, quo certus reddaris esse aliquid. Verum ex jam dictis, tu causa non es realitatis Idearum; sed ipsamet res per Ideas representatæ, quatenus emittunt imagines sui in te, ut in speculum: licet tu ex ipsis occasionem possis aliquando sumere chimærarum depingendarum. Sed seu ipsa sis causa, seu non; an propterea incerta es, esse aliquid præter te in mundo? Bona verba
S quæso:

quæso : nam opus non est , ut , quicquid de Ideis sit , argumenta ad id quæramus . Percurris deinceps *Ideas quæ in te sunt , ac præter ideam tuam , numeras Ideas Dei , rerum corporearum , inanimatarumque , Angelorum , animalium , hominum : idque , ut cum de Idea tua difficultatem non esse dicas , inferas Ideas hominum , animalium , Angelorum , componi posse ex iis , quas habes tuas , Dei , rerum corporalium : & Ideas rerum corporali-um potuisse quoque à te proficisci .* Hoc verò loco mirari subit , quid dicaris habere Ideam tuam , (& fecundam adeò , ut ex illa possis tot alias depromere) ac rem carere difficultate : cum reverà tamen aut Ideam tuam nullam habeas , aut illam admodum confusam atque imperfectam , prout jam observavimus in superiore Meditationem . Et inferebas tu in illa , nihil posse facilius , atque evidentiùs à te percipi , quàm te ipsam : Quid si , cum non habeas , nec habere possis tuam Ideam , dicaris posse quidvis aliud facilius , atque evidentiùs , quàm te ipsam percipere ? Cogitanti certè mihi quorsum fieri possit , ut neque visus seipsum videat , neque intellectus seipsum intelligat ; illud in mentem subiit , quod nihil agat in seipsum : quippe nec manus (aut in ipsa digitus summus) se verberat ; nec pes sibi calcem impingit . Cum aliunde verò ad notitiam alicujus rei eliciendam , necesse sit rem agere in facultatem cognoscentem ; immittere nempe in illam sui speciem , sive sui specie illam informare : perspicuum videtur ipsam facultatem , cum extra seipsum non sit , non posse illam sui speciem in seipsum transmittere , neque sui notitiam consequenter , elicere , sive , quod idem est , percipere seipsam . Et quare putas oculus , cum se in seipso non videat , videt tamen in speculo ? Nempe quia inter oculum , speculumque est interstitium , & oculus ita agit in speculum , immittens in illud sui speciem , ut speculum in ipsum reagat , propriam ejus speciem in illum remittens . Dato mihi porrò speculum , in quod ipsa perinde agas ; spondeo fore , ut eo reflectente in te ipsam tuam speciem , tum demum te , non directà quidem , sed reflexà tamen cognitione percipias : quousque autem non dederis , spes non est , ut te ipsam nôris . Posses heic quoque insistere , quid dicaris habere Ideam Dei , nisi fortè qualem , & quo modo jam diximus ? Quis Angelorū ? de quibus nisi aliquid audivisses , nescio an unquam cogitasses ? Quis animalium , cæterarumque rerum , quarum , si in sensus non incidissent , penè certus sum te nullas Ideas fuisse habituram : ut & nullam habes innumerarum rerum , quarum ad te neque ad spectus , neque fama pervenit ? Sed his dimissis , illud admitto , Ideas diversarum rerum in mente existentibus ita posse

com-

componi , ut plures aliarum formæ cooriantur , tametsi quas enumeras , non videantur sufficere ad istam tantam diversitatem ; imò neque ad distinctam , determinatamque certæ cujuscumque rei Ideam . Hæreo autem solùm circa Ideas rerum corporearum , quòd difficultas non parva sit , quomodo ex sola tua Idea , dum te pro incorporea geris , teque ut talem consideras , eas deducere ex te possis . Nam si solam substantiam incorpoream nosti , quomodo fieri potest ut capias præterea substantiam corpoream ? Est-ne aliqua inter hanc , & illam analogia ? Dicis utramque convenire in eo , quòd sit apta existere : at ista convenientia non intelligitur , nisi priùs res utraque quæ convenit , intelligatur . Notionem quippe communem facis , quæ priusquam formetur , oportet particularia intelligi . Profectò si ex intellecta substantia incorporea potest intellectus formare Ideam substantiæ corporeæ : non est cur dubitemus quin cæcus , vel qui à nativitate detentus fuerit in densissimis tenebris , formare apud se Ideam & lucis , & colorum possit . Dicis posse consequenter haberi Ideas extensionis figuræ , motus , aliorumque sensibilibium communium : sed faciliè nimirum dicis . Id mirum ; cur non lucem , colorem , alia , facilitate pari deducas : verùm immorandum in istis non est .

RESPONSIO.

Siquid haberes ad existentiam rerum materialium probandam , procul dubio hic attulisses , sed cum tantum interrogas , an ergo mea mens incerta sit esse aliquid præter se in mundo ; & fingas non opus esse ut argumenta ad id quæras , atque ita provoces tantum ad præjudicatas opiniones ; multò clariùs ostendis nullam te ejus quod affirmas dare posse rationem , quàm si omnino tacuisses . Quæcumque verò hic disputas de ideis non egent responsione , quia tu nomen ideæ ad solas imagines in Phantasia depictas restringis ; ego verò ad id omne quod cogitatur extendo . Sed obiter querere libet quo argumento probes , nihil agere in se ipsum ? Nempe non soles uti argumentis ; hoc autem probasti exemplo digiti , qui seipsum non verberat , & oculi qui se in seipso non videt , sed in speculo . Quibus facile est respondere non esse oculum , qui speculum videt magis quam seipsum , sed mentem quæ sola & speculum , & oculum , & seipsam quoque agnoscit . Atque etiam dari possunt alia exempla in rebus corporeis , ut cum turbo se in gyrum vertit , nunquid ista conversio actio est quam in seipsum exercet ? Denique notandum est me non affirmasse , ideas rerum materia-

S 2

lium

lium ex mente deduci, ut non satis bona fide hinc fingis; expressè enim postea ostendi ipsas à corporibus sæpe advenire, ac per hoc corporum existentiam probari: hinc verò tantum exposui, nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo quod nihil sit in effectu, quod non formaliter, vel eminenter præextiterit in causa, concludi debeat illas à sola mente non potuisse proficisci, quod nullo modo impugnas.

I N S T A N T I A.

I. **Q**uam velles me facerem ineptum, si tui instar dubitarem esse aliquid præter me in mundo, & ad probandum aliquid esse, rationes alias, quàm evidentiam aut conquirerem, aut afferrem. Tu ut voles, somniato, decipitor, deluditor, quocumque lubebit modo caveto, ne te versari nobiscum putes, nos alloqui, ad nos scribere, &c. Ego agere pergo bona fide, qui in Mundo, seu Natura rerum tam multa obscura, & perscrutatione digna invenio, ut nimis puerile, & ridiculum putem res adedò apertas vertere indubium, & in ipsarum existentia comprobanda terere tempus. Et dicito me nihil aliud, quàm interrogare; dicito provocare me ad opiniones præjudicatas; dicito me nullam habuisse rationem; dicito satius fuisse ut tacerem; non extorquebis tamen à me, ut esse ineptendum putem. Ad rem potiùs ipsam; Dicis quæcumque hinc disputo de Ideis non egere responsione: Sed perspectum jam artificium, quo, dum nihil habes, quod respondeas, nihil esse dignum responsione dicis. Causam subdis, *Quia nomen Ideæ ad solas imagines in phantasia depictas restringam, tu ad id omne, quod cogitatur, extendas.* Quàm verò cautè scopulum declinas! Videlicet postquam dixisti restringere me Ideæ nomen ad imagines in phantasia depictas (quod tamen non feci) cavisti acutissimè ne subjiceres te extendere ad imagines in mente depictas; quas non exclusas à me novisti, & de quibus par, aut eadem potiùs fuit difficultas; sed obliquando subjecisti te extendere ad id omne, quod cogitatur. Quæso te verò, quicquid cogitatur, nonne est objectum cogitationis? Istud verò objectum, nonne objicitur, & quasi obversatur menti cogitanti? Et istud nonne objicitur, obversaturque sub aliqua, nisi phantastica, saltem mentali imagine? & ista imago nonne erit Idea? Et reciprocè ista Idea nonne erit imago in mente existens? Et nonne tu quoque, ut est adnotatum, dixisti ea tantum, quæ cogitantur ut imagines, esse propriè ideas? Proba igitur ecquasnam ex omnibus imaginibus ideas esse non admitterim.

ferim ad phantasia, reduxerim ad mentem; sive ad id omne, quod cogitatur, non extenderim. Sed hoc nempe te angit, quòd cum nihil possit objici, sive obversari menti cogitanti, nisi tanquam imago, videas talem imaginem esse semper speciem corpoream, atque adedò rem cogitatam non exhiberi menti, nisi sub specie corporea; quomodo nobis non exhiberi substantias incorporeas tu persuadere adnixus es, ut inferre posses illarum notitiam ex corporearum notitia non proficisci, aut dependere.

Quæris deinde obiter, quo argumento probem nihil agere in seipsum; nempe qui non soleam uti argumentis? Sed mihi quidem visum est superfluum argumentum subjicere, ubi tam manifestum fuit actionem, & passionem, idem esse cum motu: adedò ut cum omnis motus habeat terminum à quo, & terminum ad quem, ut loquuntur, ipsa actio sit ab agente, tanquam à termino à quo, & passio sit in patiente, tanquam in termino, ad quem; sintque agens, & patiens proinde distincta, quòd aliàs non essent duo termini, neque idcirco ullus motus. Vnde & contentus fui adferre exemplum de manu; & ne cavillareris manum agere in seipsam, quatenus digito extremo volam pulsas (quanquam tunc non tota manus agit in seipsam, sed una pars manus in aliam) idcirco accepi exemplum de digito summo, qui se jam non pulset; & de calce, quæ utcumque possit in aliam partem ejusdem corporis impingi, non tamen in seipsam potest. Tu verò, quòd non omnia, quòd non superflua dixerim, ansam accepisti, quasi ab inexpectatò, ut tibi fidem faceres, dicenti me nullas adferre rationes, nullis uti argumentis, nihil objicere responsione dignum. Sed de me quidem alii viderint, qui nunquam mihi tam parùm tribuent, ut non plus æquo attributum censeam; Quod te adinet, cum hoc loco reprehendis in me, quòd argumento usus non sim, dum agere nihil in seipsum dixi, contendisque ex opposito posse aliquid in seipsum agere, ecquonam quæso argumento id, quod proposui, improbas? ecquonam id ipsum, quod asseris, probas? Nullo certè; ut mirum sit nullis te uti argumentis, ubi me nullis usum causaris. Dicis exemplis à me allatis facile esse respondere; Sed ad memorata quidem nihil respondisti, dixistisque solùm aliquid de exemplo oculi, quod cum ipse non attulisset, nisi ad præveniendum responsionem; tu dissimulasti instantiam, qua proposui emissionem speciei ex oculo in speculum, non esse remissionem ex speculo in oculum; ut ostenderem circa emissionem oculum esse agens, & speculum patiens;

II. *Probatum non fuisse idem non agere in seipsum, suggillari immeritò & retorqueri in doctorem culpam. In circumductione turbinis non agere idem in seipsum.*

circa remissionem verò speculum agens, & oculus patiens: recurristi autem ad mentem, quæ cum cognoscat cætera, sese quoque ipsam cognoscat; tamen hoc ipsum in quæstione sit, neque ullo à te argumento probatum. Hinc quia parum idonea videbatur esse responsio, non argumentum quidem, sed exemplum solum attulisti in rebus corporeis. Nam, inquis, cum turbo se in gyrum vertit, Nunquid ista conversio actio est, quam in seipsum exercet? DEVM immortalem! nisi non aut manus, aut scutica fuit, quæ in orbem acta hanc impressit vertiginem? Nisi non eadem est ratio, quæ sagittæ transvolantis per aërem. Et quamvis fortè dicturus sis sagittam habere eum motum non ab arcu, aut manu, sed à seipsa; idcirco ne idem ager in seipsum? Certè dici quidem potest pars agere in partem, hoc est pars sequens quælibet ab usque capulo impulso à chorda in quamlibet antecedentem, hoc est ad usque cuspidem: at non propterea eadem pars in seipsam, aut tota sagitta in totam sagittam; alioquin enim tam esset actio à cuspide in capulum, quàm à capulo in cuspidem, sicque sagitta non magis progredieretur, quàm regredieretur, foretque adèd immobilis. Quare & quòd turbo vertatur in orbem, tum modus impressionis tum figura facit, ob quam partes non directè, ut in sagitta, sed orbiculariter dispositæ sunt, seseque proinde in orbem quidem, sed ordine tamen, sive successivè propellant: Adèd ut una aliqua prima designata, postquam impressio ordinatè pervenerit ad ultimam, impellatur ab ipsa, ut sibi contigua, sicque revolutiones plures peragantur, neque propterea aut eadem pars in seipsam, aut totus turbo in se totum agat; conversæ sit actio, quam turbo in seipsum exercent; nisi eo modo, quo, dum homo sua manu femur suum percutit, hanc percussione actionem dices, quam homo in seipsum exercent, ac idèd concludas idem agere in seipsum.

III.
Nihil con-
fictum fu-
isse, cum
objectum
est dictam
esse Men-
tem posse
deducere
ex se Ideas
rerum cor-
porarum;
Neque re-
sponsum
fuisse ad
difficulta-
tem, qua
proposita
fuerat ca-
dere.

Dicis postea, notandum esse te non affirmasse ideas rerum materialium ex Mente deduci, ut non satis bona fide hic fingo. Cedò porrò non-ne tu ipse es, qui te dicis Mentem, aut nomine Mentis loqueris, loquutusve es? Et non-ne ista tua fuerunt verba? *Quantum autem ad ideas rerum corporalium, nihil in illis occurrit, quod sit tantum, ut non videatur à me ipso potuisse proficisci? Et facta distinctione, Ex iis verò, quæ in ideis rerum corporalium clara, & distincta sunt, quædam ab idea mei ipsius videor mutuari potuisse, nempe substantiam, durationem, numerum, & si quæ alia sunt ejusmodi. Nam cum cogito lapidem esse substantiam, sive esse rem, quæ per se apta est existere; itemque me esse substan-*

tiam;

tiam; quamvis concipiam me esse rem cogitantem, & non extensam; lapidem verò esse rem extensam, & non cogitantem, ac proinde maxima inter utrumque conceptum sit diversitas, in ratione tamen substantiæ videntur convenire. Cedò proinde ecquid-nam finxi? Ecquid non satis bona fide? An quod dixi te affirmare, cum tu solum dixeris videri? At hoc ipsum est, quod tutemet fingis; cum eam vocem mihi attribuis. Siquidem mea hæc verba fuerunt, *Hæreo solum circa ideas rerum corporarum, quòd difficultas non parva sit, quomodo ex sola tui idea, dum te pro incorporea geris, teque ut talem consideras, eas deducere ex te possis.* Nulla affirmationis mentio, sed eo solum modo, quo aut affirmares, aut tibi videri diceres, hæcere me dixi. Verùm fac me illud videri ita fuisse interpretatum, quasi tu serid affirmares, An-non propter consequentiam abs te deductam id licuit? Nempe id statim post habuisti, tanquam serid, & affirmanter constitutum, sic inquis, *Itaque sola restat Idea Dei, in qua considerandum est, an aliquid sit, quod à me ipso non potuerit proficisci.* Dicis te postea expressè ostendisse ideas rerum materialium à corporibus sæpe advenire, ac per hoc corporum existentiam probari. Sed hoc difficultatem non solvit, donec te habes in eo statu, in quo nihil ad te perveniat ex corporibus, in quo si aliquid remaneat, quod olim ex corporibus pervenerit, id reputes falsum; in quo tui ipsius, ac Dei notitiam mutuari contendis, non ex ulla notitia corporum rerumve externarum; sed planè ex teipso, aut ex iis, quæ in te sunt, seclusis planè rebus externis. Dicis te hæc tantum exposuisse nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo, quòd nihil sit in effectu, quòd non formaliter, vel emittenter præexistit in causa, concludi debeat illas à sola mente non potuisse proficisci. Et subdis, *me hoc nullo modo impugnasse.* Sed primùm facis tu chimæras, & vis deinde illas impugnemus? Fingis te nempe in eo statu, ut nescias an aliqui homines ante te extiterint; an sit aliquid omninò extra te: ut nôris duntaxat teipsum, hoc est mentem tuam, mentisve naturam (cum ipse nempe sis sola mens) omninò clarè, & distinctè; ut clarè, & distinctè cognoscas esse substantiam incorpoream, & tamen neque lapidem, neque ullum omninò corpus unquam videris, aut falsum sit, quòd videris, cogites tamen lapidem esse substantiam; & in ratione substantiæ convenire cum mente, & similia. Nisi verò ista chimæra non sunt, aut digna sunt non impugnatione, sed ne commemoratione quidem? Deinde, hoc tuum fuit artificium, dicere me non impugnasse, cum animadvertisti te respondere non posse ad difficultates, quas impugnando tibi propo-

proposui. Illas non repeto, sed quæso duntaxat patientem Lectorem, ut consideret, annon respondere debuisses ad ea quæ obiceram, ab illis usque verbis, *Nam si solam substantiam incorpoream nosti, quomodo fieri potest, &c.* & ad quorum calcem testatus sum nolle me in iis immorari. Nempe quia difficultas præcipua circa conclusionem intentam statim urgenda remanebat; **Qua** occasione, cum properarem, testatus quoque fueram mox antè, nolle me insistere, ut pluribus sanè licuisset, circa ea, quæ dixeras de Ideis Dei, Angelorum, animalium, cæterarum rerum, ut extensionis, substantiæ, coloris; & de quibus loquutus sic fueras, quasi nihil unquam de rebus per illas repræsentatis neque vidisses, neque audisses, neque alio modo quàm falsò novisses; ac interim tamen Ideas ita partireris, ut censes alias potuisse à teipso proficisci; alias accipi à rebus extra te existentibus; alias à nihilo procedere, videlicet Ideas falsas. Eadem porrò occasio est, ob quam nunc etiam non insisto, contentus proponere ratiocinationem, qua fretus illa edisseruisti, cujusque jam antè est facta suspicio.

Si quis habens se in statu ignorantia per affectatam abstractionem, persuasus sit sibi promptum esse agnoscere Ideas innatas, seu quas haberet in statu ignorantia per puram negationem; illi promptum est discernere Ideas vel à se habitas, vel à re extra existente acceptas, vel à nihilo etiam profectas:

Atqui ego me habens in statu ignorantia per affectatam abstractionem, persuasus sum mihi promptum esse agnoscere ideas innatas, seu quas haberem in statu ignorantia per puram negationem:

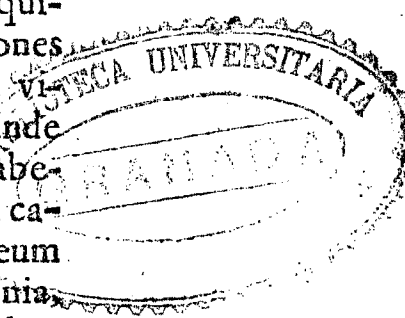
Igitur mihi promptum est discernere Ideas, vel à me habitas, vel à re extra existente acceptas, vel etiam à nihilo profectas.

D V B I T A T I O V I I .

De capitali Demonstratione pro Dei existentia, ex precedente apparatu; ad cujus imitationem conficiatur existere reipsa infinitos mundos, quorum habita est idea ab antiquis philosophis.

Concludis, Itaque sola restat Idea Dei, in qua considerandum est, an aliquid sit, quod à meipso non potuerit proficisci. Dei nomine intelligo substantiam quandam infinitam, independentem, summè intelli-

intelligentem, summè potentem, & à qua tum ego ipse, tum aliud omne, si quid aliud existat, quodcumque existat, est creatum. Quæ sanè omnia talia sunt, ut quò diligentius attendo, tantò minus à me solo profecta esse posse videantur: ideoque ex antedictis Deum necessario existere est concludendum. Scilicet huc est quò tendebas. Ego verò ut conclusionem amplector, ita non video quò sic concludas. Dicis ista, *quæ de Deo intelligis, hujusmodi esse, ut proficisci à te solo non potuerint: id nempe intendens, ut debuerint ab ipso Deo proficisci.* Sed primùm, nihil verius est quàm quòd à te solo profecta non fuerint, seu quòd illorum intelligentiam à te, vel per te duntaxat non habueris: sunt enim profecta, habitaque à rebus, à parentibus, à magistris, à Doctoribus, à societate hominum, in qua es versatus. At mens sola sum, iniquis, nihil admitto extra me; ne aures quidem quibus audierim, neque homines mecum colloquutos. Hæc dicere potes: sed diceresne, nisi auribus nos audires, ac nisi essent homines, à quibus verba acciperes? Loquamur ferò, & dic bona fide: Voces illas, quas de Deo effers, nonne habes à societate hominum, quibus convixisti? Et cum ab illis voces habeas, nonne & notiones subjectas, designatasque vocibus? Igitur non sint à te solo, videntur tamen non propterea à Deo, sed aliunde esse. Deinde quidnam in illis est, quod accepta primùm à rebus occasione, habere ex te ipse deinceps non potueris? An-ne propterea aliquid capis, quod sit supra humanum captum? Sanè si intelligeres Deum cujusmodi est, esset cur à Deo te doctum putares: hæc verò omnia, quæ Deo attribuis, nihil aliud sunt, quàm observatæ aliquæ in hominibus, aliisque rebus perfectiones, quas mens humana valeat intelligere, colligere, & amplificare, ut aliquoties dictum jam est. Dicis, *cum ex te possit esse Idea substantiæ, quia substantia es; non posse tamen Ideam substantiæ infinitæ, quia infinitus non es.* Verùm nulla est propterea in te infinitæ substantiæ Idea, nisi nomine tenus, & quatenus homines comprehendere (quod est reverà non comprehendere) infinitum dicuntur: adèd ut necesse proinde non fit talem Ideam à substantia infinita proficisci; ea nempe fieri componendo, ampliandòque potest: quemadmodum jam dictum est. Nisi cum prisca Philosophi ex comprehenso hoc visibili spatio, hoc unico mundo, his paucis principiis, ipsorum Ideas sic in se habuerunt, ut illas ampliandes Ideas efformaverint infiniti universi, infinitorum mundorum, infinitorum principiorum; dicturus sis illos non efformasse taleis Ideas ex vi suæ mentis: sed eas processisse in mentem ex infinito uni-

verso, infinitis mundis, infinitis principiis? Quod defendis autem te percipere infinitum per veram Ideam: sanè, si illa esset vera, repræsentaret infinitum cuiusmodi est, ac proinde perciperes quod est in ipso præcipuum, & de quo nunc agitur, videlicet infinitatem. Verùm cogitatio tua semper terminatur ad finitum aliquid, solùmque infinitum dicis, quia non percipis quod est ultra tuam perceptionem: ut proinde non malè censearis percipere infinitum per negationem finiti. Neque sufficit dicere, *percipere te plus realitatis in infinita substantia, quàm in finita.* Oporteret enim te percipere realitatem infinitam; quod tamen non facis. Quin etiam revera non plus percipis: quoniam finitam solùm amplias, ac deinde imaginari esse amplius realitatis in eo, quod dilatatum est, quàm in eodem, dum est contractum. Nisi velis quoque Philosophos illos plus percepisse realitatis, quæ reverà esset, cùm plureis mundos conciperent, quàm dum unicum in mente haberent. Ex quo obiter adnoto causam, cur mens nostra tantò magis confundatur, quantò aliquam speciem, sive Ideam magis ampliat, ex eo esse videri, quòd huiusmodi speciem à suo situ distrahit, distinctionem partium illi adimit, ac ita totam attenuat, ut tandem evanida fiat. Ne memorem mentem perinde confundi ad causam oppositam, cùm nimis contrahit Ideam. Dicis non obstare, quòd non apprehendas infinitum, aut omnia quæ in illo sunt: sed sufficere, ut pauca quædam intelligas, quòd veram, & maximè claram, distinctamque Ideam habere dicaris. Imò verò non habes veram Ideam infiniti, sed finiti solùm, si non comprehendas infinitum, sed finitum duntaxat. Duci potes ad summum cognoscere partem infiniti: at non propterea ipsum infinitum: ut ille qui nunquam egressus specum subterraneam, dici quidem potest cognoscere partem mundi, at non propterea ipsum mundum: adeò ut propterea ineptus evalurus sit, si tam angustæ partis Ideam, censeat esse Ideam veram, germanamque totius mundi. At, inquis, de ratione infiniti est, ut à te, qui finitus es, non comprehendatur. Credo equidem: at non est de ratione veræ Ideæ rei infinitæ, ut illius tantum partem minimam, sive potius nullam, ob nullam cum toto proportionem repræsentet. Sufficere, ais, ut pauca hæc à te clarè percepta intelligas. Sed nempe, ut sufficit videre extremum capillum ejus hominis, cuius vis habere germanam Ideam. An non esset mei egregia effigies, si pictor unum mei capillum, ejusve extremum duntaxat depingeret? At minor, non dico longè, aut longissimè, sed infinitè etiam est proportio eorum omnium quæ de infinito,

to,

to, seu de Deo cognoscimus, quàm unius mei capilli, apicisve ejus ad me ipsum totum. Vno verbo hæc de Deo nihil probant, quod non probent etiam de infinitis illis mundis; ac tantò magis, quantò illi potuerunt clariùs ex hoc uno clarè perspecto intelligi quàm Deus, vel ens infinitum ex tua substantia, quæ cuiusmodi sit, nondum tibi constat.

R E S P O N S I O.

Hic nulla habes quæ non jam ante dixeris, & à me fuerint explosa: unum monebo de Idea infiniti, quam ais non posse esse veram, nisi comprehendam infinitum, dicitque posse ad summum me cognoscere partem infiniti, & quidem partem minimam, quæ non melius infinitum refert, quàm ex: qui capilli effigies hominem integrum repræsentat. Moneo, inquam, è contra planè repugnare, si quid comprehendam, ut id quod comprehendendo sit infinitum. Idea enim infiniti ut sit vera nullo modo debet comprehendi, quoniam ipsa incomprehensibilitas in ratione formali infiniti continetur, & nihilominus est manifestum Ideam quam habemus infiniti non repræsentare tantum aliquam ejus partem, sed revera totum infinitum, eo modo quo debet repræsentari per humanam Ideam; etsi procul dubio alia multò perfectior, hoc est, accuratior & distinctior, haberi possit à Deo, aliàve naturà intelligente, quæ sit humanà perfectior. Eadem ratione qua non dubitamus quin Geometriæ imperitus totius trianguli Ideam habeat, cùm figuram esse tribus lineis comprehensam intelligit, etsi à Geometris alia multa de eodem triangulo cognosci possint, atque in ejus Idea adverti, quæ ab illo ignorantur. Ut enim sufficit intelligere figuram tribus lineis contentam ad habendam Ideam totius trianguli; sic quoque sufficit intelligere rem nullis limitibus comprehensam, ut vera & integra Idea totius infiniti habeatur.

I N S T A N T I A.

An nihil heic habeam non dictum; an tu omnia exploderis, si qui legent, iudicium ferent: ac specialiter quod heic attingi de infinito universo, deque infinitis principiis, ac mundis; quòdque cùm nulla ratione posses solvere, solito more es præterlapsus. Id ut melius pateat, ac simul, quæ sit Archimedæ tuæ demonstrationis vis inclarescat, rem ex antecedentibus resumere est operæ-premium. Demonstrare voluisti Deum existere;

T 2

I.
Capitalis
fortè illa
demon-
stratio pro-
ponitur
formâ syl-
logisticâ;
ejusque
imbecilli-
tas uni-
versè pri-
mum, ac
variè mon-
stratur.

rem

rem aliunde certissimam, sed visus es tibi ea ratione, seu demonstratione probare, qua præfatus fueris, nullam meliorem ab humano ingenio excogitari unquam posse. Illam hoc loco ita concludis,

Si sit in me Idea, cujus realitas objectiva sit tanta, ut non potuerit à me proficisci, necesse est illam esse in me positam ab aliqua causa distincta à me, in qua tantundem ad minimum sit realitatis formalis, quantum est in Idea objectiva, quæque proinde reipsa existat:

Atqui est in me Idea, cujus realitas objectiva est tanta, ut non potuerit à me proficisci; illa scilicet, quæ mihi repræsentat, aut per quam intelligo Deum substantiam quandam infinitam, æternam, independentem, summè intelligentem, summè potentem, & à qua tum ego ipse, tum aliud omne, si quid aliud existat, quodcumque existat, creatum est:

Igitur necesse est talem Ideam esse à causa, in qua tantundem ad minimum sit realitatis formalis, quantum in ipsa Idea est objectiva, quæque proinde reipsa existat.

Sed in solo Deo est tantundem ad minimum realitatis formalis, quantum in ipsa Idea est objectiva, solus enim Deus est substantia infinita, quidvis autem aliud, atque ego etiam finita:

Igitur talis Idea à solo Deo est, ac proinde Deus existit.

Hæc itaque tua Demonstratio est, quam non modò evidentior, certiorque esse Geometricis statuis, sed etiam evidentissimam, ac certissimam dicis. Id-ne porrò ita se habeat, attendere ad ista imprimis universè juvat. *Primò* tu tibi soli demonstras, de te solo loqueris, de tuo solo facto respondes: Germana autem demonstratio homines omneis adinet, generalis est; & factum usurpans pro principio, id non privatum, privatimve apparens, sed universale, omnibusve universè apparens usurpat. Quare & tua ratiocinatio cum tui respectu vim habeat, non potest tamen apud alios habere vim demonstrationis, sed ad summum authoritatis, qua prout pollebis apud homines, fidem tibi referenti, prout quisque volet, habebit. *Secundò* Ratiocinatio tua supponit te esse in statu, in quo revera non es, & ex quo proinde, tanquam posito fundamento demonstrare nihil potes. Supponis enim te somnare, decipi, deludi; supponis te non habere corpus, non manus, non caput, non cerebrum; supponis omnia quæ hæcenus videris, audiveris, olfeceris, gustaveris, tetigeris, cogitaveris, esse non modò dubia, verum etiam falsa; nisi quòd jam advertisti te cogitare, te esse, te rem cogitan-

gantem esse. Supponis te ex tua cogitatione delevisse omnes imagines rerum corporalium, vel (quia id difficile sit) te illas ut inaneis, ac falsas nihili pendere, & te solum alloqui, inspicerèque penitus in teipsum: Supponis te in hoc ignorantia per affectatam hujuscemodi abstractionem statu, tam posse judicium ferre de cæteris rebus, an sint, an non sint, quàm facere in statu ignorantia per puram negationem, ut si nihil unquam vidisses, audisses, &c. Supponis ideas quas habes Angelorum, animalium, cæterorum corporum non facere te certum, quòd res per illas repræsentatæ aut fuerint, aut sint, aut sit omnino aliquid præter te in mundo: Supponis denique te certum non esse, an aliquid de Deo vel alio loquente, vel te audiente acceperis, & quam de illo habes Ideam, partim auditu, partim propria cogitatione formaveris. Hæc & alia sunt, quæ supponis, quæ profectò falsa cum sint, quid-nam certi superextruetur? quid veri demonstrabitur? *Tertiò*, nihil potes demonstrare, quousq; habueris propositiones, de quibus clarè distinctèq; perceptis, sis certus quòd fallaces non sint: Atqui nondum habere potes, neque es omnino habiturus, priusquam in quarta Meditatione stabilieris pro viribus illud pronunciatum: *Quicquid clarè, distinctèque percipio, est verum.* Nempe initio hujus Meditationis difficultatem de eo movisti, quam sublaturus non fuisti, nisi post ostensam Dei existentiam, illiusque veracitatem; id quod demùm conatus es Meditatione quarta præstare, docendo illud pronunciatum idèd non fallere, quòd omnis clara, & distincta perceptio cum sit aliquid, DEVM habeat authorem, quem, cum summè perfectus sit, repugnet esse fallacem. Quamobrem, cum hoc nondum loco probaris Deum esse, & repugnare ut fallax sit, propositiones habere non potes, quales ad demonstrandum necessariae sunt; Vnde & sequitur, ut dum aliquas hæc usurpas, certus de illis, tanquam clarè, distinctèque à te perceptis, ut probes Deum existere; in diallelum incidas, sive circulum, ut vocant, committas.

Deinde, ut dicam etiam aliquid de majore Propositione; deseruisti, *Primò*, ut est antè dictum, regiam, planam, perspicuam viam, qua ad notitiam existentia, potentia, sapientia, bonitatis, aliorumque DEI attributorum pervenitur; præclarum hoc nempe universi opus, quod sua magnitudine, distinctione, varietate, dispositione, pulcritudine, constantia, aliisque adjunctis suum clamat Auctorem: totum, inquam, hoc opus tam magnum, tam varium, tam mirabile, rejecisti, pro falso habuisti, quicquid de illo tibi

II.
Monstratur deinde speciatim, ac varie in majore Profyllogismi propositione.

innotuerat; & ad probandum DE I existentiam, potentiam, attributaque cætera, usurpasti solum ideam intra tuam mentem conclusam, quæ & tibi obscura fit, & ostendi aliis non possit, ut ostenduntur fidera, aliæque partes universi. Ideam, inquam, qualem omnes non habent, qualem tu non semper habuisti, qualem potes non semper habere; rem fluxam, rem accidentariam, imò non rem, sed rei modum, sed modi modum, sed partem modi. *Secundò* scilicet usurpasti non totam Ideæ realitatem, sed objectivam solummodò; quanquam neque realitatem per te habet, quia res non est, sed modalitatem solum, quia est solum modus. Et certè ut figura ceræ impressa nihil per se est, sed est solum ipsamet cera, quatenus heic depressa est, illeic eminens, heic latior, illeic angustior; sic idea menti impressa, nihil est per te, sed est solum ipsa-met mens prout suo modo, & hac se, illave, aut alia ratione comparatam habet; & ut similitudo seu repræsentatio sigilli, quæ est in cera, est mera relatio, atque aded non Ens; ita & similitudo, seu repræsentatio rei alienæ quæ in mente est, quamque tu appellas realitatem objectivam, mera relatio, ac non ens erit. Cedò proinde, quàm insignis effectus fuerit usurpatus abs te ad tantam causam demonstrandam. *Tertiò* Realitas objectiva Ideæ, ut tu accipis, est inseparabilis à realitate ejusdem Ideæ formali; neque enim nisi formalis sit, objectiva erit; neque, nisi objectiva, formalis. Igitur à qua causa efficiente pendebit formalis, pendebit etiam objectiva: Atqui per te realitas formalis non ab alia causa pendet, quàm à tua cogitatione, seu mente; Quippe expressis verbis doces, *Talem esse naturam ipsius Ideæ, ut nullam aliam ex se realitatem formalem exigat præter illam, quam mutuatur à cogitatione tua, cujus est modus*: Igitur objectiva quoque realitas à tua sola cogitatione, seu mente pendebit. Quamobrem vel hypothesis supervacanea est, & inepta, si causam requiras extra te, quam novisti esse in te; vel tibi ipsi veritatem celas, mirumque non est, si ad conclusionem eadem celatà deducaris. *Quartò*, quid-nam dici potuit obscurius, quàm *tantundem ad minimum esse realitatis formalis, in causa, quantum est objectivæ in effectum*? Etenim tametsi formalem alio nomine dixeris actualem, non declarasti tamen neque in quo formalitas, neque in quo actualitas consisteret; neque an realitas causæ esset ipsius substantia, an ipsa per ideam repræsentabilitas, an quidpiam aliud denique, quod ad reddendum propositionem evidentem fuit necessarium. Tametsi etiam addideris, *Modum essendi objectivè in intellectu per ideam, quantumvis im-*

per-

perfectus sit, non tamen profectò nihil esse; nihilominus non dixisti quatenus esset aliquid, quatenus dici res mereretur, quatenus realitatem haberet; quatenus causam exigeret; quod sanè fuit quoque necessarium ad evidentiam propositionis. Rursus tametsi comparaveris realitatem objectivam cum formali, non explicuisti tamen, an utraque esset absoluta, an utraque relativa, an absoluta una, relativa altera; neque quid illud esset, in quo realitas formalis æqualis esset, aut excedere posset objectivam; & id genus alia, quibus non explicitis, non potuit propositio non inevidens esse.

Præterea, ut dicatur quoque de Minore, seu Assumptione, *Dicis* ^{III. Similiter- que in Minore, sive assumptione-} *Primò* te habere Ideam, quæ repræsentet tibi DEVM *substantiam quandam infinitam, &c.* Sed quandonam habes? An priusquam planè aliquid audieris de DEO, aliquid de substantia, aliquid de infinitate? Priusquam certè ad hanc ratiocinationem te accingeres, accepisti ab aliis & voces, & vocum significatus, juxta quos notiones ideæve rerum significatarum fuere in tua mente formatæ, in eaque hæserunt, ac etiam-num hærent; Neque meministi ullarum notionum, sive idearum res vocibus illis significatas repræsentantium, quas in tua mente habueris, priusquam alios audiveris, de DEO, de substantia, de infinitate loquentes. *Dicis* *Secundò* te intelligere *substantiam quandam*; Et benè quidem dicis *quandam*; Nam qualis sit neque intelligis, neque aut intelligere, aut fando explicare potes. Quippe ne substantiam quidem corpoream, & ne ipsius quidem ceræ, quantumcumque ipsam multifariam versaveris, qualis revera est, cognoscis, sed confusà solum, & obscurà quadam ratione imaginariis; seu, quia placet, intelligis. Quomodo igitur distinctè, & clarè intelligeres cujusmodi sit illa substantia, quæ aded verè dicitur tenebras posuisse latibulum suum; & lucem quidem, sed nihilominus inaccessibleem habitare? Bene iterùm dicis *quandam*; ut quæ prorsus talis non sit, quales sunt prorsus omnes, quæ à nobis intelliguntur, aut intelligi putantur substantiæ: quæ non substat ulli accidenti, quæ nulli planè subsistat rei; quæ propriè substantia non sit, quæ potius super substantia sit; quæ sit aliquid longè excellentius, quàm quicquid substantiam intelligimus; quæ denique sit aliquid, quod intelligere non possumus. *Dicis* *Tertiò* te intelligere *infinitam*; at hoc ipsum est, quod tibi pernegatum est; quandoquidem solius infiniti intellectus est rem intelligere infinitam; quòd ille solus tantum sit intellectivus, quantum res intelligibilis est. Et quamvis nos utamur voce infiniti, non tamen propterea intelligimus

mus totam illam Late-potentiam, quâ secundum se res diffunditur; sed aliquousque intelligendo progressu, agnoscentesque nobis non licere progredi ulterius, tametsi ibi finem non viderimus, tum quasi in nos regressi, infinitum id dicimus, cujus non agnovimus finem; significamusque proinde hac voce, non id quod de re intelligimus, sed quod non intelligimus potius. Idem nempe est, ac si aliquis in cavernam subiens conetur visu penetrare totam crassitudinem montis: Quippe aliquousque progressus, & nihil ulterius videre valens, impenetrabilem visu montem dicet; & hac voce significabit non quod viderit, sed potius, quod non viderit. Verum hac de re plura sunt jam dicta, & sunt etiam quaedam statim post dicenda, ubi expendetur quid responderis. Dicis *Quarto* te intelligere *æternam*: At hoc ipsum quoque negatur; Nam æternitas nihil aliud est, quam durationis infinitudo; & ut infinitudo seu secundum locum, seu secundum perfectionem non potest intelligi; ita neque infinitudo secundum durationem. Hoc dicimus, æternam rem principio, & fine carere; sed non idcirco intelligimus totam durationis latitudinem; verum aliquousque secundum antecedentem durationem progressu, aliquousque secundum consequentem, consistimus, regredimur, & neque principio, neque fine agnito, rem æternam dicimus, hoc est cujus nec sit principium, nec finis. Quare & hoc quoque nomine non quod intelligimus, sed quod non intelligimus dicimus. Dicis *Quinto* te intelligere *independentem*; At quomodo hoc potes, nisi infinitatem, & æternitatem intelligas, ut tibi appareat, neque alicubi, neque aliqua in re, neque aliquando dependere? Dicis *Sexto*, te intelligere *summè intelligentem, seu omnisciam*: At quomodo id potes, nisi tantum sis intelligens, quantum ipse est DEVS? Cum si intelligas partem solum eorum, quæ intelligit; neque summè intelligentem, neque omnisciam intelligas? Dicis *Septimo* te intelligere *summè sive Omnipotentem*: At quomodo potes, nisi intelligas quotquot unquam effecta produxit, producet, potuit, potest, poterit in æternum producere. Si enim partem solum hujuscemodi effectorum intelligas, profecto non intelliges summè, sive omnipotentem. Dicis *Octavo* te intelligere *te tui & cæterorum omnium quæ existant, si aliqua existant, creatorem*? At quomodo potes, primum quidem tui, si nosti solum de te, quod cogites, quod sis, quod res cogitans sis? An te probasti creatum esse? An meministi te aliquando non fuisse? An meministi ejus momenti, quo transivisti ex non esse ad esse? An quomodo transiveris? An qua

qua causa agente transiveris? An ex materia aliqua, an ex nihilo, an à parentibus, an cum parentibus, an sine parentibus factus fueris? Quomodo potes etiam aliorum, si omnia alia falsa putas, si ignoras aliquid-ne creatum fuerit, aut non creatum? An cum nihil videris creari, intelligere potes quid sit creari, quid sit creatum esse, quid sit omnia creata esse? An fuisti quo tempore omnia fuere creata, ubi fuere creata; & percepisti quomodo creata? An si non fuisti, si non percepisti, illud reverà intelligis, quod te intelligere dicis? Nonò proinde quod dicis *Ideæ*, qua DEVM intelligis, *realitatem objectivam esse tantam, ut non potuerit, &c.* admitteretur quidem, si diceres te intelligere DEVM substantiam *infinitam, æternam, &c.* confuso, obscuro, humano, seu potius humanissimo, hoc est imperfectissimo modo; At quia jactas non semel te intelligere clarè, distinctè, & parùm abest, quin eo modo, quo Angeli, seu qui vident non jam amplius per speculum, & in ænigmate, sed facie ad faciem, ut loquitur Scriptura sacra; idè sit ut vox illa *tanta* tuo sensu non admittatur. Quo eodem modo, cum *Decimo* dicis *tantam, ut non potuerit à te proficisci*, Id admitteretur quidem, si ejusmodi esse Ideam intelligeres, ut sine parentibus, Præceptoribus, Sacerdotibus, cæteris hominibus, quibuscum conversatus es, & à quibus sæpe audiisti appellari DEVM infinitum, æternum, omnipotentem, creatorem cæli & terræ; eam in te habere non potueris; aut si fingas te talem fuisse, qualem fingi ab Ethnicis primos homines vidimus; habere eandem non potueris, sine existentia, & conversionibus siderum, sine ornatu, ordine, perfectioneque Univerfi, & partium ipsius: At quia *tantam* intelligis, ut ne hoc quidem modo, seu externis rebus menti tuæ prælucentibus, non potuerit ex te proficisci; idcirco non admittitur.

Ex his patet, quo firmamento Conclusio illius tui *Prosyllogismi* IV. nitatur; quo robore constet quæ illi velut superextruitur. Verum ut etiam aliquid de Sub-assumptione addatur; Cum illud ais, *esse in Deo tantundem ad minimum realitatis formalis, quantum in Idea est objectivæ*; Id quidem non modò admittendum est, sed addendum quoque esse infinitè amplius; quicquid denique per realitatem formalem intellexeris. Nam si intelligas substantiam divinam; ecquid est illud, quod ex ipsa tuæ menti objicitur, respectu ejus immensitatis, quæ non objicitur, quæque te, & omnem creatum intellectum latet? Si repræsentabilitatem, ecquid est illud, quod ex DEO tuæ menti repræsentatur, comparatum ad illud, quod beatis Mentibus repræsentatur, comparatum ad illud, quod beatis Mentibus repræsentatur.

IV.
Ac rursus
in Sub-
assump-
tione; ubi
de con-
sequutione
pro exi-
stentia in-
finitorum
Mundo-
rum.

præsentatur in cælo Empyreo? imò quid est illud, quod repræsentatur beatis mentibus, comparatum ad id, quod ipsi DEO repræsentatur? Si quidvis aliud denique intellexeris, idem planè. At cum addis *in Solo Deo*, quasi tua Idea aliquid contineat, quod res ipsæ quæ sunt in Mundo, visu, auditu perceptæ, mente cogitatæ, & nativa mentis vi comparatæ, copulatæ, amplificatæ non contineant; id ipsum est, quod tibi negatur, quod negatum est, quod probandum fuit. Ea non repeto, quæ sunt aliquoties in Dubitationibus dicta, circa amplificationem perfectionum, quæ in rebus creatis observatæ, referuntur in DEVM, detractis quantum per intellectus imbecillitatem licet imperfectionibus omnibus; & seposita præ cæteris omni finitudine, seu limitatione, promovendo nempe perfectiones, quantum possumus, versus infinitatem, veluti observatam aliquam alicujus rei creatæ magnitudinem, durationem, scientiam, potentiam, foelicitatem, &c. absque eo tamen, quod unquam totalem illam, verèque infinitam magnitudinem, durationem, scientiam, potentiam, foelicitatem, cætera, mente assequamur, aut possimus dicere nos aliquid amplius quàm finitum, creatum, aliquousque amplificatum, & quale revera in DEO non est (cum sit nempe modo inexcogitabiliter eminentiore) assequi. Addo heic, tuam illam rationem in textu expressam his verbis, *Non esset in me idea substantiæ infinitæ, cum sim finitus, nisi ab aliqua substantia, quæ revera esset infinita, procederet, fecisse partem, occasionemve potissimam Paralogismi. Videlicet existimasti te verè intelligere totam infinitudinem, seu amplitudinem positivam infinitæ substantiæ; neque voluisti advertere negativam illam infiniti vocem imponere tibi, tuamque intelligentiam non propterea in immensum, & absque ullo fine protendi. Heinc manifestam quidem tibi feci consequutionis fallaciam, allato exemplo ex antiquis philosophis, infinitum Vniversum, infinitos Mundos, infinita principia cogitantibus: at tu oculos quasi occlusisti, deductamque ex illo exemplo consequutionem dissimulasti, ne videri posses aut agnoscere, aut profiteri Paralogismum. Tua ratiocinatio hujusmodi fuerat:*

Si est in me Idea substantiæ infinitæ, talis idea non potest esse in me posita, nisi ab ipsamet substantia infinita, quam proinde sit necessarium existere:

Atqui est in me Idea substantiæ infinitæ, videlicet Dei infiniti, æterni, &c.

Igitur

Igitur talis idea non potest esse in me posita, nisi ab ipsamet substantia infinita, seu Deo, quem proinde sit necessarium existere.

Ego verò objeceram consequutionem illam Majoris propositionis esse fallacem, quoniam prisca Philosophi potuissent pari jure sic ratiocinari:

Si est in nobis idea infinitæ substantiæ, talis idea non potest esse in nobis posita, nisi ab ipsamet substantia, quam proinde sit necessarium existere:

Atqui est in nobis idea infinitæ substantiæ, videlicet infiniti Vniversi, infinitorum Mundorum, infinitorum principiorum:

Igitur talis idea non potest esse in nobis posita, nisi ab ipsamet infinita substantia, scilicet infinito Vniverso, infinitis Mundis, infinitis principiis, quæ proinde sit necessarium existere.

An-non solvendum hoc fuerat, si paralogismum esse non putabas? Ac verbum quidem quasi in transcurso in dubitationem sequentem interjicere visus es: sed illud ibi apparebit. Prætereo heic infirmitatem tuæ illius consequutionis ex tuis ipsius principiis. Cum enim admiseris posse in te esse ideas falsas, neque causam positivam præter te exigere; quorsum si in te sit idea substantiæ infinitæ, illa non possit esse falsa, neque ullam positivam præter te exigere causam, cujusmodi censenda est existisse idea antiquorum philosophorum? Et præoccupas ipse quidem objectionem his verbis, *Nec dici potest hanc fortè ideam Dei materialiter falsam esse, ideoque à nihilo esse posse, ut paulò antè de ideis caloris, & frigoris, & similium animadverti: Nam contra cum maximè clara, & distincta sit, & plus realitatis objectivæ, quàm ulla alia contineat, nulla est per se magis vera, nec in qua minor falsitatis suspicio reperiatur. Veruntamen quomodo id probas esse maximè claram & distinctam; nisi te probes esse unam ex beatis mentibus, quæ in cælo sunt? quomodo continere plus realitatis, quàm ullam aliam, qualis ex rebus creatis, desumi, colligi, & ampliari potest; imò & speciatim quàm illam antiquorum philosophorum? quomodo nullam esse per se magis veram, & in qua minor falsitatis suspicio reperiatur; nisi idem licere putes antiquis illis philosophis? Pergis, *Est inquam hæc idea Entis summe perfecti, & infiniti maximè vera; Nam quamvis fortè fingi possit tale Ens non existere, non tamen fingi potest ejus ideam nihil reale mihi exhibere, ut de idea frigoris antè dixi. Idem dixissent philosophi. Sequitur, Est etiam maximè clara, & distincta; nam quicquid clare, & distinctè percipio, quod est reale, & verum, & quod perfectionem aliquam importat, totum in**

ea continetur. Idem illi quoque dixissent; cum tu interea heic assumas pro principio, quod erit tibi infra probandum ex eo, quod probare jam vis, circa perceptionis claræ, & distinctæ realitatem, ac veritatem: Ut voculam illam reticeam, & quod perfectionem aliquam importat, totum in ea continetur: ex qua statues inferius specialem quandam, & quasi ab ista separatam demonstrationem.

V. *Falsam, quam habemus Ideam entis infiniti repræsentare reverâ non partem, sed totum infinitum. Et qui differat Idea, quam Deus habet sui, ab ea quam homo habet de Deo.* Atque ex his demum apparet, palmaris-ne illa tua Demonstratio ad probandum Dei existentiam, ejusmodi sit, ut implorare debueris Deum, ut ita loquar, & hominum fidem; interpellando sacram Facultatem, ut illam sanciret, habendamque præscriberet, non modo ut æquantem, sed etiam ut superantem Geometricas certitudine, atque evidentia; ac talem, ut via non pateat humano ingenio, per quam melior inveniri unquam possit. Ut aliquid porro Coronidis vice ad illud adjiciam, quod admones de comparatione à me instituta de eo, qui extremi capilli effigiem pro totius hominis effigie accipiat. Cum ais, plane repugnare, si quid comprehendas, ut id quod comprehendis, sit infinitum; id ambabus ulnis accipio, ut etiam illud quod sequitur, Idea enim infiniti, ut sit vera, nullo modo debet comprehendi. etenim dici nihil veriùs potuit, modò non extendatur ad Ideam, quam Deus habet de seipso. Cum pergis autem, *Et nihilominus est manifestum, Ideam, quam habemus infiniti, non repræsentare tantum aliquam ejus partem, sed reverâ totum infinitum:* Heic jam requiro constantiam. Nam primum, dicere debebas Ideam, quam habemus infiniti vel comprehendendi, vel non comprehendendi, ut inferres esse veram, vel non veram; & deflexisti tamen ratiocinium; à comprehensione, quæ est ex parte intellectus, ad repræsentationem, quæ est ex parte Ideæ, faciens transitum. Deinde, ut quæram, quod prætermisisti, Ista Idea, quam habemus entis infiniti, comprehenditur-ne à nobis, an non comprehenditur? Nam si illam quidem quoquo modo comprehendimus, vera per te non est; si non comprehendimus, neque id etiam, quod repræsentat comprehendimus, cum Idea solum agnoscat ex repræsentatione rei, cujus est Idea, & de realitate formali rei cognitæ, ex realitate objectiva Ideæ feratur judicium. Si rem porro, quæ per Ideam repræsentatur, non comprehendimus; unde nam scimus illam per Ideam repræsentari? unde totam repræsentari? Adde, si Idea, quæ est in nobis, repræsentat nobis totum infinitum; ergo nihil infiniti nos latet; Nam si vel minima aliqua nos lateret particula, reverâ non repræsentaret totum. Porro si nihil ejus nos latet; igitur totum infinitum comprehendimus; quid enim est aliud

aliud nos aliquid comprehendere, quàm illud ita cognoscere, ut nihil ipsius nos lateat? Atqui, per te, repugnat, ut id, quod comprehendimus, infinitum sit: Igitur id, quod infinitum est, infinitum esse repugnat. Dicis, *Ideam Entis infiniti eo modo repræsentare totum, quo repræsentari debet per humanam Ideam:* Et benè id quidem; sed quæstio manet, an talis Idea humana sit vera, & reverâ rem repræsentet. Nam id quidem, quod tibi repræsentatur per humanam Ideam, ipse comprehendis, alioquin enim neque de eo loquereris, neque id aut assereres, aut assumeres aliis demonstrandum: atqui dixisti id, quod comprehenditur, non esse infinitum: quare quod tibi repræsentatur per humanam ideam, non est infinitum: quare neque vera est illa Idea, vel ex eo, quod dixeris Ideam infiniti, ut sit vera, nullo modo debere comprehendi. Pergis, *Et si procul dubio alia multò perfectior, hoc est accuratior, & distinctior haberi possit à Deo, aliâve natura intelligente, quæ sit humanâ perfectior.* Quam es verò cautus, cum etiam de Idea, quam Deus de se habet, loquens, dicis ipsam esse perfectiorem ea, quam de illo habes non infinite, sed solum multò: ne si instaretur nullam esse infiniti ad finitum proportionem, cogereris admittere tuam Ideam non esse veram. Vt cumque id sit, meministi-ne eorum, quæ dixisti, dum me superius distinguente duas Ideas Solis, duasque hominis ejusdem, procul & propè visi species, utramque similem, & veram, tamen aliam magis, aliam minus; excepisti enim me facere idem, ac si dicerem, *Verum, & falsum non differre, cum de eodem subjecto affirmantur?* Patere id jam in te regeri; reverâ enim cum attribuis Enti infinito tuam, seu humanam Ideam, ac Ideam ipsius Dei; idem facis, ac si diceres, *Verum, & falsum, cum de eodem subjecto affirmantur, non differre.* Quid-ni verò patiaris? Nam certè, cum ego ex hoc terræ loco conspexero Solem, & Eudoxus, si fiat voti compos, ex loco Solis proximo, utriusque verè videbimus, & species, seu imago Solis in utriusque tam oculo, quàm intellectu repræsentata vera erit, quatenus aliquid Solis repræsentabit, & nihil repræsentabit, quod in Sole non sit: tamen quod ego videro, intellexeroque ex Sole, sit penè incomparabiliter minus eo, quod viderit, intellexeritque Eudoxus. At inter te, & Deum, potest-ne eadem comparatio, quæ inter me terræ hærentem, & Eudoxum Soli admotum institui? Nonne sive pes, sive alia communis mensura assignari poterit, quæ & distantiam inter me & illum, & magnitudinem illi apparentem, cum ea quæ mihi apparebit comparatam metiatur;

tiatur; nulla verò prorsus assignari poterit, quæ repetita, aut intellectum tuum divino; aut Ideam quam de Deo habes, illi quam de se Deus habet exæquet? Qua ratione ergo, si mea Solis Idea respectu Eudoxiæ falsa sit; vera erit tua respectu divinæ? Similitudo autem illa tua de Triangulo, quàm apposita esset, si ut imperitus ille capit totam Trianguli naturam, relinquendo Geometris proprietates sibi ignotas, ita tu caperes totam Naturam Entis infiniti, & Deo superessent cognoscendæ proprietates tibi incompetæ? Et quomodo dicere potes, *Vt sufficit intelligere figuram, tribus lineis contentam ad habendum Ideam totius Trianguli; sic quoque sufficere intelligere rem nullis limitibus comprehensam, ut vera, & integra Idea totius infiniti habeatur.* Videlicet figura illa non est major Ideâ, qua percipitur: At Ens infinitum non modò simpliciter, sed etiam infinite est majus Ideâ, qua percipis ipsum. Quare & verum quidem est intelligere te figuram tribus contentam lineis; intelligis enim quot lineas figura habet, & quomodo dispositas habet: At falsum est intelligere te rem nullis limitibus comprehensam, quoniam non intelligis quicquid habet, nec quomodo habet, sed intelligis solùm quod non habet, videlicet limites. Cùm dicis autem *veram, integramque Ideam totius infiniti haberi*; requiro rursùs constantiam, seu quonam modo id cohæreat cum eo, quod censuisti, *Ideam infiniti, ut sit vera, nullo modo debere comprehendi*: cùm habere Ideam veram, atque integram, nihil aliud sit, quàm comprehendi? Quomodo etiam cum eo, quod dixisti *repugnare id, quod comprehenditur, esse infinitum*; cùm non possit haberi Idea totius infiniti, nisi comprehendatur infinitum; Nam qui totum dicit, nihil excludit, seu nihil incomprehensum facit.

D V B I T A T I O VIII.

De subsidiaria Demonstratione, ex eo, quod, Qui sibi deesse sentit aliquid, inferre debeat dari Ens, quod sit infinite perfectius.

Argumentaris aliunde sic, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc est aliquid mihi deesse, & me non esse omnino perfectum, si nulla Idea entis perfectioris in me esset, ex cujus comparatione defectus meos agnoscerem? Verùm, si de re aliqua dubitas,*

tas, si aliquam cupis, si agnoscis quidpiam tibi deesse, quid mirum; cùm non nôris omnia, cùm non sis omnia, cùm non habeas omnia? Agnoscis te non esse proinde omninò perfectum? Et hoc profectò verum est, dicique citra invidiam potest. Ergo intelligis esse aliquid te perfectius? Quid-ni? tametsi quicquid cupis non sit semper te, quacumque ratione, perfectius. Quippe cùm panem desideras, non est panis te, vel corpore tuo undequaque perfectior; sed perfectior solùm ea inanitate, quæ in stomacho tuo est. Quomodo ergo colligas esse aliquid te perfectius? Nempe quatenus vides universitatem rerum, quæ & te, & panem, & cætera complectitur: aded ut, cùm singulæ partes Univerſi aliquid perfectionis habeant, & aliæ aliis inserviant, advenireque valeant; facile sit intelligere plus perfectionis esse in toto, quàm in parte; ac proinde te, cùm sis solùm pars, debere agnoscere quidpiam te perfectius. Hoc igitur modo esse potest in te Idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus agnoscas. Ut præteream posse quoque parteis alias perfectiores esse; te cupere quod illæ habent, & ex iisdem tecum comparatis posse tuos defectus agnosci. Quippe cognoscere potuisti hominem, qui foret sanior, robustior, pulcrior, doctior, moderatior, ac proinde perfectior: neque fuit tibi difficile concipere illius Ideam, & ex illius comparatione intelligere non esse in te gradum sanitatis, roboris, aliarumque perfectionum, quæ in illo forent. Objicis tibi post-modum; *Sed fortè majus aliquid sum, quàm ipsa intelligam, omnesque illæ perfectiones, quas Deo tribuo, potentiâ quadam in me sunt, etiamsi nondum ad actum reducantur, ut fieri potest, si mea cognitio magis, magisque augeatur in infinitum.* Respondes autem, *Vt verum sit meam cognitionem gradatim augeri, & multa esse in me potentiâ, quæ actu nondum sunt, nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet, in qua nihil est potentiale: namque hoc ipsum gradatim augeri certissimum est imperfectionis argumentum.* Porro verum quidem est illa, quæ in Idea percipis, esse actu in ipsa Idea: at non sunt tamen propterea actu in ipsamet re, cujus est Idea. Architectus quippe sibi fingit Ideam domus, quæ Idea actu constat ex designatis parietibus, tabulatis, tectis, fenestris, &c. & tamen domus illa, ipsiusque partes nondum actu sunt, sed potentiâ tantùm. Sic illa Philosophorum Idea continet actu infinitos mundos: at non dices propterea illos infinitos actu esse. Quare sive quid in te sit, sive non sit potentiâ: satis est, quod Idea vel cognitio tua, gradatim augeri, ampliari possit: neque propterea inferri debet quod

quod per eam repræsentatur, cognosciturve, actu esse. Quod agnoscis deinde, *cognitionem tuam nunquam fore infinitam*, ultro accipitur: sed nempe agnoscere debes neque fore in te unquam veram, germanamque Dei Ideam, de quo semper amplius (imò infinitè) cognoscendum restet, quàm de homine, cujus videris extremum duntaxat capillum. Certè & nisi hominem illum totum videris: vidisti tamen alium, ex cuius comparatione aliquam facere de illo conjecturam valeas: at aliquid simile Deo, illiusque immensitati nunquam est datum cognoscere. Dicis, *te judicare Deum actu infinitum, ut nihil perfectioni ejus addi valeat*. Sed judicas nempe quod ignoras, & ex præsumptione solum judicas, ut judicabant Philosophi infinitos mundos, infinita principia, ac infinitum universum, cujus immensitati nihil addi posset. Quod subijcis, *esse objectivum Ideæ non pendere ab esse potentiæ, sed ab actuali*; Vide quæ possit esse verum, si verum sit, quod jam diximus de Idea Architecti, & antiquorum Philosophorum: ac præsertim ubi memineris hujuscemodi Ideas conflatas esse ex aliis, quas intellectus præhabuerit ab existentibus actu causis.

R E S P O N S I O.

E Vndem hinc repetis errorem, cum veram Ideam Dei haberi negas, et si enim omnia quæ in Deo sunt non cognoscimus, omnia ea nihilominus sunt vera quæ in eo esse cognoscimus. Quæ verò intermisces, ut panem non esse eo, qui panem desiderat, perfectiorem, ex eo quod percipiam aliquid esse actu in Ideâ, non idè esse actu in re cujus est Idea; me judicare id quod ignoro, & talia, testantur tantum te, ô Caro, multa temerè velle impugnare, quorum sensum non assequeris; Neque enim ex eo quod quis panem desideret, infertur panem esse ipso perfectiorem, sed tantum illum qui pane eget esse imperfectiorem se ipso, cum non eget: & ex eo quod aliquid sit in Idea, non infero idem esse in rerum natura, nisi cum nulla alia istius Ideæ causa reddi potest præter rem quam repræsentat actu existentem, quod non de pluribus mundis, nec de ulla alia re, præterquam de solo Deo, verum esse demonstravi. Nec judico id quod ignoro, rationes enim attuli cur id judicarem, & quidem tam firmas, ut nullam ex ipsis vel minimam impugnare potueris.

I N S T A N T I A.

I N S T A N T I A.

Q Vam egregiè ludis ab æquivocatione? Cum vox enim *veræ Ideæ* possit accipi pro germana, atque adæquata, seu repræsentante Deum qualis, & quantus in se est: vel pro repræsentante aliquid verum, quod nobis de Deo affirmare pro modo nostro cognitionis liceat, perspicuum est agere nos, & difficultatem solum inter nos versari de vera Idea juxta priorem significatum: Tu verò respondes de vera Idea juxta posteriorem accepta, comminiscerisque, & dicis *Errorem me repetere*, de quo longissimè abfui ut somniarem. Quam subtiliter etiam consequenter elaberis, dissimulasque vim argumenti, seu modum illum, quo objeci esse in te posse Ideam Entis te perfectioris, absque eo quod sit propterea in te Idea Entis infiniti. Quippe tu volens ostendere priorem quodammodo in te esse perceptionem infiniti, quàm finiti, hoc est Dei, quàm tui ipsius, causam subjeceras iis verbis, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, &c.* ex quibus hoc modo videbaris ratiocinatus:

Si sit in me Idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus meos intelligam, est in me Idea Entis infiniti:

Atqui est in me Idea Entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus meos intelligam, (quoniam intelligo me dubitare, me cupere, hoc est aliquid mihi deesse, & me non esse omninò perfectum:)

Igitur est in me Idea Entis infiniti.

Ego admisi te reverà dubitare, te cupere, deesse tibi aliquid, non esse te omninò perfectum, esse aliquid te perfectius, te illud intelligere: Et quia videbaris nimis exorbitanter *απαλογίζειν*, propter illam consequentiam *Est in me Idea Entis perfectioris; ergo est Idea Entis infiniti*; atque adè, *Est aliquod Ens me perfectius; Ergo illud est infinitum*; quasi inter te, ac Ens infinitum nulli essent gradus intermedii, esseque uno minor Iove; idcirco ostendi posse te intelligere Ens perfectius te, absque eo quod illud infinitum sit; ac primùm quidem considerando Universum, cujus sis tantum pars; cum aliunde notissimum sit totum esse perfectius parte: deinde verò mentem flectendo ad partem universi aliam, in qua deficientes in te perfectiones reperiantur, cujusmodi esse potest homo sanior, robustior, pulcrior, doctior, moderatior, &c. Tu, cum tuam defendere consequentiam deberes, ubi sensisti te id non posse, ef-

X

funden-

I.
Dissimulata
difficultatem
fuisse circa
illam consequentiam,
Si unum alio
perfectius est,
Igitur illud est
infinitum.

fundendum esse atramentum censuisti, dicens *me quaedam intermiscere, quæ testentur me, caro cum sim, multa tamen velle impugnare, quorum sensum non assequar.* Quo sanè loco subodorari non possum, quid bilem tibi moverit, nisi fortè quòd cum tu dixisses te dubitare, ego ut ferid dictum accepi, admisique te & non nosse omnia, & cognoscere potuisse hominem, qui esset te doctior, moderatior, & cætera quoque perfectior; hoc autem, nisi verum sit, gaude bona tua fortuna. Id mirum; cum ego ea verba; *tametsi quicquid cupis non sit semper te quacumque ratione perfectius; quippe cum panem desideras, &c.* intexuisses solùm ad præoccupandum cavillum, quem præferam posse arripi; te in illo solùm hæsisse. Ecce enim reperisti quod caussareris, *Ex eo quod panem quis desideret, non inferri panem esse ipso perfectiorem; sed tantum illum, qui pane eget, esse imperfectiorem seipso, cum non eget.* quanquam aliquid nec heic dicis, quod reipsa non dixerim. Nimirum & expressè dixi panem non esse perfectiorem te desiderante; & cum dicis te egentem pane esse imperfectiorem te non egente, seu habente panem, nihil aliud quàm concretè dicis, quod ego abstractè, comparando panem cum inanitate, seu indigentia panis. Quod caput est, non fuit faciendum *παρεργον ἕργον*; aut consequenter ostendendum, quomodo ex eo, quòd sis nunc sine pane imperfectior, nunc cum pane perfectior, sequi esse in te Ideam Entis infinitè perfecti. Nam potes quidem colligere, si quis fame non laboret, esse eum perfectiorem te; si quis sit, qui non dubitet de rebus tibi dubiis, esse eum perfectiorem te; si quis habeat, quæ tibi desunt, eum esse perfectiorem te; potesque tibi fingere Ideam hominis, qui tui instar non prematur fame, non hæreat de rebus incertis, deesse sibi nihil sentiat; at neque potes colligere talem Ideam esse Ideam Entis infiniti, infinitè perfecti; neque magis licet inferre hominem Ideam illam repræsentatum, reipsa existere, quàm existere reipsa Gigantem, Chimæram, cæteraque hujusmodi, quorum Ideas fingere potes.

II.

*Commit-
ti semper
paralogis-
mos, qui-
bus ex Esse
actuati I-
dea, colli-
gitur Esse
actuati rei:
exfinitudi-
ne cogni-
tionis, quæ
possit ad-
huc cresce-
re, infini-
tudo cogni-
ti; ex eo,
quod ali-
quid in I-
dea est,
existencia
illius ut
caussa.*

Ad-hæc, quia tu fueras sic ratiocinatus:

Illares existit, in cuius Idea nihil est potentiale, sed totum actuale:

Atqui in Idea Dei nihil est potentiale, sed totum actuale:

Igitur Deus existit:

Objeceram ego te malè ratiocinari ex iis, quæ actu sunt in Idea, ad ea, quæ sunt actu in rerum natura; Et quia poteris sic actuale, potentialèque distinguere, ut cum quicquid per Ideam repræsentaretur, actu quidem repræsentaretur; sed intelligeretur tamen

aut

aut ut potentià solùm existens, aut ut actu quoque existens in rerum natura; idcirco ut ostenderem neutro modo consequutionem valere, exemplum duplex attuleram, unum de Architecto, cuius Idea repræsentat actu domum, ut potentia solùm existentem; aliud de antiquis Philosophis, quorum Idea repræsentabat actu infinitum universum, infinitos mundos, infinita principia, ut actu existentia. Tu verò sensisti vim quidem; Nam & reverà si ex eo quòd Idea repræsentat tibi Ens infinitum, in quo nihil sit potentiale, sed totum actuale, inferas illud existere; nihil obest, quòd minùs Philosophi illi ex eo, quòd Idea illis repræsentat infinitum Vniversum, infinitos Mundos, infinita principia, inferant existere infinitum Vniversum, infinitos Mundos, infinita principia. Quid-nam igitur ad hæc respondisti? Nempe istud, *Ex eo, quòd aliquid sit in Idea, non infero idem esse in rerum natura, nisi cum nulla alia istius Ideæ causa reddi potest, præter rem, quam repræsentat actu existentem; quod non de pluribus Mundis, nec de ulla alia re, præterquam de solo Deo, verum esse demonstravi.* At primò verum non est, demonstrasse te nullam aliam rem esse posse causam Ideæ quam habes rei infinitæ, præter ipsam rem actu existentem, uti hætenus declaratum est. Non est quoque verum, demonstrasse te id, quòd de Deo conclusisti, non posse concludi de pluribus Mundis. Quippe tota ratio cur probaveris Deum existere, fuit ipsius infinitudo per tuam Ideam repræsentata, assumpto illo principio, *tantundem ad minimum est realitatis formalis in causa Ideæ, quantum objectivæ in Idea est;* atqui eadem militat ratio pro antiquis Philosophis, Vniversi nempe, Mundorum, principiorumque infinitudo; eodem assumpto principio, eademque argumenti formâ. An-non ergo exinde constat Paralogismi evidentia; magna alioquin, ex manifesta petitione principii, sive circulo, quo probas Ens infinitum existere actu, quia in Idea repræsentatur ut actuale; & aliunde Ens infinitum in Idea repræsentari ut actuale, quia actu existit. Cum fuisses præterea sic ratiocinatus:

Ille, cuius cognitio non potest ita augeri, ut fiat actu infinitus & non sit semper incrementi capax; potest nihilominus judicare esse Ens ita actu infinitum, ut ejus perfectioni addi nihil possit:

Atqui mea cognitio non potest ita augeri, ut fiat actu infinita, & non sit semper incrementi capax:

Igitur possum nihilominus judicare esse Ens ita actu infinitum, ut ejus perfectioni addi nihil possit.

Ego insinuâram, ut agnosceres hæc secum pugnare. Nam cum cognitio alicujus objecti tantò semper evadat major; quantò amplius de objecto cognoscitur; sequitur ut si cognitio non possit ita increfcere ut infinita evadat, non possint etiam infinita de objecto cognosci; sicque ille, cujus est cognitio, non possit judicare objectum esse actu infinitum; & cum finita solùm cognoscat, ac propter capacitatem incrementi, supersint semper multa incognita, non possit judicare quid objecto desit, aut non desit; tantum abest ut possit judicare illi nihil deesse (quia ut posset, deberet cognoscere omnia quæ in illo sunt) & repugnare esse aliquid, quod nõ sit in illo. Insinuâram, inquam, te propterea debere agnoscere, non fore unquam in te veram, germanamque DEI ideam, ut de quo semper amplius, (imò infinitè amplius) cognoscendum restaret, quàm de homine, cujus vidisses extremum duntaxat capillum, &c. Tu nihil ad hoc, sed quia ego subjeceram te judicantem Deum ita actu infinitum, ut nihil perfectioni ejus addi valeret, judicare quod ignorares, & ex præsumptione solùm judicare, ut judicabant philosophi infinitos Mundos, &c. Id stomachabundus ita excepisti; Nec judico id, quod ignoro; rationes enim attuli, cur id judicarem, & quidem tam firmas, ut nullam ex ipsis vel minimum impugnare potueris. Quod quidem quàm verum sit, quamque satisfaciat, viderint lectores. Admoneo solùm, cum tu postremò ita fuisses ratiocinatus:

Quod est in esse objectivo ideæ, id actu existit, (quoniam esse objectivum ideæ non à solo esse potenciali, quod propriè loquendo nihil est, sed tantummodo ab actuali, sive formali potest produci:)

Atqui in esse objectivo meæ Ideæ est Deus, vel Ens infinitum:

Igitur Deus, vel Ens infinitum actu existit:

Insinuasse me quoque ut videres quid firmitudinis haberet illud principium, *Esse objectivum ideæ*, &c. propter illud, quod jam objeceram de Idea Architecti, antiquorumque philosophorum; qui necessariò inferrent existere infinitos Mundos, si ejus ideæ, quam de illis haberent, esse objectivum non solùm ab illorum esse potenciali, sed solummodo ab actuali, seu formali produci posset: admoneo, inquam, me insinuasse; & cum respondendum haud dubie fuisset aliquid, nihilominus te nihil respondisse,

DVBI-

DVBITATIO IX.

De alia subsidiaria demonstratione, ex eo, quòd aliquid fieri, aut existere non possit, si Ens infinitum non existeret: quodque partes temporis sint inter se independentes.

QVæris deinceps, *An jam habens Ideam entis te perfectioris, esse ipsa posses, si tale ens nullum existeret? Et respondes, Nempe à quo essem? à me scilicet? vel à parentibus? vel ab aliis quibuslibet Deo minus perfectis? Probas consequenter, Te non esse à te: sed hoc nihil necesse. Rationem etiam reddis, cur non semper fueris: sed id quoque superfluum; nisi quatenus vis simul inferre habere te causam tui non productricem modò, sed & conservatricem. Nempe, ex eo quòd tempus vitæ tuæ plureis partibus habet, inferis te creari debere in partibus singulis, ob mutuam illarum à se independentiam. Sed vide quòd intelligi possit. Nam sunt nonnulli quidem effectus, qui ut perseverent, neque momento quolibet deficient, indigent præsentia, continuâque efficientia causæ, per quam primum esse cœperunt, cujusmodi est solis lux: (quanquam hujusmodi effectus non tam iidem reipsa sunt, quàm æquivalenter, ut de fluminis aqua dicitur:) at videmus alios, qui perseverent non modò eâ causâ, quam agnoscunt, non amplius agente, sed, si velis, etiam corruptâ, redactâque in nihilum. Hujus generis sunt tot res genitæ, factæque, ut recensere pigeat: sufficitque te esse unam ex illis, quæcunque tandem tui causa sit. At partes tui temporis non dependent aliæ ab aliis. Heic instari posset, quænam sit excogitabilis res, cujus partes sint à se invicem inseparabiles magis? inter cujus partibus sit inviolabilior series, & connexio? cujus quæ sunt partes posteriores possint minus averti, magis coherere, magis dependere à prioribus? Sed ne hæc urgeamus, quid propterea facit hæc seu dependentia, seu independentia partium temporis, quæ externæ sunt, successivæ sunt, activæ non sunt, ad tui productionem, reproductionemve? Profectò nihil magis, quàm fluxus, ac pertransitio partium aquæ, ad productionem, reproductionemve alicujus rupis, quam fluvius præterfluit. At ex eo quòd paulò ante fueris, non sequitur te nunc esse debere. Credo sanè: verum non ex eo, quòd causa requiratur, quæ*

X 3

te de

te de novo creet: sed quod non teneatur abesse caussa: quæ te possit destruire, vel tu non debeas in te habere imbecillitatem, qua tandem deficias. Dicis, proinde esse manifestum naturali lumine, conservationem à creatione non nisi ratione differre. Sed quomodo est manifestum, nisi fortè in ipsa luce, effectibus-ve similibus? Subdis, non esse in te vim, per quam paulò post sis futura, quòd conscia illius non sis, cum sis tamen res cogitans. Verùm est in te aliqua vis, quæ possis existimare te quoque paulò post futuram: non tamen necessariò, aut indubiè, quia illa tua vis, seu naturalis constitutio, quæcumq; ea sit, eò non extenditur, ut omnem causam corrumpentem, seu internam, seu externam arceat. Quare & futura es, quòd vim habeas, non quæ te de novo producat, sed quæ, ut perseveres, præstare sufficiat, nisi corrumpens causa superveniat. Quod autem colligis, *dependere te ab aliquo ente diverso à te*, bene colligis; non tamen quasi de novo ab eo producaris; sed quasi producta ab ipso olim fueris. Pergis, *tale ens non esse parentes, aliasve causas quaslibet*. Sed quare parentes non sint, à quibus videris aded manifestè unà cum corpore producta; ne aliquid dicam de Sole, cæterisque causis concurrentibus? At ego, inquis, *sum res cogitans, Ideamque Dei in me habens?* Verùm nonne parentes tui, mentesve illorum fuere quoque res cogitantes, habentesque Ideam DEI? ut propterea heic urgeri non debeat effectum illud, de quo jam ante, *tantumdem ad minimum esse debere in causa, quantum in effectu*. Si sit alia, inquis, *præter Deum causa, quæri potest, an sit à se, vel ab alia?* Nam si à se, erit Deus; si ab alia, toties quæretur, donec ad illam perveniat, quæ à se, & sit Deus; cum in infinitum progredi non liceat. Verùm si causa fuere parentes, ea potuit esse, non à te, sed ab alia, illaque rursus ab alia, atque ita in infinitum. Neque absurdum probaveris progressum istum infinitum, nisi simul probes coepisse aliquando mundum, ac ided fuisse parentem primum, cujus parens non fuerit. Infinitus certè progressus videtur duntaxat absurdus in causis ita inter se connexis, subordinatisq; ut inferior agere sine superiore movente non possit: ut dum lapis quidpiam impellit, impulsus à baculo, quem impellit manus, vel cum infimus annulus catenæ pondus trahit, tractus ipse à superiore, & iste ab alio; sic enim perveniendum est ad unum movens, quod primum moveat. At in causis ita ordinatis, ut priore destructa, ea quæ ab illa pendet, superfit, possitque agere, non videtur esse perinde absurdum. Heinc cum dicis, *satis apertum, progressum heic infinitum non dari*: Vide an fuerit aded apertum Aristoteli,

li,

li, qui persuasus tantopere fuit nullum fuisse parentem primum. Pergis, *nec plureis causas partialis ad te efficiendum convenisse, ex quibus Ideas variarum perfectionum Deo attributarum acceperis; cum illæ reperiri non possint, nisi in uno, ac solo Deo, cujus unitas, seu simplicitas est præcipua perfectio*. Verumtamen, seu una, seu plures tui causæ fuerint, non est propterea necesse, ut illæ in te impresserint suarum perfectionum Ideas, quas adunare potueris. Interea verò occasionem facis quærendi à te, cur nisi plures tui causæ, saltem res plures esse potuerint, quarum perfectiones mirata, beatam illam rem duxeris, in qua existerent omnes simul? Nosti ut Pandoram Poëtæ describant? Quid-ni tu mirata in hominibus variis eminentem quandam scientiam, sapientiam, justitiam, constantiam, potentiam, sanitatem, pulchritudinem, beatitudinem, diurnitatem, & alia, componere hæc omnia potuisti, & suspiciendum existimare, si quis omnia simul haberet? Cur non deinceps omnes perfectiones variis gradibus adaugere, donec ille magis videretur suspiciendus, si ejus scientiæ, potentiæ, durationi, & cæteris nihil deesset, addive posset, sicque foret omniscius, omnipotens, æternus, & cætera omnia? Et cum videres tales perfectiones in humanam naturam cadere non posse, cur non potuisti existimare beatam fore illam naturam, si cui ista competerent? Cur non dignum putare investigatione, talisne esset aliqua, an-non? cur non argumentis quibusdam induci, ut consentaneum magis videretur esse, quàm non esse? Cur non consequenter ipsi adimere corporeitatem, limitationem, & cætera omnia, quæ imperfectionem quandam connotarent? Ita profectò processisse plurimi videntur; cum existentibus tamen variis ratiocinationis modis, gradibusque, aliqui corporeum reliquerint Deum, aliqui membra humana habentem: aliqui non unum, sed multiplicem, & quæ sunt alia nimis vulgaria. Circa illud, *de perfectione unitatis*; nihil repugnat omnibus perfectionibus Deo attributas concipere, ut intimè junctas & inseparabileis; tamen Idea, quam habes illarum non ab ipso fuerit in te posita, sed à te hausta ex rebus perspectis, ampliataque, ut dictum est. Sic certè depingunt non modò Pandoram omnibus donis, perfectionibusque ornatam deam: sed perfectam etiam Rempublicam, perfectum Oratorem, &c. Denique, *ex eo quòd existas, entisque perfectissimi Ideam in te habeas, concludis demonstrari evidentissimè existere Deum*. At cum conclusio vera sit, Deum nempe existere; non apparet tamen ex dictis, eam esse à te evidentissimè demonstratam.

R E-

RESPONSIO.

Cum negas nos continuo causæ primæ influxu indigere, ut conservemur, negas rem quam Metaphysici omnes ut manifestam affirmant, sed de qua sæpe illiterati non cogitant, quia tantum ad causas secundum fieri, non autem secundum esse attendunt. Sic Architectus est causa domus, & pater filii secundum fieri tantum, ideoque cum opus absolutum est, potest absque istiusmodi causâ remanere; sed Sol est causa lucis ab ipso procedentis, & Deus est causa rerum creaturarum non modo secundum fieri, sed etiam secundum esse; ideoque debet semper eodem modo influere in effectum, ut eundem conservet. Hocque aperte demonstratur ex eo quod explicui de partium temporis independentia, quodque frustra conaris eludere, proponendo necessitatem consecutionis quæ est inter partes temporis in abstracto considerati, de quo hic non est quæstio, sed de tempore seu duratione rei durantis, cuius non negas singula momenta posse à vicinis separari, hoc est rem durantem singulis momentis desinere esse. Cumque ais, vim esse in nobis, quæ ut perseveremus, præstare sufficiat, nisi corrumpens causa superveniat, non advertis te creaturæ tribuere perfectionem creatoris, quod nempe independentem ab alio in esse perseveret, ac creatori imperfectionem creaturæ, quod nempe per positivam actionem rendere debeat in non ens, si quando velit efficere ut esse desinamus. Quod deinde addis, de progressu in infinitum; nempe, non absurdum esse illum dari, à te ipso postea infirmatur, fateris enim absurdum esse in causis ita inter se connexis ut inferior sine superiore agere non possit: de talibus enim tantum hic quæstio est, nempe de causis in esse, non de causis in fieri, ut sunt parentes; nec proinde Aristotelis auctoritas hic mihi adversatur: ut neque etiam id quod ais de Pandora; fateris enim omnes perfectiones quas in hominibus animadverto, variis gradibus posse à me adaneri, adeo ut postea videam tales esse, ut in humanam naturam cadere non possint: quod omnino mihi sufficit ad Dei existentiam demonstrandam. Est enim illa ipsa vis perfectiones omnes humanas eoque ampliandi, ut plusquam humana esse cognoscantur, quam urgeo & contendo non futuram fuisse in nobis, nisi à Deo facti essemus. Atqui quod tibi non appareat me istud evidentissime demonstrasse, nequaquam miror, quia non hæcenus animadverti te ullam ex meis rationibus rectè percipisse.

IN

INSTANTIA.

Quid est, cur cum aliud non negem, quam ratiocinii tui vim, tu invidiosè sic impetas, quasi ipsam quoque conclusionem negem? Non ego is sum, qui negem continuum primæ causæ in nos influxum. Non nego quicquid Metaphysici, Theologique faniore de Deo sentiunt (nempe cum tu dicis omnes Metaphysicos, opponere possem non modò omnes penè antiquos, sed ex Scholasticis etiam Doctoribus quos tu omnes vocas, nonnullos:) Nego verò solùm eam consequentem, qua te consequens adstruxisse putas. Heinc dum allatum, explicatumque à me duplex genus causæ, effectusque resumis, & mutatis nominibus secundum fieri, ac secundum esse appellas, Scholasticè quidem id facis: (neque ego non te agnosco egregium Scholasticum esse; quamvis tu me talem non agnoveris, dum non tam philosophicis rationibus, quam oratoriis quibusdam artibus utentem censuisti) Enimverò, quàm malè agi secum Scholæ principes reputarent, nisi firmiùs corroborarent, quæ tu ex ipsis in hac speciatim Meditationis parte sumplisti; quantumcumque dicas te non meminisse, homines ne ulli fuerint ante te? Dicis Solem esse causam lucis, & Deum rerum creaturarum non modò secundum fieri, sed etiam secundum esse; ideoque debere semper eodem modo influere in effectum, ut eundem conservet. Sed primùm, demonstra-ti-ne res esse creatas, & DEVM esse earum creatorem, sive causam in fieri; ut jam iisdem perseverantibus, assignes DEVM conservatorem, sive causam in esse? Si quis enim neget Deum Primò creare, negabit profectò consequenter creare: ac tantò magis, quantò prima rei productio potest intelligi; consequens autem, sive continuata, non potest. Quippe cum lapidem videmus, fieri eum potuisse intelligimus; at fieri illum continuo minimè intelligimus. Quemadmodum enim, ut aliquid fiat, debet non esse, ita, ut continuo fiat, debet continuo non esse: quomodo autem dici potest continuo non esse, quod continuo esse deprehenditur? quomodo item fieri continuo, quod idem planè, individuumque immutabiliter perseverat? Videtur proinde nulla esse causa, nisi in fieri, quia causa est propriè, à qua res fit, & quando fit; adeo ut, cum in esse perseverans non fiat, sed facta supponatur, non censeatur propriè habere causam in esse, sed habuisse causam cur esset; & cum interdum dicitur habere causam sui esse, intelligatur causa, quæ

Y

quæ

I.
Non fuisse
demon-
stratum in
antecedentibus esse
Deum
creatorem,
ut neque
esse Deum
causam
rerum, eo
modo, quo
Sol lucis
causa est.

quæ præbuerit esse, seu quæ fecerit; non quæ deinceps præbeat, seu faciat. Et quamvis esse perinde dicas dare alicui rei esse, ac impedire ne esse illi adimatur; patet profectò, physicè quidem perinde non esse, sed moraliter, ut loquuntur, solùm; cum si quis telum in caput alicujus directum avertat, destructorive ædium obfistat, non ea, quæ pater, aut opifex faciat. Deinde exemplum de Sole nihil juvat ad unius, ejusdemque numero, sive singularis, ac individua rei conservationem probandam. Siquidem Sol non modò non est conservator, seu causa luminis in esse; sed videtur etiam causa in fieri deterioris longè conditionis, quàm quilibet artifex. Etenim lux Solis, quæ perseverare videtur in aëre, una, eademque numero non est, sed continenter nova, ac nova; eo modo quo aqua perseverare visa in profluente, non eadem individua est, sed continenter alia, ac alia; aded ut non immeritò Sol dicatur esse fons lucis; quatenus ut fons continenter novam aquam suppeditat, ita Sol quoque novam lucem; idque seu lux sit substantialis quidam effluxus; seu qualitas quædam emanans; seu *ενδελεχεια*, vel continua motio. Quare & tantum abest, ut Sol conservet lucem semel productam, ut potius ipsam evanescere, ac perire sinat, ejusque loco aliam numero distinctam substituat. Vnde & potest quidem dici causa in fieri, sed nullo modo causa in esse; estque proinde similis non artifici domum constituenti, quæ deinceps constat, sed artifici, si quis talis sit, à quo non prius domus sit exstructa, quàm corruat, quique eodem momento aliam inchoet, ipsaque rursus corrueat aliam, haud absimiliter ruituram. Agitur heic autem de rebus creatis, quæ eadem numero, individuaque perseverant. Et licet res corporeæ, ac potissimum animatae in continuo quasi partium fluxu, & novarum partium substitutione versentur; attamen & ipsa saltem partium substantia, sive materia incorrupta, & sine fluxu, ac substitutione manet; Et quæstio heic est præsertim de Mente, quam carentem partibus facis, & quam, ut opinor, dicturus non es aliam, aliamque continuò fieri, instar lucis, videlicet; potiusquàm eandem numero, individuaque perseverare, instar scilicet lapidis, aut domus.

II.
Remanere
Paralogis-
mum ex
assumpta
Temporis
condicione,
seu natura
alia, quàm
sit.

Pergis, hoc aperte demonstrari ex eo, quod explicuisti de partium temporis independentia. En verò tuam explicationem: *Quoniam omne tempus vitæ in partibus innumeris dividi potest, quarum singulae à reliquis nullo modo dependent, ex eo, quod paullo ante fuerim, non sequitur me nunc debere esse, nisi aliqua causa me quasi rursus creet ad hoc momentum, hoc est me.*

est me conservet. Perस्पicuam enim est attendenti ad temporis naturam eadem planè vi, & actione opus esse ad rem quamlibet singulis momentis, quibus durat, conservandam, qua opus esset ad eandem de novo creandam, si nondum existeret; aded ut conservariam sola ratione à creatione differre, sit etiam unum ex iis, quæ lumine naturali manifesta sunt. Hoc verò loco, quanta materies, segeve paralogismorum! Nam primò perspicuam supponis temporis naturam, qua nihil potest dici obscurius. Indicio sanè esse potest vel innumerabilis illa opinionum varietas, quæ apud antiquos Philosophos fuit, quæque etiamnum perseverat. Tametsi enim tu me dicas Mentem alloqui, quæ ne sciat quidem an Philosophi fuerint, quæque illorum autoritate non moveatur; cum hæc nihilominus Mens ignara aded rerum omnium, quæ extra se sunt, supponat temporis naturam esse aded perspicuam, ut demonstrationem exinde contexat; & me de perspicuitate illa dubitante (ob caliginem, quæ sola est causa varietatis opinionum inter tot alioquin sapientes, perspicacesq; Philosophos) ipsa Mens non alia ratione perspicuitatis fidem faciat, quàm auctoritatem suam obrudendo; Non subest profectò, cur ego, aut alius, autoritate ejus moveamur, ipsamque ejus auctoritatem fundamentum esse, aut principium demonstrationis existimemus. Et quàm beabis deinceps nos! quàm obstringes totam Sapientum nationem, si perspicuam, & in aperto feceris temporis naturam; si explicueris utrum sit aliquid reale, an-non? quæ à re durante differat, aut non differat: quid in illa sit, vel non sit: cæteraque his consimilia! Quod ad me spectat, fateor ingenuè ignorare me temporis naturam; ac tametsi mihi videar intelligere utcumque quid sit, explicare tamen, si velim non possum; mihi que statim præclara illa D. Augustini verba succurrunt, *Quid est ergo tempus? Si nemo ex me querat scio; si querenti explicare velim nescio*; quanquam etiam convinco me ided nescire quid sit tempus, quòd dicere aliis non possim quid sit. Certè pro voto satis non est, cum dico me concipere tempus, sive durationem, quasi quendam fluxum, qui nunquam coeperit, qui jam perseveret, qui nunquam desiturus sit: qui neque impediri, neque retardari, neque accelerari possit. Qui secundum totam suam amplitudinem acceptus, & quatenus principio, ac fine caret, dici possit æternitas, seu duratio DEI, ipsi toti, ob ejus naturæ immutabilitatem coexistentis, ut coexistit rupes præterlabenti flumini; acceptus verò secundum partem, sit duratio rerum exortui, interituique obnoxiarum, cujusmodi est totus Mundus,

dus, cujusmodi sunt omnes partes Mundi, sive res creatæ, quæ do-
 nec simul perseverant, non pluribus temporibus, sed uno, eodem-
 que tempore durare censeantur. Cujus denique, cum sit successivus,
 homines mensuram adinvenerint, motum scilicet, successivum ip-
 sum, ac cælestem potissimum; absque eo tamen, quod motu ve-
 lociore, aut tardiore facto, fluxus temporis idè fiat concitior,
 aut segnior; quippe qui uno tenore sit, quique seu quidpiam mo-
 veatur, seu nihil; imò & seu Mundus fiat, seu destruat, & seu
 aliquid sit, seu nihil prorsus, invariabiliter continuatur. Id, inquam,
 non mihi satis est pro voto; Sed utcumque sit, huc est quod respexi,
 cum te dicente, posse Tempus in partibus innumeras dividi, quarum reli-
 quæ à singulis nullo modo dependant, ipse objeci instari posse, *Qua-
 nam sit excogitabilis res, cujus partes sint à se invicem inseparabiles ma-
 gis? inter cujus partibus sit inviolabilior series, & connexio? cujus quæ
 sunt partes posteriores possint minus averti, magis coherere, magis depende-
 re à prioribus?* Quid tu ad hoc? Nempe, *voluisse me eludere, proponen-
 do necessitatem consequutionis quæ est inter partibus temporis in abstracto
 considerati, de quo hic non est quæstio; sed de tempore, seu duratione rei
 durantis, cujus non nego singula momenta posse à vicinis separari, hoc est
 rem durantem singulis momentis desinere esse.* At falleris sanè, dum ex-
 istimas me fuisse conatum eludere, potiusquàm jactatam à te per-
 spicuitatem adipisci. Dicis *me proposuisse consequutionem quæ est inter
 partibus temporis in abstracto considerati.* At quid vocas tempus abs-
 tractum, abstractève consideratum? Ego quidem unicum agnosco,
 quod non diffitebor sanè dici, aut considerari posse abstractum,
 quatenus non pendet à rebus, cum sive res sint, sive non sint; sive
 moveantur, sive quiescant, eodem semper tenore fluat; ac inva-
 riabiliter perseveret: At esse aliud præter istud, quod possit dici,
 aut considerari quasi in concreto, quatenus rebus competit, seu
 quatenus res illo durant, nullo profectò modo agnosco. Aggre-
 deris tu declarare, cum dicis *quæstionem esse non de illo, sed de tem-
 pore, seu duratione rei durantis:* Ego verò solùm requiro, quodnam
 aliud tempus rei durantis sit, quàm illud? Audivisti vulgò distingui
 tempus externum, & internum; At si illud quod ego dixi, externum
 sit, quodnam erit istud internum? Id experiamur. Ego verbi
 causa sum res à quinquaginta jam annis durans, agnoscoque me du-
 rare eadem duratione, qua omnes coætaneos, qui omnes simul
 non amplius hæcenus duravimus, quàm unus; Neque enim à nostro
 exortu fluxere tot illæ annorum myriades, quæ supputari possent,
 si toties.

si toties seipsis quinquaginta adderentur, quot quinquagenarii jam
 sumus: at internum tempus, quod mihi peculiare sit, & quod præ-
 ter externum illud tibi vocatum in abstracto, mihi in concreto con-
 veniat, neque agnosco, neque à te addisco. Dicis *me non negare sin-
 gula hujus momenta posse à vicinis separari, hoc est rem durantem singulis
 momentis desinere esse.* Quam lepidè facis, dum id quod controver-
 titur, pro confesso habes! Ego certè ne agnosco quidem quæ mo-
 menta me non negare dicis. Nam fateor quidem rem durantem
 desinere posse singulis momentis; sed momentis nempe durationis
 illius communis, quibus eisdem, & non aliis, res quoque aliæ si-
 mul durantes possunt desinere, & quæ separari à se mutuo propter
 indissolubilem concatenationem non possint. Tu si secus capis, qua-
 re non declaras? Nam posse rem hoc momento desinere, & posse
 sequente desinere, & posse alio desinere, est rem habere poten-
 tiam durandi infirmam; sed non est habere momenta, sive partibus
 temporis, quæ in momentis, sive partibus temporis alterius desi-
 nere possint. Heinc est ille vulgaris error, quo poëticè dicunt *Tem-
 pus edax rerum;* Sanè enim tempus nihil detrit, sed Physicæ sunt
 causæ, quæ nisi uno, saltem alio tempore deterrunt, ac destru-
 unt.

Sed jam formetur tua Demonstratio:

*Si partes singule temporis vitæ nullo modo dependent à reliquis; care-
 tum ex eo, quod paullo ante fuerim, non sequitur me nunc De-
 debere esse, nisi aliqua causa me quasi rursus creet ad hoc mo-
 mentum, hoc est me conservet:*

*Atqui partes singule temporis vitæ nullo modo dependent à re-
 liquis:*

*Igitur ex eo, quod paullo ante fuerim, non sequitur me nunc debe-
 re esse, nisi aliqua causa me quasi rursus creet ad hoc momen-
 tum, hoc est me conservet.*

Primùm conditio propositionis, quatenus ex ea assumptionem
 facis, est falsa; quoniam partes temporis ita sunt inter se connexæ,
 ut posteriores necessariæ, & ut ita loquar inimpedibili consequuti-
 one dependant à prioribus; & quamvis tu potentiam desinendi
 singulis momentis accipias pro ipsis temporis momentis, perperam
 tamen accipis, quoniam rem durantem cum duratione confundis,
 tot multiplicas tempora, quot sunt res durantes; & quacumque
 alia ratione temet explices, tempus, rem obscuram, obscuriorem
 facis. Deinde cum ea conditione posita deducis, non sequi ex eo

quod paullo ante fueris, te nunc esse debere, heterogenea planè est deductio; quoniam ut pars temporis præcedens non fuit causa, ut prius esses; verùm ea causa, quæ te in illo produxit, aut quæ, ut non esses, non fecit; ita neque pars temporis sequens est causa ut posterius sis, aut non sis; sed ea causa quæ te in illo aut conservat, aut perimit: Ex quo fit, ut ex eo, quod ante fueris, non sequatur te nunc esse debere; non quia partes temporis dependentes, aut independentes ab invicem sunt; sed quia est quædam causa, quæ cum ante te non destruxerit, destruere nunc potest. Heinc est cur etiam infirmitas consequutionis vel ex eo pateat, quod alia planè opposita pari jure sit admittenda. Nam ut dixisti, *Ex eo, quod paullo ante fuerim, non sequitur me nunc debere esse*; potuisti quoque dicere, *ex eo, quod paullo ante fuerim, non sequitur me debere non esse*; Sed nempe non propter dependentiam, aut independentiam partium temporis, sed propter præsentiam causæ conservantis; vel propter absentiam causæ corrumpentis. Possem quoque proponere res incorruptibilibus, ac DEVM præferim, quem non dixeris, ex eo, quod paullo ante fuerit, non sequi nunc esse debere; tanquam DEO habente ex immutabilitate naturæ, ut non possit desinere; nõ verò ex dependentia, aut independentia partium temporis, quibus coexistit. Tertio cum absque antecedente id consequens possit admitti, *Ex eo quod paullo ante fuerim, non sequitur me nunc esse debere*, Nulla tamen necessitas est ulterioris consequutionis, *Nisi aliqua causa me quasi rursus creet*. Nam si loco horum verborum illa adhibeantur, *nisi causa absit, quæ me destruat*; vel, *nisi sit causa, quæ me tueatur*; vel, *nisi sit in me satis virium, ut adhuc subsistam*, aut similia, nulla non magis videbuntur, quàm tua ista coherere. Quippe ipsa sponte, ac planè sequuntur; cum tu rem deducas ab inexpectato; ac tantò magis, quantò, ut antè dicebam, non potest intelligi rem quæ continuò est, continuò produci. Quarto Cum dicis te rursus creari, aut quasi creari, supponis te prius creatum; Igitur à DEO creatore; Igitur à DEO existente; atqui hac tua ratiocinatione contendis probare, & Deum existere; & esse creatorem; & te, cæteraque creasse. Igitur non modò argumentaris à non causa ut causa; verùm etiam petis principium: ne memorem rem planè miram; Mentem nempe aded ignaram, tam parùm adhuc ratiocinatam, potuisse rem aded arcanam, ac est Creatio, cognoscere, quam tot illustres Philosophi, post tot circa illam ratiocinia, habuere prorsus incompertam! Quintò ex his patet cujus roboris sit totius propositionis confirmatio, dum ais,

Perspi-

Perspicuum enim est attendenti ad temporis naturam, eadem planè vi, & actione opus esse ad rem quamlibet singulis momentis, quibus durat, conservandam, quàm opus esset ad eandem de novo creandam, si nondum existeret. Quippe & temporis natura perspicua non est, ut ad eam attendens rem facias perspicuam, quæ obscuritatis est tantæ. Et cum ad ista attendis, nondum constituisti aliquid creari; neque novisti quæ actio sit creatio; ut scias utrum conservatio eadem actio sit, an diversa; & utrum ab eadem planè vi, an ab alia procedat. Et cum meminisse possis exempli lucis, & similibus, quorum infirmitas est jam antè declarata, succurrere potest exemplum domus, quæ profectò non eadem vi conservatur, & singulis momentis durat, qua fuit exædificata; itemque pulli, qui non eadem vi, & actione conservatur, & durat, qua fuit genitus, & aliorum innumerorum. Et cum possis dicere aliam esse rationem de prima causa; hoc ipsum tamen in quæstione est, neque adhuc probasti eam dari, ut neque actionem ipsius esse creationem ex nihilo, potiusquàm productionem ex præjacente æternum materia; aut simplicem Mundi ab æterno existentis administrationem. Et non meministi ipse an creatus ab illo fueris; neque quando, ubi, ex quo, qua occasione, qua vi, quomodo. Et quamvis meminisses, resque esset tibi perspicua de te, non posses tamen idem dicere de re qualibet, qui rei cujuslibet conditionem, ac naturam non nosset; Et denique, videtur potius attendenti perspicuum minus esse laboris in re conservanda, ut dicebam de domo, quàm in eadem producenda. Sextò, cum ita colligis, aded ut conservationem sola ratione à creatione differre sit etiam unum ex iis, quæ lumine naturali manifesta sunt, Nihil aliud subit dicere, nisi quod beatus nimium es, cujus lumini naturali sunt omnia aded manifesta. Tibi enim spoliato omni antecedente notitia, idem tam sponte occurrere, quod doctissimis, ac subtilissimis Theologis simul ac Philosophis, non nisi post diuturna studia, & profundam rerum divinarum, ac humanarum perscrutationem occurrit; id sanè debet incomparabilis existimari foelicitatis. Dic tamen amabò; An saltem hæc verba ita extulisses, nisi à Scholasticis accepisses? Et quod illi ut creationem, sic conservationem referant præsertim ad lumen supernaturale, nihil-ne fuit scrupuli, te ab ipsis desciscere, & referre ad solum naturale? Et cum conservatio non possit esse manifesta naturali lumine, quin creatio quoque manifesta sit, à qua ratione sola differt, existimasti-ne te fuisse demonstratione mera persuasum, quemadmodum conserva-

tionem,

tionem, ita & creationem esse? Et, si ita sit, quomodo putasti posse fieri, ut id diceretur manifestum naturali lumine, quod omnes prorsus Philosophi, qui solo lumine naturæ fuere ducti, non modò non habuere manifestum, sed oppositum etiam asseruerunt, defendentes nihil creari, seu ex nihilo nihil fieri? An credidisti te hoc modo legitimè ratiocinari?

Illud est manifestum naturali lumine, quod immanifestum fuit omnibus Philosophis solo naturæ lumine usis:

Atqui creatio (& consequens illam, ut sola ratione differens conservatio) fuit immanifesta omnibus Philosophis solo naturæ lumine usis:

Igitur creatio (& consequens illam conservatio) manifesta est naturali lumine.

IV.

Ad tuam Responfionem ut redeam, Quòd dixerim, vim esse in te, non quæ te de novo producat, sed quæ, ut perseveres, præstare sufficiat, nisi corrumpens causa superveniat; Excipis me non advertere, tribuere me creaturæ perfectionem Creatoris, quòd independentè ab alio perseveret. Sed cum ego advertam quam personam geram, nempe non impugnantis id quod res est, verum ostendentis imbecillitatem tui ratiocinii; Non videris tu satis quàm sustineas advertere, dum loco germanæ responfionis, nihil aliud planè quàm allegas incommodum, & incommodum quidem ejuscemodi, ut sit illud ipsum, de quo quæritur. Non-ne enim hoc ipsum quæritur, tuque defendendum suscepisti, Te dependentè à Deo Creatore conservari, seu perseverare in esse? Pergis, me etiam tribuere Creatori imperfectionem creaturæ, quòd nempe per positivam actionem tendere debeat in non-Ens, si quando velit efficere, ut esse desinamus. Sed iterum, ego non tribuo, & peream potius, quàm ut tribuam imperfectionem ullam Creatori, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum; in quo vivo, moveor, & sum; cui benedictio, claritas, sapientia, gratiarum actio, honor, virtus, fortitudo in sæcula: Tuum est ratiocinium, cui rursus eam imperfectionem tribuo, ut nihil aliud, quàm alleges incommodum, ac id ipsum quidem, quod est in quæstione. Nimirum in quæstione est, Deus-ne res servet continuo influxu; adeò ut subtracto influxu servari non possint, sed desinant esse. Prætereo autem debuisti te quoque ostendere, cur imperfectioni vertatur, si Deus non sola negatione concursus, sed positiva etiam actione quidpiam destruat. Nonne enim vim agendi habet, qua ut educit ex nihilo, ita detrudat in nihilum? An si concurrat cum homin-

ut inc

ut inferat gladium in jugulum tauri, non poterit ipse sine homine gladium inferre in jugulum? An imperfectio erit in DEO, si possit se solo, & positiva actione jugulare taurum, sive ut tu loqueris, tendere in non Ens, hoc est mortem tauri? Sed voluisti nempe ostendere quantum in distinctionibus Scholasticis esses versatus. Opposueram consequenter posse te quidem colligere dependere te ab Ente diverso à te: sed ita tamen ut illud intelligeretur non à quo de novo, continuoque produceris, sed à quo fuisses olim productus: Verum tu id existimasti ejusdemmet incommodi allegatione salvatum. An verò debuisti ejusdem prætextu illud præterire, quod objeceram de Parentibus? Siquidem tu ita quæsieras, Nempe à quo essem? à me scilicet? vel à parentibus? vel, &c. Ego imprimis dixeram, nihil fuisse necesse ut probares te non esse à te; supponens quippe te ea de re nec potuisse, nec debuisse dubitare, qui & meminisses te non semper fuisse (nisi quod poteras existimare te ab æterno tempore dormiisse somnum absque insomniis, ac sponte demùm evigilasse, cum cogitare primum cœpisti, immemor causæ productricis) & inter tam multa tibi manifesta, illud te latere non posset, Nihil esse sui ipsius causam. Deinceps verò requisivi, cur non existimares te à tuis Parentibus esse, à quibus videreris esse adeò manifestè productus? Et quia tu præveneras, quoniam esses res cogitans, Ideamque Dei in te habens, & tantundem ad minimum deberet esse in causa, quantum in effectu; idcirco ita institi, Verum nonne parentes tui, mentesve illorum (nempe ita fuit distinguendum, quod tu loquereris ut Mens) fuere quoque res cogitantes, habentesque Ideam Dei? Tu porrò ad hoc nihil respondisti; ut neque reverà respondere potuisti, nisi negando parentes tuos, quando te genuerunt, non habuisse mentem, aut habuisse quidem, sed non cogitantem; aut cogitantem quidem, sed non habentem Ideam DEI; aut habentem quidem, sed non tantundem ad minimum realitatis objectivæ continentem, quantum te, aut mentem, quam tunc accepisti, & agnovisti deinceps (etiam intra uterum degens) te habere.

Hoc prætermisso, id impetis, quod circa progressum infinitum dixi. Ut appareat porrò quàm lepidè facias, id solùm noscendum, de quo agitur: Tu probaturus non esse te à Parentibus, aliave causa, quàm à Deo, productum, usus fueras illa ratione apud Doctores familiari, Si alia sit causa, potest de illa quæri, an sit à se, vel ab alia; Nam si à se, patet ex dictis illam ipsam Deum esse; quia &c. si autem ab alia, rursus eodem modo de hac altera quæretur, an sit à se, vel ab alia.

V.
Præter de-
tortum,
quod obje-
ctum fue-
rat de pro-
gressu infi-
nito, in
causis es-
sentialiter
& acci-
dentaliter
subordina-
tis.

ab alia; donec tandem ad causam ultimam deveniatur, quæ erit Deus: Ego excepi, Verum si causa fuerit parentes, ea potuit esse non à se, sed ab alia, illaque rursus ab alia, atque ita in infinitum. Quo loco quid est manifestius, quàm institutam fuisse quæstionem de progressu infinito causarum in fieri, seu accidentariò (ut loquuntur) subordinatis, non verò causarum in esse, seu subordinatis essentialiter? Et ne id verti posset in dubium, rem consequenter exposui, declaravi que tibi probandum absurdum esse progressum in infinitum, non in causis essentialiter subordinatis, seu in esse, ut de quibus non esset quæstio; sed de accidentariò subordinatis, seu in fieri, cujusmodi sunt parentes, seu Pater, avus, proavus, abavus, atavus, tritavus, & cæteri, quibus non existentibus, possunt filii, nepotes, pronepotes, & cæteri agere, fierive pari modo causæ. Iam tu ais, Quod ego addo de progressu in infinitum (nempe non absurdum esse illum dari) infirmari postea à meipso. Quomodo verò? Quoniam fateor absurdum esse in causis ita inter se connexis, ut inferior sine superiore agere non possit. Et non-ne hoc lepidum est? Dixi ego absurdum in istis causis; Ergo infirmavi, quod addidi, cum dixi non esse absurdum in aliis ita ordinatis, ut priore destructa, ea quæ ab illa pendet, supersit, agereque possit? Sed nempe is modus tuæ consequutionis. Pergis, De talibus enim tantum heic quæstio est, nempe de causis in esse, non de causis in fieri, ut sunt Parentes. Sed nonne potiùs de causis in fieri, ut sunt Parentes, agitur? Attamen ulterius insistere piget. Id potiùs noto, præterlabi te callidè, dum quas in esse causas vocas, cum iis, quas vocant essentialiter subordinatas confundis; quasi causæ sic subordinatæ non sint revera in fieri, & non modò quidem quod ad conservationem, sed maximè etiam quod ad primam productionem spectat; ac interim dicis quæstionem esse de causis in esse, non autem in fieri, simulque tacitè declinas quod de Aristotele non alio fine memini, quàm ad ostendendum non esse ista adèd aperta naturali lumine, ac tu asseveras; si Aristoteles quidem lumine naturæ non caruit.

¶ I. Quod dico postea de ampliatione perfectionum humanarum, ad eum usque gradum, ut in humanam naturam cadere non possint, lætor visum fuisse tibi esse argumentum, ad demonstrandum Dei existentiam: At non eam proinde pervideo, quam tu, illiusmet necessitatem. Nam quòd perfectionem, seu potentiam salendi, quæ in homine est, ita mente amplificemus, ut concipiamus illum ex Atlante transfilientem, vel potiùs transvolantem in Caucasum; & ex Terra in orbem Lunæ; ac discurrentem porrò per Stellarum globos, ad inter-

internoscendum quid ille geratur, aut quæ omnia se in iis habeant; Et agnoscentes licèt talem perfectionem, (amplificatam scilicet) non cadere in humanam naturam, reputemus tamen foelicem, si cui ipsa contigerit; non video propterea quorsum admittatur talem perfectionem necessariò esse; ac nisi hominem, saltem naturam aliam, saltem DEVM ipsummet dari, qui ea ratione transvolet. Quippe & rursus sic amplificare, ut talis natura in omnibus illis orbibus, & ubique sit, sicque volatu, aut motu ad pergendum, cognoscendumque omnia non egeat; Consequutio est ex eodem principio, quod probandum foret, Omnia quæ ampliando intelligimus, concipimusque, reipsa esse. Pergis esse eam ipsam vim, perfectiones omnes humanas eo usque ampliandi, ut plusquàm humanæ esse cognoscantur, quam urges, & contendis non futuram fuisse in nobis, nisi à Deo facti fuissetus. Verum quæstio non est an urgeas, & contendas; sed an probes, atque demonstres? Quod concludis certè non mirari te mihi non apparere te istud evidentissimè demonstrasse, quòd non hætenus animadverteris me ullam ex tuis rationibus rectè percepisse; gratulor beatitudinem ex tanto admirationis defectu tibi contingentem.

DUBITATIO X.

De modo impressionis Ideæ Dei in Mente, ut notæ impressæ ab Artifice, cujus similitudinem Mens gerit.

Superest, inquis, ut examinem, qua ratione Ideam istam à Deo accipi: neque enim illam à sensibus hausit; nec etiam à me efficta est; (nam nihil ab illa detrahere, nihil illi superaddere planè possum) ac proinde superest ut mihi sit innata; quemadmodum etiam mihi est innata Ideæ mei ipsius. Enimverò ut illam partim haurire à sensibus, partim effingere potueris, aliquoties jam dictum est. Quod autem dicis te nihil posse illi addere, aut detrahere, cogita ut initio non æquè perfectam habueris: cogita ut possint esse homines, vel Angeli, aut aliæ naturæ te doctiores, à quibus aliqua moneri de Deo valeas, quæ nondum novisti: cogita posse saltem Deum te sic erudire, eaque claritate sive in hac vita, sive in alia perficere, ut reputari nihilum, quicquid de illo jam nosti, possit. Quicquid demum sit, cogita, ut ex perfectionibus rerum creaturarum fieri ascensus valeat

ad cognitionem perfectionum Dei, & ut illæ omnes non uno momento noscuntur, possuntque & plures & plures in dies detegi; ita posse Ideam Dei non uno momento haberi perfectam, sed magis, magisque in dies perfectiorem. Pergis, & sanè non mirum est Deum in creando, Ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo impressa. Nec opus est, ut nota illa sit aliqua res ab opere ipso diversa: sed ex hoc uno, quod Deus me creavit, valde credibile est me quodammodo ad imaginem, & similitudinem ejus factum esse: illamque similitudinem, in qua Idea Dei continetur, à me percipi per eandem facultatem, quâ ego ipse a me percipior: h. e. dum meipsum intelligo, non modò intelligo me esse rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, sive meliora indefinitè aspirantem: sed simul etiam intelligo illum à quo pendeo, majora ista omnia, non indefinitè & potentiâ tantùm, sed reipsâ infinitè in se habere, atque ita Deum esse. Ac tu speciosè quidem hæc omnia, ipseque non esse vera non objicio: sed quæsierim tamen undenam probentur? Ut antè dicta enim præteream, Si Idea DEI est in te, ut nota artificis operi impressa, quis-nam est modus impressionis? quænam est forma istius notæ? quo-nam modo illam discernis? Si non est aliud ab opere, sive à re ipsa; tu ipsa ergo es Idea? tu ipsa nihil aliud es, quàm cogitationis modus? tu ipsa es & nota impressa, & subjectum impressionis? Credibile est, inquis, te factam ad imaginem & similitudinem Dei. Credibile sanè religiosa fide: at ratione naturali, quâ liceat intelligere, nisi Deum facias hominiformem? Et, in quo-nam consistere potest hæc similitudo? An tu cum sis pulvis & cinis, præsumere te similem potes æternæ illi, incorporeæ, immensæ, perfectissimæ, gloriosissimæ, & quod caput est, invisibilissimæ, incomprehensibilissimæque naturæ? An illam de facie novisti, ut tecum ipsa comparans, asseverare conformem possis? Credibile dicis, ex eo quod creavit: sed ex eo potiùs incredibile est. Siquidem opus operanti simile non est, nisi cum ab eo generatur per communicationem naturæ. At tu hoc modo genita à DEO non es; neque enim es ejus proles, naturæve ejus particeps: sed creata solùm es, hoc est ab eo ficta secundùm Ideam: adeò ut non possis te dicere illi magis similem, quàm sit domus fabro murario. Atque id quidem supposita tui, quam nondum probasti, à Deo creatione. Percipis, inquis, similitudinem, dum intelligis te rem incompletam, dependentem, & ad majora, melioraque aspirantem. Sed quare non hoc potiùs sit dissimilitudinis argumentum; cum Deus, ex opposito sit completissimus, independentissimus, sibi sufficien-

tissimus,

tissimus, quippe maximus, optimusque? Ut præteream, cum te dependentem intelligis, non propterea statim intelligere te id, à quo dependes, esse aliud, quàm parentes; vel si aliud intelligis, non subesse causam, cur te ipsi similem putes. Ut præteream quoque mirum esse, cur non cæteri hominum sive mentium, idem, quod tu intelligant: ac præsertim, cum non sit ratio cur non credatur, Deum illis perinde ac tibi, impressisse Ideam sui. Profectò vel hoc unum arguit non esse Ideam à Deo impressam; quandoquidem si ita esset, & omnibus, & simul una, eademque impressa esset, hominesque omnes conciperent DEVM simili formâ ac specie; eadem illi tribuerent; eadem planè de eo sentirent; cum oppositum tamen notissimum sit. Sed de his tamen multa jam nimis.

RESPONSIO.

Cum reprehendis id quod dixi, nihil Ideæ Dei addi, nihilque ab ea detrahi posse, non videris attendisse ad id quod vulgò ajunt Philosophi, essentias rerum esse indivisibiles; Idea enim repræsentat rei essentiam, cui si quid addatur, aut detrahatur, protinus fit alterius rei Idea: sic Pandora, sic falsi omnes Dii ab iis qui verum Deum non rectè concipiunt, effinguntur. At postquam semel concepta est Idea veri Dei, quamvis novæ detegi possint in ipso perfectiones quæ nondum fuerant animadversæ, non ideo tamen augetur ejus Idea, sed tantùm distinctior redditur & expressior, quia omnes in eadem illa quæ prius habebatur, debuerunt contineri, quandoquidem supponitur fuisse vera. Ut neque augetur idea trianguli cum variæ in eo proprietates quæ prius fuerunt ignoratæ advertuntur. Neque enim, ut scias, Idea Dei formatur à nobis successivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis, sed tota simul ex hoc quod ens infinitum, omnisque ampliationis incapax mente attingamus. Cum autem pctis, undenam probem Ideam Dei esse in nobis tanquam notam artificis operi impressam, & quis sit modus impressionis, quæve forma istius notæ? idem est ac si aliqua in tabella tantùm artificis deprehendens ut ipsam à solo Apelle pingi potuisse judicarem, diceremque inimitabile istud artificium esse veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus suis impressit, ut ab aliis dignoscantur; tu verò quæreres quæ forma istius notæ, quisve modus impressionis? certè risu potius quàm responsione dignus videreris. Quid cum pergis? si non est aliud ab opere, tu ipsa ergo es idea, tu ipsa nihil aliud es quàm cogitationis modus, tu ipsa es & nota impressa, & subjectum

Z 3

im-

impressionis. Nunquid æquè acutum est, ac si dixissem artificium illud quo Apellis tabellæ ab aliis dignoscuntur, non esse quid diversum ab ipsis tabellis; urgeres, ergo tabellas istas nihil aliud esse quàm artificium, nec ex ulla materia constare; ergo ipsas esse tantummodum pingendi, &c. Quid cum ut neget nos ad imaginem Dei factos esse, dicis, ergo Deum esse hominiformem, & ea colligis in quibus humana natura differt à divina? es ne in eo acutior quàm si ut negares quasdam Apellis tabellas ad similitudinem Alexandri factas fuisse, diceres ergo Alexandrum fuisse instar tabellæ, tabellas autem ex ligno, & pigmentis compositas esse, non ex ossibus & carne, ut Alexander. Nempe nõ est de ratione imaginis, ut in omnibus eadem sit cum re cuius est imago, sed tantum ut illam in aliquibus imitetur. Et perspicuum est perfectissimam illam vim cogitandi, quam in Deo esse intelligimus, per illam minus perfectam quæ in nobis est representari. Cum verò mavis conferre Dei creationem cum fabri operatione, quàm cum generatione parentis, sine ulla ratione id facis: etsi enim illi tres agendi modi toto genere diversi sint, propius tamen est à productione naturali ad divinam, quàm ab artificiali argumentari. Sed nec tantam similitudinem esse dixi inter nos & Deum, quanta est inter filios & parentes; nec etiam semper nulla est similitudo inter opus fabri, & ipsum fabrum, ut patet cum statuaris sibi simile signum exsculpsit. Quàm mala autem fide refers mea verba, cum fingis me dixisse, à me percipi similitudinem in eo quòd sim res incompleta, & dependens; cum è contra ista in dissimilitudinis argumentum attulerim, ne putaretur me velle homines Deo æquare. Dixi enim me non modò percipere me in istis Deo esse inferiorem, & interrim ad majora aspirantem, sed etiam majora ista in Deo esse, quibus majoribus aliquid simile in me sit, cum ad ipsa ausim aspirare. Denique cum mirum esse ais, Cur non cæteri hominum idem quod ego de Deo intelligant, cum in illis, æquè ac in me, impresserit ideam sui, idem est ac si mirareris, quod cum omnes norint ideam trianguli, non tamen omnes æquè multa in ipsa animadvertant, & fortè nonnulli falsa quadam de ipsa ratiocinentur.

I.
Quæ conclusa ad calcem Meditationis III, Syllogistica formâ exhibentur: ut quid virum habeant, uno prospectu pateat.

INSTANTIA.

E Gregiè prorsus Doctorem agis, dum mones quid vulgo Philosophi doceant; egregiè prorsus Disputatorem, dum subtili adeò distinctione subterfugis. Non videor, ut inquis, attendisse ad id, quod vulgò ajunt Philosophi; Sed de hoc statim; juvat imprimis Lectionem tuam repetere, ipsam nempe Coronidem Medita-

Meditationis, de qua est quæstio. *Quinque* sunt, quæ in ea præstas. Nam postquam superesse dixisti, ut examines qua ratione Ideam DEI à DEO acceperis, Resumis *Primum* quadam veluti anacæphalæosi probationem, quòd tibi sit innata; *Secundò* ostendis quomodo fuerit tibi impressa; *Tertiò*, Concludis Argumentum de probata DEI existentia ex ejus Idea; *Quartò* subinfers DEVM non esse fallacem. Denique dicis placere tibi hic aliquandiu in contemplatione DEI immorari. De hoc autem postremo capite ut nihil dicam; Quoniam cætera sunt quasi compendium totius tuæ Demonstrationis, & aditus quidam ad ea, quæ sequuntur, idcirco singulorum vim exprimere placet syllogisticâ formâ. *Primum* igitur ita habet:

Si, quam habeo ideam Dei, non est hausta à sensibus; neque à me efficta, quòd nihil ab illa detrabere, nihil superaddere planè possim, superest ut mihi sit innata, quemadmodum etiam mihi est innata idea mei ipsius:

Atqui Idea Dei, quam habeo, non est hausta à sensibus, neque à me efficta, quòd nihil ab illa detrabere, nihil superaddere planè possim:

Igitur superest ut idea Dei quam habeo, sit mihi innata, quemadmodum mihi est innata idea mei ipsius.

Quod Demonstrationis hujus robor sit, tum ex hætenus dictis clarè patet, tum erit statim pleniùs dicendum circa illam particulam, quod nihil detrabi, nihil superaddi Ideæ possit. *Secundum* est hujusmodi:

Si non mirum est Deum me creando ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo impressa, nec etiam opus est, ut nota illa sit aliqua res ab opere ipso diversa, sed ex hoc uno, quòd Deus me creavit, valde credibile est me quodammodo ad imaginem, & similitudinem ejus factum esse, illamque similitudinem, in qua Dei Idea continetur, à me percipi per eandem facultatem, per quam ego ipse à me percipior; hoc est dum in meipsum mentis aciem converto, non modo intelligo me esse rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, & majora sive meliora indefinitè aspirantem; sed simul etiam intelligo illum, à quo pendeo majora ista omnia non indefinitè, & potentia tantum, sed re ipsa indefinitè in se habere, atque ita Deum esse: Si, inquam, hoc mirum

non est, Sequitur Deum me creando ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo, &c.

Atqui mirum non est Deum me creando ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo, &c.

Igitur Deus me creando, ideam illam mihi indidit, ut esset tanquam nota operi suo, &c.

Nempe non alio examine, neque alia ratione ostendis, quomodo Ideam Dei ab ipso Deo acceperis, ipsave fuerit in te impressa. Tertium est,

Si agnoscam fieri non posse ut existam talis naturæ, qualis sum, nempe ideam Dei in me habens, nisi reverâ Deus etiam existat, Deus, inquam, ille idem, cujus idea in me est, hoc est habens omnes illas perfectiones (quas ego non comprehendere, sed quocumque modo attingere cogitatione possum) & nullis planè defectibus obnoxius; sequitur Deum existere:

Atqui agnosco fieri non posse ut existam talis naturæ qualis sum, nempe ideam Dei, &c.

Igitur Deus existit.

Quid habeat quoque roboris hujuscemodi Demonstratio, constat satis ex antè dictis. Heic noto solum duo, Vnum, cum ais te non comprehendere, sed cogitatione solum quomodocumque attingere perfectiones, quæ in Deo sunt, manifestum fieri, te ex unaquaque earum perfectionum, quas cognoscis, aliquid solum cognoscere, non verò totam; atque adeò non cognoscere infinitam; & cum numerus earum, quas cognoscis, finitus sit (neque enim novas, ac novas in omne ævum dinumerabis) cognoscere te solum aliquid non ex omnibus, sed ex aliquibus duntaxat; quare & te nihil in Deo infinitum cognoscere; neque proinde habere reverâ ideam entis infiniti. Alterum, cum addis, *Et nullis planè defectibus obnoxium*, id quidem verum esse; at non posse tamen assumi, quasi demonstratum à te; cum etiam perfectiones, quas de Deo novisti, & te demonstrare ex tua idea existimasti, ipse non comprehenderit, sed quomodocumque solum attigeris, adeo ut nescias, quousque extendantur; & cum non omnes, sed aliquas solum cognoveris, nescias quousque perfectiones plures, ac plures in Deo habeantur; sicque ostendere non possis, divinas perfectiones hujuscemodi esse, ut imperfectionem omnem excludant, ac Deus proinde nullis planè defectibus obnoxius sit. *Quantum* denique:

Si

Si Deus obnoxius non est ullis planè defectibus, patet fallacem esse non posse; quia omnem fraudem, & deceptionem à defectu aliquo pendere, lumine naturali manifestum est:

Atqui Deus nullis planè est obnoxius defectibus:

Igitur Deus fallax esse non potest.

Nimirum hoc fuit, quod voluisti, cum illam particulam mox adnotatam subtexuisti. Quorsum verò ex tot defectibus, qui recenserentur potuerant, delegisti fallaciam, cujus ad calcem meminisses? Scilicet ut hanc conclusionem *Deus fallax esse non potest*, sine strepitu in penu, aut armarii quasi angulo conderes, quam cum opus foret, depromere posses, quasi demonstratissimum principium. Id deinceps videbimus.

Nunc de Responsione, ut dicam, objicis *me non attendisse ad id, quod vulgò ajunt Philosophi: Sed primùm, attendisti-ne tu ad id, quod ipsemet dixisti? Verba certè tua hæc fuerunt sub finem responsionis ad objecta in superiorem Meditationem, Quantum ad me, nihil unquam aliud requiri putavi ad manifestandam substantiam, præter varia ejus attributa, adeò ut, quò plura alicujus substantiæ attributa cognoscimus, eò perfectiùs ejus naturam intelligamus. Quid jam ajunt Philosophi? Ajunt, inquis, essentias rerum esse indivisibiles: Idea enim repræsentat essentiam, cui si quid addatur, aut detrahatur, protinus fit alterius rei idea. Id-ne verò jam approbas, an-non? Approbas sanè; nam in hoc est tota vis tuæ responsionis. At si essentia, seu natura est indivisibilis; igitur ubicumque est illius vel quam-minimum, ibi tota omninò est, neque aliquid amplius est; neque enim quod indivisibile est, parteis ullas habet. Si idea quoque hujuscemodi sit, ut ipsi nihil addi, nihil detrahi possit; igitur ubicumque est ideæ vel quam-minimum, ibi tota idea est, nihilque est in re, quod non repræsentet; si enim aliquid esset, quod posset repræsentare præterea, tunc illi quidpiam adderetur, fieretque rei alterius idea. Iam cum admittas non unicum, sed plura, ac plura alicujus substantiæ, naturæ, sive essentiæ attributa sic posse cognosci, ut quò plura cognita fuerint, eò res perfectiùs intelligatur. Quæro, quando primùm cognitionem aggredieris, & unicum essentiæ attributum cognoscis, putes-ne totam rei essentiam in eo contineri, an-non? putes-ne ideam, quam de ea re habes, esse totam rei ideam, an-non? Si putes; igitur falsum est esse plura attributa, & te per plura attributa rem intelligere perfectiùs; Si non putes; igitur essentia rei non consistit in indivisibili, sed latitudinem attributorum habet,*

II.
Falsum,
ideis, quas
de rebus
habemus,
nihil posse
addi, aut
adimi.

A a

imò

imò & distinctionem quandã attributorum inter se, quatenus unum cognosci potest, non cognitis aliis. Igitur & ipsa rei idea talis non est, ut ipsi addi nihil possit, sed eatenus potius est additionis capax, quatenus attributa posterius cognita tam possunt per ideam repræsentari, quàm cognitum primò. Verumtamen seu tu ad ista attenderis, seu non attenderis, Quod attineat quidem ad philosophos, non requiro heic quatenus admitti debeat, vel non debeat, quod ajunt *rerū essentias esse indivisibiles*; ut neq; an rerum essentias, quibus id accommodent, nōrint. Quod ad te spectat, cum dicis *ideam repræsentare rei essentiam*, inferre posse videor non malè, si quæpiam res sint, quarum essentiam non noveris, non habere te illarum ideam. Quæso te ergo, nosti-ne Solis, Lunæ, aut alterius sideris essentiam? Non dices, opinor, te nosse; quid nosti enim ex illis amplius, quàm magnitudinem, figuram, motum, distantiam, lucem, candorem, calorem, vim generandi, fovendi, movendi, & si quæ sunt hujusmodi; Atqui hæc sunt adjuncta solùm, sive accidentia; ipsa verò essentia, natura, sive substantia intima, quæ iis subjacet, omninò te latet; Nam & quamvis asseras te hæc attributa cognoscentem, intelligere siderum naturam, uni tibi asseres, uni tibi probabis, unus tibi plaudes, unus tametsi nihil amplius habens, quàm cæteri, te ipsum præ cæteris coles. Neminem certè esse puto, qui te hæc solùm cognoscentem cognoscere putet siderum essentiam; Quare neque, per te, habere siderum ideam. Nisi autem siderum habeas, quarum-nam rerum igitur? An Terræ? An aquæ? An alicujus meteori, lapidis, mineralis, plantæ, animalis, hominis? An universè ullius corporis, aut rei in Universo existentis? Nullius sanè essentiam nosti; quæcúmque enim proferre potes, quæ de illis noveris, ea pari modo nihil sunt aliud, quàm adjuncta, seu accidentia; proprietates, atque effectus, omnia præter ipsam essentiam. Quare nullius planè rei, quæ sit in Mundo habes ideam. Vnde-nam esse igitur potest, ut tu quoque ipse loquaris de rebus, quæ in Mundo sunt, easque proinde intelligas, nisi illarum habes ideas? Nempe habes quidem ideas, sed non quales ipse designas. Quippe ideæ solùm sunt rerum, quatenus illas novimus; Et quia distincta cognitione novimus earum accidentia, non verò essentiam, quam solùm confuse sub ipsis delurescere, quasi suspicamur, vel concipimus; idcirco idea distincta est ipsorummet accidentium, non verò essentiæ, confuse duntaxat sub iis comprehensæ. Ex quo proinde efficitur, ut tantò

clariorem

clariorem, exquisitioremque alicujus rei ideam habeamus, quantò clariùs, exquisitiùsque, & plura ipsius accidentia noverimus. Cum experiamur enim Ideas esse in mente nostra veluti imagines rerum; & imagines sint non essentiæ, sed accidentium ipsius; heinc fit, ut quemadmodum imago alicujus hominis expressa in tabula tantò est perfectior, quantò symmetria, dispositio, & repræsentatio plurium partium elaboratior fuerit, ac singulares quæque notæ, quæ in singulis partibus, exhibitæ fuerint studiosiùs; ita Idea cujusque rei tantò evadat perfectior, quantò plura ejus accidentia, seu plures quasi circumstantias ordinatiùs, disertè magis, magis ad vivum retulerit.

Quòd ad illam spectat, de qua agitur, Quia tu dixeras te talem Dei habere Ideam, *ut ipsi nihil detrabere, nihil superaddere posses*, ipse varios objeci modos, quibus posses ipsi superaddere aliquid. Tu, ut eludas, innuis imprimis attendisse te ad Dei essentiam, *cujus cum indivisibilis sit, debuerit similiter esse indivisibilis idea; cui nihil proinde posset addi, aut adimi, quin alia, alteriusque rei protinus efficeretur.* Tum, non negas quidem, *quin novæ perfectiones à te non prius animadvertæ possint detegi; sed negas augeri ideam* (hoc est aliquid ipsi addi; nam quamvis vocem detorqueas, aut dissimules, de ipsa tamen est quæstio) *sed distinctiorem solùm reddi, quoniam antè eas contineret.* Cæterum valdè Primùm demiror, qui ignores non modò Solis, sed minimi etiam acari essentiam: & putes tamen nosse te adeò perfectè essentiam DEI. Inepti ergo illi, qui & dies poscunt, & multiplicant, & finem nunquam faciunt, ut disquirant quid Deus sit; quòd quantò magis considerant, tantò putent rem fieri obscuriorem. Nimirum, si te imitentur, uno momento adeò claram de essentia Dei habebunt notitiam, ut superaddi ipsi nihil possit. Inepti rursus, qui ex effectis, actionibus, proprietatibus, perfectionibus, quasi quibusdam rivulis in comitatum velut quæsitis, deducuntur ad oram extremam immensi illius Oceani. Nimirum, si te consequantur, non ex rivulis in oram pervenient; sed mox uno passu dimerientur Oceanum, & per rivulos deinceps procedent. Deinde cum habes essentiam divinam cæterarum instar indivisibilem, non habes ipsam propterea ut punctum. Certè enim cum habeas infinitam, extensionem quandam in ea concipis, cum ea re, quæ sine ulla extensione concipitur, nihil possit esse finitius. Et quamvis sis repositurus te concipere divinam essentiam, non ut punctum quidem, sed non tamen propterea ut quidpiam extensum; non id-

A a 2

circò

III.
Falsum,
nihil addi
posse idee,
quam de
Deo semel
habemus.
Quo sensu
verum ef-
sentia sint
indivisi-
biles, etiam
divina:
Et de di-
vinis at-
tributis.

circò tamen explicabis quomodo & infinità simul, & indivisibilem concipias, cum & notio infinitatis sine extensionis notione non sit, & extensionis notio esse cum notione indivisibilitatis non possit. Potius ergo quemadmodum Philosophi illi, qui, cum vulgò ajunt hominis v. c. essentiam esse indivisibilem, non intelligunt illà extensione quadam, sive partibus quibusdam carere, taleis enim esse dicunt genus & differentiam, ut puta animal, & rationale; vel physicè loquendo, corpus, & rationalem animam; sed contendunt solùm nexum harum partium adedò simplicem, indivisibilemque esse, ut absque eo homo neque sit, neque intelligatur; ac proinde nulla ejusmodi partium aut seorsim accepta, aut cum alia quapiam conjuncta, intellectàve homo sit. Quemadmodum, inquam, illi sic accipiunt, ita & tu quoque, ut puto, non vis Deum carere amplitudine quadam, atque varietate attributorum essentialium, quæ & perfectione, & numero sint infinita; sed vis solùm ea omnia esse inter se adedò inseparabiliter connexa, ut planè sine ipsis, aliquibusve ipsorum esse Deus nequeat, aut intelligi. Cum porrò idea, quam putamus nos habere de essentia hominis, repræsentare debeat non præcisè ipsum nexum indivisibilem partium, seu attributorum essentialium; sed ipsas potius partes, sive attributa indivisibiliter connexa; atque idcirco essentiæ hominis idea indivisibilis non sit, quasi instar puncti sit, & partibus careat: Pari sanè modo, idea repræsentans Dei essentiam, cum repræsentare debeat non præcisè illum quasi nexum attributorum Dei essentialium, sed ipsa potius Dei attributa indivisibiliter conjuncta, simplicissimeve, & ut ita loquar, identissime unita; non est, cur censeamus hanc ideam indivisibilem instar puncti, & quasi carentem variis veluti partibus repræsentantibus attributa varia. Ad-hæc, quæso te, quænam sint attributa ista essentialia Dei? Nempe enumerata illa abs te, cum dixisti Deum substantiam æternam, infinitam, independentem, omnipotentem, summè intelligentem, creatricem rerum omnium, earundemque conservatricem. At primùm, licèt Theologi ista, cæteraque generis ejusdem attributa vocent essentialia; faciunt hoc tamen, Tum quòd distinguentes in Deo essentiam unam, & personas treis, attributa simul distinguant, quæ conveniunt Deo ut unissecundùm essentiam, ab iis, quæ ut trino secundùm personas, ex quo fit ut illa essentialia, hæc Personalia censerì possint. Tum ut expressius significant simplicitatem, integritatemq; inalterabilem divinæ essentiæ; quoniam si diceretur habere attributa quædam accidentaria,

taria, intelligi posset habere quædam accidentia, quæ & compositionem quandam cum essentia facerent, & ipsi adesse, abesseq; possent. Tum proinde ut intelligamus quodlibet horum attributorum tanta necessitate Deo convenire, quanta conveniunt, (imò majore, quàm conveniant) homini suum genus, suaq; differentia: atq; idcirco quicquid in Deo est, & penitus esse à Deo inseparabile, & Deum ipsum esse. Enimverò ista non obstant, quin præter ipsa attributa, essentiam agnoscant, cui illa attribuant (& certè attributa sunt, quoniam alicui attribuuntur) unde & requirunt, & concludunt quemadmodum tum inter se, tum ab essentia distinguantur; exprimentes aliunde illa etià concretis vocibus, ut cum omnipotentem verbi causa dicunt, intelligamus non modò ipsam omnipotentiam, quæ est attributum, sed etiam essentiam, cui omnipotentia attribuitur. Hæc verò attingo, ut innuam, præter cognitionem attributorum, quæ nobis utcumq; per effectus, & à posteriori, ut loquuntur, innotescunt, superesse adhuc cognitionem essentiæ, quam si tu haberes, Mose ipso foelicior esses, qui tametsi cum Deo toties colloquutus, nisi posteriora tamen nunquam vidit. Sunto deinde hæc attributa ipsa Dei essentia: ecquid quæso de illis nosti? aut quotam partem illorum nosti? Nihil sanè de illis nosti, nisi definitè, analogicè, confusè, obscurè, in ænigmate; & partem aliunde ipsorum nosti tantulam, ut quæcumque nosti, ne sint quidem quasi guttula, punctumve guttulæ respectu Oceani totius. Et dicis nihilominus te talem habere divinæ essentiæ ideam, ut superaddi ipsi nihil possit. Sed nempe nihil distinxisti inter ideam & essentiam, putastique nihil differre esse rem in se, & cognosci ab aliquo; quando existimasti nihil esse in Deo, quod in idea tua non esset.

Rursus igitur, qualem-nam intellexisti tuam ideam? Nimirùm quale est acari; indivisibilem enim facis, quale est acari oculi respectu. Et videor sanè non ineptè eam cum acari comparare. Nam ut imago seu idea acari in tuo vel oculo, vel cerebro, vel intellectu depicta repræsentabat tibi antè viginti quinque annos albicans solùm, & sine ulla distinctione partium, punctulum; nunc verò invento microscopio, & postquam illo usus es, repræsentat tibi animal grandiusculum, & cum suis quidem capite, cauda, cruribus, dorso, partibusque cæteris; sic idea Dei, quam primùm habuisti, repræsentavit tibi *essentiam indivisibilem*; deinceps autem ea *reddita distinctior, & expressior fuit, cum potuisti perfectiones detegere, quæ nondum fuerant animadvertæ*. Porro ut postquam es microscopio speculatus acari ejus idea facta est auctior; quidni etiam facta sit auctior

IV.
Declaratur variè,
ut idea
semel habita de
Deo amplietur.

idea divinæ essentia? *Quia* inquis, *omnes perfectiones in eadem illa, quæ prius habebatur, debuerunt contineri.* Vide, quàm sit verum, quod dicebam mox, æquiparare te ideam essentia, quasi essentia nihil contineat, quod non contineat quoque idea? quasi aut probare possis esse in idea; aut dicendo *debere esse, contineri in idea, quoniam vera supponitur*, non manifestam principii petitionem insinues? An dicis verò pari modo ideas speciales partium acari, quæ microscopio detectæ sunt contineri debuisse in ea, quæ habebatur ante microscopium? Non dices opinor; Tibi enim est, convexitatis vitri natura perspectior, quàm ut putes non auferri speciem acari propter deflexionem, interpolationemque radiuscolorum accedentium ex iis acari partibus, quæ ob superficieculæ ipsius inæquabilitatem aliò respectarent, neque speciales imagines cæteris interpositas in oculo depingerent. Quamobrem, neque est cur censeas ea, quæ per priorem ideam in Deo non vidisti, fuisse ut in Deo, sic in ipsa idea; Quippe si fuissent in idea, profectò in Deo vidisses; idque quoniam idea mensura est non rei, sed notitiæ, quæ habetur de re. Nisi verò lubens admittas comparationem acari, utere comparatione cum Luna, aut Sole, aut quocumque voles objecto antè, & post inventionem telescopii; idem omninò efficietur. Sin malis uti oculo nudo, ac sine vitro interposito, utere comparatione, cum re nunc procul, nunc prope visa; efficietur pariter idem. Tametsi enim superius, cum ageretur de Sole, improbasses quod dixeram de veritate duplicis ideæ, visus es tamen postea probare; & nunc etià videris planè non improbaturus, quando supponis *ideam, quæ prius fuerit minùs distincta, atque expressa, fuisse nihilominùs veram.* Quare te cum vides hominem primùm ex passu centesimo, & non agnoscis satis vultum, propter speciem minùs distinctam; ac vides postea ex decimo, agnoscisque distinctiùs vultum ob distinctiorem speciem: profectò species, seu idea, quam habes illius propioris, est in te ut distinctior, ita auctior ea, quam habes distantioris; eademque propioris idea plureis partibus habet, quæ non continebantur in alia, propter radios partium, quæ aliò, quàm in oculum directè spectabant. Verùm comparationem video, quæ fortè magis sit placitura. Videris enim velle ideam priorem esse quasi rudem adumbrationem, seu lineares ductus, quibus pictor in tabula imaginem faciendam designat; posteriorem verò quasi perfectam imaginem, ut putà adornatam coloribus vivis. Porrò quamvis rudis imago secundùm ambitum non augeatur, augetur tamen numero, & conditione

conditione colorum, distinctioneque, & qualitate partium; & utcumque illam augeri non dicas, dicere tamen non potes ipsi nihil addi; ut idem tibi proinde sit de Idea Dei dicendum. Et, si fortè dicas in eadem invariata imagine, posse plura distinctius, expressiùsque cognosci, ubi major lux fuerit, aut oculus propius accesserit: tunc mutabis suppositionem, comparabisque jam imaginem cum objecto, cui nihil novi advenit; & non cum idea, cui aliquid accedit. Denique, quia tibi præfertim comparatio imaginis per sigillum impressæ arridet, Considera, si initio quidem & totum, & qua par est profunditate impressum ceræ sigillū fuerit, nihil planè desiderari, quo minùs ab initio usque, imago tam sit, quàm esse potest integra, distincta, expressa; Pari enim modo si Idea Dei tota ab initio, & quantum potest impressa sit, nusquam deinceps poterit magis integra, distinctior, expressiorque reddi: At si dicas reddi; fatendum est illi idem advenire quod imagini in cera impressæ, dum ab initio vel non totum sigillum, vel non secundùm totam eminentiæ, cavitatisque varietatem in profundum adigitur; ut ipsi proinde addi quidpiam possit. Quanquã quid in his immoror, cum constet, quacumque ratione id fiat, ei notitiæ, ac proinde ideæ, quam de Deo habes, posse aliquid Indies superaddi. Ad illud verò, quod subjicis de Idea trianguli, nihil addendum est ad ea, quæ superius dicta jam sunt; quousque planum feceris, essentiam Dei, atque aded omnia attributa ejus essentialia tam esse tibi explorata, teque illa tam in promptu, ac numerato habere, quàm habes tres lineas, ex quibus triangulus constituitur. Nam quod alioquin dicis, *ut sciam* (nempe, ut dixi, Doctorem agis omninò egregium, & auscultatione dignum) *Ideam Dei non formari à nobis successivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis, sed totam simul, ex hoc, quod Ens infinitum, omnisque ampliationis incapax mente attingamus*; explorarem ecquidnam velles, nisi aut tibi ipsi contradiceres, docens ideam Dei formari totam simul à nobis, quam hoc præfertim capite contendis à Deo imprimi, aut si id ipsum, quod volebas, nò satis pro voto dixisti, ipsum principium non peteres, & solutionis loco nihil ad difficultates aliud, quàm quod controvertitur, responderes. Ne innuã te semper eadem hallucinatione teneri, quòd tam facile sit totum ens positivum, totamve ejus capacitatem, tametsi carentem fine, cogitare, quàm facile est pronunciare, tribueréque ipsi nomen negativum. Idque potissimum, cum de re finita, cujusmodi est Mundus, cum omnibus suis partibus, particulisque; earumque proprietatibus polliceri

liceri tibi non possis; imò neque polliceri sibi possint omnes homines, quotquot sunt, aut futuri sunt.

V. *Difficultatem lepidè elusam: quæ si agatur de Idea, quæ sit non similitudo artificis, sed nota peritiæ ipsius.* Cum petiissem unde probares Ideam Dei esse in nobis, tanquam notam artificis operi impressam, & quis esset modus impressionis, quæve forma istius notæ: Excepisti tu, id esse perinde acutum, ac si aliqua in tabella tantum artificii deprehenderes, ut ipsam à solo Apelle pingi potuisse judicares, diceresque inimitabile istud artificium esse veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus suis impressit, ut ab aliis dignoscantur; ego verò quærerem quæ forma ipsius notæ? quisve modus impressionis, adjectivique me certè risu, potiusquam responsione dignum iri visum. Age proinde experiamur, uter sit ridendus, & illa ducat. Quæstio agitur de Idea, seu imagine, quæ rem qualis est, repræsentet. Assumat igitur Apelles tabulam; in qua dicas ipsum facturum picturam ad imaginem, & similitudinem suam, hoc est, quæ ipsum Apellem, qualis qualis est, perfectissimè referat; & in qua nihilominus ille vespertilionem solùm depingat. Ego quidem nullam imaginem, aut similitudinem, qualis promissa fuerat, agnoscam; tu agnosces tantam, ut censeas non esse ovum ovo similius, quam vespertilio erit Apelli. Tum, quia fortè eorum cachinnos timebis, qui splene erunt petulanti, reclamabis putò, ac excipies, noluisse te dicere vespertilionem esse similem Apelli, sed artificium, quo fuerit peracta, esse notam certissimam, qua Apelles intelligatur. Atqui heic agitur, non de quavis nota, sed de nota, quæ sit imago, quæ similitudinem gerat, & qualis fuisset, si Apelles se, non vespertilionem pinxisset. Nam multis quidem aliis notis potuit Apelles intelligi, epigraphe, sigillo, aliis; verùm debuit intelligi repræsentatione personæ. Et vis id meliùs agnoscere? Comparatur heic Apelles cum DEO, quatenus ut Deus varias res creavit, sic Apelles varias tabellas depinxit. Et quælibet quidem creatura suum clamat, notatque Authorem, quatenus ejusmodi est, ut non aliâ, quam DEI manu potuerit è nihilo educi, conformari, concinnarique, & eam quam habet, perfectionem accipere; quemadmodum omnes tabellæ clamant, indicantque principem Pictorem, quatenus eâ arte sunt elaboratæ, ut non potuerint aliâ, quam Apellis perfici manu. Verùm comparatio hoc loco non fuit instituenda circa operum perfectionem, seu notam peritiæ, quæ nihil sit aliud, quam ipsa perfectio (sic enim unaquæque creatura, & unaquæque tabella continet hujusmodi notam) sed circa repræsentationem per imaginem; aded ut cum quæstio sit non de qualibet creatura, sed de sola

sola mente, quatenus Deus illam creavit ad imaginem, & similitudinem suam; ita tu de Apelle loquens, assumere debueris non tabellam quamlibet, sed eam solùm quam depinxerit, ut in ea sui imaginem, similitudinemque exhiberet. Non fecisti autem, sed exiitasti te pro more fucum facturum, difficultatemque evasurum, si ut quæstionem, sic comparisonem à recto statu abduceres; Et cum rogareris quis esset modus impressionis, & quæ forma notæ, seu Ideæ, imaginisve operi impressæ, artificiosè eluderes, quasi rogatus fuisses de nota, non quæ esset Idea, seu imago, sed quæ solam peritiæ artificis subindicaret. Eodem spectat, quod paulò post dicis, cum malo conferre creationem à Deo cum fabri operatione, quam cum generatione à parente, sine ulla ratione id fieri. Sed nemo non videt optimam rationem, quòd per generationem à parente filius habeat eandem naturam cum patre, & sit secundum omnes sui partes, etiam internas similis patri; per creationem verò à Deo homo nullo modo habeat eandem cum Deo naturam, neque sit ei secundum omnia, etiam essentialia attributa conformis. Contrà verò, ut per operationem fabri constructa domus est naturæ à fabro diversæ, & est tamen planè similis Ideæ, quam faber in mente concepit; ita per Creationem à Deo homo est diversæ naturæ à Deo, & est tamen proorsus conformis Ideæ, quam Deus ab æterno habuit: Idque cum non obstat, quòd aliunde docent Theologi de ratione imaginis Dei expressæ in homine propter animæ facultates, comparisonem vestigii expressi in cæteris rebus. Sed neque dixisti, inquis, tantam esse similitudinem inter nos, & Deum, quanta est inter filios, & parentes. Et quare dixisses: cum non nisi unicus possit esse divinus filius, qui sit splendor Paternæ gloriæ, & figura substantiæ ejus? Nec etiam, inquis, semper nulla est similitudo inter opus fabri, & ipsum fabrum, ut patet, cum statuarius sibi simile signum exsculpsit. Heic jam agnosce tale tibi usurpandum fuisse exemplum, non verò tabellam, in qua non imago, aut similitudo, sed sola nota peritiæ foret; quo casu respondendum tibi ad quæsitam fuisset, neque solo risu prætextu captato effugium quæsiisses.

Quæris aliunde, an cum negem nos ad imaginem Dei factos esse, & dicam Deum esse hominiformem, eaque colligam, in quibus humana natura differt à divina, sim in eo acutior, quam si ut negarem quasdam Apellis tabellas ad similitudinem Alexandri factas fuisse, dicerem ergo Alexandrum fuisse instar tabellæ; tabellas autem ex ligno, & pigmentis compositas esse, non ex ossibus, & carne, ut Alexandrum. Sed, ô acutissime

VI.

Debere in imagine, non omnimodam quidem, sed saltem tamen aliquam esse similitudinem cum eo, cujus viro- est imago.

B b

virorum (satis enim sensi initio id *ἄριστον* tibi restituendum) non sum ego quidem admodum acutus, sed sum tamen satis, ut agnoscam non debere te adeò invidiosè mecum agere, ut si quam obijcio, ea mihi stet sententia. Non ego is sum, qui nos negem ad imaginem Dei factos; benèque est, quòd in ipsa quoque Dubitatione testatus sum id religiosa Fide credendum; sed is sum, qui meminero te demonstrationem pollicitum fuisse; ac me requisivisse quòd posset talis imago intelligi juxta rationem naturalem. Sed post meam hebetudinem, tuam acutiem consideremus. Heic imprimis non quærebatur, an Deus hominem fecisset ad imaginem alterius rei; ut tu heic facis Apellem pingentem tabellam non ad sui, sed ad Alexandri similitudinem: Verùm id nihil est, fingamus Apellem pinxisse non Alexandrum, sed seipsum, ut cum dixisti Statuarium exsculpere signum sibi simile. An non repræsentare in tabella debuit sui frontem, oculos, naris, genas, parteis alias, universèque sui formam, adeò ut ex tabella iudicium ferri posset de ipso; & ut de tabella dici poterat quòd esset Apelliformis, ita de Apelle dici posset, quòd esset Tabelliformis; hoc est quòd inter Prototypum, eotypumque esset relatio conformitas dicta, ratione cujus relatorum alterum esset alteri reciprocè conforme? Cur igitur, si Deus quidem hominem creavit ad imaginem sui, formamque suam illi impressit, inferri ex ipso lumine naturæ non valeat, esse ergo hominem Deiformem, & Deum hominiformem, ad indicandum conformitatem, qua Deus ut prototypus, & homo ut eotypus, seu Dei imago, conformes adinvicem sint? An istud perinde est, ac ossa, & carnes in tabella requirere, cum de imagine agatur, quam constat non esse necessarium, ut sit secundum omnes, etiam interiores perfectiones prototypo, illive rei, cujus est imago, conformis? Id agnoscis ipse; sed cum subjicis, *non esse de ratione imaginis, ut in omnibus eadem sit cum re, cujus est imago, sed tantum, ut in aliquibus imitetur*; debuisti sanè adjicere esse tamen de ratione imaginis, ut eatenus saltem eadem sit, eatenusque imitetur, sive tantum repræsentet de re, quatenus res per ipsam agnosci, ac discerni possit: Certè enim, cum ex Apelle non requisierim, ut sive Alexandri, sive sui depicturus imaginem, ossa quoque, & carnes tribuat; jure tamen requiram, ut amplius, quàm extremum sui, Alexandrive (quod supra dicebam de me) capillum in tabella pingat. Siquidem quantumvis pictura extremi capilli dici possit aut eadem, aut in aliquo similis cum Apelle, aut Alexandro; constat tamen

hoc

hoc non sufficere, ut alterutrius imago censeatur. Ex hoc autem est, cur tametsi in homine, aut humana Mente, ad hoc, ut Dei imago sit, non requiram omnimodam cum ipso Deo conformitatem, videar tamen posse requirere tantam, quæ Deo dignoscendo sufficiat. Quippe, si ea tantula sit, ut quod per hominem, ejusve mentem, & quicquid est in ea, repræsentatur de Deo, minorem cum Deo proportionem habeat, quàm capilli apex cum Apelle, aut Alexandro; videtur fieri perspicuum hominem, illiusve mentem non esse imaginem Dei. Heinc, cum apud te sequitur, *Et perspicuum est perfectissimam illam vim cogitandi, quam in Deo esse intelligimus, per illam minùs perfectam, quæ in nobis est, repræsentari*; Perspicuum est sanè eam longè, imò incomparabiliter, imò infinitè minùs, repræsentari, quàm repræsentetur Alexander totus per apicem unius capilli. Quod exclamas porrò, *Quàm mala fide tua verba retulerim, fingens te dixisse à te percipi similitudinem in eo, quòd sis res incompleta, & independens, cum è contrà ista in dissimilitudinis argumentum attuleris, ne putaretur te velle hominem Deo æquare, dixisti enim, &c.* Quomodo quæso retuli mala fide, quin ne una quidem litera omissa, additave ea retuli! Quàm malà potius tu refers mea, dum quod ex tuorum sensu contradictionem colligens dixi, *Percipis, inquis, similitudinem, dum intelligis te rem incompletam, dependentem, &c.* Tu ita refers, quasi dixerim, *percipis, inquis, similitudinem in eo quòd sis res incompleta, & dependens, quæ quantum distent, nemo non videt.* Sed vitilitigationis piget, ac præsertim cum sit perspicuum, nihil voluisse me aliud, quàm dissimillimas esse duas res, quarum una sit incompletissima, dependentissimaque; altera completissima, ac independentissima; quod artificio solito censuisti esse dissimulandum.

Tandem, quòd mirum esse ais, *cur non cæteri hominum idem, quod tu de Deo intelligant, cum in illis, æquè, ac in te impresserit Ideam sui*; idem esse dicis, ac si mirarer, quòd cum omnes nôrint Ideam Trianguli, non tamen omnes æquè multa in ipsa animadvertant, & fortè nonnulli falsa quædam de ipsa ratiocinentur. Sed quàm callidè scopulum, sive potiùs feriem scopulorum pro more declinas! Nam primò non dixi, quòd ais, *Deum impressisse Ideam sui cæteris hominibus*, quòd esset omninò rem tibi controversam concedere; sed, *non esse rationem, cur non credatur Deum illis perinde ac tibi impressisse Ideam sui*; nempe, si tibi quidem impressit. Deinde, quod quæstivi, *cur idem, quod tu non intelligant*, non tantum eos notat, qui alia, quàm tu, sed etiam eos,

VII.
Prætextu
comparati-
onis Tri-
anguli non
apposita,
declina-
tam diffi-
cultatem,
de iis, qui
Ideam Dei
vel nullam
habent, vel
eandem
non ha-
bent.

qui intelligunt nihil. Historiæ quippe, Relationesque Navigationum in novum orbem, memorant non modò singulareis homines (ut fuere semper aliqui) sed integras etiam nationes (ut recitatum quoque pridem de aliquibus insulis) nullam de Deo vel notitiam, vel suspensionem sæculis retrò elapsis habuisse. Innuere autem ex hoc volui, non esse Ideam à Deo impressam omnibus hominibus; & cum non sit ratio major de his, quàm de illis, fuisse impressam nemini, ac ne tibi quidem; adèd ut, si & tu, & ego, & alii Ideam Dei in mente habeamus, illa adventitia videatur, ac potissimum ex auditu, quo nomine Deus beare nos voluit, qui omni Nationi, ut Scriptura loquitur, non taliter fecit, nec sua judicia manifestavit. Quo autem modo Ethnici quoque absque impressione Ideæ, pervenire olim in Dei notitiam potuerint, declaratum superiùs est; cum id quoque divinæ gratiæ, & largitionis fuerit, uti etiam quòd intellectum ejus capacitatis habuerint, qui potuerit eò pervenire. Tu nihil igitur dixisti de illis, in quibus nulla Dei notitia, cum prætereandum sub prætextu comparationis tuæ non fuerit. Et quamvis sis fortè de illis dicturus, quòd vel ad seipso non satis attendant, vel quòd Ideam Dei habeant sopitam quidem, sed quæ minima auditione, aliave occasione excitari valeat; divinatio est, atque conjectura; non promissa illa, expectatæque abs te, ut evidentissima, ita certissima demonstratio. Divinatio, inquam est mera; Et maximè, cum qualiscumque habeatur deinceps ab illis notitia, ejusmodi sit, quæ, tametsi supposueris Ideam non præhabitam, possit perinde obtineri; cum illi Ideam experturi sint, non necessariò, qualis est tua, sed qualem suggererint, quicumq; , & quomodocumq; aliquid de Deo docuerint, tametsi illi ad ætatem adultam proveci, & corpore mentèque sani, vigilantes, ratiocinantes, non videantur minùs idonei ad agnoscendum talem Ideam, Deumve ipsà repræsentatum, quàm tu conclusus in utero, aut sopitus Lethargo. Quod ad illos spectat, qui diversa sentiunt, non perinde sanè est de illorum Ideis, ac de Idea Trianguli. Siquidem ex iis omnibus, qui Trianguli notitiam habent, nemo non capit, nec diffitetur Trianguli naturam, in eo, vel per te esse constitutam, quòd figura sit tribus lineis comprehensa; quicquid sit de proprietatibus, quas potest aut non advertisse, aut etiam non satis bene advertisse: At ex iis qui Dei notitiam; nemo de ejus natura dissentit? Ecce alii corporeum faciunt, alii incorporeum: & ex prioribus alii formâ humanâ, alii aliâ: Ex posterioribus quidam faciunt animam Mundi, alii substantiam separatam volunt.

volunt. Nonnulli censent esse unum, multiplicem cæteri: hi infinitum, illi finitum; isti mobilem, alii immobilem; quidam immensæ potentiæ, quidam limitatæ; quidam æternum, quidam natum; Quidam authorem universi; quidam universum, illiúsve partem: quidam scientem, & providum; quidam plurium ignarum, & agentem sua; quidam passionum expertem, quidam passionibus obnoxium. Ut breve faciam, describito utcumque voles Dei naturam; describito tuam Ideam essentiæ divinæ, ut voles, conformem; nihil omninò adferes, quod universè admittatur; cujus non oppositum plerisque appareat. An-ne igitur idem est de Idea Dei, ac de Idea Trianguli? Adde vim argumenti in eo fuisse, ut si ipsemet Deus imprimeret Ideam sui omnibus hominibus, uniformem imprimeret; quippe ipse unus, & non multiplex; simplex, & non varius; ipse, qui eo fine imprimeret, ut agnosceretur, ac nihil alienum pro suo, ne quem falleret, imprimere vellet: Adèd ut quemadmodum ex impressione ejusdem sigilli in centum, in mille, in innumeris ceris, eadem semper figura est, eademque expressio sigilli, ac lineamentorum ipsius; quantumcumque cera alba, nigra, rubea, alteriúsve coloris sit; ita planè ex impressione divinæ essentiæ omnibus facta Mentibus, esse deberet eadem Idea, seu imago, & quasi figura, seu expressio, ac repræsentatio divinæ essentiæ, perfectionumque ipsius, quantumcumque statuere posses inter Mentis diversitatem: (Dicere enim prætereà corpus illam obscurare, atque immutare, addendo, detrahendo; transponendo, transformando id, quod est incorporeum, facturus opinor non es; aut si dicas, gratis dicturus.) Adde, inquam, istud fuisse argumentum; Te verò magni æstimasse, si te sub tuo Triangulo delitescentem subduceres, & tacitè difficultatem consequutionis declinares.

IN MEDITATIONE MIV

Quæ est

De Vero, & Falso.

D V B I T A T I O I.

*De creata à Deo facultate judicandi erroris non immuni ;
deque rejecta à Physica caussarum finali-
um consideratione.*

Circa quartam, Recenses initio quæ putas in superioribus demonstrata, quibusque factam viam præsumis ad progrediendum ulterius. Ipse, ne remoram injiciam, non infitam continuò debuisse te illa firmitus demonstrare: abunde erit, si memineris quid concessum fuerit, quid non: ne res trahatur in præjudicium. Ratiocinatis consequenter non posse Deum fallere te, & ut facultatem fallacem, errorive obnoxiam, quam ab ipso habes, excuses, conjicis culpam in nihilum, cujus tibi Ideam quandam obversari dicis, ex quo te ais participare, inter quod & DEVM, te medium assumis. Ac pulchra quidem ratiocinatio: sed ut præteream explicari non posse quomodo habeatur, aut qualis sit nihili Idea, quomodo participemus ex nihilo, & alia; observo solùm, ex distinctione hac non tolli, quin Deus potuerit dare homini facultatem judicandi erroris immunitatem. Nam quamvis non dedisset infinitam, ejusmodi tamen dare poterat, quæ errori non assentiretur, adeò ut, quæ nosset quidem, ea clarè perciperet; quæ non nosset, non pronunciareret esse hujusmodi, potiùs quàm alia. Id tibi objiciens, *non mirandum censet; si aliqua à Deo fiant, quorum rationem non intelligas.* Et id quidem rectè; sed mirandum tamen, esse in te Ideam veram, quæ repræsentet DEVM omniscium, omnipotentem, omninò bonum, & videre te nihilominus aliqua ejus opera non omninò absoluta: adeò ut, cum saltem potuerit perfectiora condere, neque tamen condiderit, argumento esse videatur, quòd aut nescierit, aut non potuerit, aut noluerit: ac saltem in eo imperfectus fuerit, quòd

quòd si sciens & potens noluerit, posthabuerit perfectionem imperfectioni. Quòd autem, à *Physica consideratione rejicis usum caussarum finalium*, alià fortassis occasione potuisses rectè facere: at de DEO cum agitur, verendum profectò, ne præcipuum argumentum rejicias, quo divina sapientia, providentia, potentia, atque adeò existentia lumine naturæ stabiliri potest. Quippe ut mundum universum, ut cælum & alias ejus præcipuas partes præteream, undenam, aut quomodo meliùs argumentari valeas, quàm ex usu partium in plantis, in animalibus, in hominibus, in te ipso (aut corpore tuo) quæ similitudinem Dei geris. Videmus profectò, magnos quosque viros ex speculatione anatomica corporis humani, non asfurgere modò ad DEI notitiam, sed hymnum quoque ipsi canere, quòd omnes partes ita conformaverit, collocaveritque ad usus, ut sit omninò propter solertiam, atque providentiam incomparabilem commendandus. Dices *Physicas esse causas hujusmodi formæ, ac situs, quæ investigari debeant, ineptosque esse, qui ad finem potiùs quàm ad agens, aut materiam recurrant.* Sed cum nemo mortalium possit intelligere, necdum explicare, quòd agens formet collocetque, eo quo observamus modo, valvulas illas, quæ ad vasorum orificia in sinibus cordis constitutæ sunt; cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat; quomodo sese ad agendum applicet; quibus utatur organis, aut quomodo illa usurpet; quid opus illi, ut eâ temperie, consistentiâ, cohærentiâ, flexilitate, magnitudine, figurâ, situ illas perficiat: cum, inquam, nemo *Physicorum*, hæc & alia perspicere declarareque valeat; quid est, cur non saltem miretur præstantissimum illum usum, & ineffabilem providentiam, quæ tam appositè ad illum taleis valvulas concinnavit? Cur non laudetur, si exinde primam quandam causam necessariò admittendam agnoscat, quæ ista, cæteraque omnia sapientissimè, & ad suos fines consonantissimè disposuerit? Dicis, *temeritatem esse investigare fines Dei.* Sed cum id possit esse verum, si intelligantur fines quos ipse Deus occultos voluit, aut investigari prohibuit; non profectò tamen, si illi, quos quasi in propatulo posuit, quique non multo labore innotescunt, ac sunt aliunde hujusmodi, ut laus magna ad ipsum Deum, tanquam authorem referatur. Dices fortè, Ideam Dei quæ est in unoquoque, sufficere ad habendum veram germanamque, de Deo ejusque providentia notitiam; absque eo quòd aut ad fines rerum, aut ad aliud quid omninò respiciat. Verùm non sunt omnes ea scèlitate quæ

tu, ut Ideam illam tam perfectam à nativitate obtineant, vel tantâ claritate objectam contueantur. Quamobrem quibus Deus non dedit tantam hanc perspicaciam, invidendum non est, quòd ex inspectione operum, cognoscere glorificarique opificem possint. Ne memorem id non obstare, quò minus Idea illa uti liceat, quæ etiam videtur omninò ex cognitione rerum ita perfici, ut tu, si verum dicere velis, huic cognitioni non prorsus parum, ne omnia penè dicam, debeas. Quæso te enim, quousque tandem progressuram te fuisse putas, si ex quo es infusa in corpus, mansisses huc usque in eo clausis oculis, obturatis auribus, & nullo denique sensu externo hanc rerum universitatem, & quicquid extra est percepisses; totaque interea meditando apud te, volvendoque & revolvendo cogitationes, ævum trivisses? Dic bona fide, & describe, quam Ideam tui Deique, te existimas fuisse habituram?

R E S P O N S I O.

Quamnam nihili Ideam habeamus, & quomodo de non ente participemus, satis explicui, vocando illam negativam, & dicendo nihil hoc aliud significare quàm nos non esse summum ens, & nobis deesse quamplurima. Sed tu nodos ubique in scirpo quæris. Et cum ais, me videre aliqua Dei opera non omninò absoluta, planè affingis id quod nullibi scripsi, nec censui, sed tantum si quaedam spectarentur, non prout habent in mundo rationem partis, sed ut totum quid, tunc videri posse imperfecta. Quacunque deinde affers pro causa finali, ad efficientem sunt referenda; ita ex usu partium in plantis, in animalibus, &c. effectorem Deum mirari, & ex inspectione operum cognoscere, ac glorificare opificem par est, non autem quo fine quidque fecerit divinare. Ac quamvis in Ethicis, ubi sæpe conjecturis uti licet, aliquando sit pium considerare quem finem conicere possimus Deum sibi in regendo universo proposuisse, certè in Physicis, ubi omnia firmissimis rationibus niti debent, est ineptum. Nec fingi potest aliquos Dei fines, magis quàm alios, in propatulo esse, omnes enim in imperscrutabili ejus sapientiæ abisso sunt eodem modo reconditi. Nec etiã fingere debes neminem mortalium causas alias posse intelligere; nulla enim non est cognitu multò facilior quàm Dei finis: & eas ipsas quas in exemplum difficultatis proponis, non nemo existimat se novisse. Denique quia hîc tam ingenuè interrogas, quas putem mentem meam habituram fuisse Dei, & sui Ideas, si ex quo infusa est in corpus mansisset huc usque in eo clausis oculis, & absque ullo aliorum

rum sensuum usu: ingenuè, & candidè respondeo me non dubitare (modo ipsam in cogitando non impeditam à corpore, ut neque etiam adjutam supponamus, quin easdem, quas nunc habet, Dei & sui Ideas fuisse habituram, nisi tantum quòd multò puriores, & clariores habuisset. Sensus enim ipsam in multis impediunt, ac in nullis ad illas percipiendas juvant: & nihil obstat quò minus omnes homines easdem se habere æquè animadvertant, quàm quia in rerum corporearum imaginibus percipiendis nimium occupantur.

I N S T A N T I A.

AN tu, cum facis te scirpeum, ac enodem putas, non sis ea saltem flexilitate, ut constringi in nodos possis, haberique etiam ex iis, quos Latinorum aliqui Scirpeos, Græci appellarunt Gryphos; aliorum esto judicium. Ego certè nihil aliud, quàm planitiem, hoc est perspicuitatem quæro, nec me quicquam movent magna verba, quæ neque qui audiunt, neque qui proferunt, ut plurimum capiunt. Dicis tu Nihili ideam: dicis ideam negativam; testor me ego id præterire, quasi non possit intelligi, esse ideam, & non esse objectum: esse imaginem, & nullius rei imaginem esse. Habere naturam ideæ, cujus est aliquid repræsentare, & esse tamen quid negativum, sive repræsentare nihil: tu id iniquo fers animo. Dicis tu, Participare nos ex non ente; id ego quoque prætereo, quasi non possit intelligi, quomodo Non-ens ita dividatur, ut nos ex eo partem capiamus; quomodo inter nostri parteis alia quidpiam sit, alia nihil. Id tu etiam non fers. Dicis nos participare ex non ente, nihil esse aliud, quàm non esse nos summum Ens, sed deesse nobis quamplurima; ego verò ajo non capi, cur non dicamur potius esse duntaxat id, quod sumus, quàm participare ex eo, quod non sumus, quod nobis deest, &c. & declaro tamè nolle me his insistere. Tu hoc vocas nodos quærerere in scirpo; Esto igitur tuo sensu enodis, ac ut poteris firmato te ipsum. Interim tui pfe, requirif-ne nodum, an non, cum ais me tibi planè affinxisse id, quod nullibi scripseris, nec censueris; nempe te videre aliqua Dei opera non omninò absoluta? Quippe nihil planè minùs dixi, quàm te id vel scripseris, vel censuisses; sed historicè solùm dixi, videre te aliqua Dei opera non omninò absoluta: quod vel tu quoque statim probas, cum ais, saltem ut sint partes, videri posse imperfecta. An autem adhærens huic fictitio nodo, ac interim verum intactum relinquens, videri possis fecisse satis, qui attendent,

derint, ipsi dicent. Cùm opposuiffem enim tuam de Nihilo ideam, tuamque participationis ex non-ente distinctione non obftare, quin dici valeat, potuiffe Deum dare homini facultatem judicandi, fi non infinitam, faltem erroris immunem; & te respondente *non esse mirandum, fi aliqua à Deo fierent, quorum rationem non intelligeres*, infitiffem, mirandum tamen, quomodo affereres esse in te ideam veram, quæ repræfentaret Deum omnifcium, omnipotentem, omninò bonum; & videres nihilominus aliqua ejus opera non omninò absoluta (ut facultatem judicandi, de qua agebatur, errori obnoxiam) argumento, quòd aut nesciffet, aut non potuiffet, aut præ livore quodam noluiiffet perfectiora condere; tu id totum prætermiffiffi, verbulòq; folùm hærendum cenfuffi. Cautior paullo fuiiffi circa id, quod monui de tua illa recenfione, quâ cùm præmiffiffes te jam abfque ulla difficultate cogitationem à rebus imaginabilibus ad intelligibiles tantum, atque ab omni materia fecretas convertere, fubjeceras, Et fanè multò magis diftinctam habeo ideam Mentis, quatenus est res cogitans, non extenfa in longum, latum, & profundum, nec aliud quid à corpore habens, quàm ideam ullius rei corporeæ: Cùmque attendo me dubitare, fve esse rem incompletam, & dependentem; adeò clara, & diftincta idea Entis independentis, & completi, hoc est Dei mihi occurrit; & ex hoc uno, quòd talis idea in me fit, fve quòd ego ideam illam habens exiffam, adeò manifefte concludo Deum exiffere, atque ab illo fingulis momentis totam exiffentiam meam dependere, ut nihil evidentius, nihil certius ab humano ingenio cognofci poffe confidam. Etenim præfumente te complanatam exinde viam ad progrediendum ulterius, teftatus fum nolle me quidem remoram injicere, neque infiftere continenter debuiffe te omnia firmitus demonstrare; at memoriâ tamen tenendum quid tibi concessum, quid non, ne præjudicium factum putares: Tu id nihil es præclare moratus, neque cogitandum cenfuffi de rebus firmitus conftabiliendis. Enimverò, cùm ea, quæ deinceps à te respondentur fupponant hæc fuiiffe à te perfectè oftenfa; ideò ex verbis recitatis, feligo hanc tuam ratiocinationem:

Si est in me clara, & diftincta idea Entis independentis, & completi, hoc est Dei, egoque proinde illam habens exiffito, manifefte concludo me exiffere, meamque totam exiffentiam fingulis momentis ab illo pendere; & nihil ab humano ingenio poffe evidentius, certiusque agnofci:

Atqui est in me clara, & diftincta idea Entis independentis, &c. Igitur manifefte concludo Deum exiffere, totamque meam exiffentiam

ftentiam fingulis momentis ab illo pendere, & nihil ab humano ingenio poffe evidentius, certiusque agnofci.

Nempe cùm nondum probaveris, fed probaturus inferius fis, claram diftinctamque notitiam idcirco non esse fallacem, quoniam Deus est, ejusque notitiæ in te exiffentis author non fallax; Tu tamen hoc loco veracem fupponis, ut probes Deum esse, & totius tuæ exiffentia, ipfiusque adeò notitiæ in te exiffentis authorem esse. Quod cætera fpectat, nihil adjiciendum ad ea quæ objecta funt in fuperiorem Meditationem. Adjungo folummodò ob verba, quæ ftatim fubjungis, *Imprimis agnofco fieri non poffe, ut ille me unquam fallat: in omni enim fallacia, vel deceptione aliquid imperfectionis reperitur: Et quamvis poffe fallere nonnullum esse videatur acuminis, aut potentia argumentum, procul dubio velle fallere, vel malitiam, vel imbecillitatem teftatur, nec proinde in Deum cadit:* Adjungo, inquam, te heic folùm repetere, & tanquam principium fequentium ratiocinationum habere, quod circa extrema verba fuperioris Meditationis te non demonftraffe obfervatum est, dum ita ratiocinareris:

Si Deus est nulli defectui obnoxius, fallax esse non potest:

Atqui Deus nulli est defectui obnoxius:

Igitur Deus fallax esse non potest.

Vt aliquid porrò adjiciam de iis, quæ in Refponfione uberius deducis, Excipis, *Quæcumque deinde affero pro cauffa finali, ad Efficientem esse referenda.* Quomodo verò accipis hanc vocem, *Esse referenda?* Nam fi fensus fit admirationem, laudem, gloriam, quæ ex facta circa rerum fineis ratiocinatione, & ex perfpectis ufibus cujusque adeò appofitis elicitur, referendam esse ad Effectorem, qui adeò fapienter, providèque omnia difpofuit; nihil fanè dicis, quod non fuerit tota dubitatione dictum. Et videri fanè hunc effe tuum fensum, videtur poffe colligi ex verbis, quæ ftatim fequuntur. Nam, *Ita, inquis, ex usu partium in plantis, in Animalibus, &c. Effectorem Deum mirari, & ex infpectione operum cognofcere, ac glorificare Opificem par est.* At fi fensus fit, vacandum folùm explorationi, contemplationique cauffarum efficientium; dimittendam verò investigationem, considerationemque cauffarum finalium; hoc ipfum fanè est, quod non dixi: & de DEO quidem cùm agitur; Nam & quod alia occasione id fieri poffit, perfpicuè dixi. Porrò hunc effe tuum fensum, tum quæftionis ftatus declarat, tum quòd apud te fequitur. Nam ubi dixiffi, *par esse ex usu partium Deum mirari, &c.* pergis, *Non autem quo fine quidque fecerit, divinare.* Quo loco, lubet

I I.
Necessariam maxime Finem considerationem in Physicis; ut Deus tum Reftor, tum Author Vni-versi agnofcatur.

bet adnotare, quî putes posse homines ex usu partium Deum mirari; & non divinare tamen quo fine parteis fecerit. heic siquidem *Vsus*, & *Finis* idem sunt; & non potest *Vsus* authorem mirari, qui non miretur authorem *Finis*. Et vide proinde utrum rectè facias, dum causam finalem ita abdicas. Nam ex nuda quidem inspectione Solis, Lunæ, cæterarumque partium Mundi, atque aded Mundi totius, non propterea fuisse intelligitur Effector, sive causa Mundi. Potest nimirum quis suspicari aut Mundum semper talem fuisse, & neque Patres alium vidisse, neque Nepotes visuros alium; aut certè casu sic coaluisse ex iis principiis, ex quibus constat, ut ista, non alia dispositione constiterit. Quare & hoc modo, non tantum causa finalis ablegabitur; sed efficiens quoque de Mundo tolletur. At ex investigatione finium, non ipsa modò causa finalis existere intelligitur; sed is ipse quoque est gradus ad agnoscendum efficientem, quæ in efficiendo talem sibi ipsi proposuerit finem. Eo planè modo, quo si quis in silvis nutritus, indèque digressus conspiceret pontem, & nihil aliud prima fronte, quàm foramen attenderet, per quod fluvii aqua transiret; suspicari posset tale quidpiam esse, quale observasset in quodam torrente, ubi duas rupes vidisset se verticibus contingenteis, & disparatis basi-bus intercipienteis alveolum; nihil ratiocinatus aliud, quàm quòd aut semper sic constitissent, aut ex montibus heinc inde corruentes sibi sic mutuò occurrissent: At cum videret præterea viatores magno compendio, & commodo supra ipsum transvadenteis; ac idcirco propius accedens ad opus spectandum, consideraret fornitem per-amplum, affabrè factum, constantemque ex multiplici ferie lapidum cæorum, dolatorum, compactorum, positorum ex ordine, ac ea omninò ratione, ut spectato usu non potuissent accommodari solertiùs; Tum sanè agnosceret non potuisse Pontem aut casu fieri, aut esse infectum; sed debuisse omninò fieri ab Opifice, qui & attendisset ad finem, & sapienter excogitasset dispositionem operis; & tantum habuisset potentia, ut institutum exsequeretur. Ex quo proinde sequitur, nò in *Ethicis* modò esse *pium*, ut ais, *considerare quem finem conicere possimus Deum sibi in regendo Vniverso proposuisse*; sed in *Physicis* quoque esse non ineptum, (quicquid ipse dicas) imò prorsus aptum, ac laudabile, id considerare, quatenus prorsus necesse est, si velimus quidem agnoscere regi à Deo Vniversum, & quod præterea requiritur, esse Deum causam Vniversi. Quippe, spectato Vniverso, non statim cogitatio, aut persuasio subit, effectum id esse alicujus

jus causæ conditricis, aut directricis; & cum subire possit cogitatio, Vniversum esse aut infectum, & seipso regi: aut casu factum esse, & eodem casu administrari; quonam tandem modo subibit persuasio, aut factum esse reipsa mundum ab aliqua causa; aut regi, administrari; ab aliquo Moderatore; nisi observemus Sapientiam, quæ omnia in ipso disposita sunt? & cum Sapientia in eo consistat, ut nihil fiat temerè, seu absque proposito fine; intelligamus esse causam, quæ operata fuerit, ob eum, quem adhuc tuetur, finem?

Quod autem dicis *fingi non posse aliquos Dei fineis magis in propatulo esse, quàm alios; quòd omnes in imperscrutabili ejus sapientia abyssos sint eodem modo reconditi*: Id videtur omninò falsum; nisi, cum fines aliqui rerum sint aded perspicui, non admittamus Deum esse causam conformationis hujusmodi rerum; sed referamus omnia ad casum; dicamusque res non ob usus, fineisque sic dispositas; sed rebus sic fortè fortuna dispositis, usus quoque, seu fineis fuisse fortè fortuna adinventos. Nam verum est quidem esse aliquos fineis Dei nobis penitus incomptos, inque imperscrutabili sapientia ejus abyssos reconditos (tales nimirum sum professus, quos ipse aut occultos voluit, aut investigari prohibuit.) At verum perinde non est, non fecisse Deum aliquos in propatulo, ut innumeris illi sunt, quos vel in uno hominis corpore attendere licet. Quid enim? Dicere ergo non possumus *DEVM*, cum formavit in homine os, non ed respexisse, ut homo per id duceret, educeretque aërem, ac in nutrimentum assumeret cibum? Et cum in nativitate id apertum voluit, paravitque interea lac, mammam, papillam, quæ ore exciperetur, iugereturque, non id fecisse ad alendum infantem? Et cum oesophagum cavum fecit, ampliavitque stomachum; non fecisse ut alimentum tum per illud transmitteretur, tum in hoc elaboraretur? Et cum sic formavit vasa cætera, non ob trajectionem partim recrementi, partim alimenti fecisse? Et cum ossa dura formavit, articulationesque distinxit, non attendisse ad firmitudinem corporis, & ad varios flexus, motusque obeundos? Et cum creavit musculos, tendinesque implantavit solidioribus partibus; noluisse esse organa, quibus cieri partes possent? Et cum cordi motum attribuit, communicavitque arteriis, non attribuisse ad calorem fovendum, distribuendumque, & ad excipiendum, præparandum, transmittendum per totum corpus arterialem sanguinem? Et cum nervos ex cerebro per universum corpus produxit, non produxisse ut organa evaderent sensus, ac motus? Et cum

III.

Non esse incomptos hominibus omnes fineis Dei: idque vel ex variarum partium corporis humani finibus constare.

oculos fabricatus est, palpebrâsque, & cilia adjecit, non fabricatam ut videremus, fervarenturque oculi? Sed quid persequor singula, cum singula sint infinita? Ex quibus absque temeritate asseverare posse videmur respexisse DEVM ad hosce, illôsve hujusmodi fineis. Nihil sanè me hæc speculantem non in admirationem rapuit: Sed dico, vel tria præsertim sunt, quæ ingentem semper stuporem fecerunt. Vnum, Vasa umbilicalia appositè ad eò formata, collecta, producta, implantata, humorémque nutritium, serosum, spirituosum distribuentia; cum succedente illorum in nativitate obstructione, & commodiore aliarum partium reperatione, assumptione, dispensatione, &c. Alterum cordis Valvulæ, appositè ad eò & substantiâ, & formâ, & numero, & situ, excipiendo, emittendóque ad utrumque sinum, & per vasa quidem ad eò appositè comparatæ; ipsâque proinde vasorum orificia alternis claudentes, atque referantes. Tertium tendines attrahentes in volam interiores digitorum articulos, ad eò appositè ad aliorum trajectionem perforatos. Quæ sanè, & cætera quoque reipsâ non minùs miranda, manifestant nobis, velimus, nolimus, quem finem in ipsis ita conformandis Naturæ Author habuerit. Quare & causas comparando videris abs re carpere, quod de difficultate efficientium intelligendarum subjunxi; quasi nulla non sit cognitu multò quàm DEI finis, facilior.

IV.

Inexplicabileis esse difficultates propositas de causa efficiente Valvularum cordis; cum tamen finis, siue usus videatur perspicuissimus.

Cùm verò pergis, *eas ipsas, quas in exemplum difficultates propono, non neminem existimare se novisse*; O quantum non modò de te; sed de cæteris quoque spondes! Ego certè, quod ad me spectat, tuam sponsonem abnuo; ut qui ingenuè fateor me prorsùs non existimare. Possèm quoque præstare sponsorem aliorum non sanè paucorum, quos esse novi eo candore, ut tametsi totam ætatem in causis ejuscemodi investigandis consumpserint; fateantur nihilominus esse illas sibi planè incompertas. Verùm, ut de cæteris taceam, Tu igitur existimas nosse te hujuscemodi causas? Tu putas te posse illas dicere? Scilicet, ut iterum dicam, Tu intelligis, ac explicare potes; *Quod agens formet, collocetque eo, quo observamus modo, Valvulas illas, quæ ad vasorum orificia in sinibus cordis constitutæ sunt? cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat? quomodo sese ad agendum applicet? quibus utatur organis, aut quomodo illa usurpet? Quid opus illi, ut ea temperie, consistentia, cohærentia, flexilitate, magnitudine, figura, situ illas perficiat?* O te non hominem, non herodem, non semideum, sed omninò aliquem Deum! Sed vide, amabò, ne de te plus æquo tibi ipse persuaseris. Nam si dicas quidem te nosse

nosse hujuscemodi agens esse Deum; Nihil imprimis dices, quod vir quisque pius non dicat; Neque est, cur in Physicis operosissimè labores; cum quilibet è media plebe dicere idem noverit. Deinde, tametsi nôris esse Deum, qui sit omnium tam visibilium, quàm invisibilium rerum factor; non nosti tamen ejus naturam; neque quomodo intra uterum sit; quomodo ibi agat; quomodo, aut quam deligat materiam: quomodo illam usurpet, formet, temperet, &c. Tertio, cum manifestum videatur non agere se solo Deum omnia; sed causas secundas, & particulareis admittere; Esto, noveris Deum esse agens, quod valvulas formet, collocet, &c. At nosti solùm causam primam, & universalem, de qua quæstio non est, cum de ea nemo dubitet, & uno perinde verbo, seu nullo cum discrimine ad omnia quæstia responderi possit. Quæstio est, an nôris causam secundam, & particularem, quæ valvulas formet, collocet, &c. hanc scilicet nosse est operæ-pretium. Porro, si nosse te illam dicas, si proinde ad difficultates, quas proposui, respondeas, ô quàm magnus Apollo eris! Sed iterum vide, amabò, ne cum inter causas secundas aliæ generales sint, ac remotæ; aliæ singulares, & propinquæ; illas pro istis accipias; cum non illæ tamen, sed istæ quærantur. Etenim, cum nulla sit philosophantium Secta, quæ excogitatis rerum principiis, non adnitatur omnia naturæ effecta ex ipsis deducere; nulla est, quæ non generaleis, remotâque causas edisserat; sed cum singulares, & propinquæ poscuntur, quales nosse operæ-pretium est; nulla est, quæ non obmutescat, aut ineptissimè garriat. Et aliæ quidem præ aliis verisimilia proferunt, longiùsque non-nihil progredi videntur; veruntamen neque illæ quidem verisimilitudinem prætergredi possunt; neque non consistere citra intervalla, à causa speciali, proximâque, insuperabilia. Sic verò, non diffiteor quidem, quin tu pro tua solertia verisimiliora, specialiora, propinquiora quædam possis dicere; At ea dicere, ex quibus difficultates propositas in aperto statuas, & non ipsas potius intra caliginem insuperabilem relinquant; hoc est, quod imbecillitatis humanæ conscientia persuaderi non sinit. Et dicito in Physicis debere niti omnia firmissimis rationibus; addendum tamen quatenus, & quousque homini licet. Nam circa generalia quidem nemo non geometrico progreditur more, *Nihil nisi ex materia sit; nihil sine motu, & agente sit, &c.* At cum speciatim dicendum est quæ materia; quis motus; quod agens; quæ cætera; nemo non prolabitur, balbutitque infantium ritu. Vnde & quod ais, *nullam causam non esse cognitu multò fa-*

to faciliorem, quam Dei finem: Id dijudicetur quæso ex comparatione cujusvis istarum specialium, proximarumque causarum, cum quolibet fine ex iis, quos paulò ante deduxi, circa parteis corporis: & quid sit sentiendum nemo non agnoscer.

V. Quod postremò dicis de Idea Dei, ac Mentis tuæ, quam haberes jam, si ex quo momento ipsa Mens fuit infusa in corpus, & à nativitate usque mansisses clausis oculis, obturatis auribus, & nullo denique sensu externo hanc rerum universitatem, & quicquid extra est, percepisses, totusque intereà meditando apud te, volvendòque, & revolvendo ævum trivisses; quod, inquam, dicis *te non dubitare, quin easdem Ideas haberes, quas nunc; imò multò puriores, & clariores; consequenter sanè tibi ipsi dicis; spectatis iis, quæ de mente in utero, & per Lethargum commemorata superiùs sunt; At quàm verisimiliter, aut quanam alia, præter principii petitionem, ratione dicas, alii, ut volent, sententiam ferent. Sanè quod assumis debuisse eo casu Mentem ut non adjuvari, ita non impediri in cogitando à corpore; supponis posse ipsam ex se (secluso nempe impedimento) perinde cogitare & puriùs, clariùsque Deum, & seipsam cognoscere, quàm nunc cogitet, aut cognoscat; quod in quæstione tamen est. Ut concedatur autem fuisse corpus temperatissimum (neque enim aliud supponere licuit) Quæso fuisset-ne aliquod, an nullum planè impedimentum? Si nullum; igitur Mens tua in tuo corpore perinde se planè habuisset, ac in statu separationis, & nihil potuisses tibi expetere pejus, quàm ut aperirentur tibi oculi, paterent aures, & deinceps olfacere, gustare, tangere quidpiam concederetur. Hoc autem quidnam aliud est, quàm fuisse de te malè meritum, quisquis tibi visum, auditum, cæterosque sensus concessit? Si aliquod; aut illud fuisset majus, quàm nunc sit, postquam cælum, & alia, quæ sunt in Vniverso, novisti, aut minus: Si majus, ergo non habuisses puriores, clariorésque Ideas. Si minus; tum redit instantia; quòd ille status fuisset tibi expetibilior, quàm iste; quòdque fuisset de te malè meritis, quisquis te in hoc constituisset; tum illa additur, quòd non possit Deus nos arguere, nisi ex ejus operibus, ipsum, ut par est, cognoscamus; Possit enim quisque Deo respondere; Cur me igitur eduxisti ex meæ matris utero, aut me statim non excæcasti, & omneis planè sensus ademisti; cum ea ratione potuiffem meliùs te cognoscere, ut par est? Profectò cum non modò ais *sensus in multis impedire mentem; sed etiam in nullis ad percipiendas Dei, mentisque Ideas juvare; arguere videris omnem**

Falsum, si quis ab utero absque omni sensu usu maneret, habiturum easdem (ac etiam puriores) rerum Ideas, quàm habeat usus sensibus.

omnem & divinam, & humanam sapientiam, quæ uti nos visu horretur, quo ex visis rerum perfectionibus ad intelligendum Dei perfectiones assurgamus; velut dum spectata Vniversi magnitudine, Solis pulcritudine, Architecti sapientia, conamur intelligere, quàm major, quàm pulcrior, quàm sapientior esse, qui Mundum, qui Solem, qui Architectum condidit, debeat? Ex quo fit, ut cum subjicis, *nihil obstare, quò minus omnes homines easdem se habere Ideas æque animadvertant; quàm quia in rerum corporearum imaginibus percipiendis nimium occupantur; Culpari quidem in ipsis possit, si ita occupentur, ut existiment Deum talem esse, qualis per corporeas repræsentatur imagines; At negari tamen non possit, quin corporeæ imagines aliquatenus ipsos juvent, dum sunt occasione, ac fiunt quasi gradus, quibus ad Deum intelligendum, quantum quidem licet per vireis, assurgant. Et quæso si corporeæ imagines obstaculo sunt in eo, qui rerum universitatem contemplatus est; ut putà visu prædito: Rogitemus cæcum, ut exprimat nobis qualem de Deo Ideam habeat? An describere meliùs Deum poterit, quia nullas habeat imagines Solis, Iridis, aliarum rerum corporearum? Verùm immorandum in istis non est.*

DVBITATIO II.

De judicandi facultate errori obnoxia homini tributa à Deo, qui tamen immunem tribuere illi potuerat.

Solutionem deinde affers, quòd creatura visu imperfecta, considerari debeat non ut totum quid, sed tanquam universi pars, quæ ratione perfecta erit. Et laudanda sanè distinctio: sed hîc non agimus de imperfectione partis, ut pars est & cum integritate totius conferatur; sed ut in se totum quid est, munusque speciale exercet: quod cum ad universum retuleris, difficultas semper restabit, annon revera universum futurum fuisset perfectius, si omnes ejus partes perfectæ existissent, quàm nunc sint, partibus plerisque imperfectis existentibus. Sic enim illa Respublica est futura perfectior, in qua cives omnes boni fuerint, quàm alia, in qua plerique, aut aliqui mali. Quare & cum postmodum dicis, *majorem quodammodo esse universitatis rerum perfectionem, quòd partes aliqua illius sint errori obnoxia,*

xia, quam si omnes similes essent; perinde est, ac si dicas majorem quodammodo esse Reipublicæ perfectionem, quod aliqui cives mali sint, quam quod omnes boni. Ex quo fit, ut quemadmodum videtur planè esse debere pro optimi principis voto, habere omnes cives bonos; ita videatur esse debuisse pro instituto Authoris Univerſi, partes ejus omnes creari, esseque erroris immunes. Et quamvis possis dicere perfectionem earum quæ sunt immunes apparere majorem, ex oppositione earum quæ sunt obnoxia; illud tamen est per accidens solum: quemadmodum virtus bonorum, quamvis eluceat quodammodo ex oppositione eorum qui vitiosi sunt, elucet solum ex accidenti. adeo ut quemadmodum desiderandum non est, ut aliqui cives mali sint, quod boni fiant illustriores; ita neque videatur fuisse committendum, ut aliqua Univerſi partes forent errori obnoxia, quod clarerent magis quæ forent immunes. Dicis, non habere te jus conquerendi, quod Deus te eam in mundo sustinere personam voluerit, quæ non esset omnium præcipua, & maxime perfecta: sed hoc non tollit dubium, cur satis illi non fuerit sustinendam dare personam, quæ ex perfectis minima esset, & non etiam tibi dare imperfectam. Nam & quamvis principi vitio non vertatur, quod non omnes cives ad sublimia munera vocet, sed aliquos habeat in mediis, aliquos in infimis, verteretur tamen, si non aliquos modò destinaret operibus vilissimis, sed aliquos etiam destinaret pravis. Dicis, te non posse rationem afferre, quæ probes Deum tibi majorem cognoscendi facultatem, quam dederit, dare debuisse: atque quantumvis peritum artificem esse intelligas, non ideò tamen putare te illum in singulis operibus omnes perfectiones ponere debuisse, quas in aliquibus potest ponere. Verùm viget semper quod modò dicebam; videturque non tam difficultatem esse, cur Deus tibi facultatem cognoscendi majorem non dederit, quam cur dederit errantem: neque controversi, cur artifex summus perfectiones omnes dare nolit omnibus operibus, sed cur etiam aliquibus tribuere velit imperfectiones. Dicis, tamen si non valeas ab erroribus abstinere ex evidenti perceptione rerum; posse tamen ex instituto, quo firmiter tibi proponas nulli rei assentiri, quam evidenter non perceperis. Sed utcumque possis eam semper attentione esse; nonne semper est imperfectio, ea, quæ dijudicare est opus, non percipere evidenter, ac errandi periculo esse perpetuò obnoxium? Dicis, errorem inesse in ipsa operatione, quatenus à te procedit, & privatio quædam est; non in facultate, quam à Deo accepisti, neque etiam in operatione, quatenus ab illo dependet. Sed, non

fit er-

fit error in facultate à Deo accepta proximè; est tamen remotè, quatenus cum ea imperfectione creata est, ut errare possit. Quare non est quidem, ut ais, quod conquerare de Deo, qui reverè tibi nihil debuit, & tamen illa bona tribuit, ob quæ debes illi gratias agere; sed est semper quod admiremur, cur perfectiora non dederit, si scivit quidem, si potuit, si livore ductus non fuit. Addis, neque esse cur conquerare, quod tecum concurrat ad errandi actum: cum actus omnes sint veri, & boni, quatenus à Deo dependent, majorque quodammodo perfectio in te sit, elicere illos posse, quam non posse: & privatio, in qua sola falsitatis, & culpæ est ratio formalis, concursu Dei nullo indigeat, quia neque sit res, neque ad eum relata. Verùm cum sit illa subtilis distinctio, non tamen planè satisfacit. Siquidem non concurrat Deus ad privationem quæ est in actu, falsitatisque & error est; concurrat tamen ad actum, ad quem si non concurreret, privatio non esset; & aliunde ipse est Author potentia, quæ fallitur aut errat, atque adeò, ut ita dicam, impotentis potentia: sicque defectus, qui est in actu, non tam ad illam, quæ impotens est, quam ad Authorem, qui impotentem fecit, nec potentem potentiorémve, cum posset, voluit facere, videtur esse referendus. Certè ut fabro non vertitur vitio, quod aperiendo scriniolo prægrandem clavim non elaboret, sed quod pusillam fabricatus, formam aperiendo aut inhabilem, aut difficilem tribuat: ita non est quidem culpa in Deo, quod facultatem judicatricem tribuens homuncioni, non tantam illi dederit, quantam rebus vel omnibus, vel plurimis, vel maximis suffecturam arbitraretur: sed permirum est, cur ad pauca illa, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque tribuerit.

R E S P O N S I O.

Hic ubique malè assumis pro positiva imperfectione, quod sumus erroribus obnoxii, cum tamen sit tantum (præsertim respectu Dei) majoris perfectionis in creaturis negatio. Nec rectè quadrat comparatio civium Reipublicæ cum partibus Univerſi: civium enim malitia, cum refertur ad Rempublicam, est aliquid positivum; non autem quod homo sit errori obnoxius, sive quod non habeat omnes perfectiones, cum refertur ad bonum univerſi. Sed melius institui potest comparatio inter eum, qui vellet totum humanum corpus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulchrior videtur, & eum, qui putat nullas creaturas in mundo errori obnoxias, hoc est, non planè perfectas esse debuisse.

D d 2

Planèque

Planèque falsum est quod supponis, Deum nos destinare operibus pravis, nobisque tribuere imperfectiones, & talia. Vt etiam planè falsum est, DEVM ad illa pauca quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque facultatem judicatricem ei tribuisse.

I N S T A N T I A.

I.
Difficultatem declinatam fuisse.
Comparationem Mundi cum Republica in qua præstet neminem esse civem malum fuisse appositam; non item illam cum homine, cujus nulla pars oculus non sit.

Quæso tuam fidem; potest-ne esse positiva ulla imperfectio, si præcisè, ut imperfectio, seu quatenus est privatio sumatur? Potest-ne ulla esse negativa, si præcisè, ut est subiectum, & quatenus habet realem naturam? Quæso rursus, Ego ne usquam imperfectionem priore modo sumptam, quasi posteriore assumpsi, hoc est, privationem pro subiecto habui? Ego usquam dixi potentiam errantem, ut potentia est, esse imperfectam; & non potius, ut errans est, seu errori obnoxia? Ecquid ergo est, quod tu heic redarguis? An-non ipse potiùs præposterè sumis? Nam cum ego dicam imperfectionem esse, quod errori obnoxii sumus; Tu hoc esse potiùs majoris perfectionis negationem dicis; ac proinde supponis defectum, qui in nobis est, esse aliquam perfectionem, tametsi non tantam, quanta esse potest. Neque dicere potes quæstionem esse de facultate judicatrice, ut talis est; agimus enim de ea præcisè, ut errori obnoxia est. Ego porrò institi semper, cur talis potentia esset imperfecta, non verò cur parva: ut si de claudo quæstus fuisset, quod haberet facultatem incedendi titubantem, non verò quod exiguam, comparatione cervi; aut de puero algescente, quod vestem laceram, non verò quod parvam, respectu hominis grandioris. Tu verò ita accepisti, ut si defectum qui in claudo, facultatève ejus est, explicare oporteret non per negationem recti incessus, sed per negationem velocitatis cervi; aut eum, qui in puero, vestève illius, non per negationem integritatis, sed per negationem magnitudinis, qualem vir deposcit. Heinc difficultatem cautè declinasti, involastique in comparationem, quâ non potuit esse appositam magis. Ecquid enim ex ea non quadrat? Comparantur Princeps cum Deo, Republica cum Mundo, Civis cum homine, Voluntas cum Intellectu, bonitas cum veritate, malitia cum errore; An aliquid deest? At, inquis, Civium malitia, cum refertur ad Rempub. est aliquid positivum; non autem quod homo sit errori obnoxius, sive quod non habeat omnes perfectiones, cum refertur ad bonum Univerſi, Deum immortalem, quam omnia turbas?

Nam

Nam postquam dixisti malitiã esse aliquid positivum; dicere debuisti errorem non esse aliquid positivum; aut dicturus de homine errori obnoxio, quatenus non habet omnes perfectiones, dicere debuisti pari modo de cive malitiæ obnoxio, quatenus non habet: ut etiam dicturus hominem erroneum referri ad bonum Univerſi, dicere civem malum referri ad bonum Reipublicæ; aut notaturus disparitatem, monstrare quod bonum Univerſo sit ex hominibus errori obnoxiiis. Sed placuit ea phrasi elabi, tum ne innotesceret quid velles, tum ne appareret nihil dici posse de malitia civium in Republica, quod non possit dici de errore hominum in Mundo; cum utrumque reverã sit quid privativum; & nulla ratione possis dicere malitiam esse positivum quid, quã errorem quoque positivum quid dicere non liceat. Pergis, *Meliùs institui posse comparationem inter eum, qui vellet totum humanum corpus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulchrior videtur; & eum, qui putat nullas creaturas in Mundo errori obnoxias, hoc est, non planè perfectas esse debuisse.* Sed nemo habet oculos, qui non videat, debuisse à te comparationem institui cum duobus hominibus, altero Luscioso, altero perspicuè vidente: cum liceat queri de homine, non quod duos tantum oculos habeat, sed quod duos habens, imperfectè videat. Quippe repetitum est sæpiùs difficultatem esse, non cur homo limitatam judicandi facultatem habeat; sed cur talem habens imperfectè judicet. Ac si homo quidem tam censeretur deformis, quatenus toto corpore oculatus non est; quàm censeretur imperfectus, quatenus est errori obnoxius, sic fortassis institui tua illa comparatio posset: At secùs esse vel illud arguit, quod ne venit quidem alicui in mentem, ut desideret totum corpus, quale fingitur Argi caput: cum sit tamen nemo, qui non expetat fieri ab errore immunis.

II.
Dicis me supponere, destinare nos Deum operibus pravis, nobisque tribuere imperfectiones. Verùm ego neque suppono, neque assero; sed tibi solùm objicio difficultates, quæ occurrunt, fierique possunt à quolibet; Scilicet instando in eas distinctiones, quas ex Scholasticis mutuatus, debuisti profectò illorum more propugnare, non arbitrari satis esse, si ea, quæ objicerentur, falsa esse diceres. Quin etiam, quod Deus nos destinet operibus pravis, ne memini quidem; memor quæstionem heic solùm esse de errore veritati opposito; non de pravitate opposita virtuti. Sed nempe quod ipse inter comparandum proposui de Principe, accepisti ipse de Deo cum Principe

D d 3

Difficultatem iterum dissimulatam ad-versus imbecillitatem Ratio-cinii, quo facultas judicandi, qua est in homine, concluditur esse perfectam.

comparato: & conatus es detorquere difficultates, quæ sunt de tuo ratiocinio, ad subjectam materiam, de qua controversia non est; Scilicet ut videri possem non tam tecum, quam cum veritate pugnare, quod absit. Pergis *falsum quoque esse illud, Deum ad illa pauca, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque facultatem judicatricem ei tribuisse.* At Cordatos quæso, an suffecerit falsum dicere, & rationem interea nullam reddere, quâ falsum probetur id, quod experimur de facultatis imperfectione. Nihil porro mirum; quia & heic tandem dissimulanda fuit difficultas, tuum impetens ratiocinium. Nam verum quidem profectò est Opera Dei perfecta esse; At quia considerando Mentem seu facultatem judicandi, illa videbatur esse imperfecta, utpote errori obnoxia, atque idcirco non opus Dei; idcirco disquisitum fuit, quomodo, ut esset opus Dei, censeretur esse perfecta. Tu es igitur sic ratiocinatus:

Illam facultatem perfectam esse, quæ licet defectum habeat, quatenus participat ex non ente, sicque infinita non est, desuntque illi quamplurima; nihilominus nihil habet in se, per quod imperfecta sit, quatenus creata est à summo Ente:

Atque facultatem judicandi, quæ est in homine, licet defectum habeat, hoc est, fallatur, seu in errorem inducatur, quatenus participat ex non ente, sicque infinita non est, desuntque illi quamplurima; nihilominus nihil habet in se per quod imperfecta sit, hoc est fallatur, aut in errorem inducatur, quatenus creata est à summo Ente:

Igitur Facultas judicandi, quæ est in homine, est perfecta.

Ac pervidisti ipse quidem imbecillitatem ratiocinii; quando nullum non movisti consequenter lapidem, ut posses illud constabilire: Sed operosa nimium res fuit. Ipse institi continenter quæstionem esse, non quare Deus facultatem infinitam, hoc est, in omni genere perfectam, absolutamque non fecerit: Sed cur finitam faciens, non fecerit saltem in suo genere perfectam; idque præsertim te admittente non esse dubium, quin Deus talem potuerit, ut nunquam falleretur, creare. Siquidem tamen non fuerit adstrictus, ut aliam crearet, neque tu possis reddere rationem, quare talem creaverit; nihilominus hoc non obstat, quin videatur creasse non perfectam, ut potuit, sed imperfectam, ut voluit; eo modo, quo faber, de quo sum loquutus, conficit clavim, non perfectam qualem posset, sed imperfectam, qualem vult; Sicque ut voluntas fabri non obstat quo

minùs

minùs clavis imperfecta sit; ita neque Dei voluntas obstat videatur, quò minùs facultas judicandi sit imperfecta. Quare & quòd tu nihilominus ratiocinareris perfectum, idèd comparisonem illam de fabro institui, quam nihil necesse heic proficere; ut neque cætera in dubitationis contextu perspicua.

DUBITATIO III.

De Causa Erroris, vel Falsitatis: sit-ne ex eo, quòd Voluntas, aut judicandi facultas latius pateat, quam Intellectus.

R Equiris proinde, *quænam sit in te falsitatis vel erroris causa.* Ac primùm quidem hîc non disputo, cur intellectum voces solam facultatem noscendi Ideas, seu res ipsas simpliciter, & absque ulla affirmatione, aut negatione apprehendendi: voluntatem verò ac liberum arbitrium voces facultatem judicandi, cuius sit affirmare aut negare, assentiri aut dissentire. Propono solum, quare voluntas libertasve arbitrii, limitibus nullis circumscribatur per te, circumscribatur intellectus? Sanè enim videntur hæ duæ facultates æquè latè patere, & non intellectus saltem minùs, quàm voluntas; cum in nullam rem voluntas feratur, quam intellectus non præviderit. Dixi, non saltem minùs: Quippe videtur intellectus, etiam latius quàm voluntas patere; siquidem non modò voluntas, sive arbitrium, iudicium, & consequenter electio, proficere, fuga, de nulla re est, quam non apprehenderimus, seu cuius Idea percepta, & proposita ab intellectu non fuerit: sed etiam multa obscure intelligimus, de quibus nullum iudicium, proficere, aut fuga est: & facultas judicandi ita sæpe est anceps, ut paribus rationum momentis, nullisve existentibus, nullum sequatur iudicium, cum intellectus interim apprehendat ea quæ remanent iudicata. Quod porro dicis, *te posse semper majora, majoraque intelligere, ac nominatim facultatem ipsam intellectus, cuius Ideam etiam infinitam formare valeas:* hoc ipsum arguit intellectum non esse magis limitatum, quàm voluntatem; quando sese extendere ad usque objectum infinitum potest. Quod verò agnoscis, *voluntatem tuam ex æquari voluntati divinæ, non extensive quidem, sed formaliter:* vide quorsum idem non possit de intellectu quoque dici, ubi formalem intellectus, non secus atque voluntatis, notionem definive-

ris.

ris. Sed paucis, dic nobis, ad quid se voluntas extendere possit, quod intellectum effugiat? Non videtur proinde *error ex eo nasci*, ut asseris, *quod voluntas latius, quam intellectus pateat*, & sese ad illa *judicanda extendat, quæ intellectus non percipit*; sed ex eo, quod cum æquè latè pateant, intellectus aliquid percipit non bene, & voluntas *judicat non bene*. Quare neque est *cur voluntatem ultra fines intellectus promoveas*; cum neque judicet de rebus, quas intellectus non percipit, & pravè solùm judicet, quod intellectus pravè percipiat. Quod exemplum *de re ipsa* adfers, circa ratiocinium à te factum de rerum existentia; procedit quidem rectè, quantum ad *judicium de tui existentia spectat*; sed quantum spectat ad alia, videtur non rectè assumptum: cum quicquid dicas, vel potiùs ludas, reverà non dubites; sed omninò *judices esse aliquid præter te, & à te distinctum*; quippe aliquid præter te, & à te distinctum præ-intelligens. Quod supponis, *nullam rationem occurrere, quæ unum persuadeat, magis quam aliud*, supponere potes; at simul debes supponere, *nullum sequuturum judicium, sed voluntatem semper fore indifferentem, neque se ad judicandum determinaturam, quousque intellectui major aliqua verisimilitudo ex una parte, quam ex alia occurrerit*. Quod proinde dicis, *hanc indifferentiam ita extendi ad ea, quæ non satis perspicuè cognoscuntur, ut quantumvis probabiles conjecturæ te in unam partem trahant, sola cognitio, quod sint conjecturæ, te impellere ad contrariam assensionem possit*: id nullo modo videtur verum. Quippe cognitio illa, quod sint solùm conjecturæ, faciet quidem ut *judicium de ea parte, in quam te trahunt, cum aliqua formidine, & hæsitatione feras*: sed nunquam faciet, ut *judicium feras de parte contraria: nisi postquam occurrerint conjecturæ non modò æquè probabiles, verùm etiam probabiliore*. Quod subdis, *te id fuisse expertam his diebus, cum falsa esse supposuisti, quæ maximè vera esse credideras*: memento id tibi non fuisse concessum: neque enim *revera sensisse, aut persuasisse tibi potes, non vidisse te Solem, terram, homines, alia: non audisse fonos, non ambulasse, non comedisse, non scripsisse, non loquutam fuisse (usam scilicet corpore, organisve ejus) non alia*. Denique ergo, *forma erroris, non tam videtur consistere, in non recto usu liberi arbitrii, sicut asseris, quam in dissonantia judicii à re judicata: & ex eo quidem orta, quod intellectus illam rem fecus, quam sese habeat, apprehendat*. Quare & non tam videtur esse culpa arbitrii, quod non rectè judicet, quam intellectus, quod non rectè demon-

stret.

stret. Quippe ea videtur arbitrii ab intellectu dependentia, ut si intellectus quidem aliquid clarè percipiat, videaturve percipere, arbitrium ferat *judicium ratum, atque determinatum, seu id re ipsa verum sit, seu verum esse existimetur*. Sin autem obscurè, tum arbitrium ferat *judicium dubium, ac formidolosum, & pro tempore tamen habitum verius, quam oppositum; seu in re ipsa veritas, seu falsitas subfit*. Ex quo fit, ut non tam cavere possimus ne erremus, quam ne in errore perseveremus; expendamusque propria *judicia, non tam vim facientes arbitrio, quam applicantes intellectum ad clariorem notitiam, quam judicium semper secuturum sit*.

R E S P O N S I O.

VIs ut hic paucis dicam, ad quid se voluntas possit extendere quod intellectum effugiat? Nempe ad id omne in quo contingit nos errare. Ita cum *judicas mentem esse tenne quoddam corpus, intelligere quidem potes ipsam esse mentem, hoc est, rem cogitantem; itémque tenne corpus esse rem extensam, unam autem & eandem esse rem quæ cogitet, & quæ sit extensa, profectò non intelligis, sed tantummodo vis credere, quia jam ante credidisti, nec libenter de sententia decedis*. Ita cum *pomum, quod fortè venenatum est, judicas tibi in alimentum convenire, intelligis quidem ejus odorem, colorem, & talia grata esse, non autem ideo ipsum pomum tibi esse utile in alimentum, sed quia ita vis, ita judicas*. Atque sic fateor quidem nihil nos velle de quo non aliquid aliquo modo intelligamus; sed nego nos æquè intelligere ac velle; possumus enim de eadem re velle permulta, & per pauca tantum cognoscere. Cum autem pravè judicamus, non ideo pravè volumus, sed fortè pravum quid; nec quidquam pravè intelligimus, sed tantum dicimur pravè intelligere, quando *judicamus nos aliquid ampliùs intelligere, quam revera intelligamus*. Quæ postea de indifferentia voluntatis negas, et si per se manifesta sint, nolo tamen coram te probanda suscipere, talia enim sunt ut ipsa quilibet apud se debeat experiri, potiùs quam rationibus persuaderi; tūque, ô Caro, ad ea quæ mens intra se agit, non videris attendere. Ne sis igitur libera si non lubet, ego certè mea libertate gaudebo; cum & illam apud me experiar, & à te nulla ratione, sed nudis tantum negationibus impugnetur: majorémq; fortè apud alios merebor fidem, quia id affirmo quod expertus sum, & quilibet apud se poterit experiri, quam tu quæ idem negas, ob id tantum quod fortè non experta sis. *Quamquam etiam evinci possit ex tuis ver-*

E e

bis

bis te id ipsum esse expertam, negando enim nos cavere posse ne erremus, quia non vis voluntatem in quicquam ferri, ad quod non determinetur ab intellectu, simul concedis cavere nos posse ne in errore perseveremus, quod omnino fieri nequit absque illa voluntatis libertate, seipsam sine determinatione intellectus, in unam aut alteram partem movendi, quam negabas. Nam si semel intellectus determinavit voluntatem ad falsum aliquod iudicium proferendum, quare à te, cum primum ipsa incipit cavere ne in errore perseveret, à quonam ad id determinatur? si à seipsa; ergo potest ad aliquid ferri ad quod ab intellectu non impellitur; quod tamen negabas, & de quo solo controversia est: si verò ab intellectu: ergo ipsa non cavet, sed tantummodo sicut prius ferebatur in falsum, quod ipsi ab intellectu proponebatur, ita jam casu contingit, ut feratur in verum, quia intellectus ei verum proponit. Sed præterea vellem scire quam naturam falsi concipias, & quo pacto putes illud esse posse objectum intellectus? Ego enim, qui per falsum nihil aliud intelligo, quam veri privationem, planè repugnare mihi persuadeo, ut intellectus falsum sub ratione veri apprehendat; quod tamen esset necesse, si determinaret unquam voluntatem ad falsum amplectendum.

I N S T A N T I A.

I. Vitanda confusionis gratia debere intellectum, & voluntatem ita distinguere, ut quicquid cognitionis, & iudicii est, ad intellectum pertineat; quicquid appetitionis, electionis, & que ad voluntatem.

HAud malè fueram subodoratus largiri me nimium, cum initio Dubitationis, ne hærerem in vocibus, disputare me nolle dixi, cur secus ac omnes authores, præterque vocum communem usum, non modò acciperes Intellectum pro sola facultate simpliciter apprehendente; sed voluntatem etiam confunderes cum facultate judicante. Quippe superfuit inde occasio, quare ex æquivocatione (sed tua nempe) luderet; & qui viderunt, causati sunt fuisse me nimis facilem, ac placere nimis voluisse, cum tecum loquens, & tua usus phrasi, ipsam Voluntatem judicare dixi. Itaque, ut de errore agentes, saltem ab errore verborum caveamus, notissimam illam distinctionem sector, quâ vulgò in Mente, seu humana Anima, præter facultatem quidem moventem, duas illas celebres discernunt, cognoscentem, & appetentem, quas vocant propriis nominibus Intellectum, & Voluntatem. Constat proinde, appositè ad Intellectum revocari quicquid cognitionis in Mente est, ad Voluntatem quicquid appetitionis: Adèo ut ad Intellectum pertineat non modò simplex apprehensio, qua, sine affirmatione, aut negatione aliquid concipimus; sed etiam iudicium,

cium, sive Enuntiatio, qua affirmamus, aut negamus, ac ipsa quoque Ratiocinatio, seu iudicium, quo ex uno posito, inferimus aliud; Ad Voluntatem autem pertineat, Electio, seu Volitio, nolitio, prosequutio, fuga; itémque amor, odium, & passiones cæteræ, quæ generis moralis sunt; ut cætera illa sunt intellectualis. Iam non disputatur heic quidem, sit-ne inter Intellectum, & Voluntatem realis, ut vocant, modalis, aut alia distinctio; satis est, si cum homines, ad devitandum confusionem, excogitarint nomina, quibus conceptus de eadem re varii, pro observatis variis illius operationibus exprimentur, id tantò magis heic imitemur, quantò, nisi fecerimus, magna suboriatur confusio. Cum igitur tu Intellectui solam illam primam operationem, hoc est simplicem apprehensionem tribuas, reliquas autem duas, hoc est iudicium, tam enunciativum, quàm illativum, ut appellant, voluntati attribuas; præstabilius omnino erit non modò primam, sed etiam secundam, ac tertiam Intellectui relinquere; Voluntati autem suas concedere, ac reservare; Quod tu quoque ipse videris appositè magis fecisse, dum in Meditatione tertia apertè dixisti, nullam esse in voluntate, vel affectibus falsitatem timendam; ac proinde sola superesse iudicia, in quibus cavendum tibi sit, ne fallare.

Verùm quomodocumque tu acceperis, acciperève deinceps velis; En quem germanum vulgò statuunt inter operationes progressum. Videt quispiam, exempli gratiâ, corpus aliquod ab uno milliarum: Id Intellectu quidem apprehendit; sed nihil de ipso pronunciat, utrum nempe sit inanime, an animatum. Spectat attentius, observatque id locum mutare, sive progredi, apprehenditque consequenter motum, seu progressum; sicque peraguntur duæ apprehensiones simplices, una corporis, & alia progressus; Sequitur autem statim iudicium, sive secunda operatio, qua intellectus duas illas primas, simplicesque connectens, ita iudicat, seu pronunciat, Corpus illud progreditur. Cæterum in ea non consistit; sed quia ex præhabitis notionibus, formavit alias apud se, illud iudicium, seu illam aliam operationem secundam, Id, quod progreditur, est animal; eamobrem istam repetens, apponit recentem, & ita connectit, ut ex utraque tertiam, in hunc modum eliciat, Id quod progreditur, est animal; Corpus illud progreditur; igitur Corpus illud est animal. Hæc verò est Ratiocinatio, sive operatio intellectus tertia, quæ ipsa quoque iudicium est, sed ab alio dependens, & compositum magis. Quod si spectanti attentius, & diebus quidem bene multis id cor-

I I. Progressus Intellectus à 1 operatione in 2, & ab hac in 3, eamque multiplicem; absque illa actionum voluntatis intermissione.

pus videatur immotum; tunc apprehenso corpore, apprehendet etiam immobilitatem, consistentiamve in eodē loco; & ex his duabus operationibus primis, istam secundam conficiet, *Id corpus immobile est*: ac deinceps aliam præhabitam repetens, ita ratiocinabitur, *Quod est immobile (seu quod tandiū manet immotum) non est animal: Id corpus immobile est; Igitur animal non est*: quæ jam est operatio tertia. Discrimen est solū, quod priore modo iudicium affirmando fit; posteriore verò negando. Atque hætenus quidem nihil est cum voluntate commercii. Accipio exemplum aliud. Apprehendit Intellectus pomum, apprehendit dulcorem; tūmque utrumque connectens pronunciat, *Pomum est dulce*. Et quia aliunde præiudicavit id quod est Dulce, esse expetendum, idē ratiocinatur, *Dulce est expetendum; Pomum est dulce; Igitur expetendum*. Vel, si cū attentē spectārit, venenum observaverit; apprehendit Pomum, apprehendit venenum, & utrumque coniungens, pronunciat, *Pomum est venenatum*: ac tūm præiudicatam propositionem assumens, sic ratiocinabitur, *Quod est venenatum, fugiendum est; Pomum hoc venenatum est; Igitur fugiendum*. Et huc usque rursus nihil est voluntati cum utroque iudicio alterutrius modi commune. Quin-etiam, nihil commune erit, si tertio modo rem accipiamus; nempe si apprehenso pomo, apprehendatur in illo heinc dulcedo, inde venenum; ac tūm intellectus sic pronunciet, *hoc pomum est simul dulce, & venenatum*; seu *Dulce quidem, sed venenatum*: deincepsque præiudicatam propositionem assumens, ratiocinetur, *Quod est dulce quidem, sed tamen venenatum, id respiciendum est; hoc pomum est dulce quidem, sed venenatum tamen; Igitur respiciendum*. Quid, quod posset etiam quarto modo, conferente nihil voluntate, sic accipi, ut apprehenso pomi veneno, apprehendatur liberatio ab ærumnis intolerabilibus, intellectuque ita pronunciet; *Pomum hoc venenatum liberare potest ab ærumnis intolerabilibus*; ac tūm ex præiudicio sic ratiocinetur; *Quod liberare potest ab ærumnis intolerabilibus, tamen si venenatum sit, expetendum est; Hoc pomum id potest; Igitur expetendum*.

III.
Omnem
actionem
voluntatis
supponere
intellectus
de re expe-
tenda, aut
non expe-
tenda iudi-
cium; et
jam cum
ipsi intelle-
ctui impe-
rat, ut di-
judicet ali-
quid.

Posterior ergo his omnibus est ipsa voluntas, seu voluntatis actio, hoc est expetitio, aversio, seu volitio, nolitio; atque adē electio, neglectio; imperium, prohibitio; prosequutio, abstinentia; & quæ sequuntur omnia, prout intellectus iudicaverit, sive iudicium tulerit; non puræ solū enunciationis, sed etiam ratiocinationis. Neque enim pomum expetet reipsā, nisi intellectus iudicaverit dulce; neque nolet, aut respuet, nisi intellectus iudicaverit venenatum;

natum; atque respiciendum. Neque præferet abstinere à veneno, factā dulcoris illecebrā, nisi intellectus iudicaverit pomum esse simul dulce, ac venenatum; & satius esse abstinere à dulci propter venenum, quàm venenum prosequi propter dulce. Neque eliget potius venenum, quàm negliget, nisi intellectus prius iudicaverit cum hoc veneno iunctam esse liberationem ab ærumnis; & minus malum esse expetendum, seu habere rationem boni, quod à maiore malo liberat. Vno verbo, egregia prorsus communis illa sententia, quæ adstruit voluntatem esse potentiam cæcam, seu quæ ad nihil tendat, vel nihil refugiat, nisi intellectus faciem præferat. Neque obstat, quod aliquando operationes intellectus velimus; seu quod intellectus iudicet, quia iudicare eum volumus: Quippe ista volitio ex alio iudicio præcedente pendet; & iudicium quod sequitur, non tale est, quia volumus, sed quia simplices apprehensiones sunt tales. Etenim, ut exemplum prius resumamus, Postquam vidit quis illud corpus mille passibus distitum, Intellectus quidem nihil aliud prima fronte apprehendit, quàm corpus; At cū præcognoscens omne corpus esse animatum, vel inanime; & destitutus nota sive caractere, quo istud, utrum sit, discernat, iudicium ea de re suspendat; interim tamen quia aliunde apprehendit cognitionem, quæ attentione paratur, idē ita pronunciat, sive iudicat, *Corpus hoc in cognitionem cadere, sive fieri cognitum attendenti potest*; ac tūm sequitur ratiocinatio seu iudicium ex præiudicata alia propositione in hunc modum, *Attentio illa expetenda, seu utilis, ac bona est, quā res ignoratæ cognoscuntur; Atqui ex attentione ad motum, quietēve huius corporis cognosci de eo potest quod ignoratur, scilicet utrum animatum, an inanimatum sit: Igitur talis attentio expetenda est, seu mavis, utilis, ac bona*. Hoc autem iudicio posito, adest voluntas, quæ reipsā expetit, seu vult rem utilem, ac bonam monstratam, imperatque attentionem, ac iudicium, prout attendendo res observata fuerit, faciendum. Quod idcirco addo; quoniam cuiusmodi speciatim, distincteque futurum hoc iudicium sit, ipsa voluntas non præscribit; id scilicet ignotum est; neque, nisi sub ratione generali, confusēque expetitur; sed potius tale futurum est, quale attendenti character seu motus, seu immobilitatis, monstrabit. Non addo verò quàm sit attendendum, ut is character & proprius sit, & spoliatur fallaciis, quod iudicium feratur verum; cū satis ad præsens institutum sit, tale futurum esse iudicium, qualis character simplici apprehensione fuerit perceptus. Nam exempli

gratiâ, licet ad ferendum hoc iudicium, *Corpus movetur*, character sit, *Mutatio loci*: Nihilominus quia mutatio loci apparere perinde potest, seu corpus ipsum reverâ moveatur, seu videntis oculus; ideò, ut iudicium quidem sit verum, debet oculus quiescere; at si moveatur, corpore quiescente, cum debeat Intellectus id prospicere, & nisi faciat, falsum sit futurum iudicium; interim tamen tale erit iudicium, quale ex eo solo, quod apparet, apprehenditurque, necessarium est consequi, atque ita de cæteris.

IV. De tua Responsione ut jam dicam, tua verba sunt, *Vis, ut hic paucis dicam, ad quid se voluntas possit extendere, quod intellectum effugiat? nempe ad id omne, in quo contingit nos errare.* At quàm rectè dicas, vel ex eo constat, quòd cum errare nos contingat seu in secunda, seu in tertia Mentis operatione, Si accipias quidem Voluntatem pro eo, quòd nos dicimus Intellectum secunda, vel tertia operatione agentem, manifestum sit ipsam ad nihil extendi, quòd idem Intellectus per operationem primam non perceperit, cum tale prorsus iudicium sit, qualis est rei apprehensio. Sin autem pro eo, quòd nos Voluntatem dicimus; manifestum sit ipsam non ferri in errorem, quem neque velle, neque amare, neque jubere, neque prosequi ullo modo potest; utpote qui sit incompertus, & respectu Voluntatis perinde sit, ac si non esset. Quid quòd compertum, neque velle, neque amare omninò potest; utpote quòd malum quid sit; & dum vult, amatque iudicium, quòd contingit esse erroneum; non vult, amatque tanquam erroneum, sed tanquam verum existimatum, & ab intellectu tale demonstratum; Nam sanè si existimaretur, demonstrareturque erroneum, tunc non adamaret, sed averfaretur. Pergis, Voluntatem non jam pro iudicante, sed pro appetente facultate usurpans, *Ita, cum iudicas Mentem esse tenue quoddam corpus; intelligere quidem potes ipsam esse Mentem, sive esse rem cogitantem; itémque tenue corpus esse rem extensam; Vnam autem, & eandem esse rem, quæ cogitet, & quæ sit extensa; profectò non intelligis, sed tantummodo vis credere, quia jam antè credidisti, nec liberè de sententia decedis.* Verùm cum tam bellè declames, quidnam exinde colligis? Scilicet voluntatem meam ferri ad aliquid, quòd intellectus meus non percipiat. Ecquid-nam verò illud est? Scilicet esse eandem rem, quæ cogitet, & quæ sit extensa. At, si id volo, nonne eadem ratione volo, quàm intelligo? Quo enim alio modo id conjunctum volo, quàm prout ab intellectu copulatur, & voluntati ostenditur? Et, si volo credere, quia jam antè credidi; Igitur jam antè id iudicavi

Non patere
latius vo-
luntatem,
quàm in-
tellectum
(imò nec
tam latè)
& obje-
ctus-ne
meritò pro-
pria sen-
tentia a-
mor fue-
rit.

dicavi quòd nunc volo? Credidi autem, seu iudicavi intellectu: Ergo non propterea voluntas ad aliquid fertur, quòd intellectum effugerit. *At non libenter de sententia decedo?* Sed, ô bone, Vtinam tu tam decederes libenter, ac ego, si quid præoccupatus es! Ego certè de tota hac quæstione nihil pronuncio; & cum id solùm ratum teneam, quòd Fides sacra mihi præscribit; quòd ex lumine naturali superest, & de quo solùm heic agitur, adèd mihi obscurum est, ut à sententia vel ferenda, vel defendenda longissimè absum. Nam & cum dicis *me iudicare Mentem esse tenue quoddam corpus*; Ego hoc non iudico, qui & fide teneo esse incorpoream, & quòd ad lumen naturæ spectat, illud habeo obscurius, quàm ut profitear me per ipsum cognoscere naturam Mentis: interim verò tibi objicio, qui te profiteris naturam hanc nosse ex naturali lumine; adèd ut cum dicas te nosse clarè, & distinctè esse incorpoream, & non appareat, quomodo, dum Mens in corpore versatur, possit ullam substantiam, nisi sub quadam corporea specie, repræsentatione intelligere, requiram ex te, sub qua alia specie seipsam Mens intelligat, quàm corporis cuiuspiam tenuis? Pari ratione non iudico, neque me scire profiteor, an, & quomodo res extensa intelligat; Quippe qui planè non cognoscam, quomodo visionem eliciam; fateor me longè adhuc minùs cognoscere quomodo ipsam intellectiōnem. Et tibi tamen consequenter propono, cur non intellectio possit esse à re extensa; cum Mentis substantia non possit nisi extensa, aut extensæ instar intelligi: Neque si inextensum quid sit, intelligi valeat, quomodo hanc actionem eliciat, & tanta quidem varietate, quantam attendere est in promptu. Objicio hæc, inquam, & propono, ut inferam, si tu non ista meliùs, quàm cæteri intelligas, quamobrem tantâ fiduciâ, ipsa tanquam meliùs, imò optimè intellecta jactes, ac divendas? Et dicis *me non libenter de sententia decedere?* Non sanè, nisi quis exoriat; qui aliquid magis consentaneum proferat; sed da qui veritatem commonstret; & nemo non modò lubentiùs, sed etiam ardentius illam complectetur. Sequitur, *Ita, cum pomum, quòd fortè venenatum est iudicas tibi in alimentum convenire; intelligis quidem odorem, colorem, & talia grata esse; non autem ideò ipsum pomum tibi esse utile in alimentum; sed quia ita vis, ita iudicas.* Quidnam verò etiam ex hoc colligis? Nam vel iudicavi in pomo esse venenum, uti cætera, vel non iudicavi (quòd tu non satis exprimis) Et, si iudicavi quidem inesse venenum; ergo venenum volui non injudicatum, seu non rectè perceptum; si

non

non judicavi; ergo volui quidem pomum, ut odoratum, coloratum, sapidum, alimentitium, quatenus tale judicavi; at non volui ut venenatum, quia non judicavi hujuscemodi. Et dicis *me ita judicare, quia ita volo*; Quam diceres rectius me ita velle, quia ita judico! Siquidem non judico pomum utile esse in alimentum, quia volo; Quippe id non pendet à mea voluntate: sed ideò volo, quia judico utile esse in alimentum.

V.

Non nasci errores ex eo, quòd voluntas, aut etiam iudicium latius pateat, quàm intellectus, aut simplex apprehensio.

Quid quòd ipsemet, vel invitus, fateri statim cogeris, *nihil nos velle, de quo non aliquid aliquo modo intelligamus?* Istud sanè, ut nihil aliud, saltem imbecillitatem insinuat tui illius ratiocinii:

Si in aliquo errores nascuntur, ex eo est, quòd ejus voluntas latius pateat, quàm intellectus, neque ipsam intra eosdem limites contineat, sed etiam ad illa, quæ non intelligit, extendat:

Atqui in me errores nascuntur:

Igitur ex eo nascuntur, quòd voluntatem habeam latius patentem, quàm intellectum, neque ipsam intra eosdem limites contineam, sed etiam ad illa, quæ non intelligo, extendam.

Videlicet cum jam admittis nihil velle nos, de quo non aliquid aliquo modo intelligamus, subodoratus omninò es non patere latius voluntatem, quàm intellectum, neque excurrere, aut extendi ultra limites, ad quos Intellectus non pertingat. Nam quod negas statim nos *æquè intelligere, ac velle*, videris non satis advertisse esse hæc inseparabilia, hoc est; volitionem totius, & intellectionem totius; volitionem partis, & intellectionem partis. Etenim si totum quidpiam volumus, necessariò totum intelligimus; Neque obstat quòd omneis ejus parteis non intelligamus distinctè; siquidem neque volumus omneis ejus parteis distinctè; sed planè ut intelligimus, ita volumus; adeò ut, si intelligamus unam, plureisve parteis distinctè, cæteras confuse; velimus etiam unam, plureisve parteis distinctè, cæteras confuse; Et, si intelligamus confuse omneis, velimus etiam confuse omneis. Quare &, cum subdis, *posse nos de eadem re velle permulta, & per pauca tamen cognoscere*, id videtur omninò falsum; Neque in te est, ut declares, quid tandem velis de aliqua re, quod non cognoscas esse in re; &, si distinctè quidem, distinctè; si confuse verò, confuse. Pergis, *Cum autem pravè judicamus, non ideò pravè volumus, sed fortè pravum quid.* Quo loco videris rem prorsus turbare. Nam, cum tu accepisses Voluntatis vocem pro facultate judicante, seu pro intellectu secunda, aut tertia operatione agente, dixeram ego te imitatus, ideò voluntatem pravè

pravè judicare, quoniam Intellectus (seu eadem facultas prima operatione agens) pravè percipit: Tu verò jam hypothesei mutas; Nam & volitionem à iudicio distinguis, & à pravitate Physica ad pravitatem moralem transis. Nempe ut Scholastici Aristotelem imitati aliud esse docent agere injustè, & agere injustum; quatenus potest aliquis non injusto affectu, operari aliquid, quod injustum esse præter illius voluntatem contingat: ita tu aliud esse statuis judicare pravè, & velle pravum; sed cum eo discrimine, ut cum illi vocem agendi non mutant, & sic loquantur perspicuè; tu vocem judicandi commutes in vocem volendi, & ita loquaris obscure. Quod autem sequitur, *Nec quidquam pravè intelligimus; sed tantum dicimur pravè intelligere, quando judicamus nos aliquid amplius intelligere, quàm reverà intelligamus*; Declarare quidem videris quomodo tuum illud ratiocinium accipias; nempe ut Intellectus extendatur solùm ad ea, quæ qualia intelliguntur, talia sunt; Voluntas verò, seu iudicium etiam ad ea, quæ talia non sunt, qualia intelliguntur: Verùm tota tua molitio, ex eo apparet inutilis, quòd Intellectus, & Voluntatis seu ejusdem Intellectus simpliciter apprehendentis, & judicantis, eadem sit restrictio, aut ampliatio facienda. Nam ut aliqua sunt, quæ ideò bene intelligimus, quoniam qualia sunt intelligimus; ita ipsa eadem sunt, de quibus ideò bene judicamus, quoniam qualia sunt, esse judicamus; & ut vice versa aliqua sunt, de quibus ideò pravè judicamus, quoniam judicamus, qualia non sunt; ita ipsa eadem sunt, quæ ideò pravè intelligimus, quoniam qualia non sunt, intelligimus. Ex quo fit, ut pro modo intelligendi sit etiam modus judicandi; & de nulla re feramus iudicium, de qua intellectus non fuerit, rectum, si recta, pravum, si prava. Et ut præteream te non respondisse ad illud quod objectum est; Non latius patere iudicium, quàm intellectionem; sed Intellectionem potius latius patere, quàm iudicium; seu ut tuis vocibus utar, Intellectum, quàm voluntatem: Adnoto solùm videri heic contradictionis speciem, cum ais, *judicare nos aliquid amplius à nobis intelligi, quàm reverà intelligatur.* Quomodo enim potest intelligi, quod non intelligitur, ut non intellectum intelligi iudicetur. An vis dicere judicare nos aliquid intelligi esse in re, quod in re non sit? Sed aliud est esse in re, aliud intelligi esse in re. Et quòd quidem aliquid sit, vel non sit in re, hoc ad veritatem, vel falsitatem iudicii facit; quòd verò intelligatur esse in re, hoc facit absolūtè ad ferendum iudicium de re. Quare & seu id,

F f

quod

quod judicatur, sit in re, seu non sit, intelligitur tamen esse; adè ut, quamvis reverà non sit; reverà tamen, hoc est reipsa intelligatur esse; & judicium nostrum falsum sit, non quòd intelligamus id, quod non intelligimus, sed quòd intelligamus id, quod in re non est.

V I. Quæ de Indifferentia dixi, adè manifesta videntur, ut potiore jure quàm tu provocare posse ad experientiam videar. Quin-et-jam penè nullus dubito, te ipsum quoque ea experiri; sed tuæ fortè famæ magis interest, quàm ut agnoscere, aut fateri velis. Gaudeto proinde, tuâ sorte, ut voles; Nam id quidem ego tibi non invideo, ut neque quamcumque potueris apud quoscumque fidem mereri. Satis mihi est, ut quod ad me spectat, neque is sim, qui inficiatus fuerim omnem indifferentiam; neque qui nullam esse in me libertatem fuerim professus: & quod ad te spectat, ut pro tuo Genio eventilâris calamum; dum interim non libertatis minus, quàm voluntatis vocem ad intellectum judicantem transferres. Quare & circa id, quod argumentaris *me libertatem fuisse expertum, quando admisi non tam nos cavere posse ne erremus, quàm ne in errore perseveremus*: nō tam responsione est opus, quàm instantia, ex ipsa libertatis, ac indifferentiæ ad judicandum, quæ in nobis est, explicatione desumpta. Itaque licèt res ferè maneant ex præmissis exposita; adjicere tamen heic lubet, Indifferentiam videri latius, quàm libertatem patere. Quippe non modò in anima, sed in cæteris quoque rebus est indifferentia; Vt cùm Tabula dicitur ad hunc, illumve colorem indifferentis; aqua ad hunc, vel illum saporem; Sol ad producendum hanc, vel illam plantam, atque ita de reliquis; Vt minùs sit mirum, si, cùm voluntas sit propriè sedes libertatis, ob eam, quam habet Indifferentiam, Intellectus tamen suam quoque Indifferentiam habeat, quantumvis ob illam liber non dicatur. Scilicet ipse Intellectus eâ est indifferentiâ, ut respectu quidem primæ operationis apprehendat aliquid, vel non apprehendat; vel sic apprehendat, ut possit, aut potuerit apprehendere oppositum: Respectu verò secundæ, aut tertiæ; judicium de aliqua re ferat, vel non ferat; vel sic unum ferat, ut possit, potueritve oppositum ferre. Cùm verò quicquid Intellectus apprehendit, sit Ens, vel certè Ens esse appareat; & non possit consequenter judicare id non esse quod est, vel apparet (quatenus quidem Ens apparet) sive id esse, quod non est, vel non apparet (quatenus quidem Ens non apparet) heinc

heinc fit, ut cùm intellectus exposito modo indifferentis sit, non sit tamen indifferentis, ut judicium ferat verum, vel falsum, nisi quatenus id, quod falsum est, ipsi apparet verum. Vnde & tametsi fallatur; non existimat tamen falli se, neque existimaturus est, quandiu apprehensio ejus, quod apparet, eadem fuerit; adè ut, si velis mutari judicium, necesse sit apprehensionem mutari. Res similis est, ac in oculo, cui baculus alioquin rectus, partim in aère, partim in aqua objicitur. Quippe baculum curvum videt, quamvis curvus in se non sit, quia tali ipsius specie informatur; & nunquam non videbit curvum, nisi mutetur species, baculo ex aqua educto. Addo rursus Indifferentiam, quæ in Voluntate est, induere nomen libertatis, quatenus Voluntas potest quidpiam velle, aut nolle; vel sic velle unum, ut etiam oppositum; sed radicem tamen hujus indifferentiæ sitam esse in ea, quæ in intellectu est, quatenus pro flexilitate intellectus, est flexilitas voluntatis. Inde enim est, quare etiam, ut intellectus indifferentis non est ad verum, & falsum, nisi quatenus falsum induit speciem veri; ita neque voluntas sit indifferentis ad bonum, & malum, nisi quatenus malum habet speciem boni. Et ut Intellectus non potest mutare judicium, tametsi de re non vera, nisi mutetur apprehensio veri, quo ea obvelatur; ita neque mutari possit appetitio, tametsi de re non bona; nisi mutetur apprehensio boni, quo ea tegitur. Nempe eadem res vera est, ac bona: Vera quidem respectu sui, bona respectu alterius; & utrumque aut reipsâ, aut apparenter duntaxat. Quare intellectus apprehendit non modò Veritatem, qua res est in se, vel esse putatur; sed etiam bonitatem, qua se habet, vel habere putatur ad aliud; atque idcirco prout bona apprehenditur, ita ab intellectu judicatur; & prout ab intellectu judicatur, ita à voluntate appetitur. Ex quo fit, ut quemadmodum, cùm ab eo, quod est reipsâ verum, aberravimus, supersunt gradus innumerijus, quod est simile vero, alii majores, alii minores, juxta quos potest quidpiam dici simile, similius, simillimum vero; ita cùm ab eo, quod reverà bonum defleximus, supersunt gradus innumerijus ejus quod est simile bono, eâ varietate, ut quidpiam dici simile, similius, & simillimum bono possit. Et quemadmodum nunquam Intellectus deserit unum verisimile, nisi propter verisimilius; ita voluntas nunquam deserat quidpiam visum bonum, nisi ob visum melius. Et quemadmodum Indifferentia Intellectus in eo est, ut non ita determinetur ad arripiendum aliquid,

tanquam verisimile, quin arripere verisimilius possit; ita Indifferentia Voluntatis, in eo sit, ut non ita determinetur ad aliquid visum bonum, quin possit ad aliud melius visum ferri. Et quemadmodum intellectus, ubi clarâ notitiâ summum bonum est assequutus, Deum nempe ter-Max. velut in cælo beatæ Mentis, non est amplius indifferens, ut ab eo discedat; quod aliquid verius intelligere deinceps non valeat: Ita Voluntas ubi eadem notitiâ assequuta est summum bonum, nempe ipsum quoque ter-Max. Deum, indifferens amplius, sive quod est idem, non est amplius libera, ut ab ipso deflectatur; quod non possit deinceps velle, aut amare aliquid melius. Sed notandum, necessitatem, qua voluntas hæret summo bono, non eam esse, quæ coactionem, violentiam, rigorem, atque idcirco renitentiam, molestiam, desperationem, aut aliquid simile sonat; sed eam, quæ intelligitur cum plenissima consensione, collubentia, complacentia; estque aded maximè spontanea, suavissima, desideratissima; quæque proinde licet à plerisque & libertas, & summa libertas dicatur; videatur tamen potius libentia, aut summa libentia (dum sic loqui liceat) posse appellari. Vnde & quando tu pronuncias *opus non esse in utramque partem ferri posse, ut sis liber, sed contra quò magis in unam propendes, sive quia rationem veri, & boni in ea evidenter intelligis; sive quia Deus intima cogitationis tuæ ita disponit, tantò liberius te illam eligere; neque enim divinam gratiam nec naturalem cognitionem unquam imminuere libertatem, sed potius augere, & corroborare;* Videtur id totum eatenus verum esse, quatenus liber diceris, quasi libens; & eligere liberius quasi libentius; & non habere imminutam libertatem, quasi libentiam. Scilicet notio libertatis nulla videtur, si indifferentiam sustuleris; at ipsa interim libentia tantò intelligitur major, quantò bonum & majus est, & perfectius cognoscitur: Et cum seu Dei gratia, suavisque dispositio, seu naturalis cognitio in voluntatem nostram agit; quoniam id fit respectu veri, aut majoris cuiuspiam boni, ided augetur, ac roboratur ejus collubescencia; ac libertas interim ipsa non tam dici debet imminui, quam perfici, quatenus propensio sit ad verum, potiusquam ad apparens, ad majus, quàm ad minus bonum. Atque hæc quidem propter id, quod ex Theologia attigisti.

Ad id quod cœperam, ut redeam, & ne ad supernaturalia excurram, ac intra metas luminis naturalis remaneam, addendum præterea videtur, ut tam intellectus rectè judicet, quàm Voluntas rectè velit, curandum aliud videri nihil, quàm ut apprehensiones,

feu

feu notiones, quas habemus de rebus, sint ipsis conformes tam secundum id, quod in se sunt, quàm secundum id, quod ad aliud. Siquidem nisi ita fiat, frustra imperabitur, aut vis inferetur sive Intellectui, ut id persuadeatur, quo videt quidpiam verosimilius; aut voluntati, ut id præferat, quo ostenditur quidpiam melius. Et sanè cum de Intellectu res videatur clara, videtur quoque de Voluntate non esse minùs perspicua. Nimirum videtur præclare id vulgo admitti, *Omnis peccans ignorans est;* Nam quamvis illud quoque tritum sit, *Video meliora, proboque, Deteriora sequor:* Nihilominus nemo peccat, quin aliqua passio apprehensiones, seu notiones obscuret, perturbetque judicium; aded ut virtus quidem, & honestas probetur; sed interim tamen voluptas, lucrum, honor, injuria, quidvis aliud, præsentius sit, clariùs appareat, vehementius moveat, atque idcirco magis probetur, magisque abripiat, quàm virtus, honestas, præmium, alia, quæ vigente passione obfuscantur, & vel non attenduntur, vel non certò creduntur, vel procul apparent; neque ad illa desperatur regressus; Cum id interim, quod præ manibus est, non videatur omittendum, & poena, si quæ proposita sit, aut non cogitetur, aut evadi posse speretur. Ex quo fit proinde, ut dum peccamus, ea, quæ pro tempore apparent meliora, sequamur, & ignorantes ided simus, quòd species veri, aut majoris boni quasi eminus, ac per nebulam duntaxat videatur; species fucati, aut minoris, quasi cominùs, ac in ipso Sole se prodat. Quare & danda est opera, non tantum ut germanas de vero bono notiones habeamus; sed etiam, ne passiones subrepant, quæ tenebras faciant, ob quas intellectu judicante id melius, quod deterius est, voluntas ad illud feratur. Adde postremò primas notiones, seu apprehensiones, quas habemus de rebus, sic intellectum occupare, ut quandiu illæ perseverant, tandiu perseveret judicium, quod consequenter ad illas fit; & si tota vita perseverarent, idem tota vita tenetur judicium; ac prout initio contigisset judicium esse verum, aut falsum, ita deinceps perseveraret. Enimverò, quia evenit, ut vel casu, vel novo studio, vel admonitione, vel alio quovis modo notiones primò habitæ ita murentur, ut subsequentes potiores sint; ided judicamus, non sic inhærescendum esse primis, quin sit expendendum, an non aliæ haberi possint, quibus fortassis deteriores sint; atque idcirco, ut sanioribus locum præstent, sint deponendæ. Hoc porro facto judicio, aut quasi præjudicio, expetit voluntas fieri id examen, ac intellectui imperat, ut sese ad id

Ff 3

facien-

VII.
Ut Voluntas corrigatur, corrigendum prout intellectus judicium ex correctâ apprehensione verum; Et voluntatem non imperare intellectui, nisi ipse met præsentente.

faciendum accingat : Estque demùm hæc ipsa cautio , quam in nostra esse potestate dixi , ne si fortè in errorem inciderimus , in errore perseveremus. Neque verò se propterea voluntas ad id expetendum , aut jubendum determinat sine opere intellectus ; Quippe nisi intellectus id demonstrasset expetendum , & exsequutione dignum , Voluntas nunquam eò contendisset. Vnde quod quæris, *si semel Intellectus determinavit voluntatem ad falsum iudicium proferendum (vel comprobandum) cum primum ipsa incipit cavere, ne in errore perseveret, à quonam ad id determinetur?* clarum est determinari ab eodem intellectu; non eodem quidem directo iudicio, quod expetendum proponitur; sed reflexo alio , quo intellectus ex præcedentibus observationibus edoctus, congruum iudicat, ut id expendatur.

VIII.
Quatenus falsitas in rebus sit; cum non sit propriè, nisi in intellectu.

Quod denique postulas, *ecquam naturam falsi concipiam?* Non est profectò cur existimes, velle me falsum, ut tale est, sive Falsitatem, esse aliquid plusquam privativum. Quippe nullibi extra intellectum Falsitatem constituo, nisi instar denominationis, quam appellant extrinsecam: cum extra intellectum nihil falsum sit, sed omnia sint vera, eà veritate, quæ dicitur transcendentalis, seu quantumquodque est id, quod est, non verò aliud. Neque enim Aurichalcum verbi gratiâ falsum aurum est, sed verum Aurichalcum; & denominatur solum falsum aurum, quatenus intellectus putat ipsum aurum, cum tamen non sit; eo modo quo paries denominatur dexter, non quòd dexter sit, aut partem dextram habeat, sed quòd animal cuius dextra est, ipsi dextram obvertat. Est igitur Falsitas propriè, in ipso solum intellectu; ac inter ejus operationes, in ipso propriè iudicio; tametsi posset in simplicibus quoque apprehensionibus agnosci, quatenus rebus conformes non sunt, iudiciumque ansam falsitatis præbent. Quare cum iudicium, quod fertur de re, est ipsi conforme, utpote rem talem enuncians qualis est, vel talem non esse, qualis non est, appellatur verum: Et cum huiusmodi conformitate caret, seu rem talem enunciat, qualis non est, vel non talem, qualis est, tunc appellatur falsum. Et hæc est carentia, seu privatio conformitatis, in qua falsi naturam consistere sentio. Quia contingit verò, ut hæc falsitas affingatur rei; ita ut defectus conformitatis non tam videatur esse in iudicio comparato ad rem, quàm in re comparata ad iudicium; ideò ob hanc comparisonem res quoque ipsa dicitur falsa. Et quia tamen non putatur falsa, sed esse id, quod iudicatur; eam ob causam sub specie veri apprehendi dicitur, quatenus aliquid verum est, sine quo non
appre-

appreenderetur. Sic color flavus Aurichalci, verus Aurichalci est color; & interim tamen est species ad eò illi similis, sub qua latere aurum solet, ut pro tali specie accipiatur; sicque fiat ansa intellectui apprehendendi iudicandique esse sub ea aurum, quod tamen non est; atque id proinde, quod verum in se aurichalcum est, comparatè ad intellectum, dicatur esse falsum aurum. Vnde nihil mirum si voluntas tam determinetur ab intellectu ad prosequendum hoc falsum aurum, quàm ad prosequendum verum; quoniam quantum ad ipsum spectat, ita habet utriusque speciem pro eadem auri specie, ut discrimen nullum agnoscens, aurum esse æquè sub una, ac sub altera arbitretur.

DVBITATIO IV.

De desiderata adhuc Methodo, quâ agnoscamus nos ita clarè, distinctèque aliquid percipere, ut periculum, ne erreremus, non subsit.

Concludis fructum exaggerando, quem ex hac meditatione potes consequi, ac præscribis quid sit agendum, ut assequaris veritatem. Nempe assequuturum te dicis, *si tantum ad omnia, quæ perfectè intelligis, satis attendas: atque illa à reliquis, quæ confusius & obscurius apprehendis, secernas.* Hoc porrò non modò est verum: sed etiam huiusmodi, ut tota præcedens meditatio, sine qua potuit intelligi, videatur fuisse supervacanea. Attende tamen, eximie vir, difficultatem non videri, an, ut non fallamur, debeamus clarè, atque distinctè intelligere aliquid; sed, quâ arte, aut methodo discernere liceat, ita nos habere claram, distinctamque intelligentiam, ut ea vera sit, nec fieri possit, ut fallamur. Quippe initio objecimus, nos non rarò falli, tametsi nobis videamur aliquid ad eò clarè, distinctèque cognoscere, ut nihil possit clariùs & distinctiùs. Tu quoque id tibi ipse objecisti, & expectamus tamen adhuc istam artem seu methodum, cui præcipuè sit incumbendum.

R E-

RESPONSIO.

Quantum ad fructum harum Meditationum, satis præmonui in præfatiuncula quam te legisse existimo, non magnum illum futurum pro iis, qui rationum mearum seriem, & nexum comprehendere non curantes, in singulas tantum earum partes disputare studebunt. Et quantum ad methodum qua possimus ea dignoscere, quæ revera clarè percipiuntur, ab iis quæ clarè percipi tantum putantur, etsi credam ipsam à me satis accuratè traditam esse, ut jam dictum est; nequaquam tamen confido illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant, ut querantur quòd non simpliciter ac paucis verbis de ipsis sim loquutus, eam facile esse percepturos.

INSTANTIA.

I.
Ut agnosci possit, an promissa Methodus foret tradita, fuisse præcipuas Meditationum particulas sigillatim expendendas.

Memini sanè me legisse tuam illam Præfatiunculam; sed memini quoque me lactatū spe, plusquam dici potest, inani, cum nihil tale deinceps agnovi totis Meditationibus, quale feras in ea sperandum. Memini etiam, te averfatum illos, qui Meditationes minutatim expendere: sed non propterea abstinendum ab iis minutatim expendendis censui; ne, si aliqua capita prætermitterentur, suspicari possem ea esse, ob quæ non perspecta, non colligerem expectatum fructum. Nam quòd pro tuis votis capita duntaxat quædam feligantur, ac eo more disputentur, quo solent in Scholis ex magno Theſeon numero paucæ; id visum mihi satis non est ad ferendum iudicium, quale Mersennus habere voluit, & futurum tibi pergratum spondit. Ac egit ille quidem bona fide, qui jam, ut video, legerat in datis à te ad ipsum Responsionibus, verba ista, *Sed quia novi quàm difficile sit futurum etiam iis, qui attendent, & veritatem seriò quærent, totum corpus mearum Meditationum intreri, & simul ipsarum singula membra dignoscere, quæ duo simul existimo esse faciendâ, ut integer fructus ex iis capiatur, &c.* Verùm de te ecquid vis dicam, cum illos non probas, qui singula membra dignoscere student, & cum in singulis difficultates occurrant, ipsas tibi ingenuè, privatim, & rem tibi gratam facere putantes, proponunt? Quòd enim dicis eos non curare tuarum rationum seriem, nexumque comprehendere, quod me attinet, scio falsum esse; qui nisi aliunde satis comprehendi, tenuitas quidem ingenii mei causa

caussa esse potest; sed tua quoque culpa videtur, quando rem fecisti non modò valde difficilem, ut ais, sed etiam difficillimam, & ut sic dicam, penè crucem, attentissimè attendentibus, ac veritatem studiosissimè requirentibus; ut nemo lectorum, in quos incidi, restatus non est; cum res potuisset haud-dubiè, facillima (quantum novisti, & contendisti dicere) facilitate explicari. Heinc quòd subdis te nequaquam confidere illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant, ut querantur, quòd non simpliciter, ac paucis verbis loquutus sis, Methodum à te traditam esse facile percepturos; quoniam te querela adhuc tangit, & angit; idcirco remitto ad ea, quæ dicta de ipsa suo loco sunt circa Meditationem primam. Heic solùm addo, fuisse institutam querelam, non quòd res multas utilis in pauca verba non contraxeris; sed quòd paucas inutiles diduxeris in multa verba. Scilicet nunc quoque trade Methodum copiosissimam quantum voles, dummodò tamen utilem & pollicitationi tuæ consentaneam; ipsamque exosculabitur non nemo. Id te offendit, quòd dixi nos illam adhuc expectare; sed cur non feras, si verum sit te illam nondum tradidisse? Nam quòd dicis fuisse à te satis accuratè traditam; dicere sanè non sufficit; nisi quo loco, aut quandònam id fuerit præstitum declares. An locum insinuas, cum ais illos non percepturos, qui de exuendis præjudiciis non laborant, &c. Certè & circa tertiâ Meditationem respondisti id fuisse à te accuratè præstitum, ubi primum abstulisti omnia præjudicia, &c. Verùm quàm non fuerit à te ille locorum præstitum, fuit instando manifestatum. An propter illa verba, ut jam dictum est, insinuas id, quod in hac quarta Meditatione conclusum fuit? Certè scopum præcipuum, & Methodi quasi Epitomen complecti voluisse videris his verbis, *Quoties voluntatem in iudiciis ferendis ita contineo, ut ad ea tantum se extendat, quæ illi clarè, & distinctè ab intellectu exhibentur, fieri planè non potest, ut errem; quia omnis clara, & distincta perceptio est aliquid, ac proinde à nihilo esse non potest, sed necessariò Deum Authorem habet; Deum, inquam, illum summè perfectum, quem fallacem esse repugnat: ideòque procul dubio est vera.*

* Porro subnotatum jam est Instantiis primis tam in hanc, quàm in superiorem Meditationem, quo uteris circulo, ut isthuc deum pervenires. Nunc ut res saltem indigitetur, observo te ex iis, quæ ab usque initio Meditationis tertiæ proposueras, sic ratio-

Tum demùm fui certus futurus, claram, distinctamque notitiam

G g

* II.
Circulum commissum, probando esse Deum, ipsamque veracem, quia clara, distinctaq; est ejus notitia; & notitiam Dei esse claram, distinctamque, quia Deus est, ipseque verax. Desideratam denique Methodum adhuc deesse siderari.

esse procul dubio veram, cum probatum foret à me Deum esse, & esse Authorem rerum omnium, atque adeò claræ, distinctæque notitiæ, & deceptorem non esse:

Atqui jam probavi Deum esse, & esse authorem rerum omnium, atque adeò claræ, distinctæque notitiæ, & deceptorem non esse:

Igitur sum jam demum certus claram, distinctamque notitiam esse procul dubio veram.

Ac de propositione quidem, & de conclusione, tum verba mox antè ex fine istius Meditationis recitata; tum ea, quæ suo loco ex initio superioris relata sunt, fidem abunde faciunt, probare te claram distinctamque notitiam esse veram, seu non fallacem, *Quia Deus est; Quia ejus Author est; Quia non est deceptor.* De assumptione verò, fidem quoque faciunt, quæ in residuam superiorem, ac initium hujus memorata sunt; Probare te Deum esse; authorem esse; Deceptorem non esse; *Quia clara, distinctaque illius notitia est vera, non fallax.* Huc præ ceteris illa spectant, *Atque hæc omnia quò diutius, & curiosius examino, tantò clarius, & distinctius vera esse cognosco.* Et postea, *Sufficit me hoc ipsum intelligere, ac judicare, illa omnia, quæ clarè percipio, & perfectionem aliquam importare scio, atque etiam fortè alia innumera, quæ ignoro, vel formaliter, vel eminenter in Deo esse, ut Idea, quam de illo habeo, sit omnium, quæ in me sunt, maximè vera, & maximè clara, & distincta.* Quæso proinde, an-non circulum, ut ajunt, committas, in diallelum incidas, ac principium, seu quæsitum petas, cum unum probas per aliud, quod ipsum non possit, nisi ex suppositione prioris probari? Verùm tamen dubitet nemo, quin Deus sit Author claræ, distinctæque notitiæ; An-non videmus esse multos, qui putent se habere claram, distinctamque notitiam, & tamen fallantur? Dicis non habere reipsâ talem; alioquin enim non fallerentur; neque enim nisi aliquid nōrint, cujusmodi est; id clarè, & distinctè nōrint; quandoquidem ne nōrunt quidem. At quia nihilominus tam illi putant se habere, cum non habeant, quàm alii putant se habere, cum habeant; & utrique pro certo habeant Deum esse, authorem esse, deceptorem non esse: An-non superest Methodus tradenda, qua illi agnoscant se ita habere claram distinctamque notitiam, ut non fallantur; isti ita non habere, ut fallantur? Cedò verò tu-ne hucusque hanc-ce Methodum tradidisti? Dicis te monuisse circumspicienda omnia; & cum nihil repertum fuerit, quod dubitationem faciat, tum notitiam fore ita claram, atque distinctam, ut procul dubio vera sit; cum si non esset, sequeretur Deum

Deum deceptorem esse. Sed de Deo quidem ter-Max. parcius quæso, ac verecundiùs. Cum patiatur esse in Mundo malitiam, pati potest esse errorem; idque ob fineis, quos ipsemet esse impericrutabileis negare non potes. Ad tuam Monitionem quod ipectat; illa, ut suprâ jam dictum est, neque nova est; neque tibi propria; & quæstio semper superest, cum tam qui falluntur, quàm qui non falluntur, omnia quantum possunt, circumspiciant, & circumspicte omnia putent, quàmnam adjuvari possint methodo; ut certi reddantur nihil prætermisum; & nihil unquam occursum quod prætermisum aliquid arguat; ut experientia docet temporis progressu occurriffe plurima, nihil obstante circumspicte, qua nihil prætermisum existimabatur. Dices, si aliquid occurrat, aut possit occurrere, signum esse notitiam non esse claram, & distinctam. Id esto: sed interim tamen clara, & distincta putatur; & post circumspicte quam-diligentissimâ nihil putatur prætermisum, nihil posse occurrere, quod prætermisum fuisse convincat. Quare & tradenda superest methodus, qua agnoscatur nihil prætermisum; nihil occursum, quod prætermisum convincat. Dices fortè eam contineri Regulis illis quatuor, quas in tua de Methodo dissertatione tradidisti. Sed prima quidem quæ præscribit, *Nihil admittendum, quod non percipiatur clarâ, distinctaque notitiâ;* tum nova non est, tum id non præscribit, quod requiritur, quomodo nempe agnoscamus notitiam sic esse claram, & distinctam, ut non fallat nos, sitque admittenda. Secunda, quæ præscribit, *Quamlibet difficultatem in tot particulas dividendam, quot sunt necessariae, ut melius solvantur;* tum nova non est, tum neque præscribit, quod requiritur, nempe quomodo agnoscamus particulas factas sufficere; & quomodo sit unaquæque particula speciatim, ac tota universè solvenda. Tertia, quæ præscribit *incipiendum esse à simplicioribus, ac notioribus, & quasi gradatim ad compositiorum ascendendum notitiam;* tum nova non est, tum neque præscribit quod requiritur, quomodo nempe agnoscamus simpliciora, atque notiora, & compositiorum, obscuriorumque ordinem, atque dependentiam. Quarta, quæ præscribit *faciendam ubique Inductionem, seu enumerationem partium, adeò generalem, ac sedulam, ut certi simus nihil omitti;* tum nova non est, tum neque præscribit, quod requiritur, nempe quomodo agnoscamus, ita nos sedulò percurriffe, & enumerasse omnia, ut certi reddamur nihil fuisse omisum. De his tamen satis.

IN MEDITATIONEM V,

Quæ est

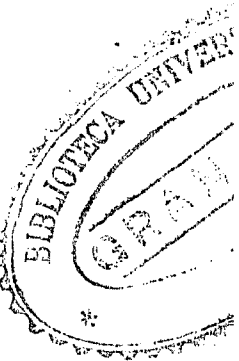
De Essentia Rerum Materialium, & iterum de
Deo, quòd existat.

D V B I T A T I O I.

*De cognita ex sola quantitate, figura, &c. rerum materialium es-
sentia; deque attributa ideis, ac universalibus æterna,
immutabilique natura.*

Circa quintam, Dicis primùm te distinctè imaginari *quantita-
tem, hoc est extensionem in longum, latum, & profundum; itém-
que numerum, figuram, situm, motum, durationem.* Ex his om-
nibus, quorum te Ideas habere dicis, seligis figuram, & ex figuris
Triangulum, de quo hæc habes; *Et si fortassis talis figura nullibi gentium
extra cogitationem meam existat, nec unquam existit: est tamen profectò
determinata quædam ejus natura, quæ à me non efficta est, nec à mente mea
dependet; ut patet ex eo, quòd demonstrari possint variæ proprietates de
istò Triangulo; nempe, quòd ejus tres anguli sint æquales duobus rectis, quòd
maximo ejus angulo maximum latus subtendatur, & similes, quas velim,
nolim, clarè nunc agnosco; etiam si de iis nullo modo antè cogitaverim,
cum Triangulum imaginatus sum, nec proinde à me fuerint effictæ.* Et tan-
tum habes de essentia rerum materialium: nam quæ paucula subji-
cis, eodem pertinent. Ac hæerere quidem hîc nolo: Insinuo solum
durum videri statuere *aliquam naturam immutabilem & æternam præter
Deum ter maximum.* Dices te proferre nihil aliud quàm quod in
scholis efferunt, naturas seu essentias rerum esse æternas, fierique
de ipsis propositiones sempiternæ veritatis. Sed hoc durum perin-
de est, & capi aliunde non potest esse naturam humanam, cum nul-
lus est homo; aut dici rosam esse florem, cum ne rosa quidem est.
Dicunt aliud esse loqui de essentia, aliud de existentia rerum, &
non esse quidem ab æterno existentiam rerum, sed esse tamen es-
sentiam. Verùm, cum præcipuum, quod est in rebus, sit essentia,
ecquidnam magni Deus facit, quando producit existentiam? Vide-
licet

licet non ampliùs facit, quàm dum sartor veste induit hominem.
Quanquam qui defendent essentiam hominis, quæ est in Platone,
esse æternam & independentem à Deo? Vt universalis est, inquit?
At in Platone nihil est nisi singulare? & solet quidem intellectus ex
visis Platonis, Socratis, ac cæterorum hominum consimilibus na-
turis, abstrahere quendam conceptum communem, in quo omnes
convenient, & qui proinde cenferi possit universalis natura, essen-
tiæve hominis, quatenus omni homini intelligitur convenire. At
universalem fuisse, antequàm Plato & cæteri essent, & intellectus
abstraheret, explicari sanè non potest. Dices, numquid homine
etiam non existente, atque idcirco ab æterno, vera propositio hæc
est, homo est animal? Sed videtur planè non esse, nisi eo sensu,
quod quodcumque fuerit homo, futurus sit animal. Certè enim
licet discrimen videatur inter duas illas propositiones, homo est,
& homo est animal, quòd priore existentia difertè magis significetur,
& posteriore essentia: attamen neque ab illa essentia excluditur,
neque ab ista existentia: sed cum dicitur, homo est, intelligitur
homo animal; & cum dicitur, homo est animal, intelligitur
homo dum existit. Præterea autem cum hæc propositio, homo
est animal, non sit majoris necessitatis quàm ista, Plato est homo,
fore igitur etiam istam sempiternæ veritatis, & singularem essenti-
am Platonis non fore minùs independentem à Deo, quàm univer-
salem hominis; & alia similia, quæ prosequi piget. Et addo ta-
men, cum dicitur hominem esse talis naturæ, ut esse non possit quin
sit animal; non esse propterea imaginandum talem naturam esse
aliquid, aut alicubi præter intellectum: sed sensum solummodo
esse, ad hoc ut aliquid sit homo, debere ipsum simile esse cæteris iis
rebus, quibus propter similitudinem mutuam eadem hominis de-
nominatio tributa est: similitudinem, inquam, naturarum singula-
rium, ex qua intellectus accepit ansam efformandi conceptum seu
ideam, formamve naturæ communis, à qua diffidere non debeat
quicquid homo futurum est. Hinc eadem de tuo Triangulo, illi-
usve natura dico. Nam Triangulus quidem mentalis, est veluti
regula qua explores an aliquid mereatur dici Triangulum: at non
est propterea dicendum talem Triangulum esse reale quid, veram-
que naturam præter intellectum; qui solus, visis Triangulis mate-
rialibus, illam perinde ac dictum est de natura humana, formavit &
communem fecit. Vnde neque est existimandum proprietates de-
monstratas de Triangulis materialibus, idcirco ipsis convenire,
quòd

quòd illas mutentur ab ideali Triangulo: cum ipsi potiùs in se habeant, & idealis non habeat, nisi quatenus intellectus ex ipsis inspectis, easdem illi tribuit, redditurus postea inter demonstrandum. Eodem modo, quo proprietates naturæ humanæ non sunt in Platone & Socrate, quasi ipsi illas à natura universali acceperint; cum potiùs natura universalis idèd habeat, quòd intellectus ipsi eas tribuit, postquam in Platone, Socrate, & cæteris animadvertit, redditurus illis deinceps, cum ratiocinatione opus fuerit. Notum est enim intellectum ex visis Platone, Socrate, & aliis omnibus rationalibus, collegisse hanc universalem propositionem, omnis homo est rationalis: ac deinde cum vult probare Platonem rationalem esse, illam pro principio in Syllogismum inducere. Et dicis tu quidem, ò Mens, habere te Trianguli Ideam, habituramque illam fuisse, tametsi nullam unquam in corporibus triangularem figuram vidisses: quemadmodum habes aliarum figurarum complurium, quæ tibi in sensibus nunquam incurrerunt. Verùm, si, ut supra dicebam, sic fuisses hactenus orbata omnibus sensuum functionibus, ut nunquam neque vidisses, neque tetigisses varias superficies, sive extrema corporum, putas Ideam Trianguli, alteriusve figuræ habere, aut efformare in te potuisses? Habes jam complures in te, quæ in te illapsæ per sensus non sint? Sed nimirum facilè habes, quia ex iis, quæ illapsæ sunt, ipsas effingis, formasque varias, modis superiùs expositis. Dicendum hîc prætereà foret de falsa illa Trianguli natura, quæ supponitur constare ex lineis, quæ latitudine careant, continere aream, quæ profunditate; terminari ad tria puncta, quæ omnibus partibus: attamen nimium evagaremur.

R E S P O N S I O.

Quia hîc, relatis pauculis meis verbis, addis, me ea tantum habere de quæstione proposita, cogor monere te non satis ad coherentiam eorum quæ scripsi attendisse; talem enim illam puto, ut ad cuiusque rei probationem conferant omnia quæ ipsam præcedunt, & maxima pars eorum quæ sequuntur; adeò ut bona fide non possis referre quantum de aliqua quæstione habeam, nisi etiam totum id quod de reliquis scripsi recenseas. Quod verò ais, tibi durum videri statuere aliquid immutabile & æternum, præter Deum, meritò sic videretur, si de re existente quæstio esset, vel tantum si quid ita immutabile statuerem, ut ejus immutabilitas à Deo non penderet. Sed quemadmodum Poëtæ fingunt

fingunt à Iove quidem fata fuisse condita, sed postquam condita fuerunt, ipsum se iis servandis obstrinxisse; ita ego non puto essentias rerum, mathematicasque illas veritates quæ de ipsis cognosci possunt, esse independentes à Deo; sed puto nihilominus, quia Deus sic voluit, quia sic disposuit, ipsas esse immutabiles & æternas; quod seu durum, seu molle esse velis, sufficit mihi quod sit verum. Quæ deinde contra Dialecticorum universalia habes, me non tangunt, utpote qui ipsa, non ut illi intelligam. Sed quantum ad essentias, quæ clarè, & distinctè cognoscuntur, qualis est ea trianguli, alteriusve cuiusvis figuræ Geometricæ, facile cogam te ut fatearis illarum Ideas quæ in nobis sunt, à singularibus non esse desumptas. hic enim illas falsas dicis, quia scilicet cum præconcepta tua de natura rerum opinione non conveniunt. Et paulò post ais, objectum puræ Mathematicos, ut punctum, lineam, superficiem, constantiaque ex iis indivisibilia, indivisibilitèrque se habentia existere re ipsa non posse; unde sequitur nullum triangulum, nihilque omninò ex iis quæ ad ipsius, aliarumve figurarum Geometricarum essentias pertinere intelliguntur, unquam existisse, ac proinde istas essentias non esse ab ullis rebus existentibus desumptas. At, inquis, sunt falsæ, opinione tua scilicet, quia naturam rerum talem esse supponis, ut ea non sint ipsi conformes. Sed nisi omnem Geometriam falsam quoque esse contendas, negare non potes quin de ipsis multæ veritates demonstrantur, quæ cum eadem semper sint, meritò dicuntur immutabiles & æternæ. Quod autem fortè non sint conformes ei rerum naturæ quam tu supponis, ut nec etiam illi quam Democritus & Epicurus ex atomis effinxerunt, est tantum ipsis denominatio extrinseca quæ nihil mutat; & nihilominus haud dubiè sunt conformes veræ illi rerum naturæ quæ à vero Deo condita est. Non quòd sint in mundo substantiæ longitudinem habentes sine latitudine, aut latitudinem sine profunditate; sed quia figuræ Geometricæ non considerantur ut substantiæ, sed ut termini sub quibus substantia continetur. Interim autem non concedo Ideas istarum figurarum nobis unquam per sensus fuisse illapsas, ut vulgò omnes sibi persuadent. Et si enim haud dubiè dari possint in mundo, quales à Geometris considerantur, nego tamen ullas dari circa nos, nisi fortè tam minutas, ut nullo modo sensus nostros attingant: nam componuntur ut plurimum ex lineis rectis, at nequidem unquam ulla pars lineæ, quæ revera recta esset, sensus nostros movit; quippe cum illas quæ maximè rectæ nobis visæ sunt, pulicario perspicillo examinamus, planè irregulares, & undulatum ubique incurvas esse deprehendimus: Ac proinde cum primum olim in infantia figuram triangularem in charta depictam aspeximus, non potuit illa figura nos docere quo pacto verus triangulus, ut à Geometris conside-

consideratur, esset concipiendus, quia non aliter in ea continebatur quam velut in rudi ligno Mercurius. Sed quia jam ante in nobis erat Idea veri trianguli, & facilius à mente nostra, quam magis composita figura picti trianguli concipi poterat, idcirco visâ istâ figurâ compositâ non illam ipsam, sed potius verum triangulum apprehendimus. Eodem planè modo quo dum respicimus in chartam, in qua lineolæ atramento ita ductæ sunt ut faciem hominis repræsentent, non tam excitatur in nobis Idea istarum lineolarum, quam hominis: quod omninò non contingeret, nisi facies humana nobis aliunde nota fuisset, atque essemus magis assueti de illa, quam de lineolis istis cogitare; quippe quas sæpe etiam cum aliquantulum à nobis remotæ sunt, ab invicem distinguere nequimus. Ita sanè triangulum Geometricum ex eo qui in charta pictus est agnoscere non possemus, nisi aliunde mens nostra ejus ideam habuisset.

I N S T A N T I A.

I. *Visam haud immeritò fuisse tractationem de essentia rerum materialium admodum jejunam.* **H** E I c jam agnosco, cur ægrè feras in singulas particulas Meditationum tuarum inquiri. Non sanè quòd ego censuerim inquirendum in singulas, qui quam-plurimas reliqui intas; sed quòd hoc loco visus fuerim quasi Vestæ sacra movere. Quanquam neque quicquam reprehendi, sed dixi solùm, *Et tantum habes de essentia rerum materialium.* Verùm tu putans subnotari nihil scriptum fuisse titulo dignum, inarsisti, & cogor, dixisti, mone-re te, &c. Ac ego quidem, ut verum fatear, cum Meditationis titulus spem faceret amplam de enucleanda, explicandâque rerum Materialium essentia; cognoscere avidè volui ecquid de illa scriberes; sperans fore, ut rerum principia, causæ, vires & cætera apud Physicos disputata, & nihilominus ignorata declararentur: cum animadverti autem nihil aliud te, quam quòd retuli, tradidisse; substiti sanè, neque potui non id tantisper demirari. Tu id ex ea voce, *Et tantum habes de essentia rerum materialium*, conjiciens, ac nihil scribere jejunè, frigidèque videri volens, admones, *me non satis ad coherentiam eorum, quæ scripsisti, attendisse*; ac pergis te talem illam putare, *ut ad cujusque rei probationem conferant omnia, quæ ipsam præcedunt, & maxima pars eorum, quæ sequuntur*; adeò ut bona fide non possim referre quantum de aliqua quæstione habeas, nisi etiam totum id, de quo scripsisti recenseam. Cum ego porrò admonitionem eâ, quâ decet mente accipiam, patere vicissim & tu, ut ego te admoneam Primò, videri te non satis attendisse ad germanam significationem vocis

tantum

tantum, quæ neque illeic loci, neque in ea phrasi, neque in meo sensu, exclusionis fuit, sed quantitatis; adeò ut, si quid fuit à te prius, posterius, alibi dictum, ea non insinuet fuisse non dictum; sed quòd illeic loci de eo argumento dicendum cœpisti, fuisse eò usq; continuatum, & argumentum deinceps mutatum. Secundò, facere te lepidè nimis, cum proposito titulo speciali, in quò specialera materiam tractas, putas absoluto tractatu, & mutato jam titulo, non posse me dicere terminari illeic prioris tituli argumentum, nisi conquiram, congeram, recenseam, quicquid alia occasione, & sub aliis titulis de eadem materia scribere potuisti. Tertiò, non optare te satis justè, ut faciam tibi locum conquerendi de tautologia, & confusione perpetua, si cum ad cujusque rei specialis, de qua agis, probationem pertinere velis omnia præcedentia, & sequentium partem maximam, non possim me ab ulla re, seu speciali materia, expedire, & expeditum declarare, nisi recensendo in singulis omnia, & repetendo ubique tum præcedentia omnia, tum sequentium maximam partem. Quartò, tuum fuisse recensere nisi omnia, saltem præcipua capita eorum, quæ prætermissa à me caussaris; ut manifestum faceres me immeritò insinuasse, sterilissimam esse segetem, quæ circa essentiam rerum materialium demeti ex hoc agro potest, ex quo tamen, tanquam huic sementi specialiter destinato, præcipuus proventus expectandus fuit; immeritò, inquam, tanquam te aliunde colligi posse uberrimam manipulorum copiam monstrante. Sed heic nimis hæreo; cum Lectorem quemque mone-re sufficiat, ut postquam non modò quæ heic sub titulo proprio; sed quæcumque etiam in antecedentibus, & subsequenter habes, expenderit; attendat quantum circa essentiam rerum materialium evaserit quàm prius instructior. Quippe res omneis materialeis præditas esse Quantitate, & partibus; figura, atque situ partium; motu, vel quiete totius, aut partium, cæteraque hujusmodi; ne lippis quidem, ac ronsores nesciunt: Tuque aliunde non ostendis eos, qui ista sciunt, nihil ignorare rerum pulcrarum, & admirabilium, quæ in rerum natura sunt; penetrasse illos profundissimè in intimos usq; naturæ recessus; hoc ipsum, quòd nòrunt, ipsissimam esse cujusque rei essentiam: frustra fatigari Philosophos alios, dum quidpiam ampliùs desiderant; non quòd difficultas inveniendi sit; sed quòd nihil sit prætereà in rerum natura: denique palmam iis deferendam, qui materialium rerum naturam, vim, seu proprietatem, & actionem omnem declarare adnixi sunt ex magnitudine, figura,

H h

motu.

motu, situ, pauculisque aliis sive conjunctis, sive adjunctis corpusculorum, principiorumve, ex quibus unaquæque res materialis componitur; spectantibus huc carminibus illis,

*Concurfus, motus, ordo, positura, figura
Efficiunt igneis, mutatoque ordine mutant
Naturam, &c.*

I I. Quod ego dixi durum videri statuere aliquam naturam immutabilem, & æternam, præter DEVM ter-maximum; Excipis tu, *Naturas rerum æternas, ac reales nullas esse; & quas, ut Ideas, habemus in Mente, ab ipsa Mente ex inspectis rebus singularibus fieri.* *sen durum esse velim, sen molle, tibi sufficere, quod sit verum, nempe quia non existentem, neque à Deo independentem facis.* Gratulor igitur, tibi esse palatum, cui nihil similiū durum sit, cui omnia sint ut mollissima, sic facillima etiam deglutitu. Gratulor quoque eam perspicaciam, quā naturas, hoc est res veras, agnoscere te profiteris, quæ quidem existentes non sint, quæ nullibi neq; intra Mundum, neq; extra Mundum sint; quæ Deus non sint; quæ dependentes tamen à Deo sint. Porro cum nulla lex prohibeat te interrogare quomodo id capias, Age, cum dicis *Deū voluisse, & disposuisse, ut naturæ essent immutabiles, & æternæ;* Vel ipsæ naturæ fuerunt à se, ac improductæ; & Deus solum ipsas voluit, ac disposuit, vel uti faber vult, ac disponit in ædificium quos lapides reperit jam factos, non facit; Vel productæ fuerunt à Deo, Deusque fuit illarum Author, qui ipsas faciendo voluit, ac disposuit. Et, si prius quidem; fuere igitur naturæ per se, ac independentes à Deo; & frustra Deus voluit, ac disposuit, ut immutabiles, ac æternæ essent, quæ ex se ejusmodi erant. Nam & finge Deum noluisse, ac non disposuisse; an adeo minus tales fuissent? Si posterius: Non fuere imprimis immutabiles, quæ ex non esse, ut loquuntur, transiere ad esse; seu ex possibilitate ad actum. Non fuere secundo æternæ, quia ut fierent debuerunt non esse, sicque aliquando cæperunt esse, quod rei æternæ repugnat. Tertio, effectus igitur fuere, quoniam omnis productio, alicujus effectus est productio. Igitur etiam existere; quoniam omnis productio terminatur ad existentiam; Igitur fuere non modo immutabiles, & æternæ, quod tu asseris; verum etiam existentes, quod tu negas; dum rem mihi duram sic tibi emollis, ut dicas de re non existente esse quæstionem. Heinc vides profecto, quàm appositè illud ex poetis (imò & ex Stoicis) exemplum de fati defumas. Nam cum Jupiter fata condidit, supponitur fuisse ante fata; & decreta fecit de rebus, quæ poterant aliter esse, aut non esse: At non fuit Deus ante naturas, si illæ quidem immutabiles, ac

les, ac æternæ fuerunt; si aliter, quàm sint, esse non potuerunt; alioquin enim talium rerum, quarum sunt, non essent naturæ. Et dic, amabò; cum deliberaret DEVS de natura Trianguli, & decerneret qualem-nam vellet esse Triangulum, potuit-ne fieri, ut statueret aliter de Triangulo? vel potuit-ne esse Triangulus, qui non ex tribus lateribus, tribusque angulis constaret? Cum verò non, ut Jupiter Poëtarum fati; ita Deus ter-maximus rebus à se conditis alligetur; sed absolutâ suâ potentiâ destruere quicquid condidit, possit; Quæso te, qua ratione capias posse Deum ita disposuisse de Triangulo, ut nunc, si absolutè velit, ejus naturam destruens faciat, quod ab initio potuit, scilicet ut Triangulus ex tribus lateribus, tribusque angulis non constet? Neque dicas, si Deus destruat, aut aliter statuatur, non Triangulum fore, sed aliam figuram. Nam & cum postea figura fiet ex tribus lateribus, totidemque angulis constans, Triangulus esse non desinet; & manifestum evadet Naturam Trianguli talem esse, non quòd Deus talem voluerit, potiusquam aliam facere, sed quod talis sit ex sui necessitate. Quàm fatius itaque videtur nullam rem veram, præter Deum ter-Max. agnoscere, nisi ab eo reipsa creatam, reipsa existentem, reipsa singularem: Existimare verò res nondum creatas, neque existentes, sed duntaxat possibileis, nullam neque realitatem, neque veritatem habere; aut si quam habere censeantur, intelligere futuram oporteat; adeò proinde, ut revera realitatem non tam habeant (utpote quæ ipsæ non sint, neque proinde aliquid habeant) quàm habituræ aliquando sint (utpote quando fuerint.) Denique res, seu potius Ideas non alia ratione admittere, quàm ex operatione intellectus, quatenus ex pluribus rebus singularibus observatis, aut quasi possibileis habitis intellectus quasi educit, ac format generaleis quasdam notiones, quæ ut ex singularibus educuntur, ita singularibus tribui, ut ipsis convenientes, possunt. Hoc certè modo dici poterunt ipsæ res, seu naturæ universales esse dependentes à Deo, quatenus à Deo dependent, singularia, ex quibus formantur, & à quibus reipsa non differunt; cum aliunde etiam intellectus, & ipsius consideratio, quæ universales fiunt, Deum authorem habeat. Quin etiam dici eatenus poterunt immutabiles, quatenus Deus voluerit ut singularia essent constanter ejusmodi; eatenus æternæ, quatenus si Deus voluisset ab æterno usque singularia producere, intellectus potuisset ex ipsis taleis educere notiones. Ac tu ita quidē es ratiocinatus;

Si sint in me Ideæ figurarum, quæ aut non sint, aut nulla suspicio esse

esse possit, quod per sensus illapsæ sint; possimque varias de ipsis figuris proprietates demonstrare; sunt profectò tales naturæ immutabiles, ac æternæ, & non ex singularibus desumptæ:

Atqui sunt in me Idea talium figurarum, quas imaginari possem, et si nullibi gentium extra cogitationem meam existerent, aut unquam exstitissent, velut Trianguli, & aliarum, quas suspicio esse non possit, quod per sensus illapsæ sint; possimq; tam de Triangulo, quam de istis proprietates varias demonstrare:

Igitur sunt illarum naturæ immutabiles, ac æternæ, & non ex singularibus desumptæ.

Veruntamen non respondisti ad ea, quæ ipse regeffi, quæque sequuntur ex disputatis circa facultatem, quæ est in Intellectu componendi, dividendi, detrahendi, deducendi, variè (uno verbo) versandi Ideas, quas semel desumpsit ex rebus singularibus.

Assumpsisti solum fore, ut me cogeres ad fatendum Trianguli, cæterarumque figurarum Geometricarum ideas, quæ in nobis sunt; a singularibus non esse desumptas; Assumpsisti, inquam, sed non præstitisti: cum mihi quidem nihil fuisset futurum jucundius, quam aut demonstratione cogi, aut alicujus saltem verisimilitudinis vi impelli.

Profectò enim dicere solum falsa esse, quæ propono, aut vera esse, quæ falsa dico, tanquam non convenientia opinioni, quam habeo de rerum natura, neque illi quam habent Democritus, & Epicurus, (quibuscum mihi nihil heic commune, tibi verò circa opinionem, quæ habes de corporea rerum natura, materialiumve rerum essentia, quantum con-

jector, plurimum) profectò, inquam, hoc non cogit: ut neque evertit expositionem, qua declaravi quemadmodum fieri, aut admitti propositiones valeant, quæ æternæ esse veritatis dicantur.

Non cogit verò etiam, quod admittens non esse in Mundo substantias longitudinem habentes sine latitudine; aut latitudinem sine profunditate; subdis figuras Geometricas non considerari ut substantias, sed ut terminos, sub quibus substantia continetur. Nam termini ipsi, sub quibus substantia quælibet continetur, singulares sunt; & cum re ipsa nihil aliud sint, quam terminata ipsa singularis substantia, qua ratione quid physicum sunt; ipsemet ostendis à consideratione intellectus pendere, quod separatim spectentur; eaque ratioe quid Geometricum, sive Mathematicum sint. Non cogit rursus, quod ais te non concedere ideas istarum figurarum per sensum illapsas: Hæc nempe controversia est; & res neque ex tua, neque ex mea, neque ex alterius live

con-

concessione, sive non concessione pendet. Interim autem cum admittis Omnes vulgò sibi persuadere esse per sensum illapsas: admittis omnibus vulgò agnoscere non esse sibi ideas illarum innatas, ut tu contendis aduersus omnium agnitionem, persuasionemque me cogere. Quid-nam est porro illud, quod ais, *Dari haud dubiè posse in Mundo taleis figuras, quales à Geometris considerantur?* Etenim dari posse lineam, quæ sit Longitudo sine latitudine, quomodo tandem concipis? Non dices, ut opinor, illam esse sine substantia; si autem cum substantia sit, non-ne talis substantia res physica est? nonne corporea est? nonne corpus longum est? nonne gracillimum quidem, sed crassitudinis tamen alicujus? nonne cum partibus non solum in longum, sed etiam in latum dispositis? nonne proinde cum aliqua latitudine? nonne alia, sive non talis, qualis à Geometris consideratur? Dices nullas circa nos dari, nisi forte tam minutas, ut nullo modo sensus nostros attingant. At non attingant; satis esset, si probares dari; si quomodo possunt cohærere: an sine corpore: an cum corpore latitudinis, profunditatisque experte? Dices illas componi ut plurimum ex lineis rectis. Quis indicavit? Quomodo scis? quomodo capis? quomodo esse, ut componantur, probas? Dices id sensum fugere; & affers exemplum de recta linea materiali, quæ quamvis subtilissima, microscopio tamen inæquabilissima observatur. At cum observatum verissimum sit de lineis sensibilibus, quænam spes est, ut tuarum illarum lineolarum mathematicarum multitudo appareat unquam oculo? quæ spes, ut esse rectas probes? Hæc igitur etiam non cogunt.

Pergis, *Cum olim in infantia figuram triangularem in charta depictam aspeximus, non potuisse illam figuram nos docere, quo pacto verus triangulus, ut à Geometris consideratur, sit concipiendus.* Verùm, quia in infantia Geometræ non fuimus, ac tales solum evasimus vel institutione à Magistris, aut libris: vel inventione, aut studio, ac labore proprio: ideò Triangulum ut constantem ex lineis latitudinis expertibus, accepimus solum à Magistris, librisve Euclideanis, vel aliis; aut variè ratiocinantes tam de Triangulo, quam de figuris cæteris, quæ vel in sensum incurrerunt, vel ex iis, quæ incurrerant, compositione, detractione, immutatione, &c. fuerunt à nobis conformatæ, ratiocinando collegimus. Nempe advertere potuimus tunc solum nostra ratiocinia exquisitè procedere, & ad ipsam praxin quadrare, cum lineas longitudinis, & superficies crassitudinis experteis supposuerimus; hoc est, consideraverimus quidem lon-

Hh 3

gitu-

III. Falsum, ideas figurarum Geometricarum non esse habitas à sensibus: ac dari in Mundo taleis posse, quales à Geometris considerantur, h. e. indivisibilibus.

IV.

Falsum, experiri puerum habere se Trianguli ideam, priusquam triangulum, aliamve figuram, ex cuius analogia ratiocinetur, viderit.

gitudinem, sed non attenderimus ad latitudinem, quæcumque aut quantacumque possit esse adjuncta, &c. Heinc ergo non simplicis quidem Trianguli in infantia visi aspectus; sed partim visus primùm, partim alii, (adhibita simul aut institutione, aut meditatione) causam præbuere illi Triangulo, cujus latera, seu extremas lineas adnixa sumus concipere, ut latitudinis experteis. Heic verò, aliter profectò, in chartaceo Triangulo, quàm in rudi ligno Mercurius, intelligitur contineri. Nam Mercurius sanè re ipsa delineari ex ligno potest; at Triangulus ille indivisibilis non potest, nisi consideratione, & suppositione existare. Pergis; *Quia jam in nobis erat idea veri Trianguli, & facilius à mente nostra, quàm magis composita figura picti Trianguli concipi poterat: idcirco visâ istâ figurâ compositâ, non illam ipsam, sed potius verum Triangulum apprehendimus.* Sed cum hæc, & alia speciosè, atque Platonice dicantur, ideone speciosè ac verè probantur? Ostende porrò puero figuram, quam vocas compositam, Trianguli, non antè visam; is ideam quidem, seu imaginem illius in animo imprimet: & si alium quidem vel viderit, vel possibilem intellexerit, ideam etiam generalem Trianguli formabit, ut ex uno, pluribusve visis, intellectivisve hominibus, generalem hominis ideam. At si quæras ex illo, quam aliam Ideam excitari in animo sentiat, omnia potius dicet, quàm ideam illius tui, scilicet constantis ex lineis latitudinis planè omnis expertibus, qualem se præhabuisse veluti reminiscatur. Dicet, inquam, nisi deinceps vel tu, vel alius, vel Euclidis lectio, vel exposita ratiocinatio cogitationem suggererit, quæ tuo quæsito respondeat. Exemplum depictæ in charta hominis faciei ex lineolis nihil juvat. Nam illa delineatio est tantùm facta ad repræsentandum rem, quæ extra intellectum existit, & ex qua aliunde imago in intellectum transit: At Triangulus est tantùm repræsentativus sui ipsius, planèque oportet, ut prius imaginem sui in intellectum transmittat, quàm sese repræsentans imaginem sui in intellectu excitet; quemadmodum, ut excitet ideam Trianguli Geometrici, oportet, ut prius vel docente alio, vel suggerente ratiocinio, talis Idea fuerit impressa.

Vno verbo, ista omnia, quæ vel à te, vel ab aliis de Ideis rerum innatis dicuntur, nihil aliud ostendunt, quàm esse in nobis facultatem cognoscendarum rerum innatam. Nam, si Ideæ quidem, quas vos fingitis, hujusmodi essent, ut conati ad illas attendere, possemus vel minimæ rei cognitionem assequi, id probabile fieret, quod de illis asseritis. Nunc verò nihil planè juvant; sed attendendæ omninò

V.
Animalis,
aut alterius
rei,
quæ sensu
percepta
non fuerit,
nullam esse
in mente
ideam, ex
perientia
ipsâ con-
vinci.

ninò sunt res ipsæ extra intellectum; adeò ut si ponantur Ideæ, si tollantur, perinde sit, modò sit in nobis vis cognitrix rerum. Novi profectò (vel nosse possum) quoddam animal tibi nunquam visum. Quid prodest tibi quam dicis te habere innatam illius ideam? Intuere in illam, quantum voles; Certus sum te nunquam illius asequiturum notitiam, quousque tibi fuerit ostensum, descriptumve ab aliquo. Vbi autem oculis tuis exhibitum fuerit, imaginem quidem illius hauries oculis; aut si describi audieris, ipsis auribus: ac tum demum esse in te illius Ideam agnosces: At præter illam excitari in tua mente quandam aliam præhabitam, quomodo senties? quomodo probabis, si factum verborum seposueris? Non excitari porrò ullam, quæ præfuerit, veraque sit, ex eo constat, quòd viso uno solo unius generis animalium individuo, non aliam in nobis haberi, excitarive illius ideam experimur, quàm qualis ab hujusmodi individuo deducta est: Et cum aliud deinde, ac plura ejusdem generis individua vidimus, tunc ideam specialem variamus, & pro una duas, pluresve habemus: ac si post ipsas habitas generalem quoque habeamus, illa erit planè, quam ex singularibus eliciemus, abjicientes discrimina, & retinentes id, quod erit omnibus commune. Argumento autem quòd talis idea non sit innata, sed à nobis facta ex singularibus perspectis, illud etiam est, quòd in dies perficitur, & evadit semper tantò generalior, quantò plura cognoscimus, & discrimina plura animadversa rescindimus; cum si innata foret, vel saltem excitata, post perspectum unum singulare individuum, perfecta prorsus existeret, neque novis, novisque semper excitationibus indigeret; quod tu quidem dicis de excitatione veri Trianguli ex unius chartacei, compositique perfectione.

DVBITATIO II.

De probata Dei existentia, ex eo, quòd Ens summè perfectum existentiam sic exigat, ut Triangulus equalitatem trium angulorum cum duobus rectis.

Aggrederis consequenter demonstrare Dei existentiam, viique argumenti est in illis verbis; *Attendenti fit manifestum, non magis posse existentiam ab essentia Dei separari, quàm ab essentia Trianguli magnitudinem trium ejus angulorum equalium*

lium duobus rectis : sive ab Idea montis Ideam vallis : adeo ut non magis repugnet Deum cogitari (hoc est ens summè perfectum) cui desit existentia (hoc est , cui desit aliqua perfectio) quam cogitare montem , cui desit vallis. Enimvero attendendum est , videri tuam hujusmodi comparationem non satis justam. Nam ritè quidem comparas essentiam cum existentia ; verùm non comparas deinde aut existentiam cum existentia , aut proprietatem cum proprietate , sed existentiam cum proprietate. Hinc vel dicendum fuisse videtur , non posse magis separari omnipotentiam , v. c. à Dei essentia , quàm ab essentia Trianguli illam magnitudinis angulorum æqualitatem : vel certè , non posse magis separari Dei existentiam ab ejus essentia , quàm ab essentia Trianguli ejus existentiam. Sic enim bene processisset utraque comparatio , & non modò prior fuisset concessa , verùm etiam posterior : quanquam non propterea evicisses Deum necessariò existere , quia neque Triangulus necessariò existit , tametsi illius essentia , existentiaque separari re ipsa non valeant , quantumcumque mente separentur , sive seorsim cogitentur : ut cogitari etiam essentia , existentiaque divina possunt. Deinde attendendum est , te collocare existentiam inter divinas perfectiones , & non collocare tamen inter perfectiones Trianguli , aut montis ; cum perinde tamen , & suo cujusque modo perfectio dici valeat. Sed nimirum , neque in Deo , neque in ulla alia re existentia perfectio est ; sed id , sine quo non sunt perfectiones. Siquidem id , quod non existit , neque perfectionem , neque imperfectionem habet : & quod existit , pluresque perfectiones habet , non habet existentiam ut perfectionem singularem , unamque ex eo numero ; sed ut illud , quo tam ipsum quàm perfectiones existentes sunt , & sine quo nec ipsum habere , nec perfectiones haberi dicuntur. Hinc neque existentia , perfectionum instar , existere in re dicitur , neque , si res careat existentia , tam imperfecta (sive privata perfectione) dicitur quàm nulla , Quamobrem , ut enumerando perfectiones Trianguli non recenses existentiam , neque proinde concludis existere Triangulum : ita enumerando perfectiones Dei non debuisti in illis ponere existentiam , ut concluderes Deum existere , nisi principium petere velles. Dicis in aliis omnibus rebus distinguere existentiam ab essentia ; non verò in Deo. Sed quomodo quæso existentia Platonis , & essentia Platonis distinguuntur inter se , nisi cogitatione duntaxat ? Fac enim Platonem non amplius existere , ubinam erit ejus essentia ? Nonne porrò in Deo pari modo essen-

tia ,

tia , & existentia cogitatione distinguuntur ? Objicis tibi ipse , Forè , ut cogitando montem cum valle , aut equum alatum , non sequitur propterea aut montem , aut talem equum existere : ita ex eo , quòd cogites Deum ut existentem , non sequi illum existere : ac tum latere sophisma arguis. Verùm non fuit difficile solvere sophisma quod ipse finxisti ; assumendo præsertim id quod tam manifestè repugnat , Deum existentem non existere , neque perinde assumendo hominem , aut equum. At si accepisses ut montem cum valle , & equum cum alis , ita Deum cum scientia , potentia , attributisve aliis , tum difficultas processisset , explicandumque tibi incubuisset , quò fieri possit , ut mons declivis , aut equus alatus cogitari valeat , absque eo quòd existat : Deus sciens , & potens cogitari absque eo , quòd existat non valeat. Dicis liberum non esse cogitare Deum absque existentia , hoc est , ens summè perfectum absque summa perfectione ; ut liberum est equum cum alis , vel sine alis imaginari. Sed nihil addendum , nisi quòd ut liberum est cogitare equum non habentem alas , non cogitata existentia , quæ si advenerit , perfectio per te in eo fuerit ; ita liberum est cogitare Deum habentem scientiam , potentiam , & perfectiones cæteras , non cogitata existentia , quam si habuerit , tum consummata sit perfectio. Quare ut ex eo quòd equus cogitatus perfectionem alarum habens , non propterea colligitur habere existentiam perfectionum , per te , præcipuam ; ita neque ex eo , quòd Deus cogitatur habens scientiam , perfectionesque cæteras , colligitur propterea ejus existentia , sed ea demum probanda est. Et quamvis dicas , tam existentiam , quàm perfectiones cæteras in Idea entis summè perfecti comprehendere , id dicis , quòd probandum est , & conclusionem pro principio assumis. Nam etiam alioquin dicerem in Idea Pegasi perfecti contineri , non tantum perfectionem illam , quòd habeat alas ; sed etiam illam , quòd existat. Ut enim Deus cogitatur perfectus in omni genere perfectionis ; ita Pegasus cogitatur perfectus in suo genere ; nihilque hic posse instari videtur , quòd , proportionem servata , usurpari utrimque non valeat. Dicis , ut cogitando Triangulum non est necesse cogitare , quòd treis angulos habeat pareis duobus rectis , licet id minus verum non sit , ut attendenti postea patet ; ita posse quidem cogitari alias Dei perfectiones , non cogitata existentia , sed illam non esse propterea minus veram , cum attenditur perfectionem esse. Attamen vides quid dici possit : nempe ut illa proprietas attenditur postea esse in Triangulo , quia demonstratione probatur ; ita , ut existentia attendatur esse in Deo , demonstratione

I i

pro-

probandam esse: Secus profectò quilibet in quolibet esse facile evincam. Dicis, te attribuentem Deo omnes perfectiones, non perinde facere ac si putes omnes quadrilateras figuras circulo inscribi; quoniam ut heic falleris, quia deprehendis postea Rhombum non inscribi; non ita illic falleris, quia postea existentiam Deo convenire deprehendis. Sed perinde prorsus facere videris, aut si non facis, necesse est, ut ostendas Deo non repugnare existentiam, quemadmodum ostenditur repugnare Rhombo circulo inscribi. Cætera prætereo, quæ vel non explicas, vel non probas, vel ex jam allatis solvuntur, ut; Nihil posse excogitari, ad cuius essentiam existentia pertineat, præter solum Deum: non posse duos, aut plures ejusmodi Deos intelligi: talem Deum ab æterno existisse, & in æternum esse mansurum: percipere te multa alia in Deo, quibus nihil possit detrahi, nec mutari: oportere ista propius inspicere, ac diligentius investigari, ut detegantur certaque habeantur, &c.

R E S P O N S I O.

Hic non video cuius generis rerum velis esse existentiam, nec quare non æquè proprietatis, atque omnipotentia dici possit, sumendo scilicet nomen proprietatis pro quolibet attributo, sive pro omni eo quod de re potest prædicari, ut hic omninò sumi debet. Quin etiam existentia, necessaria est revera in Deo proprietatis strictissimo modo sumpta, quia illi soli competit, & in eo solo essentia partem facit. Nec proinde existentia trianguli cum existentia Dei debet conferri, quia manifestè aliam habet relationem ad essentiam in Deo quàm in triangulo. Nec magis est petitio principii, quòd existentia inter ea quæ ad essentiam Dei pertinent numeretur, quàm quòd æqualitas trium angulorum cum duobus rectis inter trianguli proprietates recensatur. Nec verum est essentiam, & existentiam in Deo, quemadmodum in triangulo, unam absque alia posse cogitari, quia Deus est suum esse, non autem triangulus. Nec tamen inficior quin existentia possibilis sit perfectio in idea trianguli, ut existentia necessaria est perfectio in Idea Dei; efficit enim illam præstantiorem quàm sint Ideæ illarum Chimærarum quarum existentia nulla esse posse supponitur. Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vires infregisti, hæresque semper delusus illo sophismate, quod ais tam facile à me solvi potuisse. Ad ea autem quæ subjungis, jam alibi satis respondi. Et planè falleris, cum ais non demonstrari existentiam de Deo, ut demonstratur de triangulo, quòd ejus tres anguli sint æquales duobus rectis: utriusque enim est par ratio, nisi quòd demonstratio probans in Deo existentiam sit altera multò

multò simplicior, & clarior. Cætera denique prætereo, quia dum ais me nihil explicare, nihil ipse explicas, & nihil probas nisi tantum te probare nihil posse.

I N S T A N T I A.

Non vides cuius generis rerum velim esse existentiam; id non miror; siquidem nolo certi ullius generis esse: Sed pervides-ne quid interim facias, cum vis alicujus specialis esse generis? Scilicet videris imprimis concipere Rem (seu, ut vulgo dicunt, Ens, aut Aliquid) tanquam generalissimum genus, quod in duas species, sive genera subalterna distribuas, Substantiam nempe, & Proprietatem. Deinde Proprietatum genus in suas species dividens, habes existentiam pro una illarum, confundisque interea Proprietatis, & attributi voces. Ut primùm autem de hac ipsa confusione aliquid dicam, quæ videtur fuisse æquivocationis causa, Notum est Proprietatis vocem sonare quidpiam physicum, & ab intellectus operatione independens; vocem verò attributi sonare quidpiam logicum, & ab intellectu attribuyente, sive prædicante dependens. Heinc autem fit, ut omnis quidem proprietas attributum fieri, sive esse possit; at non vicissim omne attributum Proprietas, ut vel ex eo patet, quòd Substantia quoque attributum sit, quæ tamen Proprietas non est, sed genus ab illa distinctum; imò & Res ipsa attributum sit, quæ est genus, substantiâ, & proprietate generalius. Constat proinde attributum esse aliquid non modò transcendens, cujusmodi est Res, aut Ens; verùm etiam supertranscendens; quatenus de Re, aut Ente prædicatur; sed nempe transcendens, aut supertranscendens est, quatenus quidpiam logicum est, & ad intellectum pertinet, qui cogitatione sua prætergreditur universitatem Rerum. Quamobrem, ne æquivocatio sit, aut abstinendum tibi est à voce Attributi, aut limitando illam ad notionem proprietatis, intelligendum est attributum esse aliquid distinctum à Substantia, & minùs quàm Res, latè patens. Iam ergo cum vis Existentiam esse specialem Proprietatem, sive speciale attributum, potest quidem vox proprietatis prædicari de Existentia, potest & ipsa Rei vox, quatenus omni generi competit, ut prædicari de specie possit: At ipsa Existentiæ vox neque abstractè, neque concretè prædicari poterit; neque de Proprietate universè, quoniam nulla species prædicatur de genere; Neque de Re uni-

versè, quoniam quod non prædicatur de inferiori, sive minùs generali, non prædicatur etiam de superiore, seu generaliore. Rursus neque de Substantia; quoniam nulla species prædicatur de genere contrapósito, & de quo id genus, cuius est, non prædicatur; Denique neque de ulla alia proprietate, quoniam nulla species prædicatur de alia, quæ sub eodem genere est. Itaque ut non dicimus *Animal est homo, Corpus vivens est homo, Planta est homo, Equus est homo*; ita neque dicere poterimus, *Proprietas est existens, vel existit, Res existit, Substantia existit, Sapientia, aut alia proprietas existit*. Vides-ne igitur quàm-multa non existere consequatur, ex eo quòd vis Existentiæ esse specialis generis rerum? Vides-ne proinde cur ego nõ ad speciale aliquòd rerum genus retulerim, sed habuerim potiùs ut generalissimum, sive transcendentele genus, quod omnibus generibus, speciebusq; rerum ita competat, ut nisi de ipsis prædicari valeat, ipsæ nec res sint, nec censerì possint? Ex hoc sanè est, cur antea objecerim sub perfectionis nomine, quod jam sub nomine proprietatis objiciendum occurrit. Cognoscere vis utrum Existentiæ haberi debeat tanquam proprietas illius rei, quæ existit; expende, an res ita possit aut illà privari, aut privata intelligi, ut res adhuc quæpiam remaneat, remanereve intelligatur. Nempe ita fieri comperies in proprietatibus omnibus, quibus aut reipsa, aut mente sublatis, adhuc tamen substantia, cuius proprietates sunt, intelligitur, ut res quæpiam perseverare. Porro ubi existentiæ aut adempta reipsa fuerit, aut adempta intelligetur, quæso an ea res, cuius fuit, sit perseveratura aliquid, an nihil? Vides sanè futuram nihil, quia quod non existit, nihil est; Nam & dum suppones perseverare per parteis, suppones quoque non esse ademptam existentiæ per parteis: cum ubi supposueris nullam remanere existentiæ, tum res sit planè nulla futura. Ex hoc proinde subnotavi discrimen, quod est inter aliquam perfectionem, sive proprietatem, v. c. visum, & ipsam Existentiæ. Nam homo quidem cui competit visus, si illo destituatur, non propterea nullus evadit, sed tantum cæcus, hoc est imperfectus, & privatus visu; At quicquid sit illud, cui existentiæ competit, si existentiæ destituatur, tunc verè nullum, aut nihil esse dicitur, non imperfectum, aut existentiæ privatum; quando id quod imperfectum, aut privatum dicitur, supponitur adhuc esse aliquid, tamen absque habita perfectione, seu proprietate.

An non proinde jure subjunxi, te, ut enumerando perfectiones, seu pro-

II.
Paralogis-
mum fuisse,
ac perseverare,
ob mutatam
suppositionem
ex statum
ideali in
statum realem.

seu proprietates Trianguli, non recensueras existentiæ, neque proinde concluderes existere Triangulum; ita enumerando perfectiones, sive proprietates DEI, non debuisti in illis ponere existentiæ, ut concluderes Deum existere, nisi principium petere velles? Nempe ista fuit paralogismi radix ab ipsa usque transitione ex priorè Meditationis parte, de essentia rerum materialium; ad posteriorem de Dei existentiæ. Etenim transitio hæc fuit, *Iam verò si ex eo solo, quòd alicujus rei Ideam possim ex cogitatione mea depromere, sequitur ea omnia, quæ ad illam rem pertinere clarè, & distinctè percipio, reverà ad illam pertinere, Nunquid inde haberi etiam potest argumentum, quo Dei existentiæ probetur?* Tum ratiocinatio tua fuit, quam alicubi expressisti hac forma,

Quod clarè, & distinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram, & immutabilem naturam, sive essentiam, sive formam, id potest de ea re, cum veritate affirmari:

Sed postquam satis accuratè investigavimus quid sit Deus, clarè, & distinctè intelligimus ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere, ut existat:

Ergo tunc cum veritate possumus de Deo affirmare, quòd existat.

Cæterum, cum verba illa transitionis, *Ex eo solo, quòd alicujus rei Ideam possim ex me depromere, sequitur, &c.* ostendant tam in transitione, quàm in Propositione usurpari à te rem, ac veram, immutabilemque naturam, non quam extra intellectum, conceptumve tuum, seu in se ipsa cognoveris, sed quam duntaxat intra intellectum, sive in Idea, cogitationis vi habueris: perspicuum est sensum tuæ Propositionis esse non posse alium, quàm si hoc modo efferatur,

Quod clarè, & distinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram, & immutabilem naturam, quatenus in Idea est, id potest de ea re cum veritate affirmari, quatenus in Idea est.

Quippe, si ex eo, quòd in Idea ex cogitatione tua deprompta, & intra tuum intellectum aut nata, aut facta, & consistente, observas; ad id quod res sit, aut esse debeat in seipsa, vel in ipsamet rerum natura, extraque tuum intellectum, facere gradum volueris; paralogismus perspicuus est, ob commutatam suppositionem, seu rem in vario statu acceptam. Quo ex genere audiuntur Sophismata illa in Dialecticorum Scholis, *Animal est genus hominis; homo est animal; igitur homo est genus hominis; Et, Equus prædicatur de multis; Bucephalus est Equus, Igitur Bucephalus prædicatur de multis, &c.* Scilicet animal, & Equus nunc accipiuntur prout in-

intellectu sunt, & ab ejus operatione id, quod dicuntur esse, mutantur; nunc prout in seipsis sunt, & ab operatione intellectus non pendent. Neque dicas tuas Ideas repræsentare res, non solum quales in Ideis, seu intra intellectum sunt; verum etiam quales in se, extraque ipsum intellectum. Siquidem hoc ipsum in quaestione est; & cum nemo non possit pari jure idem dicere, vides quid ex tanta idearum discrepantia esse admittendum sequatur. Dices te rem limitare ad claram, distinctamque notitiam; sed & quaestio est, qualis-nam sit ista clara, distinctaque notitia, cui nulla planè falsitas subsit, ut agitatum superius est; & nemo ex iis, qui opposita sentiunt, non putat se habere tam claram, distinctamque notitiam, quam tu; adeò ut, quo jure tu præfers tuam, illorum quivis præferat suam. Addo, dum quis in intellectu habet Ideam montis aurei, intelligi ab illo clarè, & distinctè pertinere ad montis aurei veram, immutabilemque naturam, essentiam, formam, ut ex auro constet. Neque enim minus verum, immutabileque est, debere montem aureum ex auro constare, quam rationale animal esse ratione præditum. An igitur ex natura, quæ repræsentatur per Ideam, & intra intellectum est, licebit gradum facere ad naturam, quæ re ipsa, & extra intellectum sit? Profectò dici hoc solum potest,

Quod clarè, & distinctè intelligimus pertinere ad montis aurei veram, immutabilemque naturam, quatenus in Idea est, id potest de monte aureo, cum veritate affirmari, quatenus in Idea est. Neque dicas esse inter montem aureum, & animal rationale discrimen. Etenim discrimen est quidem, quòd postquam es egressus ex statu ideali, in statum realem; seu ex ergastulo intellectus, in theatrum naturæ; animal rationale passim videas; montem aureum nullibi videas. At quandiu manes in statu ideali, discrimen nullum idearum est; neque habes Criterium, quòd judicare possis, an talis Idea sit conformis rei extra intellectum existenti, an non; expectandumque est, quousque in statu reali experientia criterium fiat. Dices Ideam montis aurei non continere veram, immutabilemque naturam; sed tantum fictitiam, & ab intellectu compositam, quoniam non solum abstractione, sed etiam clara, & distincta operatione ita potes illam

III.

Non alia ratione fuisse probatum Deum existere, quam quia Deus existit.

dividere, ut intelligas montem sine auro. Verum poteris pari modo dividere, & intelligere animal sine ratione; cum ut montes sunt, qui aurei non sunt; ita animalia sint, quæ rationalia non sunt.

Patet exinde quidnam sit de tua Assumptione dicendum. Nam pri-

primùm quod ais, *Postquam satis accuratè investigavimus quid sit Deus, clarè, & distinctè intelligimus, &c.* arguunt tuæ meditationes non investigasse te inspiciendo in ipsum Deum, quem ut in se est, non vidisti, sed in solam Ideam, quam te de illo intra intellectum habere censuisti. Quare & quicquid intelligis pertinere ad ejus naturam, non intelligis pertinere quatenus natura in seipsa est, sed quatenus est in tua Idea; ex quo sequitur ut non alio modo efferri poterit assumptio, quam isto;

Sed postquam satis accuratè investigavimus quid sit Deus, intuendo in ejus Ideam, clarè, & distinctè intelligimus ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere ut existat, quatenus in Idea est.

Et assumere sanè te naturam divinam non quatenus in seipsa, sed quatenus in Idea est, vel id arguit, quòd probaturus ejus existentiam, per investigationem Ideæ, seu Ideam exploratam pro argumento habes; & cum Idea contineat descriptionem naturæ divinæ, idcirco talem Deum describis, qualem ejus Ideam habes, ut constet quid nomine DEI velis esse intelligendum. Quippe frustra requiritur, an res aliqua existat, an non, nisi qualis res concipiatur, perspicuum fiat. Cum igitur illi, quem fingis negare DEI existentiam, probare contendis Deum existere, & qualis-nam Deus à te concipiatur ipsi describis; profectò talem ipsi describis, qualem ille concipit in tua Idea existere, non qualis reverà, & in se existit; quippe expectat ut ipse probes talem in se existere, qualem in Idea existentem describis. Heinc si assumptionem ita urgeas, ut existentiam naturæ divinæ in Idea tua conceptam, accipiendam contendas pro existentia naturæ divinæ in se, tum ille poterit arguere manifestam esse sophisma, & te perinde continebit in assumptione exposita, ac contineret, si circa montem aureum aliud assumeres, quam istud; *Sed postquam satis accuratè investigavimus, quid sit mons aureus, intuendo in ejus Ideam, clarè & distinctè intelligimus, ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere, ut ex auro constet, quatenus in Idea est.* Quare & ita exciperet, *Ecquænam est, precor, hæc probandi forma? Controvertitur inter nos, An Deus existat; tu verò assumis pertinere ad ejus naturam, ut existat? Et nonne hæc ipsa est quaestio? Nonne hoc ipsum probandum est, pertinere ad ejus naturam, ut existat? Dices-ne fortè id remanere ex facta à te descriptione probatum? At describere qualem rem concipias, est-ne demonstrare existere ipsam? An id probas enumerando*

rando omnes Dei perfectiones, æternitatem, immensitatem, summam potentiam, sapientiam, existentiam, &c. At quid agis aliud, quàm ponis inter perfectiones existentiam, ut esse existentiam, videlicet idem per se ipsum, probes? An idèo probas, quia non potest Ens summè perfectum sine existentia intelligi? At nonne hæc ipsa controversia est, an detur Ens summè perfectum, quale Dei nomine intelligitur? Nonne alia ratione probandum est, existere Ens summè perfectum, quàm supponendo dari Ens summè perfectum, quod omninò est petere principium? An probas, quia cæteris rebus non alia existentia, quàm possibilis, atque contingens convenit; ipsi autem DEO actualis, atque necessaria? At nonne hæc ipsa est quæstio, an existentia Deo conveniat, quæcumque tandem illa sit; cum si quis universè neget, etiam actuale, & necessariam neget? Et sic ille quidem urgeret nihil aliud te, quàm principium petere; mihi satis est subnotasse paralogismum ex eo natum, quòd Existentiam inter perfectiones habueris; quòd Existentiam in Idea cum Existentia in re ipsa confuderis; quòd Existentiam ad Existentiam comprobendam assumpseris. Quod superest, ea quæ deduxi in Dubitatione, ita constare (mihi quidem) videntur, ut spectata tua responsione quidpiam addere supervacuum putem; Lectorisque solùm admonendi sint, ut dubitationem cum responsione comparantes, iudicent quid sentiendum sit de tuis illis verbis, *Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vireis infregisti, hæresque semper delusus illo sophismate, quod ais tam facile à me solvi potuisse, Et, Cætera denique prætereo; quia dum ais me nihil explicare, nihil ipse explicas, & nihil probas, nisi tantum te probare nihil posse.*

D V B I T A T I O III.

De certitudine, ac veritate omnis cognitionis, quatenus asseritur pendere à clara, evidentique notitia, quòd Deus sit, & quòd sit verax.

DEclaras postremò, omnis scientiæ certitudinem & veritatem, ab una veri Dei cognitione ita pendere, ut hac non habitâ, nulla certitudo aut scientia vera haberi possit. Exemplum adfers: *Cum enim, inquis, naturam Trianguli considero, evidentissimè quidem mihi, utpote*

utpote Geometriæ principiis imbuto, apparet ejus tres angulos æquales esse duobus rectis; nec possum non credere id verum esse, quandiu ad ejus demonstrationem attendo. Sed statim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clarissimè perspexisse, facile tamen potest accidere, ut dubitem an sit vera: siquidem Deum ignorem. Possent enim mihi persuadere, me talem à natura factum esse, ut interdum in iis fallax, quæ me puto quamevidentissimè percipere: cum præsertim meminero, me multa pro veris & certis habuisse, quæ postmodum aliis rationibus adductus, falsa esse judicavi. Postquam verò percepi Deum esse: quia simul intellexi cætera omnia ab eo pendere, illumque non esse fallacem, atque inde collegi illa omnia, quæ clarè, & distinctè percipio, necessariò esse vera: etiam si non attendam amplius ad rationes, propter quas istud verum esse judicavi: modò tamen recorder me clarè, & distinctè percepisse, nulla ratio contraria afferri potest, quæ me ad dubitandum impellat; sed veram, & certam de hoc habeo scientiam. Neque de hoc tantum, sed & de reliquis omnibus, quæ memini me aliquando demonstrasse, ut de Geometricis & similibus. Ad ista porrò; vir eximie, cum admittam te ferè loqui, nihil aliud licet dicere, nisi quòd videris ægrè à quoquam fidem impetraturus; Te, ante id tempus quo superiora de Deo es ratiocinatus, minùs fuisse certum illarum Geometricarum demonstrationum, quàm postmodum fueris. Profectò enim eæ demonstrationes ejus evidentiae ac certitudinis videntur, ut per se assensum extorqueant, & semel perceptæ intellectum amplius hæere non sinant: adeò ut etiam pravo illi Genio tam facilè sis laqueum mandaturus, ac dum (tametsi Deo nondum cognito) tam animosè asseverasti non posse tibi imponi circa illam propositionem, illationemve, ego cogito; itaque existo. Quin-etiam quantumvis sit verum, uti nihil verius, Deum existere, esse illum omnium Authorem, non esse fallacem: quia tamen hæc esse videntur minus evidentia, quàm demonstrationes illæ Geometricæ, vel eo argumento, quòd Dei existentiam, rerum creationem, & alia de Deo multi controvertant, has demonstrationes nemo inficietur; ecquis est, quem persuadeas, istas ab illis evidentiam certitudinemque mutuari? Et quis capiat Diagoram, Theodorum, aut si qui similes sunt athei, certos omninò reddi non posse hujusmodi demonstrationum? Et quotusquisque credentium est, quem si rogaris, cur certus sit in Triangulo rectangulo quadratum baseos æquale esse quadratis crurum, responsurus sit, quia scio Deum esse, & Deum non posse fallere, & ipsum esse tam hujus rei, quàm aliorum om-

nium Authorem : & non respondeat potius , quoniam illud scio , ac persuadeor indubitata demonstratione ? Quantò magis id responderent Pythagoras, Plato, Archimedes, Euclides, cæteri Mathematici , quorum nemo esse videtur , qui de Deo cogitet , ut demonstrationum certissimus fiat. Quanquam, quia fortè non de aliis, sed de te ipso solo spondebis , idque aliunde pium est ; non est profectò quare contendam.

R E S P O N S I O.

Contra ea quæ hic habes de Diagona, Theodoro, Pythagora, aliisque, oppono Scepticos, quæ de ipsis Geometricis demonstrationibus dubitabant, & affirmo ipsos id facturos non fuisse, si Deum, ut par est, cognovissent. Nec rectè probatur unam rem aliã esse notio-rem, ex eo quòd pluribus vera videatur, sed tantum ex eo quòd illis qui utramque, ut par est, cognoscunt, appareat esse cognitu prior, evidentior & certior.

I N S T A N T I A.

I. **N**ihil heic addendum ad ea, quæ inter dubitandum proposita sunt, nisi propter illud, quod opponis de Scepticis. Nam ut præteream Scepticorum incertitudinem non obstisse, quòd minùs dogmatici certi, imò potiùs certissimi forent suorum dogmatum, & quos speciatim nominavi, Geometricarum demonstrationum, quibus nihil prodest opposuisse Scepticos : Ut istud, inquam, præteream, dico imprimis, Scepticos neque dubitasse, neque argumentatos fuisse adversus ea, quæ apparent, aut ad vitam utilia sunt ; sed solùm adversus occulta, incerta, vana, & ad ostentationem comparata. Et, si aliquando visi sunt adversus apparentia, aut vitæ utilia quidpiam dicere, testatos eos fuisse se id facere, non quòd evertere ea vellent, sed quòd operæpretium foret retundere Philosophorum dogmaticorum arrogantiam, qui cum caligarent in rebus omnium manifestissimis, se oculatissimos tamen in abstrusissimis jactitarent. Dico præterea sic eos habuisse in censu rerum apparentium, quæcumque per Geometricas demonstrationes probarentur, ut de ipsis quidem nulli dubitarent, sed solùm demonstrandi rationem, quâ Geometræ gloriarentur, impetierint. Ut enim circa Astronomiam habuere in rebus apparentibus Eclipseis, configurationesque Planetarum varias, & dixere tamen adversus hypotheseis; non quatenus ad prænosendum Eclipseis, cæterâq;

râq; conferebant, sed quatenus ita ratæ habebantur, ut quas quisq; tuebatur, pro germanis, naturalibusque haberet; cum tamen per oppositas, & quæ non possent esse simul veræ, eadem servarentur, prænoscerenturque apparentia : Ita in Geometria habuere omninò in rebus apparentibus & Triangulum habere tres angulos pareis duobus rectis; & Quadratum hypotenusæ esse æquale quadratis crurum, & hujusmodi cætera; quippe quæ in natura sint, ac sola vocum intelligentia, & attentione indigeant (neque enim demonstrare est aliud, quàm quid sit attendendum jubere; ut dum quis vultum conspiciens, neque nævum detegens, jubetur propius inspicere, attenderéque ad eam partem, in qua nævus est) at dubitationes moverunt circa modum demonstrandi per hypotheseis; non quatenus ad attentionem, detectionemque propositam conducebant, sed quatenus ita habebantur ratæ, atque naturales, ut res suppositæ tales planè forent, quales esse supponerentur; cujusmodi est indivisibilitas puncti, lineæ, superficiæ, quam paullò antè attigimus. Heinc non videas illos insistentis adversus Demonstrationes, aut principia plana, naturalia, non hypothetica, vel supposititia; sed solùm adversus ipsas hypotheseis, de quibus id primùm quærebant, *ei èξ υποθέσεως ἡ ληπτόν, Sit-ne aliquid ex hypothesi accipiendum?* actum, tametsi viderentur adversus apparentia, & res demonstratas, demonstrationesve ipsas disputare, nihilominùs verba eorum fuisse, se id agere, *ἐκ ἀναίρειν βυλομύθας, non evertere ea volentes: ἀλλὰ ἀπεικνύντες τὴν τῶν δογματικῶν οἴησιν, καὶ θεωρεῖται, sed dogmaticorum arrogantiam, jactationemque coarquentes*: aded proinde, ut ne opponi quidem Pythagoræ, Platoni, aut aliis debeant, quasi dubitarent seridè de rebus, quas Dogmaticis opponebant.

II. Quod subdis non rectè probari unam rem aliã esse notio-rem, ex eo quòd pluribus vera videatur; sed tantum ex eo, quòd illis, qui utramque, ut par est, cognoscunt, appareat esse cognitu prior, evidentior, & certior, Quid quæso ad quæstionem facit? Nam, ut præteream difficultatem superare de iis, qui utramque cognoscunt, & ut par est, dico iterum, ut par est, cognoscunt (neque enim cuivis dicenti se, ut par est, cognoscere, illico fides adhibenda) Quonã modo exinde probas demonstrationes Geometricas mutuari evidentiam certitudinemque ex iis, quæ de Dei existentia, Rerum creatione, & consimilibus dicuntur, cum ista multis inevidentia, & incerta sint, illæ sint evidentes, ac certæ, non modò pluribus, sed etiam omnibus, hoc est, tam cæteris, quàm illis, quibus res divinæ inevidentes sunt; ac incertæ?

certæ? Et quomodo non proinde est notius, quod nemo ignorat, quàm quod plæriq; ignorant? Nam & tametsi id, quod plæriq; ignorant, possit, ut fit vulgo, dici notius secundum se, hoc tamẽ nihil aliud significat, quàm majorem esse in illo existendi necessitatem; cæterum enim cum res nota, habito respectu ad noscentem dicatur; patet sanè id, quod innotescit pluribus, quamvis sit minùs necessarium, dicaturque solùm notius secundum nos, esse nihilominùs id, quod propriè appelletur *notius*. Heinc natura ipsa divina habet quidem omnimodam existendi necessitatem, neque res ulla Geometrica debet cum illa circa hanc necessitatem comparari: sed quod tamen spectat ad claram, evidentemque notitiam, videntur res Geometricæ existimari posse notiores; & cum naturalis certitudo ex evidentia pendeat, non videtur certitudo rerum Geometricarum à certitudine divinarum pendere. Finge certè virum, qui & Deum existere persuasus sit, & res Geometricas demonstrativè teneat; ac ipsi nihilominùs ea infœlicitas contingat, quæ memorata Diagoræ, dum ex pio evasit impius; an putas illum cum abjecta de existentia Dei persuasionem, abjecturum quoque persuasionem demonstrationum Mathematicarum? Nisi putes; vides profectò persuasionem hanc esse ab illa independentem; Ne id memorem, quod Mirandulano placuit, non hanc ab illa ferre præsidium, sed inferre potiùs ipsi detrimentum; quippe una celebrium ejus propositionum fuit, *nihil esse magis nocivum Theologo, quàm nosse Elementa Euclidis*. Posses proinde multa urgere adversus tuum illud ratiocinium,

Tum denique potui alicujus rei certus effici, cum potui advertere eam esse perceptam clarà, distinctaque notitià, quæ Deum, qui esset, & verax esset, haberet authorem:

Atqui nunc possum advertere rem aliquam esse perceptam à me clarà, distinctaque notitià, quæ Deum, qui sit, & verax sit, habeat authorem:

Igitur nunc denique possum certus effici alicujus rei.

Verùm infirmitas illius patet tum ex iis, quæ in superiorem Meditationem disputata sunt circa claram, evidentemque notitiam; tum ex iis quæ attigimus circa Meditationem tertiam, de certitudine hujus tuæ propositionis *Ego cogito*; urgerique etiam potuit de tua conclusione, *Igitur sum*; quam totius tui quasi ædificii fundamentum alicubi vocas. Repeto hoc solùm; Cum certitudo hujus tui effati, *Ego cogito, igitur existo*, fuerit in te parta ex clara, distinctaque notitia ante notitiam ipsius Dei, & fuerit tibi fundamentum,

cui

cui superexstruxeris quicquid de Deo, claraque & distincta notitia es ratiocinatus; idcirco præter inculcata de petitione principii, circa claram, distinctamque notitiam, duo exinde sequi. Vnum est, Non effici saltem te certum hujus tui effati, *Ego cogito, igitur sum*, ex vi deducti mox ratiocinii; Quippe certitudinem hanc habuisti antequàm Deum noveris, & argumentatus fueris, existentem, veracem, authorem; neque dicere potes te fuisse deinceps in ea confirmatum; quoniam fundamentum est, quod præbet rei fundatæ firmitudinem; non res fundata ipsi fundamento. Alterum est, cum propter quod unumquodque est tale, & illud magis tale sit; referre te acceptam debere cæterarum rerum certitudinem non ad Deum, ut quidpiam medium, sed ad tuum illud Effatum, ut quid primum, & tanquam fundamentum, ex cujus certitudine ipsius quoque medii certitudo dependeat.

IN MEDITATIONEM VI,

Quæ est

De Rerum Materialium existentia, & reali
Mentis à corpore distinctione.

DUBITATIO I.

De distinctione Intellectionis, & Imaginationis.

Circa sextam, id non moror quod initio dicis, *Res materiales ut sunt objectum puræ Matheseos posse existere*: cum tamen res materiales sint objectum mixtæ, non puræ matheseos; & objectum puræ matheseos, ut punctum, linea, superficies, constantiaque ex iis indivisibilia, indivisibiliterque se habentia, existere re ipsa non possint. In eo solùm hæreo, quod heic iterum *imaginationem ab intellectione* distinguis. Quippe, ô Mens, hæ duæ videntur unius, ejusdemque facultatis actiones, ut supra insinuavimus; & si quid sit discriminis, id non videtur amplius esse, quàm secundum magis, & minus; & vide ut illa inde jam probentur. Dixisti supra, *imaginari nihil esse aliud, quàm contemplari figuram, imaginationemve rei corporeæ*: Heic verò non abnuis, *intelligere esse contemplari*

K k 3

Tri-

Trigonum, Pentagonum, Chiliagonum, Myriagonum, & hujusmodi cætera, quæ figuræ sunt rerum corporæarum. Et discrimen quidem jam statuis, quod imaginatio sit cum quadam applicatione facultatis cognoscitivæ ad corpus: intellectio verò talem applicationem, seu contentionem non exigat. Aded ut, cum simpliciter, & sine labore percipis Trigonum; ut figuram constantem tribus angulis, id intelligere te dicas. Et cum non sine aliqua tui contentione figuram quasi præsentem habes, inspicias, exploras, distinctèque & sigillatim agnoscis, discernisque treis angulos, id te dicas imaginari. Ac proinde, cum percipias quidem absque labore Chiliagonum esse figuram mille angulorum: neque tamen applicando & contendendo teipsam discernere possis, & quasi præsentem habere, sigillatimque discernere omnes illius angulos, sed te perinde confuse habeas, ac circa Myriagonum, aut quamcumque aliam hujuscemodi figurarum; idcirco censeas respectu Chiliagoni, aut Myriagoni Intellectionem esse, non Imaginationem. Veruntamen nihil sanè obstat, quin ut ad Trigonum, sic ad Chiliagonum, quemadmodum intellectionem, ita imaginationem extendas. Nam & nonnihil contendis, ut figuram illam tam multorum angulorum aliquo modo imagineris: licet multitudo illa angulorum tanta sit, ut ipsam distinctè capere non possis: & aliunde percipis quidem voce Chiliagoni significari figuram mille angulorum, sed hæc est tantum vis nominis; nam non propterea in ea figura intelligis magis mille angulos, quam imaginaris. Attendendum verò ut amittatur distinctio, & acquiratur confusio per gradus. Tetragonum enim confusius quàm Trigonum percipies, imaginaberisve aut intelliges; sed distinctius, quàm Pentagonum. Tum hoc confusius Tetragono, Hexagono distinctius, atque ita consequenter; donec non habeas quid disertè tibi proponas, & quia jam disertè capere non possis, contendere teipsam ut plurimum negligas. Quamobrem, si velis quidem imaginationem simul & intellectionem vocare, quandiu figuram distinctè, & cum sensibili quadam contentione cognoscis; intellectionem verò solum dum confuse solum, & cum nullâ, aut perexiguâ contentione specularis, licebit profectò: at non erit propterea, cur plusquàm unum genus internæ cognitionis adstruas, cui accidentarium solummodo sit, ut secundum magis, & minus distinctè vel confuse, intentè vel remissè figuram quampiam intuearis. Et certè cum Heptagonum, Octagonum, cæterasque porrò figuras ad Chiliagonum, aut Myriagonum usque percurrere voluerimus & ad majorem, minorèmq; distinctionem, vel remissionem, semper continuòque attenderimus, dicere-

cere-ne poterimus, ubinam, seu in qua figura imaginatio desinat, intellectio sola remaneat? Nisi potiùs non apparebit series tenor-que uniusmodi cognitionis, cujus continuò, insensibilitèrque decrescat distinctio & contentio; crescat confusio & remissio. Aliàs certè considera, ut intellectionem deprimas, imaginationem extollas. Quid enim aliud, quàm illi ludibrium, isti commendationem quæris; dum illi negligentiam & confusionem tribuis, huic verò diligentiam & perspicuitatem adscribis. Afferis postea, vim imaginandi, prout à vi intelligendi distinguitur, ad tui essentiam non requiri: quomodo id verò, si una eadèmq; vis sit, cujus functiones differant secundum magis & minus duntaxat? Subjicis, mentem imaginando sese convertere ad corpus, intelligendo, ad seipsam, Ideamve quam habet in se. Quid ita verò, si non potest mens sese ad seipsam, Ideamve ullam convertere, quin simul sese convertat ad aliquid corporeum, Ideamve corporea repræsentatum? Nam Trigonum quidem, Pentagonum, Chiliagonum, Myriagonum, cæteræque figuræ, earumve Ideæ corporeæ omninò sunt; neque potest mens ad illas, nisi ut corporeas, corporearumve instar intelligendo attendere. Quod spectat ad Ideas rerum immaterialium creditarum, ut Dei, Angeli, animæ humanæ seu mentis; constat etiam quascumque habemus de ipsis Ideas, esse vel corporeas, vel quasi corporeas, ex forma scilicet humana, & ex rebus aliàs tenuissimis, simplicissimis, insensibilissimis, cujusmodi sunt aër, ætherve, desumptas, ut suprâ quoque attigimus. Quod autem dicis conjicere te probabiliter solum aliquod corpus existere; quia non potes dicere seriò, idcirco morandum non est.

R E S P O N S I O.

DE eo quod neges res materiales, ut sunt objectum puræ Mathematicæ, existere, jam antè egi. Falsum autem est intellectionem Chiliagoni esse confusam; distinctissimè enim & clarissimè multa de eo possunt demonstrari, quod certè non fieret, si non nisi confuse, vel, ut ais, nominatenus perciperetur. Sed revera illud totum simul clarè intelligimus, etsi non possimus totum simul imaginari. Ex quo patet vires intelligendi & imaginandi, non differre tantum secundum magis & minus, sed ut duos modos operandi planè diversos. Quippe in intellectione mens se solà utitur, in imaginatione verò formam corpoream contemplatur. Ac quamvis figuræ Geometricæ sint omninò corporeæ, non tamen idcirco Ideæ illæ, per quas intelliguntur, quando sub imaginationem non cadunt, corporeæ sunt putandæ. Ac denique

denique te sola dignum est, ô caro, existimare Ideas Dei, Angeli, & mentis humanæ esse corporeas, vel quasi corporeas, ex forma scilicet humana, & ex rebus aliis tenuissimis, simplicissimis, insensibilissimis, cujusmodi sunt aër, æthérve, desumptas. Quisquis enim Deum, aut mentem ita sibi repræsentat, rem non imaginabilem conatur imaginari, & nihil nisi corpoream Ideam effingit, cui nomen Dei, vel mentis falso tribuit. Nam in vera mentis Idea sola cogitatio cum ejus attributis, quorum nulla corporea sunt, continetur.

I N S T A N T I A.

I.
Difficultates dissimulatas.
Falsum esse Chiliagonum clarè, distinctèque sine imaginatione intelligi: & Trigonum non clarè, distinctèque intelligi cum imaginatione.

DE eo, quod circa res materialeis, quatenus illas puræ Matheseos dixeris objectum, obiter attigeram, & mixtæ, non puræ matheseos esse objectum dixeram, an aliquid responderis, & non potius, ut canis in Ægypto, aliquid solum attigeris, ut remissione hoc loco utens, videri posses alibi difficultatem plenè solvissè; attendentium esto judicium. Quod ad distinctionem Imaginationis, & Intellectionis spectat; nihil addendum est ad ea, quæ in Dubitatione proposita sunt, quæque solerter es prætergressus. Nam quod ais nos Chiliagonum distinctissimè intelligere, cum non possimus imaginari; & ideam illam, per quam intelligitur, cum in imaginationem non cadat, non esse corpoream; aliis expendendum relinquo. Adnoto solum heic quoque locum esse factum illi instantiæ, quâ occasione aliâ requirebam superiùs, Quâ fieri possit, ut dicatur cujuspiam rei esse idea, & idea tamen illius imago non sit? Nam Ideam quidem imaginem esse, non cæteri modò hominum, sed tu quoque jam admisisti: Quomodo verò Idea Chiliagoni, quæ in intellectum, non in imaginationem cadit, imago Chiliagoni est? Quippe, si distinctè quidem repræsentat figuræ angulos, ut repræsentat idea Trigoni; tum ad imaginationem etiam pertinet, quod nihilominus non concedis. Si non repræsentat; igitur imago non est; cum de ratione imaginis sit, ut rem, qualis est, repræsentet. Ac ipse quidem non diffiteor, quin imago sit, & Chiliagonum repræsentet; sed videtur mihi & imago, & repræsentatio confusa; atque idcirco ejus perceptionem non intellectionem modò, sed imaginationem etiam dico. Et cum non negem intellectum ex figuris aliis distinctè perceptis consequutione necessaria inferre, demonstrarèque de Chiliagono aliqua; non agnosco tamen illum magis intelligere, quàm imaginari ipsam Chiliagoni figuram. Tu au-

tem

tem vis omnia distinctissimè, & citra imaginationem percipi; cum dicere tamen profectò non possis in quonam consistat distinctissima hæc distinctio. Nam distinctè percipere, nonne est parteis singulas sigillatim nosse, sive cognitione complecti? Nisi ergo parteis Chiliagoni singulas, sive angulos omneis sigillatim noveris, cognitione complexus fueris; quanam ratione te Chiliagonum percipere distinctè dicis? Insultabis me requirere perceptionem, quæ per imaginationem habetur: Ego verò non requiro an per imaginationem, an per aliam facultatem habeatur, dummodo habeatur: Requiro solum, ut definias quid perceptionem distinctam voces, & Chiliagono applices; paratus statim manus dare, si definitio apposita, appositèque applicita fuerit. Nisi autem facies, & extua definitione perceptio appareat universè solum, & ut ita loquar, conglobatè facta, non autem sigillatim, & per parteis singulas; quomodo evinces perceptionem esse distinctam; & non potius confusam? Heinc videtur sanè prætereundum tibi non fuisse, quod de progressu perceptionis ex Trigono usque, per Tetragonum, Pentagonum, Hexagonum, & cætera, ad Chiliagonum, aut Myriagonum usque fuerat objectum; ut explicares quandònam imaginatio cessaret, intellectio sola restaret: neque progressus esset ejusdem facultatis secundum magis & minus, sed essent duo modi operandi planè, ut asseris, diversi; Vt explicares quomodo non foret distinctior intellectio, cum imaginatione conjuncta, quàm cum evaderet, essetque separata. Certè cum ad perceptionem Trigoni & Imaginatio, & Intellectio concurrant; ad perceptionem Chiliagoni sola intellectio; eccujus tandem pretii est distinctio, qua Chiliagonus percipitur, ejus respectu, qua Trigonum? Et cum sit tanta claritas in perceptione Trigoni, tanta obscuritas in perceptione Chiliagoni; & aliunde claritas illa ab imaginatione tota sit; ista verò obscuritas intellectum solum attineat; eccujus-nam pretii non erit perceptio, quæ aut imaginatione, aut cum imaginatione fit, respectu illius, quæ solo intellectu? Dicis te, si de Chiliagono velis cogitare, æquè bene intelligere illud esse figuram constantem mille lateribus, ac intelligis Triangulum esse figuram constantem tribus. Sed nempe hoc nihil est aliud, quàm quid nomine Chiliagoni significetur intelligere; Nam rem quidem ipsam non alia ratione animo complecteris, quàm repræsentatione illa aded confusa, ut secluso angulorum numero ipsa voce designato, tam Myriagoni esse, quàm Chiliagoni possit. Quare & quod ais multa posse de ipso distinctissimè,

L I

& cla-

Et clarissimè demonstrari; eatenus solùm verum est, quatenus sensus est demonstrari illa posse de figura, cujus nomine intelligis distinctissimè, & clarissimè significari mille angulos; tametsi ipsamet figuram in te non intelligas, nisi confusè & obscurè. Et quod ais te revera totum simul clarè intelligere, etsi non possis simul totum imaginari, nihil aliud esse potest, quàm te vocem significantem figuram mille angulorum clarè intelligere; etsi ipsam figuram non intelligas clarè. Quæso te certè, quidnam hoc est, intelligere clarè totum? An-non totum est, quod partibus constat? Et potest-ne clarescere totum, cujus partes obscuræ sint? Et possunt-ne partes non esse obscuræ, quæ sigillatim non discernuntur? Clarè totum intelligis, etsi non totum imagineris? Ecquid superest, nisi ut dicas te clarè intelligere totam terram, totam naturam, totum mundum, nihil non denique, quod nominari valeat; tametsi id totum non imagineris? Ac fortè quidem non negabis te intelligere clarè omnia; sed si vis credamus, fac ut priùs intelligamus, quid sit intelligere clarè.

II.
Nullam
intellectio-
nem sine
imagine
corporea
esse. Diffi-
cultatem
dissimula-
tam. In-
telligi
etiam
Deum,
Angelum,
Mentem
sub aliqua
specie cor-
porea.

Dicis *Mentem in intellectu uti se sola; in imaginatione verò formam corpoream contemplari. Et quia ex objectis à me sequebatur non posse igitur mentem sola intellectu, (quod est se sola) uti in cognoscendis rebus corporeis, quales sunt Trigonum, Pentagonum, & figuræ cæteræ, quandoquidem istarum rerum non possunt esse ideæ nisi corporeæ, & mens ad ipsas attendere, nisi ut ad formas corporeas non potest; Idcirco jungis; Ac quamvis figuræ Geometricæ sint omninò corporeæ; non tamen idcirco ideæ illæ, per quas intelliguntur, quando sub imaginationem non cadunt, corporeæ sunt putandæ. Verùm cum id dicas, quonam modo probas? Nullo certè: cum nihilominus heic Rhodus, ut ajunt, heic saltus. Sufficit te fuisse sic ratiocinatum;*

Si dum Mens intelligit, sese ad seipsam, aliquamve ex ideis, quæ illi ipsi insunt, convertat, & dum imaginatur, convertat se ad corpus, ideamve corpoream; possitque adeò aliquid sine imaginatione intelligere; sequitur vim imaginandi non requiri ad essentiam mentis:

Atqui dum mens intelligit, sese ad seipsam aliquamve ex ideis, quæ illi ipsi insunt, convertit; & dum imaginatur, convertit se ad corpus, ideamve corpoream, potestque adeò aliquid sine imaginatione intelligere:

Igitur vis imaginandi non requiritur ad essentiam mentis.

Quali verò probaveris posse mentem, aut se eo modo in seipsam

con-

convertere: aut ad ideam quandam non corpoream, vel quasi corpoream attendere, ut imaginatio nulla interveniat? Ut non proinde Intellectio, & imaginatio una actio sint, cui duplex hoc nomen tribuatur? ut non clara, & distincta sit intellectio, cum clara, & distincta est imaginatio; confusa, & obscura, cum secus? Ut non etiam in iis, quæ universè, abstractè, & ex consequitione quodammodò percipimus, seu (per te) intelligimus, aliqua imago, seu forma corporea, atque adeò (per te) imaginatio interveniat? Verùm res est abundè satis inculcata superius tam circa res corporeas, ut cum de duplici imagine Solis, quàm circa incorporeas, ut cum de Mentis substantia, Deique natura. Quoniam verò speciatim heic hisce verbis te gratiosum ostendis, *Ac denique te sola dignum est, ô Caro, existimare Ideas Dei, Angeli, & Mentis humanæ, esse corporeas, vel quasi corporeas, &c.* Facis sanè rem tua mente dignam, quam volatus adeò sublimis, & obtutus adeò acuti, atque constantis reputas, ut aquilæ instar non conniveat, sed pleno aspectu sustineat splendorem rerum divinarum: ut Deum contempletur, non ipsum percipiens sub forma quadam corporea, & quasi in ænigmate; sed per speciem planè incorpoream, & cujusmodi secundum te est; parique modo Angelum, pari modo humanam Mentem. Quod ad me spectat, ingenuè fateor me nihil aliud, quàm reperere, & longè abesse ut meam mentem comparem vel cum ipsis oculis noctuæ meridiano Soli obversis. Videlicet conantem me intelligere res divinas, altissima quædam, & insuperabilis occupat caligo; & neque Deum, neque Angelum, neque Mentem, nisi sub forma quadam corporea, & infirmitati meæ accommodata intelligere potissimum. Non sanè, quòd propterea sentiam Deum esse hac forma, Angelum illa, & Mentem alia; sed cum mihi defixerim hujusmodi res, quas vel auditu, & fide accipi, vel ratiocinio esse collegi; habere naturam, cujus percipiendæ sim penitus incapax; censeo hanc naturam nihil esse omninò, quale intellectui meo obversatur, quoties vel nominari audio, vel apud me cogito, vel enunciare cæteris volo. Sed cum non dicam talem esse qualem cogito, vel qualem obversata meo intellectui idea ipsam repræsentat; quippe cum sit ineffabiliter, & incogitabiliter purior, pulcior, perfectior; sum tamen ea semper imbecillitate, ut cogitare non possim formam aliã, quàm qualis mihi per ideam hujusmodi exhibetur. Ac fortè quidem neque tu quoque aliud experiris, quàm ego; cum fortè & ego non minùs, quàm tu intelligam naturam divinam esse

æternam, infinitam, omnipotentem, omnisciam, &c. eadēque proportionē cæteras naturas; sed non vis ipse perinde profiteri, non obversari aliud tuæ menti, quàm nescio quid corporeum, aut quasi corporeum, cum Deum cogitas, seu naturam, cui conveniat esse æternam, infinitam, omnipotentem, omnisciam, & alia, quæ ipsi tribuuntur. Nempe de fama actum putares, si te quispiam eum crederet, qui *imaginari rem non imaginabilem conareris, & nullam nisi corpoream ideam effingeres, cui Nomen Dei, vel mentis tribuere falso videreris. Vt cumque te habeas, tua gaude fortuna.*

D V B I T A T I O II.

De Sensu non semper fallente.

Disputas deinceps de Sensu, ac præclare primùm enumerationem instituis eorū, quæ per sensus innotuerant, & credita vera à te fuerant, solâ iudice ac duce naturâ. Refers subinde experimenta, quæ habitam sensibus fidem ita labefactaverint, ut eò te adegerint, quò te receptam vidimus circa Meditationem primam. Hoc porrò loco mens mihi non est de veritate sensuum intendere litem. tamen enim fallacia, falsitasve sit non in sensu, qui merè passivè se habet, refertque solùm ea quæ apparent, quæque talia ex suis causis apparere necessum est; sed in iudicio sive in mente, quæ circumspèctè satis non agit, neque advertit ea quæ procul sunt, ex hisce aliisve causis apparere confusiora, minoraque seipsis, dum prope sunt, & ita de cæteris: attamen ubicumq; fallacia sit, negandum non est quin aliqua sit; solùmque difficultas est, sicne semper sit, ut nunquam de rei cuiuspiam sensibus perceptæ veritate constare possit. Sanè verò nihil est necesse exempla obvia conquirere: dico solùm ad ea quæ profers, sive potiùs objicis; constare omninò videri, cum turrim & prope spectamus & contingimus, certos nos esse quòd sit quadrata; qui remotiores habueramus ansam iudicandi rotundam, vel certè dubitandi, quadratane, an rotunda, an alterius figuræ esset. Sic sensus ille doloris, qui apparet adhuc esse in pede aut manu, postquam ea membra rescissa sunt, fallere aliquando potest, in iis scilicet, quibus sunt rescissa; idque ob spiritus sensorios assuetos in ipsa deferre, inque ipsis sensum exprimere: attamen qui integri sunt, tam certi sunt se in pede
aut ma-

aut manu, quàm compungi vident, dolorem sentire, ut dubitare non valeant. Sic cum vigilemus somniemúsque per viçes, donec vivimus, fallacia quidem per somnium est, quòd ea videri coram appareant, quæ coram non sunt; attamen nec semper somniamus, nec dum reverà vigilamus, dubitare possumus, vigilemus-ne an somniemus potiùs. Sic cum cogitare possumus nos esse naturæ fallaciis obnoxia, etiam in rebus verissimis visis; nihilominus cogitamus etiam nos esse à natura veritatis capaces: & ut aliquando fallimur, ut non detecto sophismate, vel baculo media ex parte in aquam immerso; ita aliquando intelligimus verum, ut in Geometrica demonstratione, aut in baculo ex aqua educto, adeò ut de neutrius veritate dubitare planè possumus. Et ut dubitare de cæteris liceat; saltem de eo dubitare non licet, quòd res tales appareant; nec potest non esse verissimum taleis apparere. Quòd autem ratio multa dissuadeat, ad quæ nos natura impellit, non tollit hoc saltem veritatem ejus, quòd apparet, & φαινομήν. Tametsi nihil est necesse heic disquirere, Ratio-ne sensus impulsui repugnet, eo duntaxat modo, quo dextera manus prolabentem lævam præ lassitudine sustentat, an verò quodam alio.

R E S P O N S I O.

Hic manifestè ostendis te præiudiciis tantùm niti, nunquamque illa exuere, cum velis nos in iis, in quibus falsitatem nunquam deteximus, nullam falsitatem suspicari; atque ideò cum turrim & prope spectamus & contingimus, certos nos esse quòd sit quadrata, si quadrata appareat; & cum revera vigilamus, dubitare nos non posse vigilemúsne, an somniemus, & talia. Nullam enim habes rationem existimandi omnia, in quibus error esse potest, jam olim à te fuisse animadversa; & facile probari posset, te in iis interdum falli quæ certa esse sic admittis. Cum autem eò redis, ut saltem dubitare non liceat, quin res tales appareant quales apparent, ad viam redis, hocque ipsum in secunda Meditatione asserui. Sed hîc de veritate rerum extra nos positarum quæstio erat, de qua nihil veri attulisti.

INSTANTIA.

I.
Quis à
præjudiciis
cavere
præsertim
dicendus.

Quam facilè concipis bilem! Quam facilè mihi imponis! Ego id nusquam minùs speràram, miratùsque sum, postquam dixi te præclarè instituisse enumerationem eorum, quæ per sensus innotuerant, &c. subjunxique solùm difficultatem superesse, quam solito more exposui; miratus sum, inquam, habuisse te ansam, quamobrem ex inopinato sic insurgeres. Sed nimirùm non sufficit commendare quidpiam in te, nisi simul omnia evehantur usque in cælum; & piaculum est, si quis improbet, quod sit abs te probatum semel. Dicis ostendi heic à me præjudiciis me tantùm niti, nunquàmque illa exuere: Et ego tamen neque heic, neque Dubitationibus totis ostendi me niti, neque non niti præjudiciis; & neque exuere illa, neque non exuere. siquidem in eo non fui, ut si quid sentirem, aut non sentirem, rationem tibi redderem. In eo solùm fui, ut quia, amico intercedente, cognoscere volueras, posset-ne quidpiam objici adversus tuas Meditationes, proponerem amicè illa, quæ objici posse visa mihi sunt. Tu verò non attendens quam personam gesserim, putas me voluisse nihil aliud, quàm placita mea placitis tuis opponere; Quasi inter argumentandum nemo unquam objiciat, nisi quod reverà, ac persuasus sentit? Si me nosses, eum esse nosses, qui circa res naturales non modò conatur præjudicia exuere, sed etiam sollicitè cavet, ne emergat ex uno, ut se, tuo more, in aliud conjiciat. Quippe, quantum vires ingenii patiuntur, ita expendo omnia, ut nitar deprehendere quid in tanta caligine simile esse vero videatur, aut ex multis similibus quid similius vero appareat: quando & vitæ consuetudo, & mens ad assentiendum prona, nō videtur pati, quin saltem verisimilitudinem confectemur. At cum de ipsa veritate nunquam pronunciem, qui ipsi eruendæ me imparem sentio; is profectò sum, qui ne ullam quidem verisimilitudinem ita ratam habeam, ut non paratissimus sim eam deferere, si occurrerit alia, quæ esse videatur majoris momenti. Ex quo fit, ut si quando roger de re quapiam sententiam ferre, aut recusem, aut tester me verisimilitudinem non egredi; aut nisi faciam, saltem insinuem, unde, qui me nōrunt, id testatum putent. Sed hæc obiter, ut intelligas qualem apud me personam sustineam. Nunc ut eam resumam, quam voluisti me objiciendo assumere, agnosco imprimis perstare te semper in illo tuo ratiocinio;

Ille

Ille solus, qui Mentem, ut par est, abducit à sensibus; hoc est, qui omnia sensibus à se percepta reputat falsa; qui se somnari existimat, qui se à Deo decipi, & à maligno Genio deludi credit, ut subinde animadvertat se esse; & rem præcisè cogitantem esse; & se Ideam Dei habere; & Deum proinde existere; & ipsum, cum author sit claræ, distinctæque notitiæ, non esse fallacem; ille inquam solus exiit præjudicia; certus sit de aliqua re; novit an sit corpus aliquod in mundo; cognoscit utrum, & quomodo aliquid sensu percipiatur. Atqui ego solus illa præstiti (Quamvis enim jam ante dictum sit à multis ad res Metaphysicas intelligendas mentem à sensibus esse abducendam; nemo tamen abhuc, quod sciam, qua ratione id fieri possit, ostenderit; vera autem via, & meo judicio unica ad id præstandum in secunda mea Meditatione continetur, &c.)

Igitur ego solus exiit præjudicia; certus de aliqua re fio; novi an sit corpus aliquod in Mundo; cognosco utrum, & quomodo aliquid sensu percipiatur.

Deinde requiro, quo argumento ductus, dicas ostendi hinc à me, præjudiciis me tantùm niti, nunquàmque illa exuere. Dicis me manifestè id ostendere, cum velim nos in iis, in quibus falsitatem nunquam deteximus, nullam falsitatem suspicari. Et ubi-nam tamen hoc volo? Nonne quæstio est de notitia, quæ comparatur sensibus? Ego verò asserui-ne aut ullo modo supposui nunquam detexisse nos falsitatem in hac notitia? Et nonne verba hæc mea fuerunt? *At tamen ubicumque fallacia sit, negandum non est, quin aliqua sit; solùmque difficultas est, sic-ne semper aliqua sit, ut nunquam de rei cuiuspiam sensibus perceptæ veritate constare possit? Ecquid ergo mihi affingis? At dixi, constare omninò videri, cum Turrim & propè spectamus, & contingimus, certos nos esse, quòd sit quadrata, qui remotiores habueramus an jam judicandi rotundam, vel certè dubitandi, quadratà-ne, an rotunda, an alterius figuræ esset. Dixi fanè: at propterea-ne dixi nunquam detexisse nos errorem in sensu? At dixi certos nos esse quòd quadrata sit, cum propè spectamus, & contingimus: Dixi profectò: Et quid prohibuit? An cum admiserim nos interdum falli, non licuit admittere nos interdum non falli? An potius asserendum fuit nos semper falli? an-non id æquè vitiosum est ac asserere nunquam falli? Vrges me nullam habere rationem existimandi omnia, in quibus error esse potest, jam olim à me fuisse animadversa, & facile probari posse*

me in

II.

Esi fallamur aliquando, dum Turrim erimus spectatam judicamus teream; posse tamen non falli nos, dum eam comimus exploramus.

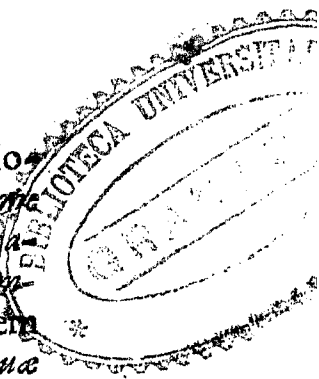
me in iis interdum falli, quæ certa esse sic admitto. Ego verò neque existimavi, neque dixi sive omnia, sive omni casu, fuisse à me animadversa; sed hoc supposui, casus esse, in quibus evidentia tanta sit, ut nihil planè animadvertam, quod iudicium incertum faciat. Nam cum v. c. Turrim propè spectro, ejusque quatuor facies partim nudo oculo, partim amussi applicita, discerno circumquaque, & angulos numero, satis animadversum puto, ut quadratam esse potiusquàm rotundam persuadear. At quæ-nam, inquires, est certitudo, animadversa esse omnia, propter quæ error esse potest? Imò verò, inquam, quænam certitudo esse potest non fuisse omnia animadversa? siquidem quòd interdum fallar, quando procul sum, id sublatum est per propinquitatem? At probari facile potest me interdum falli, cum ut certum admitto turrim sic spectatam, contatamque esse quadratam? Age igitur, Tu id proba. Fieri potest, ut somniarem: hoc nempe est unum ex tuis argumentis. Sed si somniarem, neque tu, neque mortalium ullus probare mihi posset, me falli. Aliunde verò tantà evidentiam compertum habeo me non dormire, ut meritò ineptus habear, si probationem aliam faciliorem requiram, & non tibi uni somniandam relinquam, si fortassis existimas te, cum ista obtendis, dormire. Fieri potest, ut Deus me decipiat: hoc enim est tuum aliud argumentum. Sed præterquàm quòd Mens horret audire, Quàm ego sum certus Deum esse, tam certus sum deceptorem non esse; Quare ut non debet venire, ita ne venit quidem in mentem decipi me posse à Deo, ut de forma Turris incertus efficiar. Fieri potest, ut deludat à maligno Genio: hoc enim est argumentum tertium. Sed cum mera sit hariolatio, adversus quam pugnat tanta evidentia; cum si Dæmon deludat nos, id sit solummodò in iis, quæ ad supernaturalem animæ statum attinent; longè abssum, ut ob carentem fundamento conjecturam, abjiciam notitiam adedò manifestam. Ut paucis dicam, hæc argumenta, quibus probari facile putas falli interdum me in iis, quæ certa esse sic admitto, ejusmodi mihi videntur, ut ipsa proponere nihil aliud sit, juxta tuum illud adagium, quàm nodum quærere in scirpo. Certè, si tu ipse iis adhuc moveris, adedò ut prope turrim cum fueris, de ejus forma incertus sis; Esto, quocumque modo volueris. Si dicas te certum quidem esse, sed nempe quia argumenta solvistis, postquam animadvertisti te esse, te rem cogitantem esse, habere te Ideam DEI, &c, Ego, qui ante illa tua argumenta proposita non dubitavi me esse, me cogitare, me habere Ideam Dei, &c, tantò mihi

mihi videor esse foelicior, quantò, cum uterque habeamus eandem certitudinem, ipse illam sponte, & ab initio habeo; tu verò non-nisi post labores immensos. Addideram, saltem dubitare non licere, quin res tales appareant, quales apparent; Et tu excepisti, me in viam redire, quòd hoc ipsum in secunda Meditatione asserueris. Sed mihi quidem, ut videtur, nihil opus fuit redire in viam, qui è via non exieram. Intelligo autem viam, non quam tu ex tua secunda Meditatione subindicas, sed quam jam antè triveram Dubitatione prima in Meditationem tertiam, quàmque ipse veritus es subingredi; tum ob allatam illeic caussam, tum fortè etiam ne videreris imitari Scepticos, qui exuendi tamen præjudicii perfectiorem Methodum tradunt, & sequuntur. Quod subjicis quæstionem fuisse de veritate rerum extra nos positarum, & me de illa attulisse nihil veri: Dic tu, amabò, ecquid-nam verius de illa eadem attuleris?

DUBITATIO III.

De Capitali Demonstratione pro Mentis existentia separatim à corpore, Ex eo, quòd ipsa sit res cogitans, & corpus res extensa.

Accedis consequenter ad institutum, sed levi quasi velitatione. Pergis enim; Nunc autem postquam incipio me ipsum, nequè Authorem originis melius nosse, non quidem omnia quæ habere videor à sensibus, puto esse temerè admittenda, sed neque etiam omnia in dubium revocanda. Bene hoc habet, quanquam & antea idem haud dubiè putaveras. Sequitur, Et primò quoniam scio, omnia quæ clarè & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo; satis est quòd possim unam rem absque altera clarè & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam: quia potest saltem à Deo seorsim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur. Ad hoc nihil aliud dicendum est, quàm probare te clarum ex obscuro: ne causser esse obscuritatem in illatione aliquam. Ac non hæreo quidem in eo, quòd probare prius oporteat existere Deum, & ad quæ potentia ejus se extendat, ad ostendendum facere eum posse quicquid tu potes intelligere: quæsierim solum, nonne tu clarè, distinctèque intelligis in Triangulo proprietatem illam, quòd majora latera majoribus angulis subtendantur, separatim ab alia, quæ tres simul anguli habentur pares duobus rectis? Et admittis-ne propte-

reà Deum ita posse illam proprietatem ab hac separare, & seorsim ponere, ut Triangulus istam & non illam habeat, vel ista quoque prætereà sit seorsim à Triangulo? Sed ne te heic remorer, quòd hæc separatio parum ad rem faciat, subjicis, *Ac proinde ex hoc ipso quòd sciam me existere, quòdque interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solum, quòd sim res cogitans; rectè concludo meam essentiam in hoc uno consistere, quòd sim res cogitans.* Heic remorarer, sed vel repetere sufficit quæ circa meditationem secundam dicta sunt, vel expectandum quid inferre velis. Postremò enim, *Et quamvis, inquis, fortasse (vel potius, ut postmodum dicam, pro certo) habeam corpus, quòd mihi valde arctè conjunctum est: quia tamen ex una parte clarum, & distinctam habeo Ideam mei ipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa: & ex alia parte distinctam Ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans: certum est me à corpore meo reverà esse distinctam, & absque illo posse existere.* Videlicet huc properabas? Ergo quia cardo difficultatis heic potissimum vertitur, consistendum nonnihil est, ut pateat què illum stabilias. Agitur heic primùm de distinctione inter te & corpus. Quod porrò corpus intelligis? Nempe hoc crassum ex membris constans, de quo sunt haud-dubiè hæc verba; *habeo mihi conjunctum: & certum est me à corpore meo esse distinctam, &c.* Atqui, ò Mens, de hoc corpore non est difficultas. Eisset quidem, si objicerem tùm plerisque Philosophis te esse ἐντελέχειαν perfectionem, actum, formam, speciem, & ut vulgari modo loquar, modum corporis: quippe illi non magis te ab isto corpore distinctam, separabilemque agnoscunt, quàm figuram, modumve alium: idque seu sis anima tota, seu sis prætereà etiam ὡς διωάμει, ὡς παθητικὸς; intellectus possibilis, seu passibilis, ut loquuntur. Sed agere placet tecum liberaliùs, te nimirum considerando ut ὡς ποιητικὸν intellectum agentem, imò & χωριστὸν separabilem: tametsi alia, qua illi, ratione. Cùm illi enim istum statuerent omnibus hominibus (nisi potius rebus) communem, præstantemq; intellectui possibili, ut intelligat, eadem prorsus ratione ac necessitate, qua lux præstat oculo ut videat; (unde solari lumini comparare soliti erant, spectarèque proinde ipsum, ut advenientem extrinsecus) ipse te potius considero. (nam & tu quoque id bene vis) ut intellectum quendam specialem, qui domineris in corpore. Reperto autem difficultatem non esse, sis-ne separabilis an non, ab hoc corpore; (unde & paulò antè innuebam non fuisse necessarium recur-

recurere ad Dei potentiam, quàm illa sint separabilia, quæ separatim intelligis) sed de corpore, quòd ipsamet sis: quasi possis ipsa esse tenue corpus, intra crassum istud diffusum, aut in ejus parte sedem obtinens. Cæterum nondum fecisti fidem esse te aliquid purè incorporeum. Et cùm in secunda Meditatione enunciasses te esse non ventum, non ignem, non vaporem, non halitum, admonita profectò es, id sine probatione fuisse enunciatum. Dicebas te de istis rebus illic loci non disputare: at deinceps non disputasti, neque ulla ratione probasti non esse te corpus hujusmodi. Spes erat, ut heic id præstares: & si quid tamen disputas, si quid probas; disputas & probas te non esse crassum corpus hoc, de quo, ut jam dixi, non est difficultas.

R E S P O N S I O.

Non hinc habeo in iis quæ tædiosè sæpe repetiisti; me quædam non probasse, quæ tamen demonstravi: me egisse de crasso tantum corpore, cùm tamen egi de quolibet etiam quàm maximè subtili, & talia. Quid enim istiusmodi affirmationibus nulla ratione fulcitis opponi debet aliud quàm negatio? Sed obiter tamen vellem scire quo argumento probes, me potius de crasso corpore, quàm de subtili egisse? Nempe quia dixi, habeo mihi conjunctum, & certum est me à corpore meo esse distinctam; quæ verba non video cur non equè subtili ac crasso corpori conveniant, nec puto præter te quemquam videre. Cæterum in 2. Me-

I.
Spontere-
velari dis-
simula-
tum para-
logismum,
de separa-
tione re-
rum ex se-
paratione
conceptu-
um: Falsò
assumit ut
demon-
stratum.
De-
um quic-
quid à
quoquam
clare, di-
stinctèque
intelligi-
tur.

I N S T A N T I A.

Incipiendum heic ab extremis verbis, quibus ais testari me, nihil posse Deum horum intellexisse, confundendo quæstionem de eo, quod potest intelligi, cum quæstione de eo, quod reverà est. Profectò enim admiratione digna est securitas tua, cùm paralogismum propalas, quem dissimulatum exoptas; ac dicis me confundere, quæ te confundisse

perpetuò sum questus. Nam paralogismum quidem esse, *Ea quæ intelliguntur separatis conceptibus, esse propterea separata reipsâ, plusquam constanter objectum est; Et confudisse te, seu pro eodem habuisse ea, quæ separatim possunt intelligi, cum iis, quæ reverâ separata sunt, nihil est frequentius repetitum. Quid enim? Nonne quæstio est, *Utrum Mens sit simul Cogitans, & Extensa? Ipse fingo me dubitare, & animi gratiâ affirmativam partem defendo: Tu probaturus negativam, argumentaris Rem Cogitantem posse intelligi, non cogitata extensione, veluti etiam rem Extensam non intellecta Cogitatione: Igitur & rem Cogitantem esse reverâ sine Extensione, seu Mentem, quæ est res cogitans, esse reipsâ simul extensam. Repono ego Paralogismum esse, quod quæcumque possumus intelligere distinctis, seu separatis conceptibus, non sint propterea distincta, seu separata, (aut, si mavis, separabilia) reipsâ; & exemplum affero de duabus Trianguli proprietatibus, quæ separatim intellectæ, non sunt tamen seu à se mutuò, seu à Triangulo reipsa separabiles. Tu instas, ac vis esse idem posse intelligi, & reverâ esse; Ego persto esse diversa: Tu confundis, ego distinguo: Et ecce tamen tua verba sunt, *me nihil intelligere, quia quæstionem de eo, quod potest intelligi, cum quæstione de eo, quod reverâ est, confundam. Quæso uter nostrum id faciat? Sed nimirum existimasti hoc supercilio prætergrediendum, ut factò quasi fucò difficultas lateret, quam non es ausus attingere. Sic elabendum esse putasti, cum, ut priora verba resumam, dixisti solùm te non hæere in iis quæ tædiosè sæpe repetii, *Te quædam non probasse, quæ tamen demonstraveris. Nempe quasi te istud præloquuto, nemo fuerit requisiturus, ubi-nam, aut quo argumento demonstraveris non modò existere Deum; sed etiam, (quod planè ante istum locum neque petieram, neque repetieram) ad quæ potentia Dei se extendat, ut ostenderes facere Deum posse quicquid tu posses intelligere. Et agnosco quidem id esse tædiosum; sed tibi nempe, cui aliquid semel dixisse est demonstrasse; qui contradictionis impatiens, non debere neminem putas tibi aliquid asserenti illicò acquiescere; & quidlibet, quomodocumque probaveris, pro demonstrato habere. Nihil heic opus repetere imbecillitatem rationum, quibus tam securè existimas te, Deum existere, demonstrasse; Observo solùm te initio hujus sextæ Meditationis occasionem captasse commiscendi illa verba, *Non enim dubium est, quin Deus sit capax ea omnia efficiendi, quæ ego percipiendi sum capax: nihilque unquam ab illo fieri non posse judicavi, nisi propter hoc, quod illud à me distinctè*****

*distinctè percipi repugnaret. Quorsum id verò? Nempe ut postea subaudiretur, quali demonstratum & non amplius demonstrandum Principium, cum hoc articulo diceres, *Scio omnia, quæ clarè, & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo. Et quæso tamen quomodo demonstrasti: Neque enim aut ea de re aliquid antea dixeras, aut illeic loci quid amplius habes? An-non id Effatum usurpas ut principium, quo rerum materialium existentiam possibilem probes; ad hoc enim facit causalis particula enim; non verò deducis tanquam conclusionem factæ à te demonstrationis? Ecquid ergo tædiosum est, quod objicitur probari debuisse ad quæ potentia DEI se extendat; & demonstrari facere eum posse quicquid distinctè percipitur à te? An fortè dices ipsum Effatum posteriore sui parte demonstrare priorem? Si dicas; tamen si utraque pars mera sit enunciatio, conficiatur ergo ratiocinium hac forma;**

Si ego judicem aliquid fieri à Deo non posse, propterea quòd illud à me distinctè percipi repugnet; Deus est capax efficiendi ea omnia, quæ ego sic percipiendi sum capax:

Atqui ego judico aliquid fieri à Deo non posse, propterea quòd illud à me distinctè percipi repugnat:

Igitur Deus est capax efficiendi ea omnia, quæ ego sic percipiendi sum capax.

Quæso, an tuum judicium, tuæque perceptio sit regula eorum, quæ Deus potest, aut non potest; atque idcirco haberi debeat pro inconcusso principio, quod usurpandum illi sit, qui volet demonstrare Deum aliquid posse, vel non posse? An dices debere unumquemque, tui instar, suam perceptionem consulere, propriumque judicium audire? Si facias, Ergo ad regulam remittes plusquam Lesbiam, & declarabis rationes tuas tibi ipsi quidem; at non cæteris demonstrationes esse. Et certè quæ heic differuntur de divina potentia, cum naturæ excedunt lumen, longè aberis, ut admittas, illam perceptionem, illudque judicium, quod se habere testabuntur Philosophi Ethnici, naturæ ducti lumine, & demonstrationis percipiendæ capaces. Verùm hac de re posteriùs nonnulla.

Ecce enim tu heic præsertim hæres circa id quod dixi te hoc loco de distinctione Mentis, & corporis agentem intelligere crassum hoc, sive ex membris constans corpus. Quæris quippe, *Quo argumento probem egisse te potius de crasso, quam de subtili corpore? Quanquam quærere nihil est necesse, cum argumentum perspicuum sint ipsi-*

I I.
Verè ob-
jectum
fuisse De-
monstra-
tionis ver-
ba intelligi
de corpore
crasso, &
ex mem-
bris con-
stante; non
de tenui,
aut quoli-
ma bet.

ma illa tua verba, quibus sub nomine tuæ Mentis, sive animæ ita loqueris: *Et quamvis fortasse (vel potius, ut postmodum dicam pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum est; quia tamen ex una parte, &c. ac statim, certum est me à corpore meo reverà esse distinctam, & absque illo posse existere. At, inquis, hæc verba non video, cur non æquè subtili, ac crasso corpori convenient, nec puto præter te quemquam videre. Mirum dictu est, quàm te cautè geras, cum neque ais, neque negas te de crasso heic agere; dicisque solum neque te, neque alium quemquam præter me videre, cur de crasso potius, quàm subtili loquaris. Ac de te quidem non contendo, qui licet millies agnosceres, ne semel tamen fatereris. Verùm, quod spectat ad cæteros, neminem jubeo attendere, qui idem, quod ego, non videat. Et certè, cum sit difficultas, utrum Mens, sive anima existere possit sine corpore, atque adèd moriente corpore perseveret immortalis, equis pervideat aliud corpus heic intelligi, quàm crassum hoc, & ex membris constans? Nempe cum etiam multi Patrum existimârent animam seu mentem esse tenue corpus; adhuc tamen requisierunt, an superesset immortalis cum separaretur à corpore, crasso nempe hoc, seu membris constante; idq; quoniam sive corporea, sive incorporea secundum se sit, quæstio est, num sic distinguatur à crasso hoc corpore, ut ipso soluto, inextoluta permaneat. Quin etiam agnosco doctum illum virum, qui locum ante me expendit, idem pervidisse, cum sic est effatus; *Hactenus de reali Mentis nostræ à corpore distinctione. Cum verò V. C. demonstrandam susceperit animorum immortalitatem, meritò quæri possit, an ex ea separatione evidenter sequatur. In vulgaris enim Philosophiæ principiis id minimè sequitur; cum vulgò velint Brutorum animas ab illorum corporibus esse distinctas, quæ tamen cum illis intereant. Sanè heic & hominis corpus & Brutorum corpora cum eo comparata, intelliguntur potius crassa hæc, & ex membris constantia, quàm ulla subtilia. Tu etiam cum sic respondisti; *Veruntamen non inficior arctam illam Mentis cum corpore conjunctionem, quam sensibus assidue experimur, in causa esse, cur realem ejus ab ipso distinctionem non sine attentâ meditatione advertamus. Tu, inquam, nonne corpus hoc crassum; in quo nimirum sensus sunt, potiusquam subtile, es interpretatus? Sed ad locum ipsum ut redeam, Prætereo primùm te in illo intelligere idem corpus, de quo paullò ante dixeras, *Non etiam sine ratione corpus illud, quod speciali quodam jure meum appellabam, magis ad me pertinere arbitrabar, &c. Id porrò fuit, non subtile, de quo nulla mentio, sed crassum, & ex membris constans,****

in

in quo nempe sensus, dolor, fames, &c. *Adnoto solum illa verba, Fortasse (vel potius, ut postmodum dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum est, &c. clarum facere de quonam loquaris. Nam si es loquutus de subtili, potius quàm de crasso, vel saltem æquè de utroque, Ostende vel unicum locum, in quo deinceps dixeris te pro certo habere corpus tibi valde arctè conjunctum, quod de subtili vel potius, vel æquè intelligatur; ut ego varia proferam in quibus vel solum vel potius de crasso? Scilicet dicis postmodum, *Nihil autem est, quod me ista natura magis expressè doceat, quàm quòd habeam corpus, cui male est, cum dolorem sentio; quod cibo, vel potu indiget, cum famem, aut sitim patior, ac statim, me non tantùm adesse meo corpori, ut nauta adest navigio, sed illi arctissimè esse conjunctum, & quasi permixtum, adeò ut unum quid cum illo componam; alioquin enim cum corpus læditur, ego qui nihil aliud sum, quàm res cogitans, non sentirem idcirco dolorem, &c. Et paullò post, *Certum est meum corpus, sive potius me totum, quatenus ex corpore, & mente sum compositus, variis commodis, & incommodis à circumjacentibus corporibus affici posse. Et rursus, *In hac enim complexione multa continentur, quæ ad mentem solam pertinent, ut quòd percipiam id, quod factum est, infectum esse non posse; & reliqua omnia, quæ lumine naturali sunt nota; multa etiam, quæ ad solum corpus spectant, ut quod deorsum cadat, & similia. Cum illo igitur loco receperis dicturum te postmodum habere te pro certo corpus tibi valde arctè conjunctum; & corpus, quod te postmodum pro certo habere dixisti, non aliud sit, quàm crassum hoc, & ex membris constans, ut ex verbis recitatis manifestè intelligitur; An non meritò dixi te, si quicquam probares, aut concluderes, probare, & concludere de crasso hoc, & ex membris constante?****

Sed esto; non intellexeris solum, aut præcipuè crassum hoc, & ex membris constans; qualenam ergo intellexisti aut solum, aut præcipuè, aut nisi præcipuè, saltem ex æquo, cum dixisti te, sive Mentem tuam habere pro certo, corpus valde arctè conjunctum, & à quo probes, atque concludas mentem ita esse distinctam, ut absque illo possit existere? Necessè est fanè id dicas aut aërem, aut ventum, aut spiritum, aut halitum, aut vaporem, aut ignem, aut aliud hujuscemodi. Sunt igitur Mens, & tenue hoc corpus quidpiam valde arctè connexum, & à crasso hoc, membrisque constante corpore distinctum. Ergo id connexum hujusmodi est, quale objeci posse Mentem, sive animam concipi, adèd proinde ut possit corpus, substantia, Res cogitans dici. Quare & quæstio superest, an Mens sit ip-

III.
Etsi ex secunda Meditatione colligatur mentem concipi ut substantiam, seu rem existentem per se; non colligi tamen esse ipsam propterea substantiam, sive rem per se existentem.

fit ipsum tenue corpus, quod cogitandi capax fit; an verò quidpiam distinctum sit, separabileque ab illo. Defendente te hoc posterius; objeci non fecisse te quam fueras pollicitus fidem. Respondes jam te in secunda Meditatione fidem fecisse, *Mentem intelligi posse ut substantiam existentem, etsi nihil intelligamus existere, quod sit ventus, vel ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis aliud corpus, quantumvis subtile, & tenue.* Sed imprimis falsum est te hujus rei fidem fecisse; Nam ne propositum quidem fuit, *esse te substantiam existentem*; sed solum esse rem cogitantem præcisè; quod etiam suo loco admonui, & hoc ipso repetii fuisse à te simpliciter, & sine probatione enunciatum. Et concessi quidem posse Mentem intelligi, seu considerari, ut rem cogitantem præcisè; sed ab initio usque concessum non fuit, non esse te propterea tenuem aliquem aërem istis membris infusum; non ventum, non ignem, non vaporem, &c. Quippe cum aliud sit spectari præcisè ut tale, & esse duntaxat id, quod per præcisionem intelligitur. Potest enim homo, ex. gr. spectari præcisè *ut rationalis*; at quia in illo statu præcisionis per intellectum factæ intelligitur solum *ut rationalis*, vitiosa erit consequutio; si inferatur *non esse illum animal*; quemadmodum si eodem spectato præcisè *ut est animal*, inferatur *non esse rationalem*. Deinde esse poterunt, qui tibi concedant Mentem esse rem cogitantem & non propterea tamen concedant esse substantiam seu cogitantem, seu existentem; Quippe tueri poterunt talem rem esse Facultatem, quæ spectari possit præcisè ut facultas; & ut cogitans est; non cogitata substantiâ, neque conditione substantiæ, cui inest. Sed ut concedatur & esse substantiam, & intelligi ut substantiam, eamque existentem, & ut hoc adjiciam, per se existentem: hæc est tamen præcisio, sive hic præcisionis status, in quo alius animæ gradus non intelligitur, quàm substantiæ. Quare, *ut homine spectato, tanquam animali, seu sentiente corpore, præcisio, sive status est, in quo non attenditur neque rationalis, neque irrationalis gradus*; ita Mente spectata *ut substantiâ, seu existente per se re, præcisio, sive status est, in quo neque corporeus, neque incorporeus attenditur gradus.* Ac proinde, cum ais *Mentem intelligi posse ut substantiam, etsi intelligamus nihil existere, quod sit corpus*, concedi profectò id potest; sed debes tu quoque concedere, *posse Mentem intelligi, ut substantiam, etsi nihil intelligamus existere, quod sit incorporeum.* Par enim est ratio; Nam alioquin (ut constat) non esset præcisio, sed consideratio generis cum alterutra differentia, scilicet

con-

contra suppositionem. Et tu sanè agnoscis præcidisse te ab utroque gradu, hoc est non modò corporeo, sed etiam incorporeo, his verbis, *An verò in rei veritate ab omni corpore esset diversa, dixi me ibi non disputare.* Itaque ex tota secunda Meditatione nihil aliud habetur, quàm Mentem, sive animam intelligi posse præcisè ut substantiam, seu rem existentem per se: Hocque fuit, quasi principium, quod deinceps quasi dormire permissum, dum ad alia excurreres, in sexta demum Meditatione excitaveris, Pergis scilicet, *Hæc autem de eo ipso disputavi, & demonstravi.*

Cæterum quænam tua fuerit disputatio, ac demonstratio, ex tuo contextu intelligi licet. Cum enim ab initio usque sextæ hujus Meditationis visus fueris disputationem hac de re instituere, ob positum illud, quod paulò antè recitatum est, de potentia Dei principium, ac deinceps ea, quæ de Imaginatione, ac sensu sunt commemorata interposueris; tum denique demonstrationem texere hoc loco voluisti. Quomodo verò? Certè eâ formâ, quæ perturbatissima videatur. Ita enim exorsus es, *Quoniam scio omnia, quæ clarè, & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo; Quæ causalis fuit propositio, & quasi antecedens, ex quo deduxisti istud consequens, Satis est, quòd possim unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam; cum videretur potius inferendum, Satis esse quòd posses intelligere duas quasdam res esse diversas, (quod quidem fieret intelligendo clarè & distinctè unam, absque altera) ut certus esses posse Deum illas diversas facere. Sequitur, Quia potest saltem à Deo seorsim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur. Quæ propositio rursus est causalis, & vel cum priore præmittenda fuit, vel prior illa fuit postponenda simul cum hac, ne consequens inter duas causales veluti strangularetur; aut saltem duplex antecedens, duplex consequens distinguendum fuit, ut intelligi posset illa dici à te diversa, quæ seorsim poni seu divinâ, seu quavis aliâ potentiâ possunt. Inferens consequenter hoc modo, Ac proinde ex hoc ipso, quòd sciam me existere, quòdque interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solum, quòd sim res cogitans, rectè concludo meam essentiam in hoc uno consistere, quòd sim res cogitans. At cum Enthymema integrum heic statuas, quonam modo ipsum ex iis, quæ præcedunt, deducis? Sed nempe voluisti id intendere ex secunda Meditatione, ut efficeretur quasi membrum generalis Propositionis in demonstrativo tuo Syllogismo; cum tamen trans-*

N n

ferri

I V.
Demonstratio perturbate proposita reducitur in syllogisticam formam.

ferri in Assumptionem debuerit, ut ipsa duas partibus habente, altera de Mente, alteram de corpore, efficeretur probatio prioris. Pergis, *Et quamvis fortasse (vel potius, ut post-modum dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arte conjunctum est; Hic autem est veluti apparatus ad Assumptionem, quæ hisce verbis continetur, Quia tamen ex una parte claram, & distinctam habeo Ideam mei ipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa; & ex alia parte distinctam Ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans; Tum verò demùm sequitur Conclusio his verbis comprehensa, Certum est me à corpore meo revera esse distinctam & absque illo posse existere. Atque ista quidem est tua demonstratio, cujus quod sit robor, ut melius innotescat, videtur posse Syllogismus in hunc modum constitui;*

Vt certus sim ex duabus rebus unam esse ab altera diversam, satis est, ut possim unam absque altera clare & distinctè intelligere; Quoniam scio omnia, quæ clare & distinctè intelligo talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo; & potest una illarum rerum saltem à Deo seorsim poni, neque refert à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur;

Atqui quamvis fortasse (vel potius, ut postmodum dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arte conjunctum est, nihilominus ex una parte, claram, & distinctam habeo Ideam mei ipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa (quia ex hoc ipso, quod sciam me existere, quòdque interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solum, quod sim res cogitans, rectè concludo meam essentiam in hoc uno consistere, quod sim res cogitans) & ex alia parte habeo distinctam Ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans:

Igitur certum est me à corpore meo revera esse distinctum, & absque illo posse existere.

Si aliquid ad formam desit, si eadem verba in propositione, in assumptione, in conclusione non reperiuntur, non alium, quàm te ipsum accusa. Ad Materiam ipsam quod spectat, Repetendum imprimis est, cum hanc, quam vocas Demonstrationem penes te ipsum peragas; cum de te duntaxat loquaris; cum ipse de te tibi ipsi spondeas, invidendum quidem non esse, si cum testeris omnia tibi adeò clarè, & distinctè intelligi, testeris etiam omnia tibi adeò clarè, atque distinctè demonstrari. Enimverò cum ita sit; non est tamen cur stomacheris, nisi cæteri hominum eadem sibi ipsis demonstrata putent, cum tu eos nempe non alloquaris, ut ipsos erudias,

V.
Vtiosus
demon-
strandi
modus, ex
eo, quod
quis dicit se
in seipso ex-
periri. Pa-
ralogif-
mum heic
repeti, qui
fuit in-
culcatus
in Medi-
tatione II,
de separa-
bilitate re-
rum ex se-
parabili-
tate con-
ceptuum.

dias, sed recites solùm quid tibi contingat, dum tacitus ratiocinaris. Certè cum res aliis demonstrandæ sunt, alia methodo videtur agendum. Nam, quod te in exemplum proponas, ut alii imitentur te, hoc est illis ostendere quæ principia te ad persuasionem coegerint; non quæ cogere alios possint; ac exigere, ut si aliqua non videantur satis roboris habere ex se, ex tuæ persuasionis exemplo accipiant, fiatque ex tua autoritate præjudicium. Legitima Methodus est, quæ ad hominem instituitur, quæque principia, cujusmodi sunt proponere simpliciter, & ut se habent, non erubescit. Quippe ut veritas seipsa amabilis est, neque fucum quærit; ita Demonstratio, qua agnoscitur, quò simplicior est, denudatiorque ambagibus, eò magis est præferenda. Deinde, quia non contentus fecisse te tibi tua methodo fidem, contendis eandem fidem debere cæteris mortalibus fieri, qui eodem tecum ratiocinio usi fuerint; idcirco repetendum quidem foret debuisse te ergo ratiocinari solidius, & usurpare principia, qualia ad germanam Demonstrationem exiguntur; verùm repetenda non sunt, quæ huc usque allata sunt, ut qua principiorum imbecillitate tua ratiocinia niterentur, pateret. Heinc est cur non videatur jam immorandum circa ea omnia, quæ proposita abs te Demonstratio complectitur; sufficiatque attingere, quod ex Meditatione secunda remissum in hunc locum fuit. Nempe & illeic notavimus abduci te hoc ratiocinio;

Illæ sunt reipsa distincta, quæ ego distinctis conceptibus considero:

Atqui substantiam cogitantem, & substantiam corpoream distinctis conceptibus considero:

Igitur substantia cogitans, & substantia corporea sunt inter se reipsa distincta.

Quæ ratiocinatio ab ea, quæ est hujus loci nõ differt. Nam licet in hujus Propositione *Diversitatis* voce utaris, in Conclusionem *distinctio- nis*, excipies tamen velle te idem utraque voce significare; Et tamen si propositioni hanc probationem adhibeas, *Quoniam scio omnia, quæ clare, & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo, &c.* id videretur nihilominus pro instituto supervacaneum. Etenim, aut potentia Dei, ad quam confugis, est absoluta, seu qua Deus operatur aliquid supra naturæ ordinem, cujusmodi sunt, quæ solemus appellare miracula; aut ordinaria, seu qua Deus juxta naturæ ordinem agit, cooperando, & concurrente, tanquam causa universalis cum quibuslibet singularibus. Et si ad absolutam quidem; præter institutum id facis, qui demonstrationem, hoc est rationem natu-

turalem pollicitus, ad supernaturale argumentum recurris, & non Philosophum, sed Theologum agis. Neque est cur præoccupes, Nihil referre, à qua potentia res una seorsim ab alia ponatur, ut diversa existimetur: Nam non refert quidem à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur; sed refert sanè à qua fiat, ut demonstretur. Quippe si fiat à supernaturali, cadet quidem in existimationem, seu fidem supernaturalem; at non cadet tamen in demonstrationem, seu persuasionem naturalem. Sin confugis ad ordinariam, rem instituto inutilem facis: quoniam potentia Dei ordinaria nihil insolitum molitur, & res omneis, quales in se sunt, si separatæ, separatas; si separabiles, separabileis; si inseparabiles, inseparabileis sinit: neque potest magis in argumentum separabilitatis, aut inseparabilitatis assumi, quam potest assumi ipsamet naturalis potentia, secundum quam una res ab alia separabilis, aut inseparabilis est. Ex quo fit, ut cum ad effectum naturalis separationis duæ causæ concurrant, nempe ordinaria, ac generalis Dei, & naturalis, ac particularis rei; & aliunde illa huic commensuretur, determineturque, & innotescat per ipsam; fit inquam, ut si naturalis cognoscatur; frustra recurratur ad ordinariam, quæ nihil amplius contineat, & si quid manifestetur, per illam solam manifestetur. Si ignoretur; frustra adhuc ad ordinariam recurratur, quæ ignoretur ipsa quoque, & dici qualis sit, aut ad quid se extendat, non possit.

VI. Veruntamen, ut concedatur licuisse tibi demonstraturo, utramlibet Dei potentiam pro argumento usurpare; Age, cum Theologi admittant esse aliqua inter se distincta, quæ separari tamen, ac seorsim poni neutrâ potentiâ valeant, quod-nam tu adhibes Criterium, ut quæ separabilia sunt, ab inseparabilibus discernas? *Ut certus sim,* inquis, *unam rem esse ab altera diversam, satis est, quod possim unam absque altera, clarè, & distinctè intelligere.* Hac de causâ ego opposueram *duas Trianguli proprietates*, quarum una possit sine alia clarè, & distinctè intelligi, cum sic diversa tamen non sit, ut juxta tuam interpretationem poni seorsim ab illa possit. Tu ad hoc nihil respondisti. Et venerat quidem in Mentem exemplum illud *de Iustitia, & Misericordia in Deo*, quod observavi deinceps fuisse à Theologo docto objectum; sed consultò tamen abstinendum duxeram ab exemplo Theologico; ne, quia, tametsi Theologicè agens videri volebas Philosophicè agere, conqueri posses te extra fineis Philosophicos traduci; ac idem egi, quod deinceps quoque egisse alium deprehendi, dum usurpavit *duas proprietates Trianguli inscripti semicirculo,*

Ex responsis ad alios colligi, quid ad objectum de duabus Trianguli proprietatibus, que concipi quidem, sed existere tamen separatim non possint, responderi poterit.

culo, nempe esse *Rectangulum, & habere basin, cujus quadratum sit crurum quadratis æquale.* Cum tu verò ad utrumque aliquid responderis, & videatur posse responsio ad meum exemplum accommodari, Age, quid dixisti ad Primum? Nempe agnovisti imprimis *Distinctiōnem duplicem; unam formalem, seu modalem, quam censuisti esse inter entia incompleta, in quibus sufficit, ut unum ab alio distinctè, & seorsim concipiatur per abstractionem intellectus rem inadæquatè concipientis: alteram realem, quam censuisti esse inter entia completa, quæ ita distinctè, & seorsim concipiuntur, ut unumquodque tanquam Ens per se, & ab omni alio diversum intelligatur.* Deinde afferendo exemplum subjunxisti; *Ita inter figuram, & motum ejusdem corporis distinctio est formalis, possimque optimè motum intelligere absque figura, & figuram absque motu, & utrumque abstrahendo à corpore: sed non possum tamen completè intelligere motum absque re, in qua sit motus, nec figuram etiam absque re, in qua sit figura; nec denique fingere motum esse in re, in qua figura esse non possit, vel figuram in re motus incapace.* Tertio exemplum objectionis ita proinde es interpretatus, *Nec eodem modo Iustitiam absque justo, vel misericordiam absque misericorde intelligo; nec fingere licet illum eundem, qui est justus, non esse misericordem.* Denique dixisti idem non esse de Mente, & corpore, verum de hoc postea. Quid ad Secundum? Nempe verba tua sunt, *Primò, Quamvis forte Triangulus sumi possit in concreto pro substantia figuram habente triangularem: Certè Proprietas habendi quadratum basis æquale quadratis laterum, non est substantia, nec proinde unumquodque ex his duobus potest intelligi, ut res completa, & nec potest quidem res vocari, eo sensu, quo dixi satis esse, quod possim unam rem (nempe rem completam) absque altera intelligere, &c. Secundò, Quamvis clarè & distinctè possimus intelligere Triangulum in semicirculo esse rectangulum, absque eo, quod advertamus ejus basis quadratum æquale esse quadratis laterum; non tamen ita possumus clarè intelligere Triangulum, in quo basis quadratum sit æquale quadratis laterum; quin simul advertamus esse rectangulum. Tertio, Quamvis conceptus Trianguli semicirculo inscripti talis haberi possit, ut in eo æqualitas inter quadratum basis, & quadrata laterum non contineatur; non potest tamen haberi talis, ut nulla proportio inter basis quadratum, & quadrata laterum ad hunc Triangulum pertinere intelligatur; ac proinde quandiu ignoratur qualis sit ista proportio, nulla de eo potest negari, nisi quam clarè intelligamus ad ipsum non pertinere; quod de proportione æqualitatis nunquam potest intelligi.* Agnosco ex his quid potueris ad meum Exemplum respondere; Nempe, *illas duas proprietates non esse*

duas res, sive substantias, sive duo entia completa, cuiusmodi tu in Propositione intellexisti; quare & posse quidem unam sine altera optime, seu clarè distinctèque intelligi; sed non tamen complete absque corpore, in quo Triangulum sit; Et cum sit proinde inter illas formalis solum distinctio, mirum non esse, si neutra sine altera, Trianguloque ipso, aut triangulari corpore existere possit.

VII. *Quæstionem male institutam. Non queri an duæ completæ substantiæ sint separabiles; sed an duo quædam separatim intellecta sint duæ completæ substantiæ?*

Sed Imprimis, videtur res esse consideratu digna, prodi à teipso aded manifestè tuæ propositionis, atque aded totius tuæ demonstrationis fallaciam. Etenim cum quæstio non sit de duabus rebus separatis, quas & duas esse, & diversas esse manifestum est; Nonne difficultas est de Re, quam tu non unam, sed duas dicas, nempe quæ licet aded arctè jungantur, ut una appareant, distinctionem tamen inter se tuentur, ob quam separabiles sunt; alii verò dicant non duas, sed unam, quæ tametsi concipiatur duobus diversis conceptibus, unitatem tamen tuetur, ob quam illa, quæ objiciuntur huiusmodi conceptibus, remanent inseparabilia? Quæstio certè est de natura Mentis, an nimirum corporea sit; Et cum difficultas non sit, an sit crassum hoc, sive ex membris constans corpus; ambigitur tamen, sit-ne corpus tenue, quod tu etiam non diffiteris, ut ex jam dictis colligitur, esse illi valde arctè conjunctum. Cum tu autem velis rem cogitantem, quam Mentem vocas, & rem extensam, quam corpus dicis, tametsi ita connectantur, ut una res esse appareant, esse nihilominus duas res, quæ distinctionem retineant, & separari valeant: alii volunt (aut potius, ut rationum tuarum vim probent, animi solum gratiâ defendunt) Mentem esse unam rem, quæ extensa sit, & cogitans sit; & quamvis nunc ut cogitans, nunc ut extensa concipiatur, atque idcirco videatur duæ res, nihilominus una sit, & illud quod cogitat, separabile non sit ab eo, quod est extensum. Atque hæc quidem est hypothesis: Iam tu de Thesi ita profaris, *Satis est, quod possum unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam.* Quid-nam verò interim agis? scilicet pro principio assumis id-ipsam, quod tibi controvertitur, nempe duas res esse, quas non duas, sed unam esse à cæteris controvertitur. Ac si intelligeres quidem duas res eo modo, quo Theologi accipiunt, cum de distinctionibus agunt; dici sanè posses contineri intra quæstionem, seu, ut vulgò ajunt, manere in terminis; at tu nomine unius, & alterius, sive duarum rerum, intelligis duas substantias, nullo autem modo duas proprietates, duas facultates, &c. ut ad Doctores respon-

respondisti; Quare & omninò præterlaberis quod probandum est, proponens duas res, seu substantias, illis, qui duas negant, & esse unicam defendunt. Quid quòd, cum difficultas sit, an inter illa, quæ tu duo, illi unum dicunt, sit formalis, an realis distinctio, & tu contendas esse realem, ipsammet realem pro medio, sive argumento usurpas; dum non distinctionis voce uteris, sed diversitatis, quam illicò interpretaris esse idem non cum distinctione in genere, sed cum distinctione reali speciatim, secundum quam una res potest separatim ab alia poni? Taceo nemini unquam dubium fuisse de duabus substantiis, seu rebus tuo sensu completis, distinguenter-ne realiter, & separari, existereque seorsim ab invicem possent; sed vel de duabus substantiis incompletis, una ut actu, alia ut potentia, quales materiam, & formam dicunt; vel de substantia, & accidente, ut substantia corporea, & Quantitas sunt; vel de duobus accidentibus, ut sunt quantitas, & repletio loci. Quare & nihil est, quod agis, cum ex tua intellectione probas duas substantias sive res completas, esse duas substantias, sive res diversas, realiterve distinctas, & capaces, quarum una ponatur seorsim ab alia. Videlicet hoc apud omneis in confesso est, & à nemine tibi controvertitur, neque opus est ut molimine tanto ad potentiam Dei confugas. Quæstio est, an cum duo sunt (non dicito res; dicito entia incompleta; dicito, ut volueris) an, inquam, cum duo quædam sunt, quorum unum clarè, & distinctè sine altero intelligitur, ut tu non negas posse unam proprietatem Trianguli sine alia intelligi; distinguatur propterea reipsa unum ab altero, & seorsim poni ab illo possit. Et tu nihilominus vis esse solummodo quæstionem de clara, & distincta notitia in duabus completis substantiis; Quasi res eò non tendat, ut explicetur, an extensum esse, & cogitare sint duæ proprietates ejusdem substantiæ, an constituentur duas distinctas substantias; & non probandum tibi incumbat, non utrum completæ substantiæ sint diversæ, distinctæve realiter; sed utrum illa, quorum unum sine altero clarè, distinctèque intelligitur, sint duæ completæ substantiæ?

Deinde, obiter-ne dicam videri frustra torqueri te, tum ut discrimen statuas inter ea quæ realiter, & formaliter distinguuntur; tum ut tuearis notionem, quam pro distinctione utraque proponis. Etenim, cum uno hoc verbo negotium tibi confectum sit, *Sola res, seu substantia completa, quarum unam, sine altera clarè, & distinctè intelligo, distinguuntur realiter;* non est, cur abs te ampliùs expectetur.

Et ecce

VIII. *Frustra re- curri ad distinctionem adequatam, & inadæquate cognitionis: cum nulla adequata sit, aut cognosci adequata possit.*

Et ecce tamen ad non parvas videris reductus angustias, dum inter cætera coactus explicare adæquatam, inadæquatamque cognitionem, variè te verlas, & sic concludis, *Itaque ubi dixi non sufficere, quòd una res absque alia intelligatur per abstractionem intellectus rem inadæquatè concipientis; non putavi inde posse inferri ad distinctionem realem requiri cognitionem adæquatam, sed tantum cognitionem, quam per abstractionem intellectus non redderemus inadæquatam. Longè enim aliud est cognitionem aliquam esse planè adæquatam, ut à nobis per abstractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.* Si putaras porrò ad distinctionem realem non sufficere, *ut una res intelligatur absque alia per abstractionem intellectus rem inadæquatè concipientis; ecquid fuerat rei, cur non putares posse inferri; Exigi igitur, ut una res absque alia intelligatur per abstractionem intellectus rem adæquatè concipientis? Annon legitima consequutio? Et cum concipere adæquatè sit habere cognitionem adæquatam; cur non putasti exigi cognitionem adæquatam? Putavi, inquis, sufficere cognitionem, quam per abstractionem intellectus non reddamus inadæquatam.* Sed quid est hoc, *reddere nos cognitionem inadæquatam per abstractionem intellectus? Quid inadæquatam cognitionem vocas? Annon illam, quæ non adæquatur rei cognitæ, seu qua non totum, quicquid est in re, sed partem solum cognoscimus? Cognitionem certè adæquatam definis, in qua continentur omnes omnino proprietates, quæ sunt in re cognita, qualem Deus solus novit se habere.* Igitur, cum verum sit nullam esse rem, cujus plusquam partem eorum quæ in ipsa sunt, cognoscamus; nulla nostra cognitio non inadæquata est. Igitur nulla adæquata est; aut (quia tu non vis hoc difertè fateri) quam scire possimus esse adæquatam, nisi à Deo reveletur, qui potest plura posuisse in re, quàm à nobis cognoscatur? Igitur nullam cognitionem quæ sit adæquata; aut quam dicere possimus esse adæquatam, inadæquatam reddimus per abstractionem intellectus. Quid ergo *nos per abstractionem reddere inadæquatam vocas? Certè omnis nostra cognitio est abstractio quædam, quatenus ex iis omnibus quæ Deus in re posuit, quæque cognoscibilia sunt, aliqua solum cognoscimus, sicque quasi abstrahimus, ut cætera incognita maneant: vel quatenus ex iis, quæ habitu cognoscimus, unum quid actu consideramus, sicque velut abstrahimus, ut cætera exclusa à consideratione censeantur.* Itaque, si nulla nostra cognitio sine abstractione est; si nulla absque exclusione plurium, quæ in re cognita, cognoscibilia sunt; si nulla proinde non inadæquata per abstractionem fit; quid ut specialem casum

sum proponis, *reddere nos cognitionem inadæquatam per abstractionem intellectus? Longè aliud est, inquis, cognitionem esse planè adæquatam, & aliud esse aliquousque adæquatam.* Verum nulla cognitio adæquata est, si adæquata planè non est; &, si aliquousque solum adæquata dicitur, inadæquata reipsa est. Nam &, si quæretur utrum Pygmæus sit adæquatus Giganti, Dices tu non esse quidem planè adæquatam, sed aliquousque tamen esse adæquatam, quoniam altitudine sua ad dimidium cruris Gigantis affurgit. Veruntamen eo ipso, quo non nisi partis altitudini adæquatur, inadæquatus reipsa est. Quare & nihil prodest sic distinguere, ut cognitionem ex adæquata fieri inadæquatam dicas. Sic neque prodest adjicere, *debere eò usque esse adæquatam, ut à nobis per abstractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.* Siquidem nulla profus est, quam non percipiamus inadæquatam reddi; cum sive complectatur omnia, quæ de re cognoscimus, inadæquata reddatur; quatenus ab ea excludantur cætera omnia, quæ ignoramus, neque nisi Deo revelante percipere possumus, quæ sint, aut non sint: sive complectatur solum partem eorum, quæ habitu cognoscimus, inadæquata reddatur, quatenus ab ea excluduntur alia, quæ minimè consideramus. Dico ergo jam; Si sint duo aliqua Entia, (non ausim per te dicere duas res) quæ inseparata videamus, & quæstio sit an illa sint à se mutuo separabilia, distinguanturve realiter, & tu affirmes, ego negem; quomodo mihi fidem facies? An dicere poteris nihil Deum posuisse in utroque Ente, quod non clarè & distinctè percipias? non poteris certè, nisi simul dicas Deum tibi id revelasse. An te habere cognitionem utriusque ita adæquatam, ut non reddi inadæquatam percipias per abstractionem intellectus? Non sanè, ob ea, quæ dicta jam sunt. Quomodo ergo dicere poteris non esse aliquid in utroque, quod sit veluti nexus individuus, ob quem sint à se invicem inseparabilia, neque realiter distinguantur? Quousque certè noveris omnia, quæ in utroque sunt, ita ut nihil profus te lateat; poterit semper esse suspicio nihil repugnare quin sit aliquid, unde separabilitas, realisque distinctio tollatur.

Nunc, cum dicendum pluribus de Assumptione videretur, videtur res planè confecta ex iis, quæ disputata sunt in Meditationem præsertim secundam: restat jam pauca applicemus. Itaque cum quæstio sit de Re cogitante, & de Re extensa, an sint nempe duæ completæ diversæque substantiæ; an potius una substantia cum duabus diversis proprietatibus; suppono difficultatem non esse de re

O O

cogi-

IX.
Quæstio-
nem esse de
speciali co-
gitatione,
& extensi-
one; ac
probatum
adhuc non
esse, re-
pugnare
rei exten-
sæ, corpo-
reæve, ut
cogitet.

cogitante, neque de re extensa universè; siquidem Deus, & Angelus sunt res cogitantes, ferrum, & lapis, res extensæ; & non controversatur tamen heic an Deus quoque, & Angelus dici possint res extensæ; neque an ferrum, & lapis res cogitantes. Est itaque speciatim difficultas de Mente humana, & consequenter de speciali cogitatione, & de speciali extensione, quæ vel illius propria sit, vel propria esse existimetur. Ipsemet certè rem definiisti, cum exemplum afferens distinctionis formalis, censuisti motum, & figuram accipi debere non universè, & quasi posset intelligi motus globi ex una parte, & figura cubi ex alia; sed specialiter, & respectu *eiusdem corporis*, v. c. globi, in quo sit specialis motus, ut puta volutatio, & specialis figura, ut puta rotunditas. Quare & bene intelligitur non debere heic accipi cogitationem, extensionemque universè, & quasi posset intelligi cogitatio Mentis ex una parte, & extensio corporis crassioris, seu ex membris constantis ex alia; sed specialiter, & respectu *eiusdem substantiæ*, v. c. Mentis, in qua, ut dictum est, sit specialis cogitatio, ut puta humana; & sit (vel esse defendatur) specialis extensio, ut puta corporis tenuioris. Heinc quia, cum in propositione dixeris, *certum te esse omnia, quæ clarè, & distinctè intelligis, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligis* (& quamvis res non sit concedenda, ut demonstrationis principium, ut ex antedictis intelligitur, suo tamen modo admitti valeat) assumis deinde *te clarè, & distinctè intelligere Mentem, ut rem cogitantem, non extensam; & corpus, ut rem extensam, non cogitantem*; hoc ipsum est, quod tibi negatur, & quod demonstrare est operæpretium; quatenus est quæstio de cogitatione, & extensione speciali, seu quæ accipiatur respectu *eiusdem tenuis corporis*. Ac dices quidem cogitationem, extensionemque specialem sub generali contineri; & te, cum intelligis universè Nullam rem cogitantem esse extensam, nullam extensam cogitantem, excludere specialem extensionem à mente cogitante, & specialem cogitationem à tenui corpore extenso: Verùm cum id tibi negetur de specie, vides profectò quanto jure negetur tibi de genere. Quomodo enim tibi concedatur nullam rem cogitantem esse extensam, ab eo, qui defendit Mentem cogitantem esse extensam? aut nullum corpus extensum esse cogitans, ab eo, qui defendit tenue corpus extensum esse cogitans? Nō est profectò in te, ut probes nullam rem extensam esse cogitantem, nisi inductione omnium corporum; at cum ille tibi inducenti de cæteris concesserit, ubi connumerare voles illud tenue quoque, quod defendet

fendet Mentem; nonne pernegabit, & dicet te probare idem per idem? Quomodo ergo fidem facies nullam rem extensam cogitantem esse? An dicendo repugnare ut corpus, sive res extensa cogitationem eliciat? sed perinde est, & hoc ipsum est, quod ab ipso usque initio probandum esse objicitur (repugnare nempe naturæ corporeæ, sive extensæ, ut cogitet) neque in te, ut probares, fuit. An dices probatum manere ex eo, quod clarè & distinctè intelligis cogitationem, non cogitata extensione; & vice versa extensionem non cogitata cogitatione? At pari modo dicis te optimè, sive clarè, & distinctè motum absque figura, & figuram absque motu intelligere; cum tamen accipiendo motum, & figuram respectu *eiusdem corporis*, non possis completè, hoc est clarè & distinctè intelligere mobile sine figura, aut figuratum sine motu.

X.

Hoc ipsum est, inquires, quod dicere volui; Nam exemplo allato, & iustitiæ, ac misericordiæ Dei applicito, subjunxi hæc verba, *Atqui completè intelligo quid sit corpus, putando tantum illud esse extensum, figuratum, mobile, &c. & vice versa intelligo Mentem esse rem completam, quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult, &c. quamvis nequam in ea quicquam ex iis, quæ in corporis Idea continentur; quod omnino fieri non posset, nisi inter mentem, & corpus esset distinctio realis.* Veruntamen quæso ex te, quo de corpore loqueris, cum te id completè intelligere dicis? Si intelligas aliud, quàm hoc tenue, de quo controversatur, sit-ne simul extensum, & cogitans; præter quæstionem versaris. Siquidem quamvis concedatur notionem corporis generalem esse, ut sit extensum, figuratum, mobile, non autem cogitans; nihilominus illa notio est solùm abstractio continens id, quod est commune omnibus corporibus; sed non obstat tamen, quin ut specialium corporum completæ notiones habeantur, tam debeant illud, quàm specialia discrimina includere. Sic nimirum corpus universè quidem intelligitur solùm extensum, figuratum, mobile, &c. non item verò animatum, aut sentiens: At hoc non obstat, quin, ut intelligamus speciale id corpus, quod dicitur animal, debeamus præterea intelligere animatum, & sentiens. Quo eodem modo dicam, posse te quidem intelligere corpus universè ut solùm extensum, figuratum, &c. non item ut cogitans; at hoc non obstat, quin, ubi agatur de corpore tenui, ac mentis proprio, id cogitans quoque intelligi debeat. Heinc, si de hoc ipsomet loquaris, ut de ipso solo controversia est; vides quemadmodum negetur id completè

Licet esse extensio sine cogitatione, & cogitatio sine extensione possit; non tamen esse probatum, non posse simul utrumque esse in eodem tenui corpore, quale esse possit anima, idque etiam ex retortis exemplis.

pletè-intelligi, dum intelligis solùm, ut extensum, figuratum, mobile, &c. Quia cum completè, seu adæquatè aliquid intelligere sit, quicquid est in re intellecta, intelligere; dicèris eo ipso incompletè, seu inadæquatè intelligere tale corpus, quatenus non intelliges eam, quæ est in ipso, cogitationem. Idem proportione dicendum de Mente, quam dicis te, ut rem completam intelligere; quoniam inadæquatam, & incompletam intellectionem tuam id arguit, quòd omnia, quæ in ipsa sunt, non intelligas; cum præter id, quod dubitat, intelligit, vult, &c. cenferi possit esse extensa. Ut simul proinde tuum exemplum urgeam, Tametsi non possit esse motus, (corporeus nempe) sine figura, & possit nihilominus figura esse sine motu; Quatenus tamen accipiuntur motus, & figura in corpore eodem, dum reipsa movetur, ut in globo, dum volvitur, inseparabiles planè sunt, seu nõ potest esse talis volutio sine tali rotunditate; neq; talis rotunditas sine tali volutione; quia dum seorsim intelliguntur, incompletè intelliguntur; & dum intelliguntur completè, hoc est cum ipso globo, tunc non intelligitur rotunditas sine corpore, in quo sit volutio; neque volutio sine eodem corpore, in quo sit rotunditas. Quo eodem modo neque iustitia, neque misericordia divina esse poterunt altera sine altera; quia si seorsim conciperentur, incompletè conciperentur; & dum completè concipiuntur, cum uno eodemque Deo concipiuntur; neque similiter duæ illæ proprietates Trianguli; quòd dum seorsim intelliguntur, incompletè intelliguntur; & dum completè intelliguntur, non intelliguntur nisi cum eodem Triangulo, corporeve triangulari. Pari jam modo, Tametsi non possit esse cogitatio (intellige humana) sine extensione, & possit nihilominus extensio esse sine cogitatione: Quatenus tamen accipiuntur in eadem Mente reipsa existente, inseparabiles planè sunt, hoc est, non potest esse talis cogitatio sine tali extensione; neque talis extensio sine tali cogitatione; quia dum seorsim intelliguntur, incompletè intelliguntur; & dum intelliguntur completè, hoc est cum ipsa Mente, tunc non intelligitur cogitatio sine substantia, in qua sit extensio, neque extensio sine eadem substantia, in qua sit cogitatio. Applicationem appositam, atque legitimam heic vides, tu secus applicas? Sed videlicet ab abstractis argumentaris ad concreta; perindèque facis, ac si motum, & figuram non respectu ejusdem globi acciperes, sed respectu globi, & spiculi simul; in quorum uno intelligeres rotunditatem, & volutionem; in alio longitudinem, & directam trajectionem; sicque infer-

inferres globum, & spiculum realiter distingui; Quod profectò est exire à suppositione motus, & figuræ in eodem corpore assumptorum.

Ex his jam licet intelligi, quàm exquisitè disputaveris, demonstraverisque in Meditatione sexta, *an Mens in rei veritate diversa sit ab omni corpore*: Nam id sequi ex eo quod fidem feceris in secunda, *intelligi posse ut substantiam existentem, etsi nihil intelligeres existere, quod esset tenue, vel subtile corpus*; patet ex jam dictis quàm verum non sit. Heinc non repeto; ubi tibi concessum fuerit posse mentem præcisè intelligi ut substantiam existentem; ac etiam ut substantiam vel rem cogitantem præcisè; non propterea tamen concedi Mentem nihil esse aliud, quàm id, quod præcisè intelligitur: repeto solùm universè vitiosam esse consequutionem, si quis à fratu ideali argumentetur ad realem; & ab eo, quod mente præscinditur, ad id, quod est reipsa connexum. Nimirum inde colligitur, Te ex illo tuo principio non magis disputare, ac demonstrare posse Mentem esse incorpoream, sive inextensam, atq; aded posse existere sine corpore, quàm alius sit disputaturus, demonstraturusq; corpoream esse, sive extensam, atq; aded non posse sine corpore existere. Id breviter sic experiamur. Dices tu; *Intelligo Mentem, ut substantiam, non intelligendo, quod corporea sit; præcisè enim intelligo*: dicet ille; *Intelligo Mentem ut substantiam, non intelligendo, quod incorporea sit; præcisè enim intelligo*. Pergis tu, *Ergo Mens corporea non est*; pergit ille, *Ergo Mens Incorporea non est*. Ac tum, quoniam alter alterius consequentiam negabitur, Probabis tu: *Illa, quorum unum sine alio clarè, & distinctè intelligo, sunt reipsa diversa*. Probabit ille iisdem verbis; *Illa, quorum unum sine alio, &c*. Assumes tu; *Atqui clarè & distinctè intelligo Mentem (nempe ut substantiam) sine gradu corporeo*: Assumet ille; *Atqui clarè, & distinctè intelligo Mentem (nempe ut substantiam) sine gradu incorporeo*. Inferes tu; *Ergo Mens, & gradus corporeus sunt reipsa diversi, sive, quod idem est, Mens corporea non est*, Inferet ille; *Ergo Mens, & gradus incorporeus sunt reipsa diversi, sive, quod est idem, Mens incorporea non est*. Ridebis tu ejus demonstrationem; ridebit ille quoque tuam; & propter parem paralogismum, pares omninò eritis. Quid quod, si tu dicas; *Intelligo Mentem præcisè ut rem cogitantem*; & ille dicat, *Intelligo Mentem præcisè ut rem extensam*; ac tu jungas; *Ergo nihil aliud ad naturam mentis pertinet, præter hoc solùm, quòd sit res cogitans*; Nonne ille melius subjunget; *At non propterea nihil aliud ad naturam mentis pertinet,*

XI.
Ex præcisi-
one conce-
ptuum pro-
posita, tam
inferri
mentem
esse corpo-
ream,
quàm esse
incorpore-
am; imò
conferri po-
tius inse-
parabilem,
quàm se-
parabilem
esse.

præter hoc, quòd sit res extensa? Et, cum tu inferes; Igitur hoc non pertinet, quòd sit præterea res extensa: Nonne ille melius; Igitur pertinere hoc potest, quòd sit præterea res cogitans? Et, cum tu subinferes: Igitur habeo claram, & distinctam Ideam meiipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa: Nonne ille melius; Igitur habeo claram, & distinctam Ideam meiipsius, quòd sim res extensa, & cogitans simul? Et cum tu subsumes; Atqui habeo aliunde claram & distinctam Ideam corporis mihi arctè conjuncti, quatenus est tantum res extensa, non cogitans: Nonne ille melius; Atqui habeo aliunde claram, & distinctam Ideam corporis, quòd ego ipse sum, quatenus est res extensa, & præterea cogitans? Et cum tu concludes; Igitur certum est me à corpore meo esse reverà distinctum, & absque illo posse existere: Nonne ille melius; Igitur certum est me à corpore, quòd ipse sum, non esse reverà distinctum, neque sine illo posse existere? Nonne, inquam melius; quatenus, cum uterque supposueritis vos intelligere præcisè, non ille perinde, ac tu, abduci se sinet à fallaci illo principio; dum ex separatione intellectuali, inducis separationem realem. Sed hæc nimis.

D V B I T A T I O I V.

De specie rei corporeæ, quæ non videatur recipi posse in Mente incorporeæ: Et de Mente, quæ si coexistat corpori, seu rei extensæ, non videatur esse posse inextensa.

AT, inquis, habeo ex una parte claram, & distinctam ideam mei ipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa: & ex alia parte distinctam ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans. Enimvero, quòd spectat primum ad ideam corporis, non videtur multum de ea laborandum. Nam si id quidem pronunciaris de idea corporis universè, repetendum esset quòd objecimus, probandum esse tibi repugnare naturæ corporeæ, ut sit cogitationis capax: sicque principium peteretur, cum quæstio de te instituta sit, an tenue nempe corpus non sis, quasi cogitare corpori repugnet. Verùm, quia id pronuncias, & agis certè solùm de crasso isto corpore, à quo te esse distinctam & separabilem contendis; ideò non tam inficior, quin habeas ipsius ideam, quàm te habere posse inficior, si inextensa quidem res sis. Quæso te enim, quomodo

modo existimes in te subjecto inextenso recipi posse speciem, ideamve corporis quòd extensum est? Seu enim talis species procedit ex corpore, illa haud dubiè corporea est, habetque partes extra partes, atque aded extensa est: seu aliunde impressa est, quia necessarium semper est, ut repræsentet corpus extensum, oportet adhuc, ut habeat partes, & perinde extensa sit. Alioquin certè si partibus careat, quomodo partes repræsentabit? si extensione, quomodo rem extensam? si figurâ, quomodo rem figuratam? si positione, quomodo rem habentem superiores, inferiores, dextras, sinistras, obliquas partes? si varietate, quomodo colores varios, &c. Non ergo videtur idea extensione prorsus carere: nisi verò careat, quonam modo tu, si inextensa fueris, illi subjicieris? quomodo illam tibi aptabis? quomodo usurpabis, quomodo sensim obliterari, evanescere tandem experieris? Deinde, quòd spectat ad ideam tui, nihil est addendum ad ea, quæ jam dicta sunt, ac in Meditationem præsertim secundam. Exinde enim evincitur, tantum abesse ut ideam tui claram distinctamque habeas, quin penitus nullam habere videaris. Quippe quia tametsi agnoscas cogitare te, nescias tamen qualis res sis, quæ cogitas: aded ut cum sola hæc operatio nota sit, lateat te tamen quòd est præcipuum, substantia nempe, quæ operatur. Vnde succurrit comparatio, quâ dici potes similis cæco, qui calorem sentiens, admonitúsque eum esse à Sole, putet se habere claram & distinctam ideam Solis, quatenus, si ex eo quæritur quid sit Sol, respondere potest, res est calefaciens. Sed, inquires, heic addo, non tantum quòd sim res cogitans, sed etiam, quòd Res non extensa. Verumtamen, ut taceam sine probatione id dici, cum in quæstione tamen sit, quæso primum, idcirco-ne ideam tui claram, & distinctam habes? Dicis te non extensam; dicis quid non sis, non verò quid sis. An ad habendum claram distinctamque, seu, quòd idem est, veram germanamque alicujus rei ideam, non est necesse ipsammet rem positivè, & ut ita dicam, affirmatè nosse, sufficitque nosse, quòd illa non sit alia quæpiam res? Ergone clara distinctaque erit Bucephali idea, si quis saltem norit de Bucephalo, quòd musca non sit? Sed ne hoc urgeam, requiro potiùs, Tu igitur res non extensa es? Annon es diffusa per corpus? Nescio quid responsura sis; nam licet ego ab initio te agnoverim in cerebro solùm, id tamen conjiciendo potiùs, quàm planè assequendo opinionem tuam. Conjecturam duxi ex iis verbis, quæ postea sequuntur, dum ais te non ab omnibus corporis partibus affici, sed tantummodo à cerebro,

bro, *vel etiam ab una tantum exigua ejus parte.* Verum certus plane non fui, an esses propterea tantum in cerebro, parte-ve illius, cum possis esse in corpore toto, & in una solum parte affici: ut vulgo fatemur animam diffusam toto corpore, & in oculo tamen duntaxat videre. Dubium similiter moverunt verba illa sequentia, *Et quamvis toti corpori tota mens unita esse videatur, &c.* Quippe illic loci non asseris quidem te esse unitam toti corpori: sed te esse tamen unitam non negas. Vtcumque sit, Esto primum, si placet, diffusa toto corpore, sive idem cum anima sis, sive quid diversum; quaeso te, inextensa es, quae es à capite ad calcem protensa? quae coaequaris corpori? quae tot illius partibus correspondenteis parteis habes? An dices te idem esse inextensam, quod tota in toto sis, & tota in qualibet parte? Quaeso te, si dicas, quomodo id capis? Ita-ne potest unum quid esse simul totum in pluribus locis? Fides nos id doceat de sacro mysterio; de te, ut de re naturali disputatur heic; & ex lumine quidem naturali. Licet-ne intelligere plura esse loca, & non esse plura locata? Et nunquid centum sunt plura uno? Et nunquid, si res aliqua tota est in uno loco, poterit esse in aliis, nisi ipsa sit extra se, uti locus est extra loca? Dicito quod voles: saltem & obscurum & incertum erit, sis-ne in qualibet parte tota, & non potius in singulis partibus, per singulas tui parteis. Et cum sit longè evidentius nihil posse totum simul esse in pluribus locis, etiam evidentius evadet, non esse te totam in singulis partibus; sed totam duntaxat in toto, atque adeò per tui parteis diffusam per totum, sicque habere extensionem. Esto deinde in cerebro solum, aut in exigua solum ejus parte: cernis idem plane incommodi esse: quoniam quantulumque sit illa pars, extensa tamen est, & tu illi coextenderis, atque idcirco extenderis, particulásque particulis illius respondenteis habes. An dices te cerebri partem pro puncto accipere? Incredibile sanè: sed esto punctum. Si illud quidem Physicum sit, eadem remanet difficultas, quia tale punctum extensum est, neque partibus prorsus caret. Si Mathematicum, nostri primum id nisi imaginatione non dari. Sed detur, vel fingatur potius dari in cerebro Mathematicum punctum, cui tu adjungaris, & in quo existas, vide quam futura sit inutilis fictio. Nam ut fingatur, sic fingi debet, ut sis in concursu nervorum, per quos omnes partes informatæ animâ transmittunt in cerebrum ideas, seu species rerum sensibus perceptarum. At primum, nervi omnes in punctum non coeunt, seu quia cerebro continuato in spinalem medullam multi
nervi

nervi toto dorso in eam abeunt: seu quia qui tendunt in medium caput, non in eundem cerebri locum desinere deprehenduntur. Sed demus concurrere omnes; nihilominus concursus illorum in mathematico puncto esse nequit; quia videlicet corpora, non mathematicæ lineæ sunt, ut coire possint in mathematicum punctum. Et ut demus coire, spiritus per illos traducti exire è nervis, aut subire nervos non poterunt, utpote cum corpora sint, & corpus esse in non loco, seu transire per non locum, cujusmodi est punctum mathematicum, non possit. Et quamvis demus esse & transire posse; attamē tu in puncto existens, in quo non sunt plagæ dextra, sinistra, superior, inferior, aut alia, dijudicare non potes unde adveniant, aut quid renuncient. Idem autem dico de iis, quos tu debeas ad sentiendum, renunciandumve, & ad movendum transmittere. Ut præteream capi non posse, quomodo tu motum illis imprimas, si ipsa in puncto sis, nisi ipsa corpus sis, seu nisi corpus habeas, quo illos contingas, simulque propellas. Nam si dicas illos per se moveri, ac te solummodo dirigere ipsorum motum; memento te alicubi negasse moveri corpus per se, ut proinde inferri possit te esse motus illius causam: ac deinde explica nobis, quomodo talis directio sine aliqua tui contentione, atque adeò motione esse valeat? Quomodo contentio in rem aliquam, & motio illius sine contactu mutuo moventis & mobilis? Quomodo contactus sine corpore; quando (ut lumine naturali est adeò perspicuum) tangere nec tangi sine corpore nulla potest res? Quanquam quid in his immoror; cum tibi ipsi incumbat probare esse te rem inextensam, at que idcirco incorpoream? Neque verò, quantum opinor, argumentum ex eo duces, quod homo constare vulgo dicitur ex corpore & animo; quasi cum una pars corpus dicatur, alia non corpus dici debeat. Si enim faceres, ita distinguendi occasionem dares: constare hominem ex duplici corpore, crasso scilicet & subtili; adeò ut cum illud retineat commune nomen corporis, isti nomen animæ detur. Ut prætereà idem de aliis animalibus dictum iri; quibus tu mentem tibi ipsi parem non concesseris: beatis illis sanè, si vel animam, te auctore, habeant. Heinc igitur quando concludis, *certum esse te à corpore tuo reverà esse distinctam;* vides concessum id quidem iri, sed non concessum iri propterea esse te incorpoream, & non potius speciem tenuissimi corporis à crassiore isto distincti. Addis, *Et te proinde posse absque illo existere.* Verum ubi concessum fuerit perinde posse abiq; crasso isto corpore existere, ac existit vapor odoratus, dum è pomo ex-

liens in auras dispergitur, quid-nam exinde lucrata eris? Certè aliquid ampliùs, quàm quod Philosophi memorati volunt, qui perire te penitus in ipsa morte opinantur: instar figuræ scilicet, quæ ex superficie immutatione ita evanescit, ut deinceps nulla seu nihil planè sit. Siquidem cum fueris præterea corporea quædam seu tenuis substantia, non diceris ipsa in morte penitus evanescere, abire planè in nihilum; sed per tui parteis dissipatas subsistere: quantumcumque ob distractionem cogitatura ampliùs non sis, & neque res cogitans, neque mens, neque anima sis dicenda. Quæ tamen omnia semper objicio, non ut de conclusione à te intenta dubitans; sed ut de vi demonstrationis à te expositæ diffidens.

R E S P O N S I O.

Hic quæris, quomodo existimem in me subjecto inextenso, recipi posse speciem ideamve corporis quod extensum est. Respondeo nullam speciem corpoream in mente recipi, sed puram intellectionem tam rei corporeæ quàm incorporeæ fieri absque ulla specie corporeæ; ad imaginationem verò, quæ non nisi de rebus corporeis esse potest, opus quidem esse specie quæ sit verum corpus, & ad quam mens se applicet, sed non quæ in mente recipiatur. Quod ais de idea Solis, quam ex solo ejus calore cæcus elicit, facile refutatur. Potest enim cæcus ille claræ, & distinctam habere ideam Solis, ut rei calefacientis, etsi non habeat ejusdem, ut rei illuminantis. Nec rectè me illi cæco comparas, primò quia cognitio rei cogitantis multò latius patet quàm rei calefacientis, imò etiam latius quàm quicquid de ulla aliare cognoscimus, ut suo loco ostensum est; ac deinde quia nulli possunt arguere ideam illam Solis, quam format cæcus, non omnia quæ de Sole percipi possunt continere, nisi qui visu præditi ejus lumen, & figuram insuper agnoscunt; tu verò non modò nihil ampliùs, sed nequidem id ipsum quod ego, de mente cognoscis: adeò ut hac in parte tu potiùs cæcus, ego ad summum lusciosus cum tota humana gente dici possim. Neque verò addidi mentem non esse extensam, ut quid ipsa esset explicarem, sed tantum ut monerem illos errare qui putant esse extensam. Eodem modo quo, si qui affirmarent Bucephalum esse Musicam, id non frustra de ipso ab aliis negaretur. Et sanè in iis quæ hic jungis ut probes mentem esse extensam, quia scilicet corpore utitur quod est extensum, non melius ratiocinari mihi videris, quàm si ex eo quod Bucephalus hinniat, vel mugiat, & ita edat sonos qui referri possunt ad Musicam, concluderes de Bucephalo quod sit Musica. Etsi enim mens sit unita toti corpori.

corpori, non inde sequitur ipsam esse extensam per corpus, quia non est de ratione ipsius ut sit extensa, sed tantum ut cogitet. Nec intelligit extensionem per speciem extensam in se-existentem, quamvis eandem imagnetur, convertendo se ad speciem corpoream quæ est extensa, ut jam dictum est. Nec denique necesse est ut ipsa sit corpus, etsi habeat vim movendi corpus.

I N S T A N T I A.

Mirum est profectò, quàm cautè respondeas. Quærebam I. Ego, *Quæ fieri posset, ut in Mente, subjecto inextenso, recipi possit species, seu idea Corporis, quod extensum est?* Respondes tu, nullam speciem corpoream recipi in mente. At ego quærebam universè de specie corporis, quod cum possit & à facultate corporea, ut visu, & à facultate incorporea, ut Intellectu cognosci; videatur debere cognosci per speciem, à visu quidem corpoream, ab intellectu verò incorpoream. Tu pro tua sagacitate difficultatem præcavens, dixisti nullam speciem recipi, non corporis, sed corpoream. Et quia statim poterat quæri, An saltem, quia corpus ab intellectu cognoscitur, per incorpoream speciem cognoscatur; non ad id respondisti, sed dixisti solum, *puram intellectionem tam rei corporeæ, quàm incorporeæ fieri absque ulla specie corporeæ.* Scilicet adhuc dubium fecisti, existimaresne intellectionem rei corporeæ fieri per speciem incorpoream; an potiùs sine ulla seu corporea, seu incorporea specie. Cur id verò? Nempe quia non videbaris defendere posse intellectionem fieri sine intelligibili, ac incorporea specie; Et quia tamen admittendo speciem intelligibilem corporis, non videbaris defendere posse esse illam incorpoream, propter objectas difficultates: ideò prætulisti neque negare, neque asserere, ut si ex una parte urgereris, effugium in aliam pateret. Interea verò divertisti, *Imaginationem* obtrudens, admittensque ad illam, quæ non-nisi de rebus corporeis esse potest, opus esse specie, quæ sit verum corpus, & ad quam se applicet; non quæ in mente recipiatur. Eodem spectat etiam, quod sub finem ais, *Mentem non intelligere extensionem per speciem extensam in se-existentem; quamvis eandem imagnetur, convertendo se ad speciem corpoream, quæ extensa est.* Quo loco redit imprimis quæstio, An non corpora non solum imaginatione, sed intellectione etiam cognoscantur; & cum videatur indubium, corpora esse non imaginatricis modò, sed intellectricis quoq; facultatis objectum; quæstio

supereſt, An-non, cùm hanc chartam, v. c. contemplor, explorò-
que illius longitudinem, latitudinem, figuram, colorem, &c. ip-
ſamque aded chartam non tantùm imaginor, ſed etiam intelligo;
an-non, inquam, illam æquè intelligam per ſpeciem, ac per ſpe-
ciem imaginor: Et, an-non eadẽm ſpecie, qua unius pedis longitu-
dinem imaginor, intelligam etiam longitudinem unius pedis; ſimi-
litérque latitudinem, formam quadratam, candorem, & alia? Et
non requiro quidem ampliùs Criterium, quo hac, aut pari occa-
ſione, intellectiõnem ab imaginatione diſcernam; quando id jam
frustrà requiſitum eſt. Requiro ſolùm, cùm poſitam coràm me
chartam, non tantùm imaginer, ſed etiam intelligam; An-non qua-
tenus intelligo, obverſetur reverà intellectui hujusce magnitudinis,
figuræ, & coloris ſpecies? Si obverſatur autem, quænam illa eſt
alia, quæ obverſatur imaginatrici? Ea fanè, niſi eadem, ſimillima
profectò eſt. Quare & quamvis *imaginatio ſit ſolum de rebus corporeis*;
quia tamen Intellectio, cùm ſit de rebus incorporeis, eſt etiam de
corporeis, videtur ad intellectiõnem, quatenus eſt de rebus corpo-
reis, non minùs quàm ad imaginationem, *opus eſſe ſpecie, quæ ſit ve-
rum corpus*. Neque obſtare poteſt, quòd intellectio ſit actio mentis,
quæ eſt incorporea; quoniam imaginatio quoque per te, ejuſdem
mentis actio eſt; & quòd ſubdiſ ſpeciem corpoream, quã ad ima-
ginationem eſt opus, in mente non recipi, id videtur poſſe ad in-
tellectiõnem pari jure accommodari. Cæterùm, quia tu viſ hanc
ſpeciem, cùm in mente non recipiatur, recipi in cerebro, & imagi-
nationem, ſeu imaginatricem ad eam applicari; ſequitur planè,
ut cùm Mens fuerit ſeparata à corpore, & deſtituta cerebro, Ima-
ginatio planè ferietur, Mẽnſque jam ampliùs nullum corpus imagi-
nari valeat; quoniam non habet ampliùs ſpeciem, ad quam appli-
cet imaginationem. Quæſo igitur, ſaltem-ne intelligat tunc cor-
pus? Et dicere quidem, quòd non intelligat, Tum tibi ipſi non
congruit, qui viſ *in idis rerum corporalium nihil occurrere, quòd ſit
tantum, ut videatur non poſſe ab ea proficiſci*: Tum repugnat natura
Mentis, quæ per ſe eſt res intelligens; neque in tam perfectò ſtatu
poteſt, aut eſſe obtuſior, quàm intra caliginem demerſa; aut etiam
omnindò cæca, privatave prorfus eo lumine, quo in corpore tantam
ſui objecti partem intuebatur: Tum repugnat quoque ſimilis ani-
mæ Angelorum natura; quos alioquin ſequeretur non intelligere
corpora; quippe cùm Angeli ſint quoque ſeparatæ ſubſtantiæ; & ce-
rebro tamen, ac ſpeciebus, quibus ſe applicent, deſtituantur. Si igitur
Mens

Mens ſeparata intelligit, aut (quòd ſaltem non videtur negandum)
intelligere poteſt corpora; intelligat hanc eandẽm chartam. Cùm
intelliget autem eandẽm longitudinem, latitudinem, figuram, co-
lorem; An-ne ipſi alia ſpecies obverſabitur, quàm quæ eſt antè
memorata? Si dicas aliam, dic quænam ſit? Si dicas eandẽm; dic
ubi-nam: cùm jam in cerebro non ſit? Oportet fanè dicas illam in
in ipſa Mente recipi. Quòd ſi in ſtatu ſeparationis poteſt in Mente
recipi: cur non in ſtatu conjunctionis? Quomodocumque verò aut
ſit, aut adveniat, certum eſt ſaltem ſpeciem, ſeu ideam hujus char-
tæ eſſe poſſe in Mente; alioquin enim Mens non poſſet dici char-
tam intelligere. Cùm ſit porrò, tum jam recurrit objecta à me dif-
ficultas. Nam aut talis ſpecies inextenſa eſt, aut extenſa. Et, ſi ex-
tenſa quidem, tum corporea eſt, convincitque ſuum ſubjectum ex-
tenſum. Si inextenſa; tum non habet rationem ſpeciei, ſeu imagi-
nis; quoniam inextenſa cùm ſit, repræſentare non poteſt objectum
extenſum, uti neque conſequenter figuratum, coloratum, &c. Et
quæſo te, quomodo capis obverſari menti ideam rei quadratæ, &
ipſam ideam, qua res apprehenditur, non apprehendi quadratam?
Et, cùm Mens ſeparata intelligat per ſpeciem illi ſimilem, qua ima-
ginabatur conjuncta, quomodo unam eſſe extenſam, & aliam in-
extenſam capis?

Circa Ideam ipſius Mentis, & quòd ſpectat quidem ad compara-
tionem inſtitutam cum cæco, *Poteſt, inquis, cæcus ille claram, & diſtin-*
etiam habere Ideam Solis, ut rei calefacientis; etſi non habeat ejuſdem, ut rei
illuminantis. Heic jam videor agnoſcere, quid eſſe cenſeas, habere cla-
ram, diſtinctamq; alicujus rei notitiã. Sufficit nempe, ut quocumque
ſui adjuncto, & quomodocumq; nobis innotefcat, ſive ſenſum nobis
faciat, conceptumque excitet; ut claram, & diſtinctam illius Ideam
habere dicamur; dummodo ſubintelligatur, quòd habeamus Ideam
illius, ut talis, ſive quatenus nobis innotefcit. Hoc ergo modo, ſi
quis tibi in denſis tenebris occurrat, tacitéque percutiat; dices te
habere claram, diſtinctamque illius notitiã; tametſi ipſum nec
cernere, nec diſcernere potis fueris: Et cùm ex te quæretur,
Quis igitur vir ille eſt? Reſpondebis, *eſt res percutiens*. Et cùm in-
ſtabitur, Nihil ne aliud dicere potes? Excipies, Non dixi me ha-
bere aliam illius notitiã, quàm, *ut rei percutientis*: Idẽmque præ-
ſtabitur in cæteris rebus. Sed ne ad alia excurramus; Dixeras
habere te claram, diſtinctamque Ideam mentis; Et quoniam
quæri ex te potuerat, quid-nam igitur eſſet Mens? dixeras, *Eſt res*

II.

Non infer-
mari com-
paratio-
nem ejus,
qui dicit
ſe clarè
noſſe na-
turam
Mentis,
quia dice-
re poteſt,
eſt res co-
gitans,
cum cæco,
qui dicit
ſe clarè
noſſe na-
turam So-
lis, quia
dicere po-
teſt, eſt res
calefaci-
ens.

cogitans : Tum ego excepi, Nihilne aliud nosti, potesve nobis dicere? Tu excanduisti, & me ulterius requirente naturam mentis, cujus te habere Ideam, traderéque notitiam claram, & distinctam gloriaris, insultasti, id dignum esse carne, cujusmodi ego essem, nosse velle, ac vestigare labore quasi chymico intimam naturam, seu substantiam mentis; cum sufficiat nosse de illa, quod sit res, & cogitans quidem. Subjeci, Id simile esse, ac si cæcus, qui calorem senserit Solis, dicat se habere claram, distinctamque Ideam Solis, profiteaturque proinde tradere se claram distinctamque naturam Solis notitiam; quia si rogaretur, quid ergo esset Sol, respondere posset, est res calefaciens: Et cum urgeretur, id non esse promissa præstare; excandesceret, dicerétque, ad habendam claram, distinctamque Solis, Naturæque ejus notitiam, sufficere, quod dicitur res, & calefaciens quidem. Cum igitur quæstio esset de Idea, non mentis, ut cogitans est; nec Solis, ut calefaciens est; Nam cogitare mentem nemo nescit; & calefacere Solem, ne cæcus quidem ignorat; sed utriusque, prout naturam habet, quæ obscurè confusæque continetur sub nomine Res: Tu nihil respondisti de Re, sed attigisti solum id, de quo controversia non erat. Id nihilominus admitto; & ex eo, quod concedis esse duntaxat in cæco Ideam Solis, ut est res calefaciens, non item, ut est res illuminans (addo, & ut est res habens talem colorem, figuram, magnitudinem, situm, motum, distantiam, substantiam, & quæ oculatissimos etiam latent, ex natura intima) infero te ergo debere pari modo concedere esse in te duntaxat Ideam Mentis, ut est res cogitans, non item, ut est res habens talem substantiam, naturam, cæteraque sapiens objecta; Nam dicere quidem ista intelligenda esse contineri sub nomine Res, est nihil notum dicere; cum, ut cæco dicente, Sol est res calefaciens, idem est, ac si diceret, Sol est nescio quid, quod calefacit; nam nihil de eo aliud, quam quod habeat calorem, novi: ita te dicente, Mens est res cogitans, idem sit, ac si diceres, Est nescio quid, quod cogitat; neque enim aliud de ea, nisi cogitationem perspexi. Dicis te non rectè comparari cum cæco, Primò, quia, inquis, cognitio rei cogitantis multò latius patet, quam rei calefacientis; imò etiam latius, quam quicquid de ulla aliare cognoscimus, ut suo loco ostensum est. Verum tamen quæstio non est de latè-potentia, sed de claritate, & distinctione cognitionis, prout utraque terminatur ad objectum, cujus est cognitio. Certum est enim objecta non esse æqualia, neque aut idem, aut tantundem de uno cognosci, ac de alio; sed potest tamen

tamen esse eadem, aut æquè clara paucorum de uno cognitio, ac multorum de alio: idemque est, ac si de duobus vasis quæreretur, non capacitas, sed plenitudo; quando licet majus contineat amplius liquoris, quam minus; potest tamen minus esse æquè plenum, ac majus: Et licet majus sit plenum vino, minus verò aqua; tam aqua nihilominus exæquatur capacitati minoris, quam vinum capacitati majoris. Vnde & licet cogitatio ad plura se extendat, quam calefactio; est tamen semper cogitatio, & nihil aliud, quam cogitatio exæquata facultati cognoscendi cogitationem. Quo pacto calefactio, licet ad non tam multa, sed adhuc tamen innumera se extendat (nempe ad quotquot sunt guttæ aquæ, quotcunque stipulæ, cæteræque res calefactionis capaces) est tamen calefactio exæquata facultati cognoscendi calefactionem. Quare & perinde te habes, dum mentem non nosti, nisi ut rem cogitantem; ac cæcus, dum non novit Solem, nisi ut rem calefacientem.

III.

Deinde, inquis, nemo potest arguere Ideam illam Solis, quam format cæcus, non omnia, quæ de Sole percipi possunt, continere, nisi qui visu præditi ejus lumen, & figuram insuper agnoscunt. Tu verò nihil amplius, sed ne quidem id ipsum, quod ego, de mente cognoscis; adeò ut hac parte tu potius cæcus, ego ad summum lusciosus cum tota humana dici possim. Bene id habet, eximie vir; quippe non invitus agnosco discrimen, admittoque me, quod ad mentis naturam spectat, omnino cæcum. Exploremus tamen quid totum id sit. Nempe eò spectas, ut cum ego dicere non possim quid præter cogitationem mens habeat, statuas tu cognoscere te quicquid in Mente est; atque adeò habere claram, distinctamque Mentis notitiam. Ergo facis idem quod cæcus, qui cum alio cæco loquens, diceret se cognoscere quicquid est in Sole, quia ejus calorem sentiret, neque alius dicere posset, quidnam esset præterea. At præter illum alium cæcum sunt videntes homines, qui amplius, quam ille agnoscant; præter me verò non sunt homines, qui amplius in mente agnoscant, quam Tu, cum quo stat tota gens humana? Ego de cæteris nihil statuo, neque volo tam malè præsumere de sagacitate, & solertia totius gentis, seu omnium prorsus hominum, quotquot fuerunt, sunt, aut futuri sunt, ut non advertere potuerint, aut possint aliquid in Mente, quod te impræsentiarum lateat. Vim solum expendo tui ratiocinii, ac meditor primùm, Si quis natus esset apud Andabatas; aut si, ut omnes talpæ sunt oculis capti, voluisset Deus omnibus homines nasci cæcos, & Solis tamen calorem sentire, Quo ju-
re pos-

Ex eo, quod qui dicere non possit, quid aliud sit Mens, quam res cogitans; colligi non posse ipsam igitur nihil esse præterea.

re posset Andabata, aut alius mortalium asserere nihil esse in Sole præter calorem, quoniam eo casu nemo esset videns, qui posset illum arguere? Deinde, cum omnibus retrò seculis, & ante annos vix plusquam triginta, nemo telescopium habuerit ad manum, quo illum argueret, qui dixisset Stellam Saturni ansulis carere, & Stellam Iovis asseclis; an quisquam jure pronunciaisset non in Saturno ansulas, non circa Iouem asseclas esse? Rursus, si clauso palatio, dicat quis in ipso nihil esse præter eos, quos videt parietes, quod nemo occurrat, qui illud aperiat, arguatque quam-multa in eo contineantur, an id jure asseverarit? Porro, si nos Deus ita nasci voluit, ut careamus oculis, sive perspicacia, qua, excepta cogitatione, nihil pernoscamus de substantia, & cæteris, quæ sunt in Mente: Si abest hætenus, qui ad id, telescopium conficiat: si non adest janitor, qui nos introducat, & arguat esse aliud, quàm quod tibi cognitum est; jure-ne autumes nihil prætereà esse? Et nonne ipsemet admittis sciri non posse Deum nihil ampliùs posuisse in aliqua re, quàm quod de ea cognoscimus, nisi ipse Deus revelet? Id verò quomodo cohæret cum isto tuo ratiocinio? Profectò si id legitimum sit, non est, quod mortales querantur esse aliquid sibi incompertum. Quid enim; Terræ viscera? at infra hanc terræ quasi crustam nihil est: Quia nemo est, qui arguat internum spatium esse plenum, dicatve quid in eo sit; aut quid omninò terra præter hæc, quæ videmus, tractamúsque, contineat. Quid item, amplitudinem Mundi? vireis omnium herbarum omneis? imò omninò omnia? at nihil planè ignoratur, quia præter ea, quæ cognoscuntur, nemo arguat cognosci, atque aded esse aliquid. Quod si ridiculum id sit; jure-ne gloriaris nosse te quicquid in Mente, quod ego dicere non possim quid in ea sit, præter id, quod nosti? An quia ego ignarus sum, tu ided es doctus? An quia ego privatus sum, & in curta re; tu idcirco Rex, & Cræso opulentior? haud enim est dispar jactantia. Et quod ego quidem, non ampliùs, quàm tu de Mente cognoscam, id accipio, uti par est. Quod autem ne id ipsum quidem quod tu, id dijudicandum ab aliis. Ego quidem cognosco Mentem, ut rem cogitantem, hoc est, ut intelligentem, dubitantem, affirmantem, negantem, imaginantem, volentem, sentientem, &c. quæ tu te dicis cognoscere; & nisi antequàm cognosceres, saltem antequàm diceres, cognovi. Cum tu verò nihil aliud cognoscere te de Mente testeris, non video quid dicas *me ne id ipsum quidem de ea cognoscere, quod tu*; neque cur ego potius sim cæcus, quàm

tu,

tu, & tu ad summum lusciosus sis, id est clarè quidem videns, sed præ modestia te lusciosum dicens; idque cum tota humana gente, quæ etiam clarè videat, aut sit ad summum quoque lusciosa. Quamquam ego novi ex humana gente plenos candoris homines, qui ingenuè respuant, quod non sunt; qui se circa naturam mentis, cæteraque aded abstrusa, cæcos esse non diffiteantur; sed ut cum fortè omnes cæcutiamus, id statui possit discriminis, ut nonnulli quidem se profiteantur cæcos, ut sunt; alii imitentur Senecæ Harpasten, dum se id quod sunt, agnoscere nolunt.

Edo deinde te recipis, ut dicas *te addidisse, mentem esse rem non extensam, non ut quid ipsa esset explicares, sed tantum, ut moneres illos errare, qui putant esse extensam*. Quamquam non moneras id magis, quàm errare illos, qui putarent esse non cogitantem; cum aliquin referens quid Mens esset, seu quid per Ideam illius repræsentaretur, dixisses absolutè, & uno tenore, *habere te illius Ideam, quatenus est tantum res cogitans, non extensa*. Sed illud nimirum te preffit, quod objectum fuerat, expressisse te eo vocabulo non sit, sed quid sit, sed quid non sit, ut si dicatur de Bucephalo, quod Typographi, comparavi cum Musca. Viderint porro Lectores, quàm appositè dicas *me non melius ratiocinari, dum arguo Mentem esse extensam, si coextenditur corpori, quàm si quis arguat Bucephalum esse Musicam, si hinniat, sive sonos edat, qui referrè ad Musicam possint*. Quæ enim quæso est paritas, aut similitudinis applicatio? Nulla sanè: quare & solùm pergis, *Et si enim Mens sit unita toti corpori, non ided sequitur ipsam esse extensam per corpus*. Quomodo verò non sequi probas? *Quia, inquis, non est de ratione ipsius, ut sit extensa, sed tantum, ut cogitet*. O solutionem! Quæritur, quid sit Mens? Definis tu esse *Rem cogitantem non extensam*. Controvertitur tibi posterior particula, ab illis, qui dicunt aut animi gratiâ extensam. Dicis tu errare illos. Probant illi se non errare, eo argumento, quod ipse non negas; nempe Mentem esse unitam toti corpori. Quia enim corpus extensum est, quatenus in puncto non est, sed per varias loci partes diffusum, quibus proinde correspondenteis partes habeat necessum est; ided Mens quoque, cum in puncto non sit, sed per totidem loci partes, per quod ipsum corpus, cui toti unitur diffusa, atque idcirco per totidem correspondenteis sui partes; dicenda planè erit extensa. Tu verò id-ne argumentum

Q 9

solvis?

IV.
Remanere
difficulta-
tem, quod
dicere
Mentem
rem non
extensam,
sit dicere
non quid
sit, sed quid
non sit, ut
si dicatur
de Buce-
phalo, quod
non sit
Musca. Pe-
ti principi-
um. Au-
thoritatem
propriam
afferrè pro
Demon-
stratione.
Difficulta-
tes practi-
cas dissi-
mulari.

solvis? Dicis non esse de ratione Mentis, ut extensa sit. Nonne hoc est, quod quaeritur? Et sic-ne pro ratione, defensionéque conclusionis afferri debet sola conclusio? Non est profectò cur disputes, aut esse tecum disputandum putes, si cum dogma statueris, nihil ipsi propugnando, quàm ipsum obtrudas; & quicquid objiciatur, velis ex eo solùm, quòd ipse obtrudas, stare inconcussum. Annon verò te id voluisse argumento est, quod relictâ regiâ demonstrandi viâ, te unicum affatus es, de te uno loquutus es, tuam solam de te expressisti sententiam, ipsamque deinceps habendam à mortalibus omnibus pro Demonstrationis principio censuisti? Nihil ergo mirum, si visus sis hac ratione ratiocinari,

Id, cujus ego ideam claram, distinctamque habeo, debet esse ratum, & inconcussum principium:

Atqui ego, qui sum Mens, ideam claram, distinctamque habeo, quòd sim tantum res cogitans, non extensa; corpus verò meum res extensa, non cogitans:

Igitur me, hoc est Mentem, esse tantum rem cogitantem, non extensam, & corpus meum rem extensam, non cogitantem, debet esse ratum, & inconcussum principium.

Et consequenter,

Quòd ego deduco ex ratio, inconcussòque meo principio illud certum est:

Atqui ego ex meo rato, & inconcussò principio, quòd sim tantum res cogitans, non extensa, & corpus meum res extensa, non cogitans, deduco me à corpore meo reverà esse distinctum, & absque illo posse existere:

Igitur certum est me à corpore meo reverà esse distinctum, & absque illo posse existere.

Quo de ratiocinio quid sentiendum sit, ex antedictis est judicandum. Addo heic solùm propter extrema Responsonis tuæ verba, ostendisse egregiè te, quàm tibi placeat, quòd autòs ἐφης. Difficultatem proposueram, *Quomodo anima, si inextensa, & incorporea sit, possit contingere, impellere, & movere corpus?* Tu verò hæc solùm verba reposuisti, *Nec denique necesse est, ut ipsa sit corpus, etsi habeat vim movendi corpus.* Scilicet, quia ipse dixisti, id habendū ratum, certumque censuisti, existimastique lectores adeò futuros oscitanteis, ut difficultatem non perviderent, aut crederent factum abundè, & satis. Regererem jam aliquid; sed facere ansam noluisti, qui non modò adnotatas à te difficultates non solvisti; sed ne alias quidem, easque

præ-

præcipuas attigisti. Ne memorem speciatim te callidè adhuc declinasse, quòd dissimulandum non fuerat, *circa unionem Mentis cum corpore; nimirum an uniatur toti? an cerebro toti? an sensibili cerebri parti? an Physico puncto? an Mathematico puncto?* Verùm quia quicquid declarasses, difficultates in promptu erant; idèd nihil mirum, si declinare, dissimularéque satius duxeris, quàm labyrinthum subingredi, ex quo te deinceps extricare non posses.

DUBITATIO V.

De Commistione Mentis cum corpore; deque doloris sensu; Quòd scilicet fieri posse non videatur, si Mens inextensa, seu incorporea sit.

Interspergis consequenter nonnulla eòdem pertinentia, quibus omnibus non est insistendum. Id noto quòd ais, *docere naturam per sensum doloris, famis, sitis, &c. te non adesse corpori, ut nauta adest navigio; sed esse te illi arctissime conjunctam, & quasi permistam, adeò ut unum quid cum illo componas.* Alioquin enim, inquis, cum corpus læditur, ego, qui nihil aliud sum quàm res cogitans, non sentirem idcirco dolorem, sed puro intellectu læsionem istam perciperem, ut nauta visu percipit, si quid in nave frangatur. Et cum corpus cibo vel potu indiget, hoc ipsum expresse intelligerem, non confusos famis & sitis sensus haberem. Nam certè isti sensus sitis & famis, doloris, &c. nihil aliud sunt, quàm confusi quidam modi, ab unione & quasi permistione mentis cum corpore exorti. Ac bene quidem se ista habent, sed explicandum superest, quonam modo ista conjunctio, & quasi permistio aut confusio, competere tibi, si sis incorporea, inextensa, & indivisibilis, possit? Si puncto enim grandior non es, quomodo conjungeris toti corpori, quòd est magnitudinis tantæ? Quomodo saltem cerebro, aut exiguæ illius parti, quæ (ut dictum est) quantulacumque sit, magnitudinem tamen, seu extensionem habet? Si partibus omnino cares, quomodo misceris, aut quasi misceris partis hujus particulis; neque enim est mistio sine partibus commiscibilibus utrinque? Et, si discreta planè es, quomodo confunderis, unumque componis cum ipsa materia? Et, cum compositio, conjunctio seu unio, inter parteis aliquas sit, nonne debet esse proportio inter parteis hujusmodi? *Quanam verò corporeæ cum incorporea intelligi potest?*

Q 9 2

Capi-

Capimus-ne quomodo lapis & aër ita compingantur, v. c. in pumice, ut germana inde fiat compositio? Et major tamen est proportio inter lapidem & aërem, qui ipse quoque corpus est, quam inter corpus & animam, mentemve planè incorpoream. Et nonne debet unio per contactum intimum fieri? Quomodo id verò, ut ante dicebam, sine corpore? Quomodo quod corporeum est, apprehendet quod incorporeum, ut sibi junctum teneat: aut quomodo incorporeum apprehendet corporeum, ut sibi devinctum reciprocè habeat; si nihil prorsus in illo sit; neque quo apprehendatur, neque quo apprehendat? Heinc, quia te fateris sentire dolorem, quæso te quomodo te putes, si incorporea, & inextensa sis, sensus doloris esse capacem? Quippe doloris affectio non nisi ex quadam partium distractione intelligitur, cum quidpiam interjicitur, quod continuitatis solutionem faciat. Videlicet status doloris, est quidam status præter naturam; quomodo verò potest præter naturam esse, afflicteve, quod per naturam, uniusmodi, simplex, indivisibile, intransmutabileque est? Et, cum dolor, aut alteratio aut non sine alteratione sit; quomodo potest id alterari, quod cum sit puncto impartibilis, non potest fieri alterum, desinerève esse cujusmodi est, quin in nihilum redigatur? Adde &, cum dolor ex pede, ex brachio, partibusve aliis simul advenit, nonne oportet in te esse partes varias, in quibus illum variè excipias, ne confuse, & quasi unius duntaxat partis dolorem sentias? Sed uno verbo, generalis semper difficultas manet, quomodo corporeum cum incorporeo communicare valeat; quam proportionem statuere alterius cum altero liceat.

R E S P O N S I O.

Quæ hæc habes de unione mentis cum corpore, similia sunt præcedentibus. Nihil ullibi in meas rationes objicis, sed tantum dubia proponis, quæ tibi ex meis conclusionibus sequi videntur, et si revera ex eo tantum oriuntur, quod ea quæ ex natura sua sub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velis revocare. Ita hic ubi mentis, & corporis permissionem, cum permissione duorum corporum vis comparare, sufficit ut respondeam nullam inter talia institui debere comparationem, quia sunt toto genere diversa; partesque in mente non esse imaginandas, ex eo quod ipsa partes in corpore intelligat. Vnde enim habes id omne quod mens intelligit, in ipsa esse debere? Profectò si hoc esset, cum magnitudinem orbis

bis terrarum intelligit, illam etiam in se haberet, atque ita non modò esset extensa, sed etiam extensione major orbe terrarum.

I N S T A N T I A.

Bene dicis ea, quæ hæc habeo, de unione Mentis cum corpore, esse præcedentibus similia. Reverà enim, ut præcedentia ejusmodi fuerint, quibus non satisfeceris, sed solum vel id, quod fuit in quæstione, vel auctoritatem tuam opposueris; ita omnia, quæ hæc habeo, hujusmodi sunt, quibus non satisfacias; quibusque vel quæstionem solam, vel tuam solam auctoritatem opponas. Dicis *me nihil ullibi in tuas rationes objicere, sed tantum dubia proponere, quæ mihi ex tuis conclusionibus sequi videntur.* Sed fac me nihil objicere præter dubia: ipsa tamen dubia objectiones sunt: & nisi objectiones dicas, fortè quia scholasticà formà proposita non sunt; ejusmodi tamen sunt, quæ solvere sit operæpretium. Et quod dicis esse in conclusionibus, non verò in rationibus tuas: Scito dubitari de conclusione non posse, quin dubii causa (nisi etiam vitium) in ratione sit; Nam ubi ratio convincens est, de conclusione dubitari non potest. Quare & nihil dubitare, aut objicere in conclusiones potui, quin fuerit in tuas rationes objectum; & cum permittendum Lectoribus sit, judicare, nihil-ne fuerit à me in tuas, quas existimasti rationes objectum; sanè si quid objectum fuit, propter conclusiones haud bene probatas, objectum id fuit. Dicis *dubia tantum oriri ex eo, quod illa, quæ ex sua natura sub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velim revocare.* Enimverò dubia reverà oriuntur, ex eo, quod pondus rationum expendam, neque facile, temerève cuique se rationes afferre dicenti assentiar. Nam si ex eo quod tu Imaginationem, & Intellectionem tuo modo distinguis, ac interpretaris, putas licitum esse tibi quidvis superextruere; nos ii non sumus, qui quandiu Mens hæerere sentit scrupulum, nihil decoquendum, aut præmandendum; sed quicquid demùm id fuerit, esse incunctanter deglutendum putemus. Dicis proinde, *Mentis naturam non imaginatione quidem, sed intellectione tamen clarè, & distinctè cognosci.* Nostrà verò parùm interesset, seu intellectione, seu imaginatione cognoscere-mus, dummodò clarè, & distinctè cognoscere-mus; At quia experimur nos nihil distinctione ista juvari, & intellectione tuo modo accepta, colligi duntaxat debere esse aliquid, præter id, quod imaginamur; non verò cognosci clarè, & distinctè quale illud sit, ut

sæpius repetitum est; idcirco non patimur dari nobis verba; & dubitationes, quæ nobis supersunt, quales supersunt, objicimus; si qui objici sibi ipsas volunt, ut te per Merfennum voluisse mihi constitit.

II.
Petitum
fuisse prin-
cipium, &
declinatas
difficulta-
tes, circa
objecta ad-
versus
commistio-
nem Men-
tis, & sen-
sum dolo-
ris, si Mens
quidem sit
inextensa.

Pergis, Ita hic, ubi Mentis, & corporis permissionem cum permissione duorum corporum vis comparare; sufficit, ut respondeam nullam inter talia institui debere comparationem, quia sunt toto genere diversa. Quam bene prædixi nihil aliud te respondere, opponereve, quam quæstionem ipsam, vel auctoritatem tuam! Quæstio est, utrum Mens, & corpus sint toto genere diversa, an-non? hoc est, An Mens sit corpus tenue; an prorsus incorporea sit? Defendis tu esse toto genere diversa; sive Mentem esse prorsus incorpoream. Et quoniam tamen visus fueras in huac modum ratiocinari,

Quod est cogitans, & inextensum, potest arctissime conjungi, & quasi permisceri corpori, adeo ut unum quid cum illo componat, & famem, sitim, dolorem sentiat, sensusque famis, sitis, doloris, nihil aliud sint, quam confusi quidam cogitandi modi ab unione, & quasi permissione illius cum corpore exorti:

Atqui Mens est res cogitans, & inextensa:

Igitur Mens potest arctissime conjungi, & quasi permisceri corpori, adeo ut unum quid cum illo componat, & famem, sitim, dolorem sentiat, sensusque famis, sitis, doloris, nihil aliud sint, quam confusi quidam cogitandi modi ab unione, & quasi permissione mentis cum corpore exorti.

Quoniam, inquam, censueras rem inextensam, & extensam, hoc est, res toto genere diversas, posse arctissime conjungi, permisceri, &c. objeci, (seu mavis, dubitavi) Quæ fieri id posset? postulavique, ut probares, quomodo res non grandior puncto uniretur, conjungeretur, confunderetur, & quasi permisceretur cum partibus, ex quibus res extensa constat? Quomodo proinde, si Mens esset inextensa, hoc est, puncto non grandior, & partibus carens, fieri posset illius permissio, aut quasi permissio, cum corpore; quando licet corpus habeat parteis, quæ misceri possint; Mens tamen non habet, neque dici potest, aut intelligi, quid sui permisceat, seu conjungat cum variis partibus, quæ ne habet quidem quod applicare ad unam possit? Cum deberes verò permissionis, aut quasi permissionis modum explicare, & difficultatis nodum solvere; quænam explicatio, quæ solutio fuit? Nempe nihil aliud dixisti; quam non debere me instituire comparationem cum permissione corporum, quia sunt

sunt toto genere diversa. At nonne hæc ipsa fuit quæstio, quomodo res toto genere diversæ à corporibus, permisceri possint instar corporum, aut cum corporibus quoque ipsis? Et putas-ne te sic fecisse satis hocce verbulo, ut non remaneret dubitandi locus? An-non saltem dicendum erat, qualis-nam permissio, aut quasi permissio ex parte Mentis intelligeretur? Quomodo Mens possit intelligi præsens corpori, id est pluribus partibus; quoniam corpus nullum est, intelligiturve sine partibus; quæ inextensa cum sit, ne potest quidem esse præsens uni, quantumlibet minimæ parti; seu ne minimo quidem puncto Physico, quod extensum est; sed ad summum uni puncto Mathematico, quod neque extensum est, neque corpus? Et venerat quidem in Mentem, propter illam quasi permissionis vocem Ciceronianum illud usurpare, *Quid sit quasi corpus, aut quasi sanguis intelligere non possum. Ne tu quidem, Vellei, sed non vis fateri. Et, Nunc istud quasi corpus, & quasi sanguinem quid intelligis? Ego enim scire te ista melius, quam me, non fateor solum, sed etiam facile patior. Cum quidem semel dicta sunt, Quid est, quod Velleius intelligere possit, Cotta non possit? Itaque corpus quid sit, sanguis quid sit intelligo: quasi corpus, & quasi sanguis quid sit, nullo prorsus modo intelligo. Nec tu me celas, ut Pythagoras alienos; nec consultò dicis occultè, tanquam Heraclitus; sed quod inter nos liqueat, ne tu quidem intelligis, &c. Venerant, inquam, ista in mentem; sed objicienda tamen, & inculcanda non censui; confusus te quodam saltem modo aut verborum tuorum rationem redditurum, explicaturumque; aut confessione ingenua ignorare te professurum; at tibi neutrum placuit, ut neque etiam declarare, quæ fieri possit, ut Mens, si incorporea, si inextensa, si solutionis continui, si transmutationis, atque aded alterationis incapax sit, contingi tamen possit à corpore, & dolorem ab ipso illatum sentire; ac universè quomodo corporeum cum incorporeo communicet? Quæ prætermittenda profectò non fuerant, neque explicationis loco captanda effugia, quibus tacitè præterlaberis, regerendo nempe quod dubitationis præsentis non fuerat, sed illius potius ex antecedentibus, in qua quærebatur, quomodo species corporea recipi in Mente incorporea, ut corpus intelligat, possit?*

I II.
Etsi species
extensa sit;
non sequi
propterea
eam esse
tantam,
illam quantum
objectum,
quod re-
major præsentat.

Nimirum subdis, *Parteis in Mente non esse imaginandas ex eo, quod ipsa parteis in corpore intelligat. Sed utcumque sit, quidnam regeris? Pergis, Unde enim habes id omne, quod Mens intelligit, in ipsa esse? Profectò, si hoc esset, cum magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in se haberet; atque ita non modò esset extensa, sed etiam extensione*

major orbe terrarum? Acute nempe, quia Continens debet esse majus contento. Imprimis porro, propterea ne solvitur à te difficultas Allegas, ut ajunt, inconveniens; fac nescire me illud declinare, quia requiris unde id habeam; An mea ignorantia tibi proderit, ut non propterea ad scrupulum dubitationis eximendum tenearis? Deinde, non opposui quidem præcisè parteis esse in mente imaginandas, quòd parteis in corpore intelligat; sed perinde esto (quando, supposito quòd corpus per speciem, ideamve corporis intelligat, quæsi quomodo talis species, cum repræsentet parteis, neque possit proinde partibus carere, recipi valeat in subjecto carente prorsus partibus.) Quæris consequenter, unde habeam; id omne, quod mens intelligit, in ipsa esse debere? Quam lepidè verò id quæris? Quasi verò ex verbis meis captare ansam debueris fingendi me existimare totum Montem, dum à Mente intelligitur, esse reipsa, seu per seipsum in intellectu, in cerebro, aut intra caput; aded ut Cranium id contineat, debeatque proinde esse majus monte? Annon quæstio fuit de modo, quo res cognitæ sunt in cognoscente, & quo vulgò admittunt nihil esse in intellectu, nisi in sensu præfuerit? Et, cum res soleat explicari per ideam, seu speciem, quæ id, quod intelligitur, repræsentatur: an-non fuit solum quæstio de modo, quo talis idea seu species intellectiois objectum repræsentativè continens, est in Mente intelligente? Ecquid ergo quæris, Unde habeam id omne, quod mens intelligit, in ipsa esse debere? Inde quippe habeo, unde cæteri, unde etiam tu, qui admittis nos intelligere per ideas, seu species, quibus res repræsentativè, sive objectivè sint in intellectu, atque aded in mente? Quare, & cum ais, Profectò, si hoc esset, cum magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in se haberet; id ipsum respondebo, & admittam, quod respondendum quoque, & admittendum tibi fit; scilicet Mentem habere in se objectivè, seu per ideam, ac speciem, magnitudinem orbis terræ. Cum autem pergis, atque ita, non modò esset extensa, sed etiam extensione major orbe terrarum: Aut dicam te pravè colligere, qui ex modo inexistendi ideali, seu, ut vocant intentionali, argumentaris ad modum inexistendi realem, seu quo res in seipsis, extraque cognoscentem sunt; aut saltem concedam eo modo, quo dices Mentem continere non ideam Terræ duntaxat, verùm etiam Mundi totius; seu virtutem intelligendi ejus non terminari ad ideam magnitudinis terræ, sed extendi præterea ad ideam usque Magnitudinis Mundi; eoque sensu mentem non modò esse extensam, sed extensione

etiam

etiam majorem orbe terrarum; utpote quæ non solum ideam orbis terrarum contineat; verùm ipsius quoque Mundi, qui orbe terrarum est major. Atque ita quidem, cum respondero, tibi satisfactum putabo; sed non erit, cur putes propterea mihi satisfactum; quasi tametsi idea, seu species tenuissima sit, ac minutissima res; debeat idcirco inextensa, partiumque prorsus experts admitti. Quippe difficultas eadem semper manet, quomodo idea parteis repræsentet, si caret ipsa partibus?

Et, ut hoc verbum adjiciam, constat primùm de specie visus, eam partibus præditam esse. Est enim Retina in oculi fundo speculum quoddam concavum, in quo turris, exempli causâ, imago sic depingitur, ut ipsa intercedente, facultas visus turrim percipiat. Porro hæc imago in retinæ puncto non depingitur, sed in aliqua portione ipsius; id quippe experientiâ constat, ex qua etiam habemus coire radios lucidos, à quibus species rei non differt, non in ipsa sanè retina, sed aliquantò citrà, hoc est, intra humorem vitreum; aded ut facta decussatione, propter trajectionem per crystallinam, dilatati non-nihil radii incidant distinctè in distinctas retinæ parteis. Et certè vel ipsa conspiciat, quæ prout convexa, vel concava fuerint, decussationem, coitionemve aut abducunt, aut promovent, satis arguunt dilatationem hujuscemodi necessariam esse; potestque res peroptimè ex comparatione telescopii intelligi, per quod trajecti imaginis radii, ut picturam creent, non in ipso coitionis puncto, sed ultra ipsum sunt excipiendi. Occupat itaque imago certam portionem retinæ; quantam nempe radii ex objecto, v. c. turri prodeuntes attingunt. Quare & cum apparentia maximi, seu totalis visionis objecti sit hemisphærium circiter, quod cavitatem retinæ apertione pupillæ limitatam sui specie compleat; ided tanta turris apparebit, quantam partem occupabit illius quasi hemisphærii; atque aded quantam portionem in cavitate retinæ per sui speciem obtinebit. Vnde si oculus tantopere recedat, ut turris semper minor, minorque hemisphærii portio evadens, non sit denique, nisi velut illius punctum, sicque ex ejus specie non-nisi punctum in cavitate retinæ sit, imagoque ipsa non pingatur, ut parteis habens, & alicujus extensionis; tum ne imago quidem erit, & turris fiet planè invisâ. Deinde, ut res transferatur in cerebrum, in quo vis esse speciem imaginationi inservientem; non potest sanè ea species, si in puncto sit, imago turris esse, aut dici; quandoquidem, ut imago sit, parteis habeat necesse est, quæ sint partium turris repræ-

R r

senta-

IV.
Quaratio-
ne imago
rei visibilis
magna in
parva ocu-
li capaci-
tate im-
primatur;
eadem vi-
deri im-
primi in
longe mi-
nori cere-
bris, aut
mentis.

sentativæ. Et fac minorem, quantum volueris eâ, quæ fuit in retina, ut re ipsa partes nervi optici, in quem retina colligitur, quæque in cerebrum implantatur, contractiores sunt; quantulacumque tamen sit, necesse est semper ut parteis, extensionemque aliquam habeat. Denique, ut ad ipsam mentem; cum saltem separata Mens intelligere turrim possit, atque aded specie ejus informari, fac speciem, quantum voles tenuem, minutam, exiguam; oportet tamen, ut quia parteis, atque extensionem repræsentatura est, parteis, extensionemque habeat, sitque saltem extensior Mathematico puncto. Neque verò necesse est, ut sive imaginatricis, sive intellectus sit species, tot propterea parteis, quot ipsa res habeat; Nam ne ipsa quidem visus species tot habet; non dico ex internis, sed ex superficialibus; quoniam ob superficiæ inæquabilitatem, paucæ illius partes sunt, quæ pupillæ, ac retinæ fundo obvertuntur, suique picturam in ea expriment: Cui sanè rei consequens est, ut ex corporibus tam propioribus, quàm ad extremas usque stellas remotioribus, quæcumque videntur sub eodem angulo, seu eadem portione memorati jam quasi hemisphærii, æquè magna appareant; quod ex remotioribus, tametsi maximis, non plures partes oculo obvertantur, suique speciem imprimant, quàm ex propinquiorebus, minimisque. Quod quidem dico propter ideam magnitudinis orbis terræ. Nam veluti cavitas illa, seu capacitas retinæ est veluti Physicum centrû, in quod terminantur omnes anguli complectentes magnitudinem Solis, Lunæ, cæterorumque corporum, toto circiter hemisphærio supra oculum expansorum; & retina propterea non habet tantam magnitudinem, quantam Sol, Luna, & cætera corpora in seipsis habent; Ita nihil videtur ob stare, quò minus Mens quoque extensionem habeat, quæ tametsi illa cavitate retinæ, aut complexu quoque nervi optici longè minor intelligatur; sit tamen adhuc veluti centrum, in quod terminentur anguli rerum omnium ipsi objectarum, interque ipsas res magnitudinis orbis terræ; absque eo, quòd propterea tantam magnitudinem habeat, quantam objecta simul omnia, ac specialiter orbis terræ: Quippe cum latera anguli cujusque tantam circuli, ac sphære portionem analogicè complectantur, seu longiùs producta, seu propiùs terminata fuerint; & res proinde maxima repræsentari per minimam valeat. Quamquam hæc non possunt paucis explicari; & se utcumque res habeat, difficultas semper insoluta restat, *quomodo imago parteis repræsentet, si careat ipsa partibus.*

PRÆ-

PRÆTERTITIO.

De quibusdam capitibus superstitibus ex postrema Meditatione.

Cætera prætereo, quæ fusè & eleganter prosequeris, ut ostendas esse aliquid præter te, ac Deum. Deducis enim esse tuum corpus, facultatésque corporeas; itémque alia corpora, quæ in tuos sensus, ac teipsam immittant sui species, efficiantque voluptatis & doloris passiones, unde sunt in te prosequutio & fuga. Ex quibus hunc tandem fructum colligis, ut cum omnes sensus circa ea quæ ad corporis commodum spectant, multò frequentius verum indicent quàm falsum; idcirco interas te amplius vereri non debere, ne ea falsa sint, quæ tibi quotidie à sensibus exhibentur. Idem consequenter dicis de insomniis, quæ quia non perinde cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjunguntur, ut ea quæ vigilantia occurrunt; ided statuis tibi res veras non in somnis, sed vigilantia occurrere. Et, *ex eo, inquis, quòd Deus non sit fallax, sequitur omnino in talibus te non falli.* Quod, ut admodum piè dicis, ita cum postremò concludis, *Esse humanam vitam erroribus obnoxiam, nostræque nature infirmitatem esse agnoscendam,* facis profectò quàm optimè.

RESPONSIO.

Hic nulla in re mihi contradicis, & satis multa nihilominus dicis, ut nempe lector inde cognoscat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non esse aestimandam.

INSTANTIA.

DEV M immortalem, ecquàmnam capis coronidis hujus constitutendæ ansam! Insultas me nulla in re, tibi hæc contradicere. *Fuisse occasionem insultandi abs re, & præposterè, (sed de industriata men) captatam.*

Et nonne ipse testatus sum velle me heic contradictionem præterire? Non sanè, quòd multa contradicenda non occurrerent, ac non subnotanda, inter cæteras, ratiocinatio illa videretur, quæ fuit tibi prima, & summa Camæna,

Tum solum potui certus esse vigilare me, non dormire, cum post

R r 2

præce-

præcedentia omnia ratiocinia cogniturus fui Deum esse, & fallacem non esse:

Atqui nunc solum post præcedentia omnia ratiocinia cognosco Deum esse, & fallacem non esse:

Igitur nunc solum sum certus vigilare me, non dormire.

Verùm nihil ampliùs contendendum duxi, partim quòd defessus jam forem, partim quòd hoc præfertim loco occurrerent quædam, quæ commendarentur. Itaque nihil ampliùs tibi contradicens comprobavi solùm ea, quæ dixeras; Tu nihil moratus meam præteritionem, nihili ducens probationem, fingis me voluisse contradicere, & non potuisse tamen; quoniam, *hic*, inquis, *nulla in re mihi contradicis, & satis multa nihilominus dicis.* Heinc enim est, cur cum distingueres dubitationum articulos, istum, qui debuerat seponi, cæteris attextueris, ut esset unde insultares me in eo nihil dubitasse, seu, ut ais, contradixisse: Quanquam demiror te, si volebas articulum istum habere paris naturæ cum cæteris, non agnovisse quàm brevis esset ad præcedentia comparatus. Et quorsum tamen de eo dixisti, quod non dixisti de cæteris *me satis multa in co dixisse?* An non ut fieret tibi occasio, cur hæc verba subjungeres, *Vt nempe Lector inde cognoscat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non esse æstimandam.* Ego porrò, cum is non sim, qui mearum rationum sive multitudinem, sive magnitudinem magni à Lectore æstimandam putem; considero tamen dicere id te, ubi neque usus prolixitate verborum sum, neque ullam volui rationem proponere; sed simpliciter enunciare *fuisse te fuscè, & eleganter prosequutum*, &c. qua in re, si ratione carui; affectus saltem improbandus non fuit. An fortè verò ita fecisti, quia existimasti Lectorem cætera prætervolaturum, & immoratum solùm ad calcem, iudicium exinde de tota Dubitationum serie laturum? An quia, cum non pari encomio prosequutus cætera fuisset, ferre non potuisti sola hæc laudari, quasi suspicari Lector posset non esse omnia perinde laudanda? An quia, cum dixissem *te admodum pie facere*, credidisti posse hærere Lectorem, an non potiùs concluderes ex principiis fidei, quàm demonstrares ex principiis naturæ? An quia cum excepiissem *fecisse te quàm optimè*, dum diceres *humanam vitam esse erroribus obnoxiam, nostræque naturæ infirmitatem esse agnoscendam*; Subveritus es, ne vel seridò, vel de te dictum Lector putaret; quasi quicquam diffideres de rebus à te demonstratis? Vt cumque fuerit, ego tuam tibi de te opinionem nunquam invidabo; neque meum
in scri-

in scribendo Genium propterea sequi desinam; quantumcumque tu sis in eo prolixitatem improbaturus. Poteris me certè occasione eorum, quæ hætenus institi, verbosissimum dicere; Poteris falis ne micam quidem per tot ista verba respersam cauffari; At non piget tamen, neque poenitet, tum quòd non defraudârim genium; tum quòd ipse solus non sis hujusce rei iudex futurus.

C O N C L U S I O.

Hæc sunt, Vir eximie, quæ mihi circa Meditationes tuas adnotanda occurrerunt. Repeto non esse cur ipse ea cures, quòd meum iudicium tanti non sit, ut haberi debeat apud te tantilli momenti. Vt enim cum aliquis cibus palato meo suavis est, quem displicere aliis video, non defendo gustatum meum esse alieno perfectiorem; ita cum menti placet opinio, quæ non arri-det cæteris, longè absum ut tuear me in veriolem incidisse. Id potiùs puto verè dictum, suo quemque sensu abundare: ac tam propè iniquum habeo, velle ut omnes eadem sententiâ, quàm ut omnes eodem sint gustu. Quod dico, ut existimes tibi, per me, liberum esse, hæc, quæ censui, omnia flocci-facere, nulloque planè loco habere. Abundè erit, si prorum meum erga te affectum agnoscas, & non ducas pro nihilo venerationem tuæ virtutis. Potest fortè aliquid esse inconsideratiùs prolatum, ut inter dissentendum proclivius nihil est: id si occurrat, planè devoveo: tu duc lituram, & sic habe, nihil mihi fuisse antiquius, quàm ut demererer, & sartam rectamque tuerer amicitiam tuam. Vale. Scribebam Parisiis, Postridie Eidus Majas, an. sal. 1641.

R E S P O N S I O.

Hactenus verò mens cum carne disseruit, atque ut par erat in multis ab ipsa dissensit. Sed jam in conclusione verum Gassendum agnosco, illumque ut præstantissimum Philosophum suspicio, ut virum candore animi, atque integritate vitæ celebrem amplector, & ejus semper amicitiam quibuscunque potero obsequiis demereri conabor. Itaque rogo ne illi grave sit, quòd libertate Philosophica usus fuerim in ejus objectionibus refutandis; ut mihi profectò pergratum fuit quicquid in ipsis continetur. Et inter cætera gavisus sum quòd à viro tanti nominis, in Dissertatione tam longa, & tam accuratè conscripta, nulla ratio allata sit

quæ meas rationes oppugnaret, nullâque etiam in meas conclusiones, ad quam mihi non perfacile fuerit respondere.

I N S T A N T I A .

Fuisse objectiones absque duplicitate. Actum non de ipsa rerum veritate, sed de rationum minorum vi. Benevolentia te-statio gratè excipitur, ac refertur.

EGO, vir eximie, idem sum, qui prius. Scilicet unus sum, non duplex; neque video quomodo caro seclusa Mente ratiocinetur, aut ratiocinari se putet. Tibi, qui videre potuisti, licitum fuit distinguere, & providere ne Mens tua ineptè contenderet, ac operam luderet, dum rem Amentem affaretur. Mihi, qui non sum tam acutus, licitum fuit meam ratiocinationem, si aliqua sum adversum te usus, non ad carnem, sed ad Mentem, si aliquam habeo, referre; ac existimare proinde tuam Mentem mea cum mente, non cum carne differere. Ac si actum quidem fuisset inter nos (quemadmodum præmonitum, & interdum quoque repetitum fuit) de ipsa rerum veritate, ut puta Dei existentia, & Animorum immortalitate; tum, si ea insania, quod absit, occupasset me, ut adversus ipsam argumenta congestissem; concludere sanè jam posses, Mentem cum carne differuisse, atque, ut par erat, ab ea dissensisse. Verùm quia perpetuò contestatus sum de nulla re amplius agi inter nos, quam de energia ejus Ratiocinii, quod tu demonstrationem esse, ego non esse defendimus: vide quo jure te Mentem dicas, me carnem, hoc est rem Amentem voces. Quod certè dicis *gaudere te nullam rationem allatam esse, quæ tuas rationes oppugnaret, nullamque etiam in tuas conclusiones, ad quam tibi non perfacile fuerit respondere*; non est cur gaudium tibi invidiam, quod ad Rationes attinet; cum suo quisque sensu abundet, & gaudere perinde valeat. Sed quod ad Conclusiones spectat, quatenus nempe propositiones de ipsa veritate sunt; non est profectò cur tu solus de ipsis, tanquam tuis gaudeas; cum sint mea quoque, & omnium piorum, rectèque sentientium; neque ullam adversus ipsas rationem adferre aut voluerim, aut venire mihi potuerit in mentem. Prætereo porrò, si conclusiones, quatenus ex tuis principiis deducuntur, accipias; tum declaratum superius esse nihil adversus ipsas aliud objici, quàm quod ad oppugnandum rationes, hoc est consequentium vim ad eliciendum ipsas adfertur; tum heic permittendum lectoribus esse, ut dijudicent, nulla-ne ratio sit à me allata, quæ tuas rationes oppugnet; & idem-ne, an aliud sit, *facile esse respondere, & facile esse bene respondere*. Quod superest, non modo gratè, sed gratissimè

tissimè etiam, ut par est, accipio, quicquid hoc loco benevolentia, commendationisque respergis. Non sanè, quòd me eum agnoscam, quem te dicis suspicere; sed quòd, dum mihi plus tribuis, quàm merear, id referendum sit ad affectum, quo me devinciendum voluisti. Heinc tametsi mihi huc usque stylus fuit pauldò aggressior; non idcirco tamen de mea in te colendo, amandoque propensione quicquam decessit. Perspectum mihi semper est, quantum inter ingenia nostri hujusce ævi excellas: memini semper quanti habuerim posse colere amicitiam tecum. Quare & velim sic accipias, ut si quid austerius dictum sit à me, id attribuas simplicitati, qua reputavi posse me legem abs te præscriptam sequi. Tu visus es id appellare Philosophicam libertatem; ego, cum non satis intelligerem, tuum mihi exemplum proposui. Et quamvis sollicitè cavi, ne paria iis regererem, quæ tu in me congesteras: si quid tamen fortè irrepsit, quod improbandum existimes; est cur condones, tanquam prius tuo ipsius facto probatum. Is sum, qui naturâ, & studio, ad morum lenitatem feror; sed visus tamen sum videre, voluisse te meam sollicitare patientiam; raturum impunè illudi Tauro, cui foenum in cornu non sit. Exinde sanè effectum est, ut nihil alioquin repositurus, interesse censuerim instando submonere te, non fuisse eo pacto cum viro nihil de te malè merito agendum. Imposterum fiet, ut ipse præscribes; Quod me attinet, hoc ingenuè testor, non fore unquam, ut per me stet, quin me, si tanti duxeris, tui observantissimum, & obsequentissimum experiare. Vale. Parisiis, Eidib. Mart. M D C X L I I .

F I N I S .

E R R A

E R R A T A.

IN Epistola Typographi ad Lectorem, pag. 2. l. 4. ἀποφύγει τὴν ἴδιαν. & l. 11. λαοῦ.
 Pag. 5. l. 25. alterique. *ibid.* 31. Quamobrem. p. 8. l. 10. putarint. *ibid.* 32. per-
 cipi non intelligi. p. 9. l. 18. perinde. p. 10. l. 16. Dicis. p. 16. l. 35. arripiendas.
 p. 17. l. 19. rectam non facere. p. 18. l. 28. angulos, &c. te. *ibid.* l. 33. anguli, &c.
 fiant. p. 19. l. 18. ut ipsis. p. 21. l. 6. πῶς ἢ ἄλλως. p. 24. l. 32. quidpiam.
 p. 37. l. 32. illa. p. 39. l. 9. Archimedei. p. 44. l. 21. excepi. p. 57. l. 19. Bruti esse.
 p. 74. l. 3. consilii; ut. p. 85. l. 12. quale. p. 89. l. 14. Liquida, &c. ita etiam in mente
 toridam sunt; unam, quod habeat vim cognoscendi albedinem cera; aliud, quod habeat
 vim cognoscendi ejus duritiem; aliud, quod mutationem duritiei, sive liquefactionem &c.
 Potest enim quis nosse duritiem, qui non ideo novit albedinem, nempe qui coecus natus est,
 & ita de cæteris. Unde clarè colligitur nullius rei tot attributa cognosci, quàm nostra men-
 tis; quia quotcumque cognoscuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari possunt in
 mente, ex eo, quod illa cognoscat; atque ideo ejus natura omnium est notissima. Denique
 hæc obiter reprehendis, quod cum nihil in me esse admissem præter mentem, nihilominus
 loquar de cera, quam videam, quam tangam; quod sine oculis, & manibus fieri non po-
 test: sed notare debuisti me accuratè monuisse non ibi agi de visu, & tactu, quæ sunt ope
 organorum, sed de sola cogitatione videndi, & tangendi, ad quam organa ista non requiri
 quotidie in somnis experuntur. Nec sanè hoc non notasti; sed tantum monere voluisti,
 quàm absurda sæpè, atque injuste cavillationes ab iis, qui non tam aliquid intelligere,
 quàm impugnare satagunt, excogitentur. Omissum pag. 95, Dubitationis I, argumen-
 tum, supplebit Lector ex Indice huic operi præfixo. p. 112. l. 12. Et, putas, re.
 p. 122. l. 10. nullam me habere. p. 126. l. 3. acari. p. 133. l. 27. aliquid. p. 141. l. 1. ferim;
 ad phantasiam reduxerim; ad mentem. p. 146. l. 20. ob non ad. p. 147. in marg. Capi-
 talis illa. p. 149. l. 6. faceres. p. 153. l. 23. quales. p. 156. in marg. Falsum. p. 162. l. 7.
 cætera. *ibid.* l. 14. ne non nec. p. 163. l. 32. infinita. p. 164. l. 33. non ab. p. 166. l. 25. quæ
 sit à se. p. 171. l. 37. ob suæ naturæ. p. 179. l. 2. & non. p. 180. l. 28. te cum.
 p. 186. l. 6. attinet. p. 188. l. 8. loquendo, materiam, & formam, videlicet. p. 190. l. 7.
 dices. p. 195. l. 18. qui ne. p. 201. l. 12. Scirpos. p. 205. l. 28. per illum. p. 206. l. 6. sed
 duo. *ibid.* l. 25. fatear. *ibid.* l. 26. quoque me. p. 209. l. 31. nunc sit. p. 216. l. 9. de te
 ipsa. p. 220. l. 7. sit. p. 228. l. 33. fit. p. 229. l. 31. vita ferretur. p. 230. l. 19, 20. Ori-
 chalcum. p. 231. l. 1. orichalci. p. 237. l. 27. similem. p. 245. l. 16. possint. p. 265. l. 27.
 chiliagonum. p. 266. l. 4. in se. p. 293. l. 23. Perges. *ibid.* l. 24. perget. p. 300. l. 14.
 quàm quæ. p. 302. l. 4. gloriareris. p. 305. l. 31. gratiâ defendunt. p. 316. l. 17. præ-
 cedenteis.